

T.C.
SİNOP ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL YZ K 716 NUMARADA
KAYITLI ŞİİR MECCMUASI
(İNCELEME-METİN-MESTAP'A GÖRE TASNİF)

FERDİ KÜÇÜKÇOBAN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN

DOÇ. DR. OSMAN KUFACI

SİNOP 2024

TEZ KABUL

Ferdi KÜÇÜKÇOBAN tarafından hazırlanan “**İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL YZ K 716 NUMARADA KAYITLI ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-METİN-MESTAP’A GÖRE TASNİF)**” başlıklı bu çalışma, 16.07.2024 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak, jürimiz tarafından **YÜKSEK LİSANS tezi** olarak kabul edilmiştir.

Başkan

Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yasin BAŞÇETİN
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi / İnsan
ve Toplum Bilimleri Fakültesi

İmza

**Üye
(Danışman)**

Doç. Dr. Osman KUFACI
Sinop Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi

İmza

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKDAĞ
Sinop Üniversitesi / Fen Edebiyat Fakültesi

İmza

Enstitü Müdürü

Prof. Dr. Fadime DİRİK

ETİK BEYANI

Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Ferdi KÜÇÜKÇOBAN

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL YZ K 716 NUMARADA
KAYITLI ŞİİR MECMUASI (İNCELEME-METİN-MESTAP'A GÖRE TASNİF)
FERDİ KÜÇÜKÇOBAN**

**SİNOP ÜNİVERSİTESİ LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: DOÇ. DR. OSMAN KUFACI**

Arapça cem‘ (جمع) kökünden türetilmiş olan mecmua sözcüğü bir edebiyat terimi olarak, müstensihin/derleyicinin gerek geçmişte gerekse yaşadığı dönemde konu fark etmeksizin kendince hoş bulduğu şiir ya da nesir örneklerini elle bir yere kaydederek zamanla kitap hâline getirdiği eserlerinin genel adıdır. Klasik Türk edebiyatının önemli kaynakları arasında yer alan mecmuaların Türk edebiyatındaki ilk örnekleri XV. yüzyılda verilmeye başlanmış ve zamanla yaygınlaşmıştır. Yazıldığı dönemin ve müstensihin edebî zevk ve anlayışına dair bilgiler sunan bu eserler başta edebiyat olmak üzere tarih, dil, tıp, müzik, hukuk, biyografi vb. gibi bilim dallarıyla da ilişkili olarak Türk edebiyatı tarihi içerisinde önemli bir yere sahiptir. Mecmualar araştırmacılar için tarihî ve edebî bilgilerin yanı sıra gün yüzüne çıkmamış şiirlerin ve bilinmeyen şairlerin varlığının ortaya çıkarılmasına da imkân sağlamaktadır. Edebiyat tarihinde yerini almamış ya da unutulmuş şairler, mecmualar aracılığıyla keşfedilmekte ya da keşfedilmeyi beklemektedir. Yüksek lisans tezimizin konusu olan eser, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel Yz K 716 numara “*Mecmua-i eşar*” adıyla kayıtlı olan şiir mecmuasıdır. Tezimizin içeriğini söz konusu mecmuanın içerisinde bulunan şiirlerin transkripsiyonlu metni ve incelemesi oluşturmaktadır. Bu tez giriş bölümü ve üç ana bölümden meydana gelmektedir. Çalışmamızda ilk olarak mecmuanın tanımı, tarihi ve gelişimi, şekil özellikleri, sınıflandırılması ve önemi hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Daha sonra mecmuanın tavsifi ve incelemesi yapılmıştır. Son olarak ise, incelemeye tabi tutulan mecmuanın transkripsiyonlu metnine yer verilmiştir. Mecmua, 70 varak olmakla beraber farklı nazım şekilleriyle yazılmış toplamda 169 şiiri bünyesinde barındırmaktadır. XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar her dönemden şairlerin şiirlerine rastlanılmaktadır. Mecmuada yer alan şiirlerin çoğunluğu Alevî-Bektaşî geleneği çerçevesinde yazılmıştır. Bu tez çalışmasının başlıca amacı ise, klasik Türk edebiyatındaki mecmua çalışmalarına katkıda bulunmaktır. Bu sebeple hazırlanan yüksek lisans tezimizde İBB Atatürk Kitaplığı 716 numara kayıtlı şiir mecmuasını “MESTAP” kapsamında inceleyerek şiir mecmuaları çalışmalarına katkı sunmak, daha önce yayımlanmamış şiirler ortaya koymak ya da yayımlanmış olan şiirlere kelime, beyit katkısı sağlamak hedeflenmektedir.

ANAHTAR KELİMELER: Klasik Türk edebiyatı; Mecmua; Şiir Mecmuası; Alevî-Bektaşî; MESTAP.

Haziran 2024, 319 Sayfa

ABSTRACT

MSC THESIS

BEL YZ K NUMBER 716 REGISTERED POETRY COLLECTION AT İBB ATATÜRK LIBRARY (ANALYSIS-TEXT- CLASSİFİCATION TO MESTAP)

FERDİ KÜÇÜKÇOBAN

SINOP UNIVERSITY INSTITUTE OF GRADUATE PROGRAMS DEPARTMENT OF EDUCATION OF TURKISH LANGUAGE AND LITERATURE

SUPERVISOR: ASSOC. PROF. DR. OSMAN KUFACI

The word mecmua, derived from the Arabic root cem‘ (جمع), as a literary term, refers to works compiled by scribes/collectors who, regardless of the subject matter, recorded poems or prose they found pleasing either from the past or their contemporary period, gradually forming them into a book. The earliest examples of mecmuas in Turkish literature, which are among the significant sources of classical Turkish literature, began to appear in the 15th century and became widespread over time. These works, which provide information about the literary taste and understanding of the period and the scribe, hold an important place in the history of Turkish literature, not only in literature but also in relation to fields such as history, language, medicine, music, law, biography, etc. For researchers, mecmuas offer the opportunity to uncover unknown poems and poets, along with historical and literary information. Poets who have not taken their place in literary history or have been forgotten are discovered or await discovery through mecmuas. The subject of our master’s thesis is a poetry collection registered under the name “Mecmua-i eşar” with the number Bel YzK 716 in the Atatürk Library of the Istanbul Metropolitan Municipality. The content of our thesis consists of the transcribed text and analysis of the poems found in this collection. This thesis is composed of an introduction and three main chapters. In our study, we first provide explanatory information about the definition, history, development, formal characteristics, classification, and importance of the collection. Then, the collection was described and analyzed. Finally, the transcribed text of the collection that has been subject to our analysis was included. The collection, consisting of 70 folios, contains a total of 169 poems written in various poetic forms. Poems from every period between the 13th and 19th centuries can be found in the collection. Most of the poems included in the collection were written within the framework of the Alevi-Bektashi tradition. The main purpose of this thesis is to contribute to the studies of journals in classical Turkish literature. For this reason, this very thesis aims to contribute to the studies of poetry journals by examining the poetry journal registered under number 716 in the İBB Atatürk Library within the scope of “MESTAP”, to present previously unpublished poems, or to provide word and couplet contributions to already published poems.

KEYWORDS: Classical Turkish literature; Magazine; Poetry Magazine; Alevi-Bektashi; MESTAP.

June 2024, 319 Page

TEŞEKKÜR

Lisans eğitimine başladığım ilk günden itibaren her zaman desteğini gördüğüm ve gerek sosyal yaşantımda gerekse akademik hayatımda örnek aldığım, kullandığı her kelimenin hayatıma kattığı önemini asla unutmayacağım kıymetli hocam Doç. Dr. Osman KUFACI'ya teşekkürü bir borç olarak bilirim. Lisans ve yüksek lisans eğitimim sürecinde benden destek ve bilgilerini hiçbir zaman esirgemeyen başta Doç. Dr. Nazlı MEMİŞ BAYTİMUR olmak üzere bütün hocalarıma teşekkür ederim. Ayrıca vakitlerini ayırıp tez jürimde bulunan Dr. Öğr. Üyesi Mustafa Yasin BAŞÇETİN ve Dr. Öğr. Üyesi Ahmet AKDAĞ hocalarıma da teşekkür ederim.

Son olarak, çalışmam boyunca benden bir an olsun desteğini esirgemeyen yol arkadaşım Merve Nur ÇIPLAK'a, bilgileriyle her zaman bana yol gösterici olan Elif Ayşe KESKİNER'e, eğitim hayatımda tüm zorlukları benimle göğüsleyen, hayatımın her evresinde bana destek olan annem Şennur KÜÇÜKÇOBAN'a ve bu süreçte yanımda olan tüm arkadaşlarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmamı hakkını asla ödeyemeyeceğim değerli hocam Doç. Dr. Osman KUFACI'ya ithaf ediyorum.

eksik değil insân olanın derdi serinden

mümkün mi halâs olması dünyâ kederinden (Karînî)

Sinop 2024

Ferdi KÜÇÜKÇOBAN

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TEZ KABUL	ii
ETİK BEYANI.....	iii
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLOLAR DİZİNİ.....	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xii
SİMGELER DİZİNİ VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	xiii
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ	xv
1. GİRİŞ	1
1.1. Mecmuanın Tanımı.....	1
1.2. Mecmuanın Tarihi ve Gelişimi	2
1.3. Mecmuaların Şekil ve İçerik Özellikleri.....	3
1.4. Mecmuaların Sınıflandırılması	4
1.5. Şiir Mecmuaları	7
1.6. Mecmuların Önemi	8
1.7. Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)	11
2. İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL YZ K 716 NUMARALI ŞİİR MECMUASI	12
2.1. İBB Atatürk Kitaplığı Bel Yz K 716 Numaralı Şiir Mecmuasının Tanıtımı.....	12
2.2. Mecmuanın İmla Özellikleri	17
2.3. Mecmuada Karşılaşılan Sorunlar	22
2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekilleri.....	27
2.5. Vezin ve Vezne Dair Hususiyetler.....	34
2.6. Kafiye ve Kafiye Dair Hususiyetler	44
2.7. Mecmuada Yer Alan Şiirler ve Şairleri	46
2.8. Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairlerin Kısa Biyografileri	55
2.8.1. Ali Dede	55
2.8.2. Âlî, Gelibolulu Mustafa	55
2.8.3. Ârif, Kethudâ-zâde Hacı Mehmed Ârif Efendi	56
2.8.4. Âşık Ömer.....	56

1.8.5. Azbî Baba, Mustafa	57
1.8.6. Bosnevî, Abdullah (Rumî)	57
1.8.7. Cemâlî, Şeyh	58
1.8.8. Dânişî, Ahmed Dânişî Efendi	58
1.8.9. Dehrî	58
1.8.10. Dertli, İbrahim	58
1.8.11. Ecrî	59
1.8.12. Emînî, Alaybeyi-zâde Mekkî Mehmed Emîn Efendi	59
1.8.13. Emrah, Erzurumlu	60
1.8.14. Erbâbî	60
1.8.15. Eşrefoğlu Rûmî, Abdullah	60
1.8.16. Eşref Paşa, Bursalı	61
1.8.17. Fenâyî, Cennet Mehmed Efendi	61
1.8.18. Fuzûlî	62
1.8.19. Hâkî, Hâkî Baba	62
1.8.20. Gedâyî, Ahmed Beşiktaşlı (Tokatlı)	62
1.8.21. Hâşim, Hâşim Baba, Şeyh Mustafa Bandırmalızâde	63
1.8.22. Hayretî	63
1.8.23. Hengâmî	64
1.8.24. Hilmi, Mehmed Ali Hilmi Dede-baba	64
1.8.25. Kul Himmet	65
1.8.26. Kenzî	65
1.8.27. La‘lî	65
1.8.28. Mahzûnî, Muharrem Baba	65
1.8.29. Mazhârî	66
1.8.30. Mirâtî, Kalecikli Mirâtî Mehmed	66
1.8.31. Nakşî, Ali	66
1.8.32. Nesîmî, Kul Nesîmî, Ali	67
1.8.33. Nesîmî, Şeyh İmâdüddîn Seyyid Nesîmî	67
1.8.34. Pâkî	68
1.8.35. Rızâ, Ali Rızâ Paşa, Trabzonlu	68
1.8.36. Rûhî, Bağdatlı	68
1.8.37. Sa‘dî	69
1.8.38. Salâhî, Abdullah Salâhaddîn	69
1.8.39. Sûzî	70

1.8.40. Şemsî, Şemşeddîn Sivasî	70
1.8.41. Turâbî, Yanbolulu Ali.....	71
1.8.42. Vîrânî	71
1.8.43. Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Âşık Yunus, Yunus Emrem	72
1.8.44. Zâtî, Süleymân Efendi	72
1.8.45. Zekâ’î, Şeyh Mustafa Efendi	72
2.9. Mecmuanın Klasik Türk Şiiri Bakımından Önemi.....	73
3. MECMUANIN MUHTEVÂ BAKIMINDAN İNCELENMESİ.....	77
3.1. Mecmuanın İçerik Açısından Değerlendirilmesi.....	77
3.2. Alevî-Bektaşî Geleneği ve Mecmuamıza Yansımaları.....	78
Ehl-i Beyt.....	80
Hz. Muhammed	80
Hz. Ali.....	81
Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin	81
On İki İmam.....	81
Hacı Bektaş Veli	83
Hallac-ı Mansur	83
3.3. Mecmuada Geçen Ayet ve Hadis İktibasları	84
Ahsen-i takvîm.....	84
‘Alleme’l-esmâ	84
Dârü’s-selâm.....	85
Fakru fahrî.....	85
Fetahnâ.....	85
Hâzihî cennâtü ‘adnin fe’dhulûhâ hâlidûn.....	86
Hel etâ	86
İnnâ ileyhi râci	86
İnnî enallâh	87
Kâlû belâ	87
Kul huva’llâh	87
Kul kefâ.....	88
Küntü kenz.....	88
Lâ fetâ illâ	88
Lâ-tehaf.....	89
Len-terânî.....	89
Levlâke levlâk.....	90

Leyse fi'd-dâreyn	90
Lî-ma'allâh.....	90
Mâ evhâ.....	91
Mâ-zâğa'l-başar	91
Men 'aref.....	91
Mûtû kable en-temûtû	92
Nahnü kasemnâ.....	92
Nefahtu fîhi min rûhî	93
Nûru's-semâvat.....	93
Seb'al mesânî (Seb'an mine'l-mesânî)	93
Semme vechullâh	94
Tahte's-serâ.....	94
Velâhüm yehzünûn	95
Tâmmetü'l-kübrâ	95
4. METİN	96
4.1. Metnin Kuruluşunda Takip Edilen Yöntem.....	96
4.2. Transkripsiyonlu Metin.....	99
4.3. Mecmuanın Mestap'a Göre Tasnifi	242
SONUÇ	286
KAYNAKLAR	291
EKLER	295
Ek. 1. Seçme Sözlük	295
Ek. 2. Osmanlı Türkçesi Harfli Metinden Örnek Varaklar.....	301
ÖZGEÇMİŞ	306

TABLÖLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 2.1 Mecmuadaki Şiirlerin Nazım Şekilleri Açısından Dağılımı	28
Tablo 2.2 Mecmuadaki Gazellerin Beyit Sayılarına Göre Dağılımı	30
Tablo 2.3 Mecmuadaki Muhammes Nazım Şeklinin Dağılımı	31
Tablo 2.4 Mecmuadaki Murabba Nazım Şeklinin Dağılımı.....	31
Tablo 2.5 Şiirlerde Kullanılan Aruz Bahirleri, Kalıpları ve Hece Ölçüsü Kalıpları	34
Tablo 2.6 Mecmuadaki Şiirlerin Şiir Numaraları, Şairlerin İsimleri, Beyit/Bent Sayıları, Nazım Biçimleri, Vezinleri ve Bahirleri.....	39
Tablo 2.7 Mecmuada Tespit Edilen Şairler, Yaşadıkları Yüzyıl, Bağlı Oldukları Edebiyat Kolu ve Şiir Numaraları.....	47
Tablo 2.8 Mecmuada Tespit Edilen Şairler, Yaşadıkları Yüzyıl, Bağlı Oldukları Edebiyat Kolu ve Şiir Numaraları.....	50
Tablo 2.9 Mahlası Tespit Edilemeyen Şiirlerin Numaraları ve Nazım Şekilleri.....	54

ŞEKİLLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 2.1 Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekillerinin Yüzdesel Dağılımı	29
Şekil 2.2 Mecmuada Şiiri Bulunan Şairlerin Yaşadığı Dönemlerin Yüzdesel Dağılımı.....	49

SİMGELER DİZİNİ VE KISALTMALAR DİZİNİ

ABD	: Azbî Baba Divanı
AD	: Âşık Dertli
AHST	: Ahmet Hamdi Salbaş'ın Tezi
AT	: Ahmet Tanyıldız'ın Makalesi
ASD	: Ahmed Sûzî Divanı
ÂÖD	: Âşık Ömer Divanı
b.	: bin
Bel	: Belediye
BKAŞ	: Bektaşî-Kızılbaş Alevi Şairleri ve Nefesleri
BHD	: Bandırmalızâde Hâşim Baba Divanı
BKM	: Bilal Kemikli'nin Makalesi
bkz.	: bakınız
BRD	: Bağdatlı Rûhî Divanı
EAM	: Ensar Aslan'ın Makalesi
DŞD	: Dânişî Divanı
ED	: Ecrî Divanı
EED	: Erzurumlu Emrah Divanı
EDEŞ	: Eşref Mustafa Paşa'nın Divan-ı Eşrefü'sş-Şu'ara'sı
ERD	: Eşrefoğlu Rûmî Divanı
FD	: Fenâyî Divanı
HD	: Hilmî Divanı
HKM	: Hasan Kaya'nın Makalesi
HND	: Hengâmî Divanı
HYD	: Hayretî Divanı
İBB	: İstanbul Büyükşehir Belediyesi
K	: Kitaplık
KAD	: Kethüdâzâde Arif Divanı
KMD	: Kalecikli Mirâtî Divanı
KND	: Kul Nesîmî Divanı
MESTAP	: Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi
mm.	: milimetre
NAD	: Nakşî Ali Akkirmânî Divanı
No.	: Numara
OM	: Osmanlı Müellifleri
s.	: sayfa
SKŞ	: Vahit Lutfî Salcı'nın Kızılbaş Şairleri Yazısı
SND	: Seyyîd Nesîmî Divanı
SUD	: Salâhaddîn Uşşâkî Divanı
Ş.	: Şiir
ŞAM	: Şerife Akpınar'ın Makalesi
ŞSD	: Şemseddin Sivâsî Divanı
TD	: Turâbî Divanı
TŞ	: Türk Şairleri
ty	: tarih yok
UMT	: Umut Mesci'nin Tezi
VD	: Vîrânî Divanı
vd.	: ve diğerleri

vb.	: ve benzeri
Y	: Yazmada
YED	: Yunus Emre Divanı
Yz	: Yazma Eser
ZD	: Zekâ 'i Divanı
ZSD	: Zâtî Süleyman Divanı
[]	: Yazmada olmayıp sonradan eklenen kelime ya da ifadeler
[...]	: Yazmada olmayıp eklenemeyen kelime ya da ifadeler
...	: Yazmada olup okunamayan kelime ya da ifadeler

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ا A, a, e, Ê, ê, Ā, ā, ʾ	ش ş
آ Ā, ā	ص Ş, ş
ء ʾ	ض Ž, ž, Đ, đ
ب b	ط Ṭ, ṭ
پ p	ظ Z, z
ت t	ع ʿ
ث Ṣ, ṣ	غ Ğ, ğ
ج c	ف f
چ ɸ	ق Q, q
ح Ḥ, ḥ	ك k, g, Ñ, ñ
خ Ḫ, ḫ	ل l
د d	م m
ذ Z, z	ن n
ر r	و v, u, ũ, ū, o, ö
ز z	ه h, a, e
س s	ی y, i, î, î

1. GİRİŞ

1.1. Mecmuanın Tanımı

Sözlüklerde “tertîp ve tanzîm edilmiş, toplanıp biriktirilmiş ve seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap” (Devellioğlu, 2017, s. 689); “toplanmış, biriktirilmiş ve düzenlenmiş şeylerin bütünü, antoloji” (Parlatır, 2014, s. 1033); “bir araya getirilmiş, toplanmış” (Mermer ve Keskin, 2011, s. 66); “seçilmiş yazıların toplanarak derlendiği kitap, şiir antolojisi, cönk, dergi” (Kanar, 2010, s. 1405) anlamlarına gelen mecmua, Arapça cem‘ (جمع) kökünden türetilmiş bir kelimedir. Mecmû‘ sözcüğünün müennesi olarak karşımıza çıkan mecmua, anlam itibarıyla araştırmacılar tarafından birtakım tanımlamalara maruz kalmıştır. Mecmua terimini İskender Pala “içerisinde seçme yazıların yer aldığı el yazması eser” (Pala, 2020, s. 300), Mustafa Uzun “aynı ya da farklı türden metinler ile risalelerin ortak ismi” (Uzun, 2003, s. 265), Günay Kut ve Fatih Mehmet Köksal “farklı kimselere ait metinlerin bir araya getirilerek oluşturulduğu eserler bütünü” (Kut, 1986, s. 170; Köksal, 2017, s. 133) olarak tanımlamışlardır. Türk edebiyatının önemli kaynaklarından biri olan mecmualar bir edebiyat terimi olarak, müstensihinin gerek geçmiş gerekse yaşadığı dönemde konu fark etmeksizin kendince hoş bulunduğu şiir ya da nesir örneklerini bir araya getirerek oluşturduğu eserlerin genel adıdır. Bu eserler, zamanla kitap hâline gelerek edebiyat tarihinde önemli bir yere sahip olmuştur. Mecmuaların çoğunun ne zaman yazıldığı ve müstensihinin kim olduğu bilinmemektedir. Bu tür eserler için mecmua sözcüğünün yanı sıra *meçâmî‘*, *mecma‘* ve *câmî‘* gibi aynı mastardan türeyen kelimelerin de kullanıldığı görülmektedir. Türk edebiyatının vazgeçilmezi olan mecmualar, farklı şairlerin çeşitli tür ve biçimlerdeki eserlerini bünyesinde barındığı gibi, tek bir tür ve şekil üzerine yazılmış örnekleriyle de karşılaşılmaktadır. Örneğin mecmû‘a-i eş‘âr (şiir mecmuaları), mecmû‘atü’r resâ’il, mecmû‘a-i makâlât (deyiş mecmuaları), mecmû‘a-i cifr ve reml, mecmû‘a-i ilm-i nücûm, mecmû‘a-i tılsımât, mecmû‘a-i melâhîm, mecmû‘a-i vefk (gizli ilimden bahseden mecmualar), mecmû‘atü’l-huteb, mecmû‘a-i mücerrebât, mecmû‘a-i mu‘âlece (tıpla ilgili mecmualar), mecmû‘a-i tevârih bunlardan bazılarıdır. Özellikle divan edebiyatının tür ve nazım biçimlerine ait mecmualar da bulunmaktadır. Örneğin mecmû‘atü’l-kasâ’id (kaside mecmuaları), mecmû‘a-i gazeliyât (gazel mecmuaları), mecmû‘atü’n-nezâ’ir (nazire mecmuaları) bunlardan birkaçıdır. Bunun yanı sıra müstensihinin adının yer aldığı (*Pervane Beg Mecmuası* vb. gibi) mecmualar da bulunmaktadır (Gıynaş, 2011, s. 246-247).

1.2. Mecmuanın Tarihi ve Gelişimi

Mecmuaların ilk örnekleri İslam kültüründe Hz. Muhammed'in kendi hadislerini sahabeler tarafından derlenmesine izin vermesi üzerine ortaya çıkmıştır. Hz. Muhammed'in izni üzerine birkaç sahabe Peygamberimizin hadislerini toplumun gereksinimleri doğrultusunda ve kendi istekleri üzerine bir araya toplayarak mecmua tertip etmişlerdir. Hz. Peygamber'in hadislerinin derlenmesiyle birlikte hadis literatüründe ilk derleme yapılmış, böylelikle mecmua geleneğinin ilk başlangıcı olmuş ve zamanla da yaygınlaşmıştır. İlk dönemlerden bu yana sık sık karşımıza çıkan "mecmû" isimli eserlerin en önemlileri arasında Zeyd b. Ali tarafından kaleme alınan ve fıkıh ilmine dair bilgilerin bulunduğu *El-Mecmû*, Hâlid b. Külsüm'ün Nu'mân b. Beşir'in şiirlerini kaydettiği *Mecmû'u şî'ri'n-Nu'mân* ve Ahmed b. Muhammed el-Meydânî'nin Arapça atasözlerini topladığı *Mecma'u'l-Emsâl* bulunmaktadır. Bunun yanı sıra Cahiliye döneminin önemli yedi şairinin kaleme aldığı kasideleri içeren *Mu'allakât* ile *el-Mufaddaliyyat*, Asmaî'nin *el-Asma'ıyyât* ve Ebû Temmâm'ın *el-Hamâse* isimli eserleri de mecmua hususiyeti gösteren önemli derlemeler arasında yer almaktadır. Bu türe ait en eski eserler ise, İbn Abdûs el-Kayrevânî'nin Mâlikî fıkına dair bilgilerin yer aldığı *el-Mecmû'a* adlı çalışması ile Ahmed b. Hüseyin el-Beyhakî'nin *Mecmû'atü kelâmi's-Şâfi'i fî ahkâmil'l-Kur'ân*'ıdır (Uzun, 2003, s. 266-277). Mecmualar tarihsel süreç içerisinde zamanla gelişimini tamamlayarak Türk edebiyatında ilk örneklerini vermeye başlamıştır. Mecmuaların edebiyatımızdaki ilk örneklerine XV. yüzyılda rastlanmış ve XVI. yüzyıla gelindiğinde sayı ve çeşitliliğinde bir artış görülmüştür. Ancak edebiyatımıza mecmua geleneğinin ne zaman geldiği tam olarak bilinmemektedir. 1437 senesinde Ömer b. Mezid'in derlediği *Mecmatü'n-Nezâir*'i ile Pervane b. Abdullah'ın 1560'ta oluşturduğu *Pervane Beg Mecmûası* dönemin önem atfeden mecmuaları arasında sayılmaktadır. Bu eserlerin yanı sıra Eğridirli Hacı Kemal'in *Câmiü'n-Nezâir*, Budinli Hisâlî'nin *Metâliü'n-Nezâir* ve Edirneli Nazmi'nin *Mecmâ'ü'n-Nezâir* adlı eserleri mecmua alanında Türk edebiyatına katkı sağlamış değerli mecmualar arasında yer almaktadır. XV. ve XVI. yüzyılda önemli bir yere sahip olan mecmualar, XVII. yüzyılda biyografik tezkirelerin yerini almıştır. Şairlerin hayatlarının ön planda tutulduğu tezkirelerin yerini ise ilerleyen süreçte şiir antolojisi tarzında şairlerin şiirlerini merkeze alan tezkireler almaya başlamıştır. Tanzimat Dönemi'nde ise batılılaşma hareketiyle birlikte mecmualar antolojiye dönüşmeye başlamış, Tanzimat Dönemi'nden sonra da mecmualar yerini süreli yayınlar anlamında kullandığımız dergiye bırakmıştır (Yıldız, 2018, s. 172-173).

1.3. Mecmuaların Şekil ve İçerik Özellikleri

Mecmualar şekil ve içerik açısından incelendiğinde, divanlar gibi belli bir düzen içerisinde tertip edilmediği görülmektedir. Divanlardaki şiirler çoğunlukla belli bir düzene göre sıralanmışken mecmualarda bu özellik söz konusu değildir. Bazı mecmualarda aynı şairlerin şiirlerinin alt alta verilmiş olması belli bir düzenin olduğu anlamına gelmemektedir. MESTAP kapsamında incelenen mecmualara bakıldığında, çoğunluğunda aynı şaire ait şiirlerin farklı varaklara da kaydedilmiş olduğu görülmektedir. Mecmualar belli bir konuda yazılacağı gibi farklı konuları içeren metinleri de bünyesinde barındırmaktadır. Mecmualardaki metinlerin sıralanmasındaki en önemli etmen derleyicinin ilgi ve beğenileridir. Mürettip, mecmuaya kendince hoş bulduğu ve ilgisini çeken şiirleri herhangi bir sıra gözetmeksizin sıralamaktadır. Mecmualarda yer alan farklı dildeki şiirler tamamen derleyicinin tahsiliyle doğru orantılı olmakla beraber iyi bir eğitim alan derleyicinin tertip ettiği mecmuada Arapça, Farsça ve Türkçe kaleme alınan şiirlere de rastlamak oldukça mümkündür. Mürettip, mecmuaya şiirler yazabileceği gibi herhangi bir ilacın tarifini, bir duanın ediliş şeklini ya da toplumun yararlanmasını isteyeceği bir bilgiyi de eklemesi muhtemeldir. Mecmualar mürettibin yaşadığı dönem içerisindeki şairlerin şiirlerini ya da o döneme ait bilgileri bünyesinde barındırdığı gibi geçmiş dönemlere ait bilgileri de araştırmacılara sunmaktadır. Düzgün tertipli, güzel yazılı mecmuaların yanı sıra düzensiz, okunmada güçlük çekebileceğimiz mecmualar da bulunmaktadır. Mecmuaların konuları çoğunlukla edebiyatla ilgili olmakla beraber bunun yanı sıra fıkıh, kelâm vb. gibi dini ilimler yanında reml, falcılık, sihir gibi bâtıl ilimler ve hat gibi sanat dalları üzerine derlenmiş mecmualara da rastlamak mümkündür.

Yüksek lisans tezi olarak çalışılan mecmua da şekil ve içerik açısından incelendiğinde; bünyesindeki şiirlerin belli bir düzen içerisinde sıralandığı, çoğunlukla aynı şairlerin şiirlerinin peş peşe verildiği görülmektedir. Ancak incelenen mecmua içerisinde aynı şairlerin şiirlerinin farklı varaklara da kaydedildiği görülmektedir. Müstensih, şiirleri belli bir düzene göre sıralarken dikkat ettikleri arasında mahlasın yanı sıra vezin ve nazım şekli de olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin, mecmuadaki gazellerin genelinin art arda yazıldığı ya da aynı vezinlerin alt alta sıralandığı dikkat çekmektedir. Fakat söz konusu durumların istisnaları da bulunmaktadır. Müstensih'in mecmuada çoğunlukla Alevî-Bektaşî şairlere yer vermesi, meşrebi bir olan şairleri tercih ettiğinin göstergesidir. Keza mecmuadaki şiirlerin büyük bir çoğunluğunun Hz. Ali, ehl-i beyt ve on iki imama olan sevginin dile getirilmesi tarafımızca ileri sürülen düşüncenin yanlış olmadığına bir kanıttır.

1.4. Mecmuaların Sınıflandırılması

Mecmualar, derleyici tarafından kendi zevk ve ilgisi doğrultusunda tertip edilen ve yazıldığı dönemin edebî anlayışı ile şiir sahiplerinin şairliği hakkında bilgi veren önemli kaynaklardan biridir. Mecmualar, belli bir düzene göre tertip edilebileceği gibi düzensiz mecmualara da rastlamak mümkündür. Düzenli bir mecmua tertip edilirken bir ölçüye göre şekillendirilmesi muhtemeldir. Bu ölçüt bazen bir nazım biçimiyken (gazel mecmuası, kaside mecmuası, muamma mecmuası vb.) bazen de derleyicinin ve dönemin edebî zevki olabilmektedir. Mecmuaların sınıflandırılmasında araştırmacılar birtakım unsurları göz önünde bulundurarak tasnif denemeleri yapmışlardır. Mecmualara ait ilk sınıflandırma Agâh Sırrı Levend'e aittir. Levend, bu türü öğretici eserler başlığı altında incelemektedir:

- 1) Nazireler mecmuaları,
- 2) Meraklıları tarafından derlenmiş birer antoloji özelliği taşıyan seçme şiir mecmuaları,
- 3) Farklı konuları ele alan risalelerin derlenmesiyle oluşan mecmualar,
- 4) Aynı konudaki risalelerin derlenmesiyle meydana gelen mecmualar,
- 5) Bilinen kişilerce bir araya getirilmiş, bünyesinde yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmualar (Levend, 1988, s. 166-167).

Agâh Sırrı Levend'den sonra mecmualara dair bir diğer tasnif denemesi de Günay Kut'a aittir. Günay Kut mecmuaları şu şekilde sıralamıştır:

- 1) Nazire mecmuaları,
- 2) Seçme şiir mecmuaları,
- 3) Aynı konu ile ilgili eserlerin bir araya toplanmasıyla meydana gelen mecmualar,
- 4) Karışık mecmualar,
- 5) Tanınmış veya derleyeni belli olan kişilerce hazırlanmış mecmualar (Kut, 1986, s. 170-172).

Mecmuaların sınıflandırılması üzerine tasnif denemelerinde zamanla artış görülmeye başlanmıştır. Semra Tunç bir makalesinde Günay Kut tarafından yapılan tasnif denemesine ek olarak “meşrebi aynı şairlere ait şiirlerin toplandığı mecmualar”ı da ekleyerek altı başlıkta incelenebileceğini ileri sürmüştür (Tunç, 2000, s. 106). Osman Kufacı da doktora tezinde Semra Tunç'un bu görüşüyle aynı fikri ileri sürerek meşrebe/inanca sahip şairlerin şiirlerinin yer aldığı mecmuaları da tasniflere dâhil

edilebileceğini ifade etmiştir (Kufacı, 2016, s. 5). Yüksek lisans tezi olarak tarafımızca çalışılan mecmuanın da ağırlıklı olarak Alevî/Bektaşî inancına sahip şairlerin şiirlerini bünyesinde barındırması sebebiyle aynı meşrebe/inanca sahip kişilerin şiirlerinin yer aldığı mecmualar başlığına dâhil etmemiz yanlış olmayacaktır. Mecmualar ile ilgili bir diğer tasnif denemesi ise Atabey Kılıç'ın şu sınıflandırmasıdır:

- 1) Cilt ve tertip özellikleri bakımından mecmualar,
- 2) Şekil bakımından mecmualar,
- 3) Dil bakımından mecmualar,
- 4) Muhteva bakımından mecmualar,
- 5) Kişilerin tertip ettiği/kişiler için tertip edilen mecmualar (Kılıç, 2012, s. 81-96).

Mehmet Gürbüz'ün de tasnif denemesi aşağıdaki gibidir:

- 1) Şiirlerin şekil özelliklerine göre tertip edilen şiir mecmuaları,
 - a) Gazel mecmuaları
 - b) Kaside mecmuaları
 - c) Müstezad mecmuaları
 - d) Matla mecmuaları
 - e) Beyit mecmuaları
 - f) Mısra mecmuaları
- 2) Şiirlerin konularına göre düzenlenen şiir mecmuaları/Tematik mecmualar,
 - a) Tarih mecmuaları
 - b) Na't mecmuaları
 - c) Muamma mecmuaları
 - d) Lugaz mecmuaları
 - e) Medhiye mecmuaları
 - f) Şehrengiz mecmuaları
 - g) Farklı Konularda Kaleme Alınmış mecmuaları
- 3) Nazire mecmuaları,
- 4) Şairlerin mensubiyeti/aidiyeti esasına göre hazırlanan mecmualar,
 - a) Aynı zümreye mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar (Mevlevî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar/Hurûfî-Bektaşî şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar)
 - b) Aynı bölgede ya da şehirde yetişmiş veya aynı milliyete mensup şairlerin şiirlerini toplayan mecmualar

- 5) Bir mensubiyet ilişkisi gözetmeksizin belirli şairlerin şiirlerini bir araya getirmeyi amaçlayan mecmualar (Gülbüz, 2012, s. 107-112).

Murat Ali Karavelioğlu ise mecmua türleri içerisine dâhil olan şiir mecmuaları üzerine bir tasnif denemesi yapmıştır:

- 1) Bir şairin şiirlerinden örneklerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar,
- 2) Farklı şairlerin şiirlerinden örneklerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmualar,
- 3) Farklı şekil ve türdeki şiirlerin bir araya getirildiği mecmualar,
- 4) Divan sahibi şairlerin birkaçının divanının bir araya getirildiği mecmualar,
- 5) Bir şiire nazire olarak yazıldığı düşünülen şiirlerin bir toplandığı mecmualar,
- 6) Cönkler (Karavelioğlu, 2015, s. 29).

Mehmet Fatih Köksal da mecmuaları şekil bakımından ve muhteva bakımından mecmualar olmak üzere iki gruba ayırmıştır. Mecmualar üzerine yapılan tasniflere bakıldığı zaman, en büyük eksikliğin meşrebi aynı olan şairlere ait şiirlerin toplandığı mecmuaların -Mehmet Gülbüz'ün tasnifi hariç- tasniflere dâhil edilmemiş olmasıdır. Bu tür mecmualar her ne kadar şiir mecmuaları içerisinde yer alması muhtemel olsa dahi ayrı bir tür olarak ele alınmasının araştırmacılara kolaylık sağlayabileceği düşüncesindeyiz. Yapılan incelemeler doğrultusunda gerek incelediğimiz mecmuanın gerekse araştırmacılar tarafından incelenen birkaç mecmuanın bu bakımından bir ayrıma tabi tutulması gerektiği sonucuna varılmıştır. Bu tür mecmualara örnek olabilecek bir diğer mecmua ise Gülşah Gaye Öztürk tarafından yüksek lisans tezi olarak çalışılan Konya Mevlâna Müzesi 2095 numarada kayıtlı Mevlevilikle ilgili bir mecmuadır.¹ Mecmualar ile ilgili tasnif denemelerinde genellikle araştırmacıların mecmuanın şekil ve içerik özelliklerini göz önünde bulundurduğu kanısına varılmıştır. Ağâh Sırrı Levend ve Günay Kut birbirine yakın tasnifler yaparken Mehmet Gülbüz sadece şiir mecmualarını ele alan bir tasnif denemesinde bulunmuştur. Görüldüğü gibi, mecmuaların tasnifiyle ilgili birtakım farklı görüşler ileri sürülmüştür. Mecmuaların sınıflandırılmasındaki farklı görüşlerin olmasının en büyük sebebi olarak mecmuaların derleyene özel defterler olmasıdır.

¹ Gülşah Gaye Fidan-Öztürk, *Mevlânâ Müzesinde Bulunan Bir Mevlevî Şiirleri Mecmu'su (Mecmu'a-i Eş'âr)*, [Yüksek Lisans Tezi], Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Gaziantep, 2006.

1.5. Şiir Mecmuaları

Mecmû'a-i eş'âr ya da *Mecmûatü'l-eş'âr* adıyla da bilinen şiir mecmuaları, mürettip aracılığıyla genellikle biçim ve şekil olarak herhangi bir düzene bağlı olmaksızın şiirlerin bir araya getirilmesiyle müteşekkil olan eserlerin genel adıdır. Mecmuaların tertip edilmesindeki en önemli etmen derleyicinin zevkidir. Şiir mecmuaların genelinde ferağ, keşide ve istinsah kaydı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra şiir mecmualarının müstensihinin kim olduğu ve ne zaman yazıldığı genellikle bilinmemektedir. Ancak mecmua içerisinde yer alan şiirlerin hangi dönem şairine ait olduğu tespit edildiğinde mecmuanın yazıldığı tarihi tahmin etmek araştırmacıların işini kolaylaştırmaktadır. Şiir mecmuaları içerisinde şiirlerin yanı sıra derkenarlarında ya da boş varaklarında birtakım dualar, ilaç tarifleri, önemli tarihler ve mecmua sahibi tarafından açıklanmasında gerekli görülen bazı kayıtlar ve notlar da yer almaktadır. Mecmualar ile ilgili yapılan çalışmalar yeni bilgileri gün yüzüne çıkardığı gibi birtakım sorunları da ortaya çıkarmıştır. Bu sorunlardan en mühim olanı mecmuada bulunup divanlarda ya da kaynaklarda bulunmayan şiirlerin varlığıdır. Divan nüshalarında yer almayan bir şiirle mecmualarda karşılaşmamız ve bu şiirlerin neden nüshalarda yer almadığı bir sorun olarak görülmektedir. Ancak bu durumda şairinin şiirini divanına eklemek istememiş olması ihtimalini göz önünde bulundurmanız gerekmektedir. Bilindiği üzere divanların geneli tek nüshadan oluşmamakla beraber sayıca fazla olan divan nüshaları da bulunmaktadır. Divan nüshaları arasında metin tenkiti yapılırken tespit edilmemiş bir nüshanın olması ve mecmuada bulunup divanda bulunmayan bu şiirin tespit edilmemiş nüsha içerisinde kayıtlı olması muhtemel bir durumdur. Aynı zamanda şair, şiirini yetersiz görerek eklememiş ya da divanı başkası tarafından tertip edilmiş olma ihtimali de çok yüksektir. Bu gibi ihtimalleri göz önünde bulundurduğumuzda mecmualarla ilgili sorunların ortadan kalkacağı muhakkaktır. Şiir mecmualarında karşılaşılan bir diğer sorun ise, mahlasın yanlış kaydedilmesidir. Mecmuayı düzenleyen mürettip, eğitimli kimseler olabileceği gibi eğitim almamış ya da eğitim olsa bile bu konuda kendini geliştirmemiş olabilir. Mecmua derleyicisinin profesyonelce olmaması başka şaire ait bir şiiri bir başka şaire aitmiş gibi gösterme ihtimalini doğurmaktadır. Aynı zamanda az eğitimli bir derleyici tarafından hazırlanan mecmuada imla hatalarının da fazla olma ihtimali oldukça yüksektir. Kimi mecmualar özensiz ve düzensiz olurken kimi mecmuaların da mürettibi tarafından büyük bir titizlikle düzenli bir şekilde tertip edildiği görülmektedir. Mecmuanın düzenli ve özenle tertip edilmesi araştırmacıların işini kolaylaştırmanın yanı

sıra daha doğru bilgiler edinmeye yardımcı olmaktadır. Şiir mecmuaları, Türk edebiyatı açısından şüphesiz en önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Çünkü mecmualar aracılığıyla kaynaklarda ismi dahi zikredilmeyen birçok şairin varlığına ulaşılabildiği gibi yazıldığı dönemin ve müstensihinin edebî zevkine dair de önemli ipucular elde edilmektedir. Bunların yanı sıra aynı dönemde kaleme alınmış mecmualar tarandığı zaman devrin ortak edebî anlayışına dair nesnel bilgilere de ulaşmak mümkündür. Bu bakımdan mecmualar günümüz araştırmacıları için bulunmaz nimet olmakla beraber geçmiş dönemdeki bilgilere de ışık tutan yardımcı bir kaynaktır. Mecmuaların başta klasik Türk edebiyatı olmak üzere edebiyatımız açısından önemi yadsınamaz düzeydedir.

1.6. Mecmuaların Önemi

Mecmualar hem klasik Türk edebiyatı hem de edebiyat tarihi açısından önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Bu tür eserler araştırmacılar için tarihî ve edebî bilgilerin yanı sıra gün yüzüne çıkmamış şiirlerin ya da bilinmeyen şairlerin varlığının ortaya çıkarılmasına imkân sağlamaktadır. Mecmualar dönemin ve şairin edebî zevkinin, sanata yaklaşımının yanı sıra diliyle ilgili de önemli bilgiler sunmaktadır.

Yaşar Aydemir “*Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü*” adlı makalesinde şiir mecmuaların önemini ve araştırmacılar için sunduğu imkânları özetle şu şekilde ifade etmektedir:

- a) Mecmualar gerek derleyicinin gerekse dönemin edebî zevkini tespit etmekte büyük bir önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra dönemin sevilen şair ve şiirlerine dair bilgiler sunmaktadır.
- b) Mecmualar, şair hayatlarının anlatıldığı tezkirelerde yer almayan bilgileri gün yüzüne çıkarmaktadır. Örneğin, tezkirede bulunmayan bir şairi ve şiirini mecmualarda bulma ihtimali oldukça yüksektir.
- c) Mecmualar üslûp ve tahlil çalışmalarına katkı sağlamaktadır.
- d) Mecmualar şairin edebî anlayışının yanı sıra etkilendiği ve etkilediği kişilere de dair bilgiler sunmaktadır. Bunun en güzel örneği nazire mecmualarıdır.
- e) Mecmualar metin teşkilinde de önemli bir yere sahiptir. Bu tür eserler şairlerin divanlarının ortaya çıkmasına yardımcı olmaktadır (Aydemir, 2011, s. 148-153).

Mecmualar, edebiyat ve kültür tarihinin yanı sıra gerek sosyal gerekse siyasî tarihe de malzeme veren önemli kaynaklar arasında yer almaktadır. Edebiyat tarihinde yerini almamış ya da unutulmuş şairler mecmualar sayesinde keşfedilmekte ya da keşfedilmeyi beklemektedir. Bu bakımdan mecmuaların önemi ve imkânları inkâr edilemezdir. Şiir mecmualarının Türk edebiyatı tarihine katkısı ve önemi yapılan çalışmalarla beraber daha iyi anlaşılır hâle gelmektedir. Mehmet Fatih Köksal ise mecmuaların Türk edebiyatı açısından önemini özetle şu şekilde ifade etmektedir:

- 1) Herhangi bir kaynakta adı geçmeyip daha önce bir yerde rastlanılmamış şairlerin şiirleriyle mecmualarda karşılaşmak mümkündür.
- 2) Varlığından haberdar olduğumuz şairlerin şiirlerine divanlarında rastlamayıp mecmualarda rastlamak mümkündür.
- 3) Şairlerin divanlarına koyduğu şiirlerin farklı varyantlarına mecmualarda rastlayabiliriz.
- 4) Henüz varlığı tespit edilememiş ya da edilse bile başka nüshasına ulaşılmamış eserlerle mecmualarda karşılaşmak muhtemeldir.
- 5) Kullanılmayan ya da bilinmeyen nazım biçimleri ile daha önce rastlanılmamış kafiye çeşitleri, farklı bent yapıları; yeni türler, Türk edebiyatında kullanımına rastlanılmayan aruz kalıpları gibi vb. örneklerle de mecmualarda karşılaşmamız mümkündür.
- 6) Şairlerin yaşamına dair önemli bilgilere mecmualar sayesinde ulaşmamız mümkündür.
- 7) Şiir mecmualarında birden fazla şairin şiirleri yer alabileceği gibi özellikle tek şairin şiirlerinin de yoğun olduğu görülebilir. Mecmuayı tertip eden kişinin şair olduğu şiir mecmuaları Türk edebiyatı tarihi araştırmalarına katkısı yadsınamaz sayılmakla beraber bu tür mecmualar daha kıymetli sayılmaktadır.
- 8) Mecmualar şiir sever kimseler tarafından tertip edilen değerli eserler arasında yer almaktadır. Aynı zamanda mecmua derleyicilerinin bir kısmı kendisi de şair olan kişilerdir. Bu bakımdan derleyicisi belli olan kimseler tarafından toplanan mecmualar, derleyicinin zevklerini yansıtırken devrin genel beğenisiyle ilgili de önemli bilgiler vermektedir.
- 9) Şiir mecmuaları çoğunlukla yazıldığı devrin edebî anlayışını, zevklerini, dil ve anlatımını vs. yansıttığı gibi ferdi temayüllerin de izini sürmemize imkân sağlamaktadır.

10) Mecmualar dışındaki eserlerin fevâid ve vikâye yapraklarında da zaman zaman rast gelmek mümkünse de bilhassa mecmualarda sıkça rastlanılan edebiyat dışı kimi konular da ayrıca ele alınması gereken hususi noktalardan biridir. Mecmuaların genelinin boş kalmış sayfalarında ya da fevâid ve vikâye yapraklarında birtakım dualar, otlarla ilaç yapım tarifleri, tılsım, reml, vefk, tefe'ül gibi bazı gizli ilimler, havas adı verilen bazı itikatlara dair önemli notlar, tarih kıtaları, müstakil müfret ve matla beyitleri bulunmaktadır. Bunlar asıl mecmua konusuyla ilgili olmayan kayıtlar olsa dâhi önemli bilgiler içeren notlardır. Aynı zamanda bunlar edebiyat araştırmacıları kadar tarihi, dinler tarihi, sosyoloji, antropoloji, halkbilim gibi bilim dallarının alanına giren çok değerli bilgilerdendir.

11) Bu bahsedilenlerin yanı sıra, şiir mecmualarının -hatta bütün mecmuaların- önem ve faydaları birbirinden bağımsız olacak şekilde tek tek ele alındığında çok fazla bir anlam ifade etmemektedirler. Fakat aynı dönem içerisinde derlenmiş yüzlerce mecmuanın taranmasından sonra ortaya çıkarılan sonuçlar dönemin müşterek anlayış ve zevkine dair önemli bilgiler sunacaktır. Tüm bunlar için başta şiir mecmuaları olmak üzere bütün mecmualar incelenerek bir “bilgi bankası” oluşturmak zorunludur (Köksal, 2017, s. 138-141).

Mecmuların edebiyat tarihindeki öneminin açıklanması ve faydalarının kanıtlanması bakımından Mehmet Fatih Köksal'ın yukarıda özetlenen görüşleri önemli bir yere sahiptir. Keza Köksal, bir mecmua çalışmasıyla birlikte daha önce biyografik kaynaklarda adı geçmeyen 71 şairi tespit ederek edebiyatımıza tanıtmıştır. Bu bakımdan şiir mecmualarının edebiyat tarihi içerisinde önemli bir yere sahip ve içerisinde değerli bilgiler barındıran zengin kaynaklardır. Mecmuaların bu denli önemli bir yere sahip olması hâlâ çalışılmamış mecmuaların çalışılmasına sebebiyet vermektedir. Ayrıca çalışılmamış mecmuaların da bir an önce incelenip taranması gerekmektedir. Bu bağlamda mecmuların -çoğunlukla şiir mecmualarının- tasnifini hedefleyen MESTAP (Mecmuaların Sistematiik Tasnifi Projesi) önemli bir görevi yerine getirmektedir.

1.7. Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)

Mecmua çalışmalarını hızlandırmak, mecmualar üzerine yapılan çalışmaları daha sistematik hâle getirebilmek ve mecmua çalışmalarından elde edilen sonuçları bir sistem üzerinde toplamak üzere Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı aracılığıyla 30 Haziran 2012 tarihinde “*Osmanlı Şiirinin Hazineleeri: Mecmualar ve Cönkler*” adlı bir çalıştay gerçekleştirilmiş ve bu çalıştayda Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), Prof. Dr. Mehmet Fatih Köksal önderliğinde başlatılmıştır. Bu projenin başlıca hedefi edebiyata dair bütün mecmuaların detaylı tasnifinin yapılması ve ortaya çıkan verilerin sistemleştirilmesidir. Projenin yürürlüğe girmesiyle birlikte mecmua çalışmalarına dair büyük bir artış görölmeye başlanmıştır. Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP), sekiz sütundan meydana gelen bir tablodur. Şiir mecmularının tasnifini yapmak için tabloda yer alan sütunlar sırasıyla şu bilgilerden oluşmaktadır:

1. sütun: Varak numarası
2. sütun: Şairin mahlası
3. sütun: Matla‘ beyti (Eğer nazım biçimi musammat ise ilk bent)
4. sütun: Nazım şekli / nazım birimi
5. sütun: Nazım türü
6. sütun: Vezin
7. sütun: Açıklamalar (Köksal, 2012, s. 94)

Bu tez çalışmasının başlıca amacı ise, klasik Türk edebiyatındaki mecmua çalışmalarına katkıda bulunmaktadır. Bu sebeple hazırlanan yüksek lisans tezimizde İBB Atatürk Kitaplığı 716 numarada kayıtlı şiir mecmuasını “Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)” kapsamında inceleyerek şiir mecmuaları çalışmalarına katkı sunmak, daha önce gün yüzüne çıkarılmamış şiirleri ortaya koymak ya da yayımlanmış olan şiirlere kelime, beyit katkısı sağlamak hedeflenmektedir.

2. İBB ATATÜRK KİTAPLIĞI BEL YZ K 716 NUMARALI ŞİİR MECMUASI

2.1. İBB Atatürk Kitaplığı Bel Yz K 716 Numaralı Şiir Mecmuasının Tanıtımı

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında *Bel_Yz_K.000716* demirbaş numarasıyla kayıtlı olan bu mecmua, kütüphane kataloğunda “*Mecmua-i eş‘ar*” adıyla geçmektedir. Mecmuada müstensih adı ya da istinsah tarihine dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamaktadır. Fakat eserde şiirleri bulunan şairlerin genelinin XIX. yüzyılda yaşamış olması hasebiyle mecmuanın XIX. yüzyılda yazılmış olma ihtimali yüksektir. Mecmuanın müstensihinin kim olduğuna dair herhangi bir bilgi kaydedilmemişken kesin bir yargıya varmak oldukça zordur. Mecmuada Dertlî, Kul Nesîmî, Seyyid Nesîmî, Kethudâ-zâde Ârif vb. gibi Alevî/Bektaşî geleneğine mensup şairlerin şiirlerine yer verilmesi müstensihin de Alevî/Bektaşîliğe eğiliminin olabileceği ihtimalini akıllara getirmektedir. Aynı zamanda mecmuada Arapça, Farsça ve Türkçenin yanı sıra Yunanca tabirlerin de yer alması müstensihin iyi derecede eğitim gördüğünün ve dört dile yakınlığının bir göstergesidir.

Mecmua, 70 varaktan oluşmakta ve 1b-67a varakları arası manzum, 67b-70a varakları arası mensur metinleri içermektedir. Mensur metinlere dair bilgiler bölüm sonunda verilmiştir. Kütüphane kataloğunda mecmuanın fiziksel özellikleri, 185x110 mm. ölçülerinde, satır sayısı belirsiz olarak kaydedilmiştir. Sayfalarda bulunan şiir ve satır sayısı sabit kalmayıp çoğunlukla 14 ve 16 satıra yer verilmektedir. Şiirler genellikle tek sütun yazılmış olsa da yer yer çift sütun hâlinde yazıldığı da görülmektedir. Tek sütun şeklinde yazılan şiirlerin son beytinin sayfa sonuna sığmamasından kaynaklı yan yana yazıldığı örneklerle de karşılaşılmiştir. Kahverengimsi ve soluk çizgileri olan müsvedde diyebileceğimiz bir defterden oluşan mecmua, kahverengi mukavva karton üzerine siyah renkli deri ile ciltlenmiştir. Eserin dış kapağı fizikî bakımdan orta derece olmakla birlikte gerek kapakta gerekse sayfalarda yıpranmalar, lekeler ve mürekkep dağılmaları görülmektedir. *Rik‘a* yazı çeşidiyle yazılan mecmuanın dili, Türkçe olmasına rağmen metin içerisinde Arapça, Farsça ve Yunanca ibarelerin de kullanıldığı görülmektedir. İncelenen sayfalar aralığında mürekkep ve el yazısında herhangi bir değişikliğin olmaması mecmuanın tek müstensih tarafından yazıldığına göstergesidir. Metin içerisindeki şiirler siyah mürekkepli kalemle yazılmış ve şairlerin mahlasları bazı yerlerde kırmızı bazı yerlerde ise siyah mürekkeple çizilerek okuyucuya kolaylık sağlanmıştır. Mecmuanın tertibinde şiirlerin yazılış biçimine ya da sayfa düzenine büyük ölçüde dikkat

edilmiştir. Bir şiirin son beyti/benti ile diğer şiirin ilk beyti/benti arasına çizgi çekilerek karışıklık önlenmiştir. Aynı şaire ait şiirler genellikle peş peşe yazıldığı gibi aynı kafiyeyle yazılmış şiirlerin de alt alta verildiği görülmektedir. Fakat mecmua tertip edilirken müstensih'in tutarsızlığı da göze çarpmaktadır. Örneğin, şiirlerin çoğunda nazım biçimi belirtilmemişken birkaç yerde şiirin nazım biçiminin bilhassa belirtildiği görülmektedir. Mecmua tertip edilirken müstensih tarafından yapılan hatalar karalanmış ve düzeltmeler karalı kısmın hemen yanına yapılmıştır. Bu karalanmalar hemen hemen her varakta bulunmakta ve okuyucuya hoş bir görüntü sunmamaktadır. Mecmuada tekrar edilen beyitleri müstensih tekrardan yazmamış, bu beyitleri eyzan² ibaresini kullanarak belirtmeyi tercih etmiştir. Eserde gazel, muhammes, koşma, tesdîs, nazım vb. nazım biçimlerinde şiirler mevcuttur. Bunun yanı sıra müfred beyitlere de yer verilmiştir. Mecmuada tezhip, resim, minyatür ve şekil bulunmamaktadır. Zahriye bölümünde silik bir şekilde mecmuanın bulunduğu kütüphane adı ve demirbaş numarası yer almaktadır. Yazma eserlerin genelinde bulunan ve zahriye bölümün hemen ardından gelen serlevha bölümü incelenen mecmuada bulunmamaktadır. Mecmuada herhangi bir mühürle karşılaşılmamış ve derkenar mevcut değildir. Sayfa numaraları mecmuanın “a” yüzünün sol üst köşesine Latin rakamlarıyla yazılmıştır. Yazmada eksik bir sayfaya rastlanılmamış -mensur kısım hariç- olması mecmuanın bütünlüğünün tam anlamıyla korunmuş olduğunu göstermektedir. Mecmuada incelemeye tabi tutulan varaklardaki şiirlerin ilk ve son mısraları aşağıda verilmiştir:

Başı: seni ey kaḥbe göñül ‘āleme bed-nām edeyim

öyle rüsvā-yı rezālet ile nā-kām edeyim

Sonu: kûl himmetim aydur allāhdan dërim

dün ü gün vird êtdim bu virdi dërim

yüzüm başa geldiñ üstādım pîrim

seni beḳā yere şalmadı mı idi

² : Arapça bir ibare olan “eyzan” kezâ, yine öyle, öteki gibi anlamlarına sahiptir (Devellioğlu, 2017, s. 279).

70 varaklık mecmuanın 1b-67a varakları arasında bulunan manzum metinlerle ilgili incelemeler ilerleyen bölümlerde ayrıntılı bir şekilde verilmiştir. 67b-70a varakları arasında bulunan mensur metinlerin bir kısmı Türkçe bir kısmı ise Arapça yazılmış duadan oluşmaktadır. Mensur metinlerin fotoğrafları mecmuaya karışık bir şekilde eklenmiş ve bu karışıklık tarafımızca düzeltilerek tercüme edilmiştir.³ İncelemeye tabi tutulmayan mensur kısımların Türkçe çevirisi ve Arap harfli metni aşağıda verilmiştir:

Rahman ve Rahim Olan Allah'ın Adıyla

Allah'ın selamı ve rahmeti, Allah'ın Nuru, Peygamberlerin Efendisi, Allah'ın Sevgilisi, Fahr-i Kâinat Muhammed Mustafa'nın üzerine olsun. Allah'ın selamı ve rahmeti büyük evliyaların nurlarının sahibi efendimizin üzerine olsun. Ey Allah'ım, ilahi vahiylerin sonuncusunun sahibi için dua et. Sırların sahibi İmam Ali el-Murtaza'ya ve nurun sahibi yanılmaz İmam Muhammed el-Ekber'e. Allah'ım, kadınların en hayırlısı olan Hatice-i Kübra validemize salât ve selam eyle. Allah'ım, Fatıma-i Zehra validemize salât ve selam eyle. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik efendimiz İmam Hasan'ın üzerine olsun ve böylece o razı oluncaya kadar. Allah'ım, salât ve selam Sahibü'n-Nur masum Abdullah'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam **(69b)** Kerbela'da şehit düşen efendimiz İmam Hüseyin Şah'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam Sahibü'n-Nur masum Abdullah'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam masum Kasım'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik efendimiz İmam Zeynel Abidin'in üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam masum Kasım es-Said'in üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nurun ve güzelliğin efendisi İmam Muhammed Bakır'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nurun ve güzelliğin efendisi İmam Muhammed Bakır'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nurun ve güzelliğin efendisi İmam Cafer Sadık'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzelliklerin efendisi İmam Yahya el-Hadi'nin üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik efendimiz İmam Musa el-Kazım'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nurun ve güzelliğin efendisi İmam Musa el-Kazım'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik efendimiz İmam Ali Musa er-Rıdha'nın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nurun ve güzelliğin efendisi İmam Muhammed Taki'nin, nurun efendisi Masum Cafer'in ve Masum Tayyar'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik sahibi efendimiz İmam Ali'nin üzerine olsun **(70a)**.

³ 69b-70a-69a-67b-68b: 67b-68a-68b-69a-69b-70a Y.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla

Ey yardım isteyenleri karşılayan, ey Kral Mervan. Ey Allah'ım, sen samedsin ve biz senden yardım istiyoruz. Ey güvenilen Allah'ım, bana yardım eden Allah'ım, bana yardım et, ey Rabbim. Ey tek olan Allah, sen teksin. Sen Samedsin. Ey Ondan çocuk olmamıştır. Ey Kendisi de doğmamıştır. Ey hiçbir şey O'nun dengi değildir. Mucizelerin tecellisi olan Ali'yi çağır, sıkıntı anında yardım bulacaksın. Zorluk ve ihtiyaçlarımızda Allah'a yöneliriz, her sıkıntı ve darlıkta sana yalvarıyorum ya Rabbi. Tüm endişeler ve kaygılar Tanrı'nın büyüklüğü, Peygamber Muhammed'in ışığı ve senin velayetinin sırrı ile çözülecektir, ey Ali. Ey Ali, beni şeref ve yücelikle tanı, beni her sıkıntı ve musibetten koru ve evimi muhafaza et. Ey nice gizli lütufları olan Allah! Bizi korktuklarımızdan emin eyle, O'na yöneldim ve O'na tevekkül ettim, ey halimi bilen **(69a)**. Ey Allah'ım, Sana muhtacım, Ey Allah'ım, Velilerin Velisi, Ey Allah'ım, her şeyi dönüştüren, halimizi en güzel hale çevir. Ey yüce, güzel ve kusursuz olan Allah'ım. Ey Allah'ım, Hüseyin'in, kardeşinin, annesinin, babasının, oğullarının ve dedesinin yüzünün nuru hürmetine, bizi içinde bulunduğumuz tüm acı ve sıkıntılardan kurtar. Ey Rabbim, senden her isteğimi kabul etmeni istiyorum ve sen merhametlilerin en merhametlisisin. Ey kudret, azamet, izzet ve şeref sahibi olan! Kalplerimizi ve gözlerimizi rızana çevir ve bize iyi insanlarla karşılaşmayı nasip et. Ey Hazreti Ali, sana güveniyorum ve sana dayanıyorum ve sana güveniyorum. Ey Allah'ım, kusurlarımızı ört ve günahlarımızı bağışla. Ey kusurları örten, ey günahları bağışlayan. Ey Allah'ım, bizi kötülüklerden uzak tut. Ey Allah'ım, bizi kulun Muhammed'e ve onun iyi ashabına salât ve selam üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam güçlü ve erdemli Kral Cemal Muhammed Kamali'nin üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam Hasan ve Hüseyin'in üzerine olsun, Allah'ın duaları onların üzerine olsun **(67b)** ve nur sahibi masum Cafer ve masum Kasım'ın üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam nur ve güzellik sahibi İmam Hasan el-Askerî'nin üzerine olsun. Allah'ım, salât ve selam efendimiz, nurun ve güzelliğin efendisi, Muhammed el-Mehdi'nin, Sahibu'z-Zaman'ın, Kutbu el-Deveran'ının, Haccetu'l-Burhan'ın, Haccetu'l-Kıyam'ın, tüm imanın tecellisinin, insanların ve cinlerin efendisinin üzerine olsun. Allah'ın selamı ve bereketi hepsi, iyiler, salihler ve masumlar üzerine olsun. Ey Allah'ım, ((ألف لام طه ويس)) kelimelerin hakikati ve kutsiyetiyle affet, ikram et ve merhamet et. Ey Allah'ım, cömertliğiyle şerefleendir, ey şerefliğin en şerefliyi Ey Allah'ım, Peygamberler Efendisinin, Müminlerin Emiri'nin ve iyi evlatlarının hürmetine merhamet et.

Hamd, Âlemlerin Rabbi Olan Allah'a Mahsustur. Allah Allah Allah **(68b)**

بسم الله الرحمن الرحيم

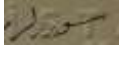
اللهم صل وسلم على نور خدا سيد سرور أنبيا حبيب خدا رسول كبريا محمد المصطفى. اللهم صل وسلم على سيدنا نور شاه أوليا نتيجة ما يوحى ممدود الهي ممدود أسرار لافتاً إمام علي المرتضى وعلى نور معصوم محمدن الأكبر. اللهم صل وسلم على سيدتنا خديجة الكبرى خير النساء. اللهم صل وسلم على سيدتنا فاطمة الزهراء. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام حسن حتى الرضا وعلى نور معصوم عبدالله. اللهم صل وسلم (69b) على سيدنا نور جمال إمام حسين شاه شهيد دشت كربلاء وعلى نور معصوم عبدالله ومعصوم قاسم. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام زين العابدين وعلى نور معصوم قاسم السعيد. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام محمد باقر وعلى نور معصوم علي الاطيار. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام جعفر صادق (نديب پاك) وعلى نور معصوم يحيى الهادي. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام موسى الكاظم وعلى نور معصوم صالح ومعصوم طيب. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام علي موسى الرضا. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام محمد تقى وعلى نور معصوم جعفر ومعصوم طاير اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال إمام علي النقي (70a)

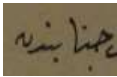
بسم الله الرحمن الرحيم

شاه مروان يا غياث المتمني. اللهم أنت الصمد ومنك لنا مدد. وعليك المعتمد يا أبو الغوث أغثني أغث بها، ادركني ادرك بها. اللهم مدد الصمد لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً أحد. ناد علياً مظهر العجايب تجد عوناً بك في النوائب إلى الله حالنا حاجتنا ادعوك في كل هم وغم سينجلي بعظمتك يا الله وبنور نبوتك يا محمد، وبسر ولايتك يا علي. ادركني يا علي بالعزة والرفعة وحفظني من كل قضاء وبلاء وبيتي. يا خفي الألطاف نجنا مما نخاف. وعليه محولي وعليه معولي يا عليم (69a) بحالي عليك اتكالي يا ولي الوالي يا محول الحول والأحوال حول حالنا إلى أحسن حال يا علي الأعلى يا ذا الجلال والجمال والكمال. اللهم بحق حسين وأخيه وأمه وأبيه وبنيه وجده تعالى وخلصنا من كل هم وغم بما أنا فيه أو طلب وأنت أرحم الراحمين. يا صاحب ألوهيت والعظمت والشجاعت والوقار يا مقلب القلوب والأبصار قلب قلوبنا وابصرنا بحق رضائك ورؤيت لقاء المشتاقين الاخيار يا علي دلل سواء عليك الاعتماد ومنك اعتضادي والافتقاري استور عيوبنا واغفر ذنوبنا يا ستار يا غفار بحرمتك الأضرار وأصحابك المختار صلوات الله عليهم ملك الجبار بر جمال محمد كمالي حسن والحسين عليه صلوات (67b) وعلى نور معصوم جعفر ومعصوم قاسم. اللهم صل وسلم على نور جمال إمام حسن العسكري. اللهم صل وسلم على سيدنا نور جمال محمد المهدي صاحب الزمان قطب الدوران حجت البرهان حجت القيام مظهر كل إيمان سيد الإنس والجن. سلام الله وصلوات الله عليهم أجمعين الطيبين الطاهرين المعصومين. اللهم اغفر وأكرم وارحم بحق وبحرمة ((ألف لام طه ويس)). وأكرم بكرمك يا أكرم الأكرمين وارحم برحمتك يا أرحم الراحمين بحرمة سيد المرسلين وبحرمة أمير المؤمنين وبحرمة أولاد الطيبين والحمد لله رب العالمين الله الله الله (68b).

2.2. Mecmuanın İmla Özellikleri

Yüksek lisans tezi olarak çalışılan mecmua da yer alan şiirlerin çoğunluğu XIX. yüzyıl şairlerine aittir. Mecmua içerisinde XIII. yüzyıldan XIX. yüzyıla kadar hemen hemen her dönemden şiirlere rastlanılmaktadır. İncelediğimiz metni dil ve imla hususiyetleri açısından değerlendirdiğimizde gerek Eski Anadolu Türkçesinin gerekse Klasik Dönem Osmanlı Türkçesinin dil özelliklerine yer verildiği görülmektedir. Söz konusu mecmua, çoğunlukla XIX. yüzyıl Osmanlı Türkçesinin karakteristik özelliklerini yansıtmaktadır. Mecmuanın başlıca dil ve imla özellikleri şu şekildedir:

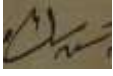
- ❖ Mecmuada birtakım yazım farklılıklarının ve imla özelliklerinin olduğu tespit edilmiştir. Mecmuada müstensihin dikkatsizlik ve dalgınlığından kaynaklı olduğunu düşündüğümüz imla hataları bulunmaktadır. Müstensihin mecmuanın bazı yerlerinde خ-ح ve ه harflerini karıştırdığını görmekteyiz. Örneğin, 1. şiirin ilk beytinde yer alan “kahbe” kelimesi قحبه şeklinde ح harfiyle yazılması gerekirken güzel he (ه) ile yazılmıştır. Bu duruma bir diğer örnek ise 110. şiirin 3. beytinde bulunan halka kelimesidir. Kelime, حلقه şeklinde ح harfiyle yazılması gerekirken hı (خ) harfiyle yazılmıştır. Mahzen (مخزن) kelimesinin 136. şiirin ilk beytinde şeklinde ha (ح) harfiyle yazılması da her iki harfin karıştırıldığının bir göstergesidir. Ayrıca müstensihin چ ve ج harflerini de karıştırdığı görülmektedir. Örneğin, Yahudi anlamına gelen ve جود şeklinde yazılan cehûd sözcüğünün 103. şiirin 5. beytinde çim (چ) harfiyle yazıldığı görülmektedir. Mecmuada birbiriyle karıştırılan diğer iki harf ise sad (ص) ile sin (س) harfleridir. Örneğin, sorarlar sözcüğü صورلر şeklinde ص harfiyle yazılması gerekirken 161. şiirin 4. beytinde müstensihin dalgınlığından kaynaklı olsa gerek س (sin) harfiyle yazılmıştır. Bu gibi imla hataları metne düzeltilerek kaydedilmiştir.
- ❖ Mecmuada müstensihin dikkatsizliğinden kaynaklı yer yer nazal n (ñ) harfinin belirtmediği görülmektedir. Bu harfin yerine nun (ن) harfini tercih etmiş olması da göze çarpan bir diğer husustur. Metin transkribe edilirken bu hususlar tarafımızca düzeltilmiştir. Bu durumun bir örneği aşağıda verilmiştir:

: egerçi nūḥa tufāndan necāt ērdi **cenābıñdan**

beni deryā-yı ‘aşkıñda bi-küllī eylediñ iğrāk (14/3)

Ayrıca sensin sözcüğü mecmuanın tamamında nazal n (ن) ile yazılmıştır. Fakat mecmuanın XIX. yüzyıl mecmuası olduğunu göz önünde bulundurduğumuzda bu yazımı imla hatası olarak görmemiz yanlış olacaktır. Bu duruma örnekler aşağıda sıralanmıştır:

: ki **sensiñ** murğ-ı kuds-i lā-mekānī

bu keşret gül-‘ izārında[n] güzār èt (19/4)

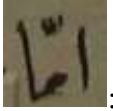
ki **sensiñ** evvel ü āhır ki **sensiñ** bātın u zāhır

ki **sensiñ** cümleye kâdir seniñle hoş safâ geldim (83/2)

ol imāmeyniñ tülū‘ ı sırr-ı neclidir saña

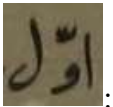
sensiñ elbet ser-firāzı çār-yārıñ yā ‘ alī (150/3)

- ❖ Mürettip kimi yerlerde okuyucuya okumada kolaylık sağlamak için bazı sözcükleri harekeli yazmıştır. Örneğin, mecmua içerisinde şeddenin kullanıldığı birkaç örnek aşağıda sıralanmıştır:

: yāre vardığım görürse ol ‘ adū-yı bī-emān

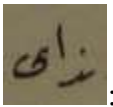
ger gelir bu bezm-i yāre **ammā** hā’ il olmasun (106/3)

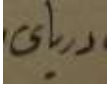
: ol gözleriñ efsūnuna şabr ètme ne mümkün

evvel bākışiñ sine-i sūzānıma geçdi (110/2)

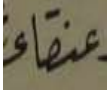
- ❖ Mecmuanın kimi yerlerinde Farsça tamlamalardaki izafet kesresi “ye” harfi ile kimi yerlerinde de hemze ile gösterilmiştir. Bu durumlara birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

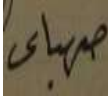
: cāna èrdi çün **nidā-yı** nāy-ı ‘ aşk (16/1)

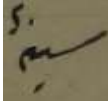
: temevvüc eyleyüp **deryā-yı** vaḥdet (27/2)

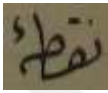
: kulle-i kāf-ı ḥaḳīḳat murğıdır ‘**ankā-yı** ‘ aşḳ (80/5)

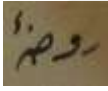
: ḥūn-ı dil **şahbā-yı** gül-gūn dīde cām olsun baña (148/1)

: **sīne-i** eflākını tenvīr ēde tābān-ı ‘ aşḳ (122/4)

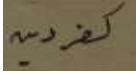

: **noḳṭa-i** ‘ ilm risālet-i muştafāsın yā ‘ alī (137/1)

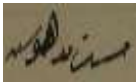

: **ravza-ı** devlet açıldı uçdı ol rūḥu’l-emīn (160/2)

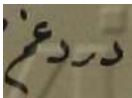
- ❖ Şiirlerin bazı beyitlerinde yakın ve zıt anlamlı sözcükleri birbirinden ayırmak için kullanılan ya da iki sözcük arasına gelerek benzerlik ve karşıtlık gibi ilgileri kurmada tercih edilen atıf vavı yazılmamıştır. Bu duruma birkaç örnek aşağıda verilmiştir:

: **küfr [ü]** dīn imān u mezheb perdedir ‘ aşıqlara (41/4)

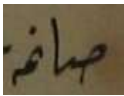

: elest bezmi deminden **mest [ü]** medhūş olmuşum yā hū (54/2)

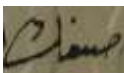

: **derd [ü]** gam mihnet-serā zerre şafāsı yok felek (129/1)

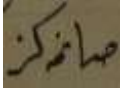
- ❖ Yazmada yer yer imla bakımından tutarsızlıkların da olduğu görülmektedir. Örneğin *san-* fiili, çoğunlukla elifle imla edilirken elifsiz yazıldığı örneklerle de rastlanılmıştır:

: **şanma** ğayri çekdigim ğayret merāḳımdır benim (46/5)

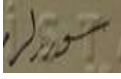

: **şanmañ** icād eyledi ḥaḳ ola zāhir her cihet (86/2)

: **şanmañız** kevşer-i cennāt-ı na‘îmiñ kılıyız (143/3)

Ayrıca sor- fiili de çoğunlukla sad harfiyle imla edilirken aşağıdaki beyitte sin harfiyle yazıldığı görülmektedir:

: **sorarlar** maķşūdı dilden gedāyı bayı görmezler (161/4)

- ❖ Mecmuada غنچه “gonca” kelimesinin yazımında da tutarsızlığın olduğu görülmektedir. Örneğin, 4. şiirin 3. bendinin ilk mısrasında ve 115. şiirin 3. bendinin

son mısrasında kelime غنچه şeklinde yazılmışken 6. şiirin 2. beytinde, 87. şiirin ilk

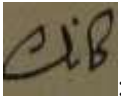
bendinin ikinci mısrasında ve 117. şiirin ilk bendinin ikinci mısrasında غنچه biçiminde yazılmıştır. Bu duruma bir diğer örnek ise işve kelimesinde görülmektedir.

94. şiirin 4. bendinde kelime عموم şeklinde imla edilmişken 76. şiirin 2. beytinde

biçimde vav (و) harfiyle değil de fe (ف) harfiyle yazılarak tutarsızlık oluşturmuştur.

- ❖ Mecmuada vezin gereği “ki” bağlacının “-i” ünlüsünün düşürülüp “k” ünsüzünü ondan sonra gelen sözcüğün ünlü harfiyle birleşerek yazıldığı örneğe de rastlanılmıştır:

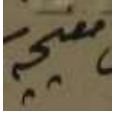
: vücūdum rîze şırça **k'anıñ** olsun böyle kalsun mı (68/5)

- ❖ Metinde bazı kelimelerden vezin gereği ünlü düşmesi olayı görülmektedir: **n'êylerim** (28/1), **n'êylesün** (71/2), **n'îçün** (87/4), **n'êder** (116/6), **n'êdügin** /147/), **n'ola** (152/5).

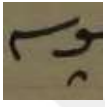
- ❖ Metinde yer alan çün, berü, gerü gibi edatların yazımında genellikle Eski Anadolu Türkçesindeki yazılışları dikkate alınmıştır: **gerü** (62/4), **içün** (95/1), **berü** (16/6).

❖ Mecmuada di-, it- filleri günümüz Türkçesi imlasına uygun olacak biçimde ve kapalı e (è) ile dè-, èt- şeklinde transkribe edilmiştir: **dèdim** (51/1), **ètdim** (55/1).

❖ Mecmuada bazı kelimelerin yazımında farklılıklar görülmektedir. Örneğin, meyhaneci çırağı anlamına gelen **mug-beçe** sözcüğü be (ب) harfiyle yazılması gerekirken pe (پ) harfi ile imla edilmiştir. Aynı kullanım öpücük anlamındaki **bûse** sözcüğü ile şarap anlamındaki **sahbâ** sözcüğü için de geçerlidir:

: hep lebiñ vaşfını èy **muğ-beçe** söyler dehenim (85/1)

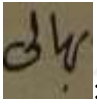

: o güzeliñ rāzı nümā **bûsesi** her derde devā (73/10)

bir **bûse** murādım vèrmediñ hālā (92/2)

ğayriye pahālī satar **bûsesin** (115/2)

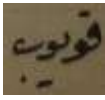
Pahalı kelimesi de pe (پ) harfiyle yazılması gerekirken be (ب) harfi ile imla edilmiştir.

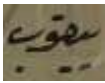
: ğayriye **pahālī** satar bûsesin (115/2)

❖ Mecmuada 62. ve 97. şiirlerde “hangi” kelimesi Eski Anadolu Türkçesindeki kullanımı olan “ķangi” şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

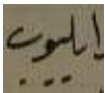
❖ Zarf-fiil (gerundium) eki olan “-ıp, -ip, up, -üp” ekleri metin içerisinde çoğunlukla yuvarlak vokalli yazılmıştır.

: göz **koyup** elden alanlar hāķka vāşıl olmasun (106/5)

: **yıkup** dil şehrini hārāb eyleyen (117/1)

: fikr **eyleyüp** ben bu rāha dōşendim (118/9)

- ❖ İçin sözcüğü bazı yerlerde ayrı yazılırken bazı yerlerde vezin gereği “-i” ünlüsü düşürülerek bitişik bir şekilde yazılmıştır:

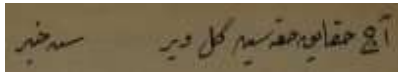
: naẓar etmek için ey manẓar-ı leylâ niķābîñ aç (63/4)

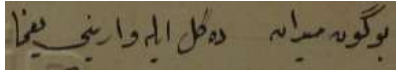
: aniñçün cümle birlikde olup ifnâ-likâ geldim (83/3)

2.3. Mecmuada Karşılaşılan Sorunlar

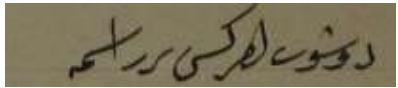
Mecmualar tertip edilirken müstensih kaynaklı birtakım sorunlar ortaya çıkmaktadır. Bu sorunların en başında yukarıda ayrı bir başlık olarak ele aldığımız imla hataları ya da imladaki tutarsızlıklar gelmektedir. Bunun yanı sıra incelediğimiz mecmuada müstensih dalgınlık ve dikkatsizliğinden kaynaklı ortaya çıkan sorunlarla da karşılaşmıştır. Bu sorunlardan bir tanesi müstensih yarım bıraktığı beyitlerin sayıca fazla olmasıdır. Bu durum derleyicinin bazı beyitleri yazarken unutmuş olduğunun, hatırlayamadığının ya da dalgın olduğunun göstergesidir. Müstensih kaynaklı boş bırakılan beyitler bazen divan neşirlerinden tespit edilip yazılırken bazen vezin ve anlama en uygun sözcükler tarafımızca köşeli parantez [] içinde yazılarak eklenmiş bazen de herhangi bir düzeltme yapılmayarak köşeli parantez içine üç nokta [...] konulmuştur. Eğer mecmuada okunmayan bir kelime varsa da üç nokta (...) konularak gösterilmiştir. Mecmuada eksik bırakılan beyitlerden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

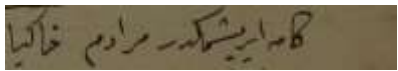
: aç haķāyık hoķķasın gel vēr [lebünniden] haber (10/2)

: bugün meydān-ı [haķķānī]de eyle varıñı yağmā (18/5)

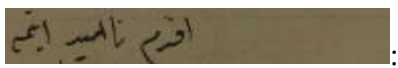
: düşüp herkes birer isme [mücellā] (27/5)

: [her zamān] kāma erişmekdir murādım ḥākiyā (46/5)

: cenāb-ı lā-yezāl [...] kā'inūn yazmış (54/3)

: [...] efendim nā-ümīd etme (91/4)

Mecmuada karşılaşılan bir diğer sorun ise veznin eksik veya hatalı çıkması ve kafiyenin uyuşmamasıdır. Vezin bozukluklarında bazı yerlerde metin tamiri yapılmış bazı yerlerde ise “vezin bozuk” ifadesi ile dipnotta belirtilmiştir. Vezni bozuk olup metin tamiri yapılamayan mısralar aşağıda koyu renkle belirtilmiştir:

- **müftiler fetvā vērüp hem hâkķı setr êtdiler**
küfr êdüp îmāna gelmez gelmege ‘âr êtdiler (31/3)
- bu fenā dehri beķā menzili şandım ķaldım
ne êtdim girdigime bu ğamda ķapandım ķaldım (55/1)
- **buyur mā-rā nedir êy şūķ-ı dil-ārā emr ü fermānıñ**
ġubārı ħākiyā yeksānıñ olsun böyle ķalsun mı (68/6)
- **bizi ta‘n eyleme şūfî dā’im ħalvet okuruz**
semme vechullāh olup her demi vuşlat okuruz
tā ezel nūş ile cām-ı cemi vaĥdet okuruz
ķün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet okuruz (78/1)
- **êdelim tevĥîd-i şābb-ı emred vaşl-ı cemāl**
bunı taĥķîķ buyurup şāh-ı cemāl ħubb-ı cemāl
cemālîñ ħîñ-i terūhın êt zevķ-i cemāl
ķün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet okuruz
açılur bāb-ı ‘alî şehir-i vėlāyet okuruz (78/3)
- **ķünkü mürşîd nuţķu-y-imîş ‘ālemde ‘aşķa ķā’im-maķām**
bize bildirdi fenāyî rehber-i mevlā-yı ‘aşķ (80/4)
- dil-dār baña bir ġece yār olmadı gitdi
bir yerde şabaĥ ikimizi bulmadı gitdi
gül gül dēdi bülbul ġüle gül ġülmedi gitdi
ķıpkırmızı ķaldı o gül ħiç şolmadı gitdi
bülbul bu 23abında yine ķurtulmadı gitdi (97/1)

- **dilde ārām etmek için halka [ülfet] etmek için**
hübları rām etmek için virdimiz ekber çekeriz (112/8)
- **çekdigimiz āh yetişir menzil-i ‘aşk-ı rāh yetişir**
imdādıma şāh yetişir ‘alī bī-hemtā biliriz (114/5)
- evrād-ı şifātında olup şekk ü gümānsız
[men ān u 24abındak]
her demde ki hatm eylerim kur’ānı ‘alīdir
[vallāhi ‘alīdir] (127/4)
- **ëy vīrānī dünyā vü ‘uqbāda maqşūdum benim**
bā-i bismillāh’ir-raḥmān murtaẓādır istegim (131/7)
- mesti gelmiş-durur iḥsānına bī-kes [ü] ğarīb
eylegil iḥsān [u] kerem kân-ı ‘atāsıñ yā ḥüseyn (135/8)
- olma kec-bīn-i ḥaḳīkat ko te‘ annüdi elden
seni zāhid 24abında cehliñde şebātdır ancak (142/4)
- **muştafā u murtaẓanıñ kurretü’l-‘aynısıñ**
eyleme iḥsān-nümāyān yā ḥüseyn ibn-i ‘alī (145/3)
- tālīb ol bir mürşide geç dār-ı dünyādan hele
tevekkül 24abındaki sulṭānı bilmekdir hüner (147/4)
- sevdiğim bu bendesin ‘aşkımla kul olsun demiş
her ne emr eyler ise şāhım sözleri baş üstüne (149/3)

- derdimiñ dermānı yok bir ‘āşık-ı āvāreyim
tîğ-i cevriyle ser-tā-ķadem bir pāreyim
miñnetde düşdüm mededsiz meded bî-ķāreyim
siz tırurken ben kime boynum egüp yalvarayım
yā muħammed yā ‘alī yā ħācı bektāş-ı velī (158/2)
- ‘aşķ şaħrāsında pūyān şanma güm-rāh olmuşum
sālik-i seyr-i sülūkuñ zıkr-i nā-gāh olmuşum
lūcce-i deryā-yı hikmet ben de āgāh olmuşum
ben ħorāsān-ı vüçūdumda yine şāh olmuşum
saltānat-ı bāb-ı ‘alī mūsā er-rızādandır baña (160/8)
- ‘āşık olanlar meh-pāresine
cān atar yanmağa ruħsāresine
velākin n’eylesün ‘aşķ yarasına
bulunmaz ebedā bir ķāre gönül (71/2)
- yedi ķalem kırmış [bir] naķķāş ola
yazınca nüşā-i kübrāya zülfüñ
ķarañlık ğecede mi ħalk ğtmiş mevlā
dem ķeker leyletü’l-esrā-yı zülfüñ (93/1)
- ķüş ğdüp deryā-yı ‘aşķa boşandım
fıkr eyleyüp ben bu rāha dōşendim
nizām ‘askeri oldum ķayış ķuşandım
ķılıncım zāyi‘ ğtdim tūfek ararken (118/9)
- nice bir ķalmayam künc-i elemde
iki dīdelerim yası vü mātemde
ceng ü cidāl ğderken leşker-i ğamda
palaskam tıtuşdı kaşenk ararken (118/10)

- naḳdiyyā baḥtından étme şikāyet
ğayri bu sevdādan eyle ferāğat
felegin cevrine yokdur nihāyet
ḥāşırî gā'ib étdim döşek ararken (118/12)
- on sekiz biñ ʿālem ʿaşḳa gelmişler
ʿaliniñ mevlūdın dilde söylerler
muḥabbetine lāyık medḥ ü şenālar
ʿālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān (141/6)
- destūr-ı mükerrrem nizām-ı ʿālem
sırra ser vèrdi ol şāh-ı ālem
ʿayş ile ʿişrete meşğül oldu hem
ʿālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān (141/8)
- **ḳuluñuz ḥamdî çağırır amān**
[...]
ḳaṭārdan çıkarma be-ḥaḳḳ-ı imāmān
ʿālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān (141/10)
- dāmān-ı ʿāşıḳa şunarlar bāde
bu ʿaşkıñ meyidir iç de ḳan dèrler
muḥabbet bir belādır geldi serime
rüz-ı maḥşere dek sen de yan dèrler (168/1)
- iyisin ḥaḳ bilür evvel ḳalemde
cebrā'ıl dünyāya gelmedi mi idi
ḳonacak bir yèr bulmadı ʿālemde
ḳonup da ehl-i beyt ölmedi miydi (169/1)

- furqān muhammede incil 'isāya
zebūr dāvūda indi tevrāt mūsāya
yüz yigirmi dört biñ nebī güşāya
cem' olup bir namāz kılmadı miydi (169/8)

Şiirlerde mahlas beyitlerinin olmaması, şairin mahlasının yazılmaması da büyük bir sorun teşkil etmektedir. Yapılan incelemeler doğrultusunda sekiz şiirde mahlasın kaydedilmediği tespit edilmiştir. Mecmuada 3, 4, 36, 40, 51, 77, 150 ve 164. şiirlerin mahlas beyitleri kaydedilmemişken 28, 30 ve 151. şiirler yarım bırakılmış; 57, 79, 88, 95, 99, 146 ve 152. şiirler de tek ya da iki beyitten meydana gelmiştir. Çünkü mecmualar gerek dönemin edebî anlayışını gerek şairin ilgi ve beğenisinin yanı sıra edebî zevkini yansıttığı için müstensih kim olduğunun ve tertip tarihinin zamanını bilmek araştırmacıların işini kolaylaştırmada büyük rol oynamaktadır.

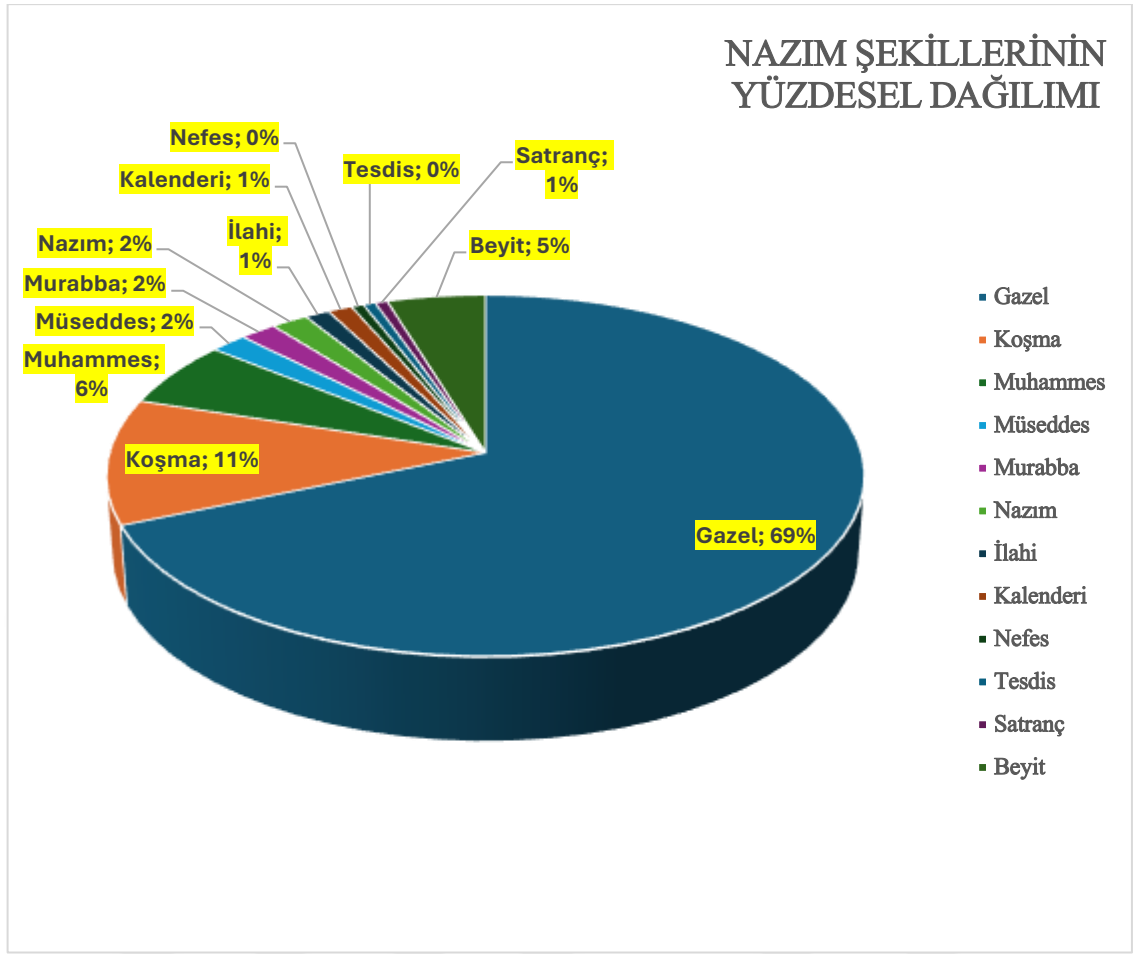
2.4. Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekilleri

Mecmuada yer alan şiirler incelendiğinde, müstensih birden fazla nazım şeklini kullandığı dikkat çekmektedir. Çeşitli nazım şekillerinin kullanılması mecmuayı tertip eden kişinin şiir zevkine dair bilgiler sunmaktadır. Çalışmamıza dâhil olan kısımda 12 farklı nazım şekliyle kaleme alınmış toplamda 169 şiir bulunmaktadır. Şiirlerin tamamı Türkçe yazılmış olmakla beraber mısralar arasında yer yer Arapça, Farsça ve birkaç şiirde Yunanca kelimelere de yer verildiği gözlemlenmiştir. Nazım biçimlerinin mecmuadaki sıralamasına bakıldığında, derleyici tarafından bazı varaklarda belli bir sıranın gözetildiği görülmektedir. Ancak bu durum mecmuanın tamamında söz konusu değildir. Aynı şairin şiirlerinin farklı varaklara kaydedildiği gibi aynı nazım şekliyle yazılmış şiirlerin de farklı varaklarda olduğu örnekler de bulunmaktadır. Mecmuadaki şiirlerin 116'sı gazel, 19'u koşma, 10'u muhammes, 3'ü müseddes, 3'ü murabba, 3'ü nazım, 2'si ilahi, 2'si kalenderi, 1'i nefes, 1'i tesdis ve 1'i ise santranç nazım biçimiyle kaleme alınmıştır. Ayrıca incelenen varaklarda tek beyitten oluşan 8 şiire de rastlanmaktadır. Mecmuada farklı edebiyat kollarından şairlerin yer almasından kaynaklı gazel, muhammes, müseddes, murabba gibi divan edebiyat nazım şekilleri yanı sıra koşma, ilahi, kalenderi, nefes, tesdis ve satranç gibi halk edebiyatı nazım şekillerine de yer verilmiştir. Metinde en çok tercih edilen nazım şekli gazeldir. Gazelden sonra en çok kullanılan iki nazım şekli sırasıyla koşma ve muhammestir. Müstensih -birkaç şiiri hariç- nazım şekillerinin neler olduğunu mecmuaya yazmayı tercih etmemiştir. Mecmuadaki şiirlerin nazım şekilleri açısından dağılımını gösteren tablo şu şekildedir:

Tablo 2.1 Mecmuadaki Şiirlerin Nazım Şekilleri Açısından Dağılımı

Sıra No:	Nazım Şekli	Şiir Sayısı
1.	Gazel	116
2.	Koşma	19
3.	Muhammes	10
4.	Müseddes	3
5.	Murabba	3
6.	Nazım	3
7.	İlahi	2
8.	Kalenderi	2
9.	Nefes	1
10.	Tesdis	1
11.	Satranç	1
12.	Beyit	8

Yukarıdaki tablodan anlaşılaçağı üzere, mecmuada toplamda 12 nazım biçimine yer verilmiştir. Bu nazım biçimlerinden bazıları divan edebiyatına bazıları ise halk edebiyatına aittir. Mecmuada yer alan şiirlerin nazım şekillerinin yüzdesel dağılımına baktığımız zaman ise, %69'luk oranla şiirlerin çoğı gazel nazım şekliyle yazılmış şiirlerden meydana gelmektedir. Gazeli %11 oranıyla koşma nazım şeklinin takip ettiğı görölmektedir. Mecmuada bulunan şiirlerin nazım şekillerinin yüzdesel dağılımı aşğıdaki grafikte verilmiştir:

Şekil 2.1 Mecmuada Yer Alan Şiirlerin Nazım Şekillerinin Yüzdesel Dağılımı

Mecmuada en çok tercih edilen nazım şekli gazeldir. Gazel nazım şekliyle kaleme alınmış toplam 116 şiir tespit edilmiştir. Hengâmî (1), Dertli (1), Fuzûlî (1), Rızâ (1), Hüsnî (1), Zâtî (22), Kul Nesîmî (2), Şeyh Cemâlî (1), Eşrefoğlu Rûmî (1), Azbî (1), Kudret (1), Nakşî (3), Sa‘dî (4), Hâkî (18), Lutfî (2), Gedâyî (1), Mahzûnî (1), Sabrî (2), Emînî (1), Kenzî (1), Rahmî (1), Fenâyî (1), Lisânî (1), Levhî (1), Zevkî (3), Hıfzî (3), Mirâtî (1), Karînî (1), ‘Ârif (1), Hakkî (1), Bosnevî (1), Salâhî (1), Seyyid Nesîmî (3), Sûzî (1), ‘İrfanî (1), Hilmî (2), Virânî (10), Mesti (3), Râgıp (1), Hayretî (1), Ecrî (1), Pâkî (1), Eşref (1), Mâzharî (1), Zekâ‘î (1), Hâşim (2), Turâbî (1), Hurremî (1), Na‘îmî (1), Murad (1), şairi tespit edilemeyen (1).

Mecmuada en çok gazeli bulunan şair, 18. yüzyıl divan/tekke şairlerinden Süleymân Zâtî Efendi’dir. Zâtî’nin mecmuadaki 22 şiirinin hepsi gazel nazım biçimiyle kaleme alınmıştır. Mecmuada en çok gazel nazım şeklini kullanan ilk beş şair sırasıyla şu şekildedir: Zâtî (22), Hâkî (18), Virânî (10), Sa‘dî (4), Nakşî/ Zevkî/ Hıfzî/ Seyyid Nesîmî/ Mesti (3).

Mecmuada yer verilen 116 gazelin çoğu 5 beyitten oluşmaktadır. Gazellerin beyit sayısı aşağıda şiir numaralarıyla beraber tablo hâlinde verilmiştir:

Tablo 2.2 Mecmuadaki Gazellerin Beyit Sayılarına Göre Dağılımı

Sıra No:	Beyit Sayısı	Şiir Numarası
1.	4	1-54-98
2.	5	2-7-8-9-10-12-13-14-15-18-19-20-21-24-36-38-41-43-44-45-46-47-48-49-50-51-52-53-55-56-58-60-61-62-69-64-65-70-72-76-80-82-83-84-85-86-90-102-103-104-106-108-109-110-121-122-123-126-133-138-142-145-143-145-147-148-149-150-154-159-161-164-165
3.	6	6-17-22-25-29-32-33-34-59-68-125-128-144-152-156
4.	7	23-26-31-42-100-113-116-120-127-129-131-132
5.	8	16-81-114-135-136
6.	9	124-134-139-155-162
7.	12	11-137
8.	13	27
9.	15	73
	Toplam Gazel Sayısı	116

İncelenen metinde 116 gazelden üçü 4, yetmiş üçü 5, on beşi 6, on ikisi 7, beşi 8, beşi 9, ikisi 12, biri 13, biri 15 beyitten oluşmaktadır. Gazellerde en çok kullanılan ve toplamda 64 gazelde tercih edilen vezin “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün” veznidir. Mecmuada gazel nazım biçimi tercih edilen şiirlerin 28’i “Mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün/ mefâ‘ilün”, 10’u “Mef‘ülü/ mefâ‘ilü/ mefâ‘ilü/ fe‘ülün”, 2’si “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün”, 5’i “Fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilâtün/ fe‘ilün”, 3’ü “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün”, 3’ü “Mefâ‘ilün / mefâ‘ilün/ fe‘ülün” ve 1’i “Müfte‘ilün/ fâ‘ilün/ müfte‘ilün/ fâ‘ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Gazel nazım şekinden sonra en çok tercih edilen nazım şekli koşmadır. Mecmuada toplamda 19 koşma nazım şekliyle yazılmış şiire rastlanılmıştır. Şemsî (1), Hâkî (5), Süleymân (1), Ra‘dî (1), Emrahî (Erzurumlu Emrah) (1), Rahmî (1), Erbâbî (1), Nev‘î

(1), İrşâdî (1), Nakdî (1), Hamdî (1), Hurremî (1), Kul Remzî (1), ‘İrfanî (1), Kul Himmet (1). Yazma eserde bulunan koşmaların hepsi 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Mecmuada tercih edilen bir diğer nazım şekli ise muhammestir. İncelenen metinde 8’si mütekerrir, 2’si müzdevic olmak üzere toplam 10 tane muhammes yer almaktadır. Resmî, Pertev, Cemâlî, Ârif, Âşık Ömer, Dânişî, Ecrî ve Fevzî’nin birer muhammesi Hıfzî’nin ise 2 tane muhammes nazım şekliyle yazılan şiirine rastlanılmıştır.

Tablo 2.3 Mecmuadaki Muhammes Nazım Şeklinin Dağılımı

Sıra No:	Beyit Sayısı	Şiir Numarası
1.	Muhammes-i mütekerrir	3-75-78-97-101-119-158-164
2.	Muhammes-i müzdevic	91-160

Mecmuada muhammes nazım biçimi tercih edilen şiirlerin 3’ü “Mef’ûlü/ mefâ’ilü/ mefâ’ilü/ fe’ûlün”, 3’ü “Fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün”, 3’ü “Fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilün”, ve 1’i “Mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Müseddes nazım şeklinde kaleme alınmış 3 şiir bulunmaktadır. Şiirlerin tamamı müseddes-i mütekerrirdir. Emrâhî (1), Gedâyî (1), şairi tespit edilemeyen (1). Mecmuada müseddes nazım biçimiyle yazılan şiirlerin 1’i “Fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün”, 1’i “Fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilâtün/ fe’ilün”, ve 1’i “Mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Murabba nazım şekliyle yazılmış 3 şiire rastlanılmaktadır. Şiirlerden ikisi murabba-ı müzdevic iken biri murabba-ı mütekerrirdir. Nesîmî (1), Merâmî (1), şairi tespit edilemeyen (1). Mecmuada murabba nazım biçimiyle yazılan şiirlerin 2’si “Fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilâtün/ fâ’ilün”, ve 1’i “Mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün/ mefâ’ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Tablo 2.4 Mecmuadaki Murabba Nazım Şeklinin Dağılımı

Sıra No:	Beyit Sayısı	Şiir Numarası
1.	Murabba-ı mütekerrir	5
2.	Murabba-ı müzdevic	77-85

Nazım ile yazılan 3 şiire rastlanılmaktadır. Şiirlerin kime ait olduğu tespit edilmemiştir. Nazımla yazılan üç şiirden 2'si "Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün", ve 1'i "Mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün/ mefâ'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır.

Mecmuada ilahi nazım şeklinde yazılmış 2 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerden birinin Gafûrî, diğerinin ise Yunus Emre'ye ait olduğu düşünülmektedir. Şiirlerden biri 10'lu diğeri ise 11'li hece ölçüsüyle kaleme alınmıştır.

Kalenderî nazım şekli ile kaleme alınmış 2 şiir bulunmaktadır. Şiirler Âşık Ömer ve Dehrî'ye ait olmakla birlikte her ikisi de kalenderî nazım şeklinin özel vezni olan aruzun "Mef'ûlû/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlün" kalıbıyla yazılmıştır.

Mecmuada tercih edilen bir başka nazım şekli ise nefestir. Metinde sadece Ali Dede'nin (129. şiir) 11'li hece ölçüsüyle kaleme aldığı bir nefes örneğine rastlanılmaktadır.

Yazma eserde tesdis ve satranç nazım şekilleriyle yazılmış şiirlere de rastlamak mümkündür. Her nazım şeklinin de bir örneğine rastlanılmaktadır. Tesdis, La'li (139. şiir) mahlaslı şair tarafından "Fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün" kalıbıyla yazılırken satranç nazım şekli, Nef'î tarafından aruzun "Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır.

İncelenen eserde yukarıda sıralanan nazım şekillerinin yanı sıra çoğunlukla gazellerden alınmış iki mısralık beyitler de bulunmaktadır. Mecmuadaki beyit sayısı 8'dir. Beyit şeklinde yazılan mısraların 2'si "Mefâ'ilün/ mefâ'ilün / mefâ'ilün/ mefâ'ilün", 2'si "Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün", 2'si "Fâ'ilâtün/ fâ'ilâtün/ fâ'ilün", 1'i "Mef'ûlû/ mefâ'ilü/ mefâ'ilü/ fe'ûlün", ve 1'i ise "Fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilâtün/ fe'ilün" kalıbıyla kaleme alınmıştır. Bu beyitlerden birkaçının kime ait olduğu tespit edilse de tespit edilemeyen beyitler de bulunmaktadır. Mecmuadaki iki mısralık tek beyitler şu şekildedir:

- ramazân tutmuş o nev-resteyi gördüm eridim
bu ğazabla ramazânı tutabilsem yêr êdim
- unutdı şûh-ı mümtâzım beni yâd èylemez bir dem
silindim levh-i hâtırdan 'aceb cevrim nedir bilmem

- tāze dil-ber sevse ‘āşık eski derdin tāzeler
tāzeler keyfiyyetiñ erbāb-ı ‘aşkıñ tāzeler (Gelibolulu Âlî)
- muḳtedāmız ‘aşk-ı ḥaḳdır ‘aşkı édindik imām
anıñ içün oldı her demde şalātımız müdām
- hep mağlaṭa vü laḳlaḳadır bāṭın u zāhir
bir nokṭa imiş aslı sūḥan evvel ü āḫır (Bağdatlı Rûhî)
- hevāya düşdüñ ey dil meclis-i taḳvāya gelmezsiñ
göziñ aç ġāfil olma bir daḫi dünyāya gelmezsiñ
- dāde geldim itmāmıñ şanıñ degil
merḥamet ey şāh-ı merdānım amān
- allāh allāh kim bilür kimde ne var
ḳudret allāh sende de bende de var (Galip)

Sonuç olarak, mecmuada farklı nazım şekillerinin tercih edildiği görülmektedir. İncelenen eserde gazel, koşma, muhammes, müseddes, murabba, ilahi, nazım, kalenderi, nefes, tesdis, satranç ve beyit (çoğunlukla gazelden alınan) şeklinde şiirler bulunmaktadır. Mecmuada yalnızca klasik Türk edebiyatına ait nazım şekilleri değil, bunun yanı sıra Türk halk edebiyatına ait nazım şekillerinin de yer aldığı görülmektedir. En çok tercih edilen nazım şekli gazel ve en çok tercih edilen vezin aruz veznidir. Türk halk edebiyatına özgü nazım şekillerinden en çok kullanılanı ise koşmadır. Mecmuadaki şiirlerin çoğu “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır.

2.5. Vezin ve Vezne Dair Hususiyetler⁴

İncelenen mecmuada çoğunlukla aruz ölçüsüyle kaleme alınmış şiirler bulunsa da hece ölçüsüyle yazılan şiirler de vardır. Mecmuada bulunan 169 şiirden 22'si hece ölçüsüyle 147'si ise aruz vezniyle kaleme alınmıştır. Mecmuada toplamda 9 farklı aruz kalıbı ve 2 farklı hece ölçüsü kullanılmıştır. Bunun yanı sıra şiirlerde 4 farklı aruz bahri kullanıldığı görülmektedir. 91 şiirde olmak üzere en çok tercih edilen aruz bahri remeldir. Remel bahrinden sonra sırasıyla hezec (54), recez (1) ve münserih (1) bahirleri kullanılmıştır. Hece ölçüsüyle kaleme alınan şiirlerde ise en fazla tercih edilen ölçü 11'li hece kalıbıdır. Mecmuada 22 hece ölçüsüyle yazılan şiirin yirmi birinde 11'li, birinde ise 10'lu hece ölçüsü kullanılmıştır. Aşağıda verilen tabloda, mecmuada kullanılan aruz bahirleri, hece ölçüsü kalıpları ve şiirlerdeki kullanım sayıları verilmiştir:

Tablo 2.5 Şiirlerde Kullanılan Aruz Bahirleri, Kalıpları ve Hece Ölçüsü Kalıpları

Aruz Bahirleri ve Kalıpları	Kullanıldıkları Şiir Sayısı
Hezec Bahri	54
Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	35
Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	3
Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	16
Recez Bahri	1
Müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün müfte'ilün	1
Remel Bahri	91
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	73
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün	2
Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	5
Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	11
Münserih	1
Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	1
Hece Ölçüsü	22
10'lu hece ölçüsü	1
11'li hece ölçüsü	21
Toplam Şiir Sayısı	169

⁴ Bu bölümde yararlanılan kaynak şudur: Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 3-38.

Mecmuada hemen hemen her yüzyıla ait şairlerden şiirler bulunmaktadır. Eserde bulunan şiirler aruz ölçüsü ile ilgili birtakım hususiyetleri bünyesinde barındırmaktadır. Bu hususiyetlerden en çok karşımıza çıkan imale olmakla beraber med, vasıl, zihaf vb. gibi aruz unsurlarına da rastlanılmaktadır. Aruz ölçüsünde, sonu ünsüz bir harfle biten bir sözcüğü vezin gereği kendisinden sonra gelen bir ünlü ile başlayan sözcüğe bağlayarak okumaya vasıl ya da bir diğer adıyla ulama adı verilmektedir. Mecmua içerisinde ulamaya örnek gösterilebilecek birden fazla mısra bulunmaktadır. Vasla örnek mısralardan birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- da‘ vet étdüm vaḥdete ‘ aşık-ları mey-ḥāneden
ḵana ḵana ‘ aşḵ meyin nūṣ étdiler peymāneden (42/1)
- vaṣl-ı dil-dār ister iseñ göñlüne eyle naẓar
maẓhar-ı dīdār olan mūsā gibi dil tūr olur (120/4)
- hevāya düşdüñ éy dil meclis-i taḵvāya gelmezsin
göziñ aç ġāfīl olma bir daḥi dünyāya gelmezsiñ (146/1)
- ne revā ‘ aşıkıñ étsün bu ḵadar āh ile zār
baña yāzık bu firāk āteşi cānımda yanar
beni gel sev dēdigiñ gün ḵanı éy şūh-ı nigār
ne ‘ aceb kim dēyesin āḥiri sev sevme beni
bu söze yok dēyecek şalmışım allāha seni (75/3)
- on sekiz biñ ‘ ālemiñ serdārıyım ger nāẓirim
men ‘ aref esrārınıñ sālārıyım hem ḥāẓırım
ḵādir ü ḵayyūm-ı ‘ aşḵım güft-gūya ḵādirim
aḥsen-i taḵvīm şānımda muḥammed bāḵırım
ḥūkm-i ḵudret ol imām-ı pīşvādandır baña (160/5)

Aruz ölçüsünde sonu ünsüzle biten bir sözcüğün ardından ünsüzle başlayan bir sözcüğe vasıl (ulama) yapılmamaktadır. Fakat pek çok şair ünsüzle biten bir sözcüğün ardından “ayın (‘)” harfi ile başlayan bir sözcük getirerek vasıl uygulamayı tercih etmişlerdir. Bu duruma *vasl-ı ayn* adı verilmektedir. Mecmuada karşılaşılan vasl-ı ayn örneklerinden biri aşağıda verilmiştir:

- düşüp leylānıñ ‘aşkıyla ki mecnūn buldı mevlāyı
bu ‘aşk u āteş-i ḥasret bütün leylāya kalmışdır (139/4)

- kemāl-i ḥüsnüñ ‘arz etmiş ser-ā-ser cümle eşyādan
bu bir feyz-i nihāyetdir eder ‘aşıklara i‘ t̄ā (18/2)

Mecmuada mürettibin belirtmediği fakat vezin gereği ünlü ile biten sözcüğün ünlü ile başlayan sözcüğe bağlandığı örneklerde bulunmaktadır:

- varayım maḥkeme-i ḡamda murāfa‘ a_olayım
hecr-i ḥākimle me‘ an k̄atlime i‘ lām edeyim (1/3)
- dün kilīsāda gezer bir zālīmı seyr etdim
ḥayret-i ‘aşk1_ile dīvāre t̄ayandım k̄aldım (55/2)

Müstensih tarafından vezin gereği, aruz ya da hece ölçüsüyle kaleme alınan bazı şiirlerde ünlü harfle biten sözcüğün ünlü harfle başlayan sözcüğe bağlandığı örneklerle de karşılaşmıştır:

- yāre inşāf v̄ere ḥazret-i mevlā
n’içün açılmazsıñ ey gül-i ra‘ nā
bir buse murādım v̄ermediñ ḥālā
uyurken almayız hırsız değiliz (92/2)
- men ‘arefd̄en oḡu d̄ersin bilesiñ ḥaḡ n’ed̄ügin
nefsini k̄at̄l eyleyüp düşmeni bilmekdir hüner (147/3)

Mecmuadaki şiirlerde en çok karşılaşılan aruz hususiyeti imaledir. İmale, kısa bir hecenin aruz gereği uzun okunmasıdır. Aşağıdaki beyitlerdeki altı çizili heceler imaleye örnek olarak verilebilir:

- dil-ārā böyle zūlfünden baña bād-1 şabā gönder
tesellī-ḥāṭır olsun müjde-i va‘ d-1 vefā gönder (1/3)
- sevdiğim cehd edegör sen bir yaña ben bir yaña
olmasun aşlā cefāsından baña benden saña (45/2)

- yārimi hıfz eyle yā rab derde nā'ıl olmasun
halk-ı 'ālem görmesün hüsne mā'ıl olmasun (106/1)

- virdim olsun şad-hezār la'net yezīdīn cānına
ol sebab susuz şehīd-i kerbelāsin yā hüseyin (135/5)

Mecmuada görülen bir diğer aruz hususiyeti ise zihafıdır. Zihaf, aruz gereği uzun bir hecenin kısa okunmasıdır. Aşağıdaki altı çizili heceler zihafa örnek oluşturmaktadır:

- cemālīn şem'ini yandır vişāl-i rüyını kandır
bu kem-ter zātiyi cānā sivāya eyleme muhtāc (21/5)
- kaḡı bābı ārzu eylersem diyorlar git gerü
baht u iqbālīm şef-i yeldā mıdır bilmem nedir (62/4)
- hāki ezel lem-yezele bendesidir tā ezele
bendi gönül bir güzele bağladı muhkemcesine (73/15)
- sāye şalmış gün cemālin ebru üzre mūlarıñ
bir şebi zulmetde koymuş māha nisbet rūlarıñ
iklim-i çine düşürmüş dīde-i āhūlarıñ
yalın ayak baş açık efsūn ile hindūlarıñ
lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrūlarıñ
cem' édüp fas mülkine ordu çeker gīsūların (94/1)
- ey vīrānī gam-serād[ur] işbu çarḡ-ı pīrezen
oynadır altında bir zerre riyāsı yok felek (129/7)

Mecmuadaki şiirlerde imaleden sonra en çok karşılaşılan aruz hususiyeti meddir. Med, uzun bir hecenin vezin gereği daha uzun okunması anlamındadır. Aşağıdaki beyitlerde altı çizili sözcüklerde med yapılmıştır:

- çün nübüvvet 'ālemine ser-fürü etti hemān
bār-gāhına dikildi nūr-ı aḡḡardan livā (11/1)
- derd-mendim ol ḡudādan derde dermān isterim
sā'ilim bāb-ı 'aḡādan luḡ u iḡsān isterim (23/1)

- cefā-yı cevri zulmünden kamu ‘uşşāklar dil-cū
ne dersiñ kaşr-ı dil vîrānîñ olsun böyle kıalsun mı (68/4)

- ‘āşık [u] ma‘ şūk [aşkıñ vahdetine] hāşimā
ermeyince zāhir olmaz sırr-ı tevḥîd-i ḥudā (155/5)

Yazmada Türkçe sözcüklerde de med olayına rastlanmaktadır:

- pertev-i nūr-ı aḥadda vāḥidiyyet buldı ol
var oldu varlığından ‘arş u kürs arz u semā (11/2)

Mecmuada ölçü gereği, aruz ve heceyle yazılmış bazı şiirlerde yer alan Arapça sözcüklerin Türkçe okunuşlarına yer verildiği görülmüştür:

- kaçan kim fakr ola āḥir fenāfillāh olur ‘ārif
beḳābillāh olur ancak **kūfūr** dērler bu imānı (116/2)

Mecmuada az da olsa karşılaştığımız bir diğer aruz hususiyeti de kasırdır. Şeddeli okunması gereken biz sözcüğün, vezin gereği şeddesiz okunmasına kasır ya da tahfif adı verilmektedir. Aşağıda altı çizili sözcük kasra örnek olarak gösterilebilir:

- ‘aşk-ı dil-dāra dēdi rûz-ı elest ol kim belî
kıldı nūrānî dilin nūr-ı hakı sırr-ı celî
kande kim kılsa teveccüh berķ urur ayn-ı ‘alî
cāre iken kıldı şad-pāre beni hicrān eli
yā muḥammed yā ‘alî yā ḥācî bektāş-ı velî (158/1)

Özetle, mecmuada bulunan 169 şiirin toplamda 22’si hece, 147’si ise aruz vezniyle yazılmıştır. Aruz ölçüsü ile kaleme alınan şiirlerden en fazla remel bahri ve “Fâ’ilâtün fâ’ilâtün fâ’ilün” kalıbı kullanılmıştır. Hece ölçüsü ile yazılan şiirlerin çoğunluğu ise 11’li hece ölçüsüdür. Mecmuada bulunan şiirlerde aruz hususiyetlerinden en fazla imale örneklerine rastlanılmıştır. Müstensih çoğunlukla aruz ölçüsünü tercih etmiştir. Arapça ve Farsça sözcüklerin yanında Türkçe sözcüklerde de med yapıldığı dikkat çekmektedir. Bazı şiirlerde ise vezinden ötürü Arapça sözcüklerin Türkçe okunuşları kaydedilmiştir Mecmuada incelenen şiirlerde vezince hatalı mısralar da bulunmaktadır. Bu mısraların hepsine çalışmamızın 2.3. bölümünde “Mecmuada Karşılaşılan Sorunlar” başlığı adı altında ve tenkitli metin içerisinde dipnotta yer verilmiştir.

Tablo 2.6 Mecmuadaki Şiirlerin Şiir Numaraları, Şairlerin İsimleri, Beyit/Bent Sayıları, Nazım Biçimleri, Vezinleri ve Bahirleri

Şiir No.:	Şairlerin İsimleri	Beyit/Bent Sayısı	Nazım Biçimi	Şiirin Vezni	Şiirin Bahri
1.	Hengâmî	4	Gazel	Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün	Remel
2.	Dertli	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
3.	Resmî	3	Muhammes-i mütekerrir	Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün	Remel
4.	-	3	Müseddes-i mütekerrir	Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün	Remel
5.	Nesîmî	3	Murabba‘-ı müzdevic	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
6.	Fuzûlî	6	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
7.	Rızâ	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
8.	Hüsnî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
9.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
10.	Zâtî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
11.	Zâtî	12	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
12.	Zâtî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
13.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
14.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
15.	Zâtî	6	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
16.	Zâtî	8	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
17.	Zâtî	6	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
18.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
19.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün	Hezec
20.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
21.	Zâtî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
22.	Zâtî	6	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
23.	Zâtî	7	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
24.	Zâtî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
25.	Zâtî	6	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
26.	Zâtî	7	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel

27.	Zâtî	13	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün fe'ülün	Remel
28.	-	2	Nazım	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
29.	Zâtî	6	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
30.	-	2	Nazım	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
31.	Nesîmî	7	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
32.	Şeyh Cemâlî	6	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
33.	Eşrefoğlu Rûmî	6	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
34.	Zâtî	6	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
35.	Âşık Ömer	5	Kalenderi	Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
36.	'Azbi	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
37.	Şemşî	4	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
38.	Kudret	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
39.	Gafûrî	9	İlâhî	10'lu hece ölçüsü	-
40.	Yunus Emre	3	İlâhî	11'li hece ölçüsü	-
41.	Nakşî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
42.	Sa'dî	7	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
43.	Sa'dî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
44.	Sa'dî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
45.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
46.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
47.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
48.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
49.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
50.	Hâkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
51.	Hâkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
52.	Hâkî	5	Gazel	Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
53.	Lutfî	5	Gazel	Mef'ülü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
54.	Gedâyî	4	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
55.	Mahzûnî	5	Gazel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
56.	Nakşî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
57.	-	1	Beyit	Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	Remel

58.	Nakşî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
59.	Sabrî	6	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
60.	Emînî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
61.	Kenzî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
62.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
63.	Hâkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
64.	Hâkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
65.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
66.	Hâkî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
67.	Hâkî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
68.	Hâkî	6	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
69.	Hâkî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
70.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
71.	Hâkî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
72.	Hâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
73.	Hâkî	15	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün	Remel
74.	Hâkî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
75.	Pertev	4	Muhammes-i mütekerrir	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
76.	Rahmî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
77.	-	3	Murabba'-ı mütekerir	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
78.	Cemâl	3	Muhammes-i mütekerrir	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
79.	-	1	Beyit	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
80.	Fenâyî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
81.	Lisânî	8	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
82.	Levhî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
83.	Zevkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
84.	Zevkî	5	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
85.	Hıfzî	5	Gazel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
86.	Zevkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
87.	Emrahî	5	Müseddes-i mütekerrir	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
88.	Âlî	1	Beyit	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel

89.	Merâmî	4	Murabba‘-i müzdevic	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
90.	Mirâtî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
91.	Hıfzî	4	Muhammes-i müzdevic	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Hezec
92.	Süleymân	6	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
93.	Ra‘dî	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
94.	Gedâyî	5	Müseddes-i mütekerrir	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
95.	-	1	Beyit	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
96.	Emrâhî	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
97.	Hıfzî	3	Muhammes-i mütekerrir	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
98.	Karînî	4	Gazel	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
99.	Bağdatlı Rûhî	1	Beyit	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
100.	Ârif	7	Gazel	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
101.	Ârif	4	Muhammes-i mütekerrir	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
102.	Hıfzî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
103.	Hıfzî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
104.	Hakî	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
105.	Rahmî	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
106.	Sabri	5	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün	Remel
107.	Erbâbî	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
108.	Hakkı	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Remel
109.	Bosnevî	5	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Remel
110.	Salâhî	5	Gazel	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
111.	Dehrî	5	Kalenderî	Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün	Hezec
112.	Nef‘î	9	Satranç	Müfte‘ilün müfte‘ilün müfte‘ilün müfte‘ilün	Rezec
113.	Nesîmî	7	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün	Hezec
114.	Hâkî	6	Gazel	Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün	Remel
115.	Nev‘î	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-
116.	Zâtî	7	Gazel	Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün	Remel
117.	İrşâdî	3	Koşma	11’li hece ölçüsü	-

118.	Nakdî	12	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
119.	Âşık Ömer	3	Muhammes-i mütekerrir	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
120.	Sûzî	7	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
121.	İrfânî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
122.	Sa'dî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
123.	Hilmi	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
124.	Virânî	9	Gazel	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
125.	Virânî	6	Gazel	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
126.	Virânî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
127.	Virânî	7	Gazel	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
128.	Virânî	6	Gazel	Mef'ûlü mefâ'ilü mefâ'ilü fe'ülün	Hezec
129.	Virânî	7	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
130.	Ali Dede	4	Nefes	11'li hece ölçüsü	-
131.	Virânî	7	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
132.	Virânî	7	Gazel	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
133.	Virânî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
134.	Virânî	9	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
135.	Mestî	8	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
136.	Mestî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
137.	Mestî	12	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
138.	Lutfî	5	Gazel	Mefâ'ilün Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
139.	Nesîmî	9	Gazel	Müfte'ilün fâ'ilün müfte'ilün fâ'ilün	Mün-serih
140.	La'lî	5	Tesdis	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
141.	Hamdî	10	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
142.	Râgıp	5	Gazel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
143.	Hayretî	5	Gazel	Fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilâtün fe'ilün	Remel
144.	Nesîmî	6	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
145.	Ecrî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
146.	-	1	Beyit	Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün	Hezec
147.	Pâkî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
148.	Eşref	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel
149.	Mâzharî	5	Gazel	Fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün	Remel

150.	-	5	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
151.	-	2	Nazım	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
152.	Zekâ'î	6	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
153.	-	1	Beyit	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
154.	Nesîmî	5	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
155.	Hâşim	9	Gazel	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
156.	Hâşim	6	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
157.	Galip	1	Beyit	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
158.	Dânişî	5	Muhammes-i mütekerrir	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
159.	Turâbî	5	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
160.	Ecrî	11	Muhammes-i müzdevic	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
161.	Hurremî	5	Gazel	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
162.	Hurremî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
163.	Hilmi	9	Gazel	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
164.	-	6	Muhammes-i mütekerrir	Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün	Remel
165.	Na'îmî	5	Gazel	Mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün mefā'ilün	Hezec
166.	Murâd	5	Gazel	Mef'ülü mefā'ilü mefā'ilü fe'ülün	Hezec
167.	Kul Remzi	5	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
168.	İrfânî	3	Koşma	11'li hece ölçüsü	-
169.	Kul Himmet	10	Koşma	11'li hece ölçüsü	-

2.6. Kafiye ve Kafiye Dair Hususiyetler⁵

Kafiye; Yekta Saraç tarafından “genellikle mısra sonralarındaki belli bir sesin tekrarlanması” olarak tanımlanmıştır (Saraç, 2010, s. 265). Klasik Türk edebiyatında kafiyein esasını revî adı verilen aslî harf oluşturmaktadır. Kafiye çeşitleri bu revî harfe göre belirlenmektedir. Klasik anlayış çerçevesinde üç farklı kafiye çeşidinden bahsedilmektedir. Bunlardan ilki mücerred kafiye dir. Sadece kafiyein aslî harfı olan revî

⁵ Bu bölümde yararlanılan kaynak şudur: Cem Dilçin, *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, 2016, s. 59-72.

harfi kullanılarak oluşturulan kafiye çeşidine **mücerred kafiye** adı verilmektedir. Mecmuada bulunan mücerred kafiye örneklerinden birkaçı aşağıda sıralanmıştır:

- gel imdi nefsiñi añla nedir zātñ nedir eşyā
bilirsiñ uş bu ma‘ nāyı olursañ ādem-i ma‘ nā (155/1)

Hâşim’in yukarıdaki beytinde kafiye sadece /ā/ sesiyle sağlanmıştır. Bu sebeple /ā/ sesi revî ses sayılmakla beraber şiir boyunca kafiye /ā/ sesinin tekrarlanması mücerred kafiye oluşturulmaktadır. Mücerred kafiye örnek teşkil eden aşağıdaki beyitlerde revî harfi bold (kalın) şekilde italik olarak gösterilmiştir:

- kenz-i mahfîden zühûr etti muḥabbet ibtidā
ol muḥabbet ḥil‘ atını geydi şāh-ı enbiyā (11/1)
- düşdi sevdā ibtidāsından baña benden saña
cām-ı ‘ aşkıñ dil-berāsından baña benden saña (45/1)
- sırr-ı ‘ aşka mahrem olmaz etmeyen cānñ fedā
zāt-ı ḥaḳḳa ‘ ārif olmaz ermeyen ‘ aşka dilā (156/1)

Bir diğer kafiye çeşidi ise **mürdef kafiye**dir. Mürdef kafiye, revî harfinin yanında ridf harfinin de yer aldığı kafiye çeşididir. İncelenen mecmuada yer alan mürdef kafiyenin olduğu beyitlerden birkaçı aşağıda sıralanmış ve ridf harfi bold (kalın) biçiminde italik bir şekilde belirtilmiştir:

- bu ‘ aşk zünnārını cānā kuşandım etmedim nāmūs
tutup büt-ḥāne-i dilde bu nefsi eyledim maḥbūs (13/1)
- ḳadr-i ‘ aşkı bilmez idim bende-i pāḥ olmuşam
herkesi mecnûn şanurdım bend-i zincār olmuşum (24/1)
- küntü kenziñ sırrını kıldı tecellî mümkünā
zāhir u batında ‘ ārif oldı ancaḳ kendi zāḥ (86/1)
- gel beri bu mā-sivāyı terk eden sultān dede
ğıll u gışdan fāriḡ olmuş ḥāḳ ile yek-sān dede (134/1)

Revîden önce ridf harfi değil de sakın harflerden biri kullanılarak kafiye oluşturulursa yani kayd harfi kullanılırsa bu tür kafiye de **mukayyed kafiye** denilmektedir.

Mukayyed kafiye örneği gösterilebilecek aşağıdaki beyitlerde kayd harfi bold (kalın) olacak şekilde italik bir şekilde vurgulanmıştır:

- la‘liyā ‘ārif iseñ keşreti terk êt **ferd** ol
men ü mādān geçübēn ‘āşık u ehl-i **derd** ol
gördiğün ‘ārif-i bi’llāhiñ önünde **gerd** ol
çeşm-bīnile bakup bātılı terk êt **merd** ol (140/5)

Kafiyenin aslı harfi olan revîden önce te‘sis ve dahil harflerinin bulunduğu kafiye çeşidi ise *mü‘esses kafiye* olarak adlandırılmaktadır. Mecmuada müesses kafiye bulunmamaktadır.

Mecmuada yer alan şiirlerin bazılarında *cinaslı kafiye* örneklerine de rastlamak mümkündür. Aşağıdaki beyitlerde bold (kalın) bir biçimde italik yazılan sözcükler cinaslı kafiye örneği teşkil etmektedir:

- hep mağlaṭa vü laḳlaḳadır bāṭın u **zāhir**
bir nokṭa imiş aṣlı sūḥān evvel ü **āḥir** (99/1)
- elā ēy ṭālib-i esrār nedir bildiñ mi sen **amr**
ki remz-i faḳru faḥrîden göründi vech-i **sūbhānı** (116/1)

Özet olarak, incelenen mecmuada mücerred, mürdef ve mukayyed olmak üzere üç kafiye çeşidinin örnekleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra cinaslı kafiyenin bulunduğu örneklere de rastlanmıştır. Şiirlerinin çoğunluğunda kafiyenin yanı sıra redife de yer verilmiştir. Ayrıca mecmuada müstensihтен kaynaklı kafiyenin yanlış olduğu birkaç beyit tespit edilmiştir. Kafiye yanlışlıkları divan neşirlerinden yararlanılarak düzeltilmiştir.

1.7. Mecmuada Yer Alan Şiirler ve Şairleri

İncelenen mecmuada toplamda 169 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden 116 tanesinin şairinin yaşadığı yüzyıllar tespit edilmiştir. Tespit edilen şairlerin biyografilerine ilerleyen sayfalarda yer verilirken tespit edilemeyen şairlere dair de gerekli açıklamalar tablo hâlinde verilmiş, gerekli tespitler yapılarak şairlerin yaşadıkları yüzyıllar belirlenmeye çalışılmıştır. Mecmuada şiiri bulunan şairlerden yaşadığı yüzyılları tespit edilenler aşağıdaki tabloda yüzyıl, bağlı olduğu edebiyat kolu ve şiir numaralarıyla birlikte verilmiştir:

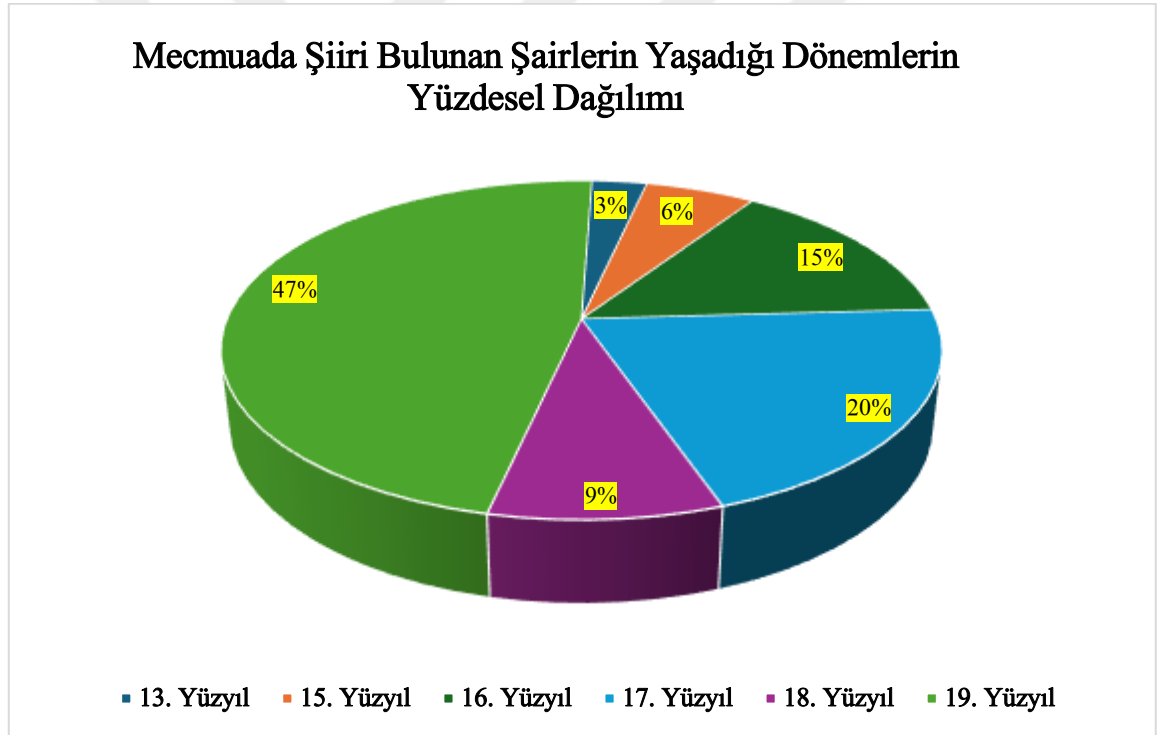
Tablo 2.7: Mecmuada Tespit Edilen Şairler, Yaşadıkları Yüzyıl, Bağlı Oldukları Edebiyat Kolu ve Şiir Numaraları

Sıra No:	Şairin Mahlası	Yaşadığı Yüzyıl	Bağlı Olduğu Edebiyat Kolu	Şiir Numaraları
1.	Hengâmî	19. Yüzyıl	Tekke	1
2.	Dertli	19. Yüzyıl	Âşık	2
3.	Fuzûlî	17. Yüzyıl	Divan	6
4.	Rızâ (Ali Rızâ Paşa)	19. Yüzyıl	Divan	7
5.	Zâtî (Zâtî Süleymân Efendi)	18. Yüzyıl	Divan/Tekke	9-10-11-12-13-14-15-16-17-18-19-20-21-22-23-24-25-26-27-29-34-116
6.	Nesîmî (Kul Nesîmî)	17. Yüzyıl	Tekke	5-31-144
7.	Cemâlî (Şeyh Cemâlî)	17. Yüzyıl	Tekke	32
8.	Eşrefoğlu Rûmî	15. Yüzyıl	Tekke	33
9.	Âşık Ömer	17. Yüzyıl	Âşık	35-119
10.	Azbî	18. Yüzyıl	Tekke	36
11.	Şemsî	16. Yüzyıl	Divan/Tekke	37
12.	Yunus Emre	13. Yüzyıl	Tekke	40
13.	Nakşî	17. Yüzyıl	Tekke	41-56-58
14.	Sa' dî	19. Yüzyıl	Divan	42-43-44-122
15.	Hâkî	19. Yüzyıl	Tekke	45-46-47-48-49-50-51-52-62-63-64-65-66-67-68-69-70-71-72-73-74-104-114
16.	Gedâyî	19. Yüzyıl	Âşık	54
17.	Mahzûnî	19. Yüzyıl	Tekke	55
18.	Emînî	19. Yüzyıl	Divan	60
19.	Kenzî	19. Yüzyıl	Tekke	61

20.	Fenâyî	17. Yüzyıl	Tekke	80
21.	Emrah/Emrahî	19. Yüzyıl	Âşık	87-96
22.	Gelibolulu Âli	16. Yüzyıl	Divan	88
23.	Mirâtî	19. Yüzyıl	Âşık	90
24.	Gedâyî	19. Yüzyıl	Âşık	94
25.	Rûhî	16. Yüzyıl	Divan	99
26.	Ârif	19. Yüzyıl	Divan	100-101
27.	Erbâbî	19. Yüzyıl	Âşık	107
28.	Bosnevî	17. Yüzyıl	Tekke	109
29.	Salâhî	18. Yüzyıl	Tekke	110
30.	Dehrî	16. Yüzyıl	Divan	111
31.	Seyyid Nesîmî	15. Yüzyıl	Divan	113-139-154
32.	Sûzî	19. Yüzyıl	Divan	120
33.	Hilmi	19. Yüzyıl	Tekke	123-163
34.	Virânî	17. Yüzyıl	Tekke	124-125-126-127- 128-129-131-132- 133-134
35.	Ali Dede	19. Yüzyıl	Tekke	130
36.	La'î	16. Yüzyıl	Divan	140
37.	Hayretî	16. Yüzyıl		143
38.	Ecrî	19. Yüzyıl	Âşık	145-160
39.	Pâkî	17. Yüzyıl	Tekke	147
40.	Eşref	19. Yüzyıl	Divan	148
41.	Mazhârî	19. Yüzyıl	Âşık	149
42.	Zekâ'î	18. Yüzyıl	Divan	152
43.	Hâşim	18. Yüzyıl	Tekke	155-156
44.	Dânişî	17. Yüzyıl	Divan	158
45.	Turâbî	19. Yüzyıl	Tekke	159
46.	Murâd (II. Murad)	16. Yüzyıl	Divan	166
47.	İrfânî	19. Yüzyıl	Âşık	121-168
48.	Kul Himmet	16. Yüzyıl	Tekke	169
Toplam Şiir Sayısı: 116				

Yukarıda verilen tablodan anlaşılaçağı üzere, incelenen mecmuadaki yüzyılı tespit edilen şairler 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar yaşamını sürdürmüş Divan/Tekke/Âşık edebiyatı içerisinde yer alan şairlerden oluşmaktadır. Şairlerin biyografilerine bakıldığında genelinin bir tarıkata bağılılığı söz konusudur. Bu tarikatların başında Alevî-Bektaşlık ve Mevlevîlik gelmektedir. Mecmuadaki şiirlerin çoğunluğu Alevî-Bektaşî meşrepli şairlerin kaleminden çıkan şiirlerden oluşmaktadır. Şiirlerin genelinde ehl-i beyt ve Hz. Ali sevgisi ile ona olan bağılılık anlatılmış, Alevî-Bektaşî geleneğine uygun hâlde yazılmıştır.

Mecmuada çoğunlukla 19. yüzyılda yaşamış şairler bulunmaktadır. Yüzyılları tespit edilen şairlerden biri 13. yüzyılda, ikisi 15. yüzyılda, beşi 16. yüzyılda, yedisi 17. yüzyılda, üçü 18. yüzyılda ve on altısı 19. yüzyılda yaşamıştır. Mecmuada şiiri bulunan şairlerin yaşadığı dönemlerin yüzdesel dağılımını gösteren grafik şu şekildedir:

Şekil 2.2 Mecmuada Şiiri Bulunan Şairlerin Yaşadığı Dönemlerin Yüzdesel Dağılımı

Şairlerin yaşadıkları yüzyılların dağılımını gösteren grafikten görüleceğı üzere, incelenen mecmua, 13. yüzyıl ile 19. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş şairlerin şiirlerinden oluşmaktadır. Mecmuadaki yüzyılları tespit edilen şairler %47 gibi yüksek bir oranla en çok 19. yüzyıldan seçilmiştir. Bu oranı %20 ile 17. yüzyıl ve %15 oranla 16. yüzyıl takip etmektedir. Mecmuada bulunan 169 şiirden 116 tanesinin şairinin hangi yüzyılda

yaşadığını tespit etsek de yaşadığı yüzyılı kesin olarak tespit edilemeyerek sadece tahmin edildiği şairler de bulunmaktadır. Mecmuada bulunan 30 şairin yaşadığı yüzyıl tam olarak tespit edilememiştir. Bu şairlerle ilgili gerekli bilgileri içeren tablo aşağıda verilmiştir:

Tablo 2.8 Mecmuada Yaşadığı Yüzyılı Tam Olarak Tespit Edilemeyen Şairler, Şiir Numaraları ve Gerekli Açıklamalar

Sıra No:	Şairin Mahlası	Şiir Numaraları	Şairlerle İlgili Açıklamalar
1.	Resmî	3	Kaynaklarda “Resmî” mahlasını kullanan on farklı şairden bahsedilmektedir (İpekten vd., 1988, s. 380-381). Fakat mecmuada yer alan şiirin hangi Resmî mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.
2.	Hüsnî	8	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Hüsnî” mahlasını kullanan on dokuz şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Hüsnî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
3.	Kudret	38	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir. Mecmuadaki şiirden hareketle “Alevî-Bektâşî” geleneğine bağlı bir şair olduğunu düşünmekteyiz.
4.	Gafûrî	39	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Gafûrî” mahlasını kullanan iki şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Gafûrî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
5.	Lutfî	53-138	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir. Mecmuadaki şiirlerinden hareketle diğer şairlere nazaran sade bir dil tercih ettiğini ve aruz ölçüsünü kullandığını görmekteyiz.
6.	Sabrî	59-106	Şairin kaçınıcı yüzyılda yaşadığı kesin olarak tespit edilememiştir. Şairin mecmuada geçen şiirlerine Sabrî (Seyyid Mehmed Emin) Divanı ile Sabri Mehmed Şerif Divanı’nda rastlanmamıştır.

7.	Pertev	75	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Pertev” mahlasını kullanan beş şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Pertev mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
8.	Rahmî	76-105	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde XVII.-XIX. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş “Rahmî” mahlasını kullanan on dokuz şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Rahmî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
9.	Cemâlî	78	“Cemâlî” mahlasını kullanan toplamda on üç şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Cemâlî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
10.	Lisânî	81	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Lisânî” mahlasını kullanan dört farklı şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada yer alan şiirin kime tespit edilememiştir.
11.	Levhî	82	Söz konusu şiirin Bursalı Levhî’ye ya da 16. yüzyıl divan şairlerinden Levhî Çelebi’ye ait olduğu düşünülmektedir.
12.	Zevkî	83-84-86	Söz konusu şiirin 19. yüzyıl divan şairlerinden Zevkî’ye ya da 17. yüzyıl Azerbaycan Sahası şairlerinden Zevkî’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.
13.	Hıfzî	85-91-97-102-103	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde XVII.-XIX. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş “Hıfzî” mahlasını kullanan yedi şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Hıfzî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
14.	Merâmî	89	Söz konusu şiir 18. yüzyıl divan şairlerinden Enderunî Ahmed Efendi (Merâmî)’ye ya da 16. yüzyılda yaşamını sürdürmüş olan Merâmî’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.

15.	Süleymân	92	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde XVII.-XIX. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş “Süleyman” mahlasını kullanan on dört şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Süleyman mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
16.	Ra‘dî	93	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
17.	Karînî	98	Kaynaklarda “Karînî” mahlaslı herhangi bir şaire rastlanılmıştır.
18.	Hakkı	108	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir.
19.	Nef‘î	112	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Nef‘î” mahlasını kullanan üç şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Nef‘î mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
20.	Nev‘î	115	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir.
21.	İrşâdî	117	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “İrşâdî” mahlasını kullanan üç farklı şairden bahsedilmektedir. Ancak bu şairlerin birinin (İrşâdî, Ağlar Baba) XX. yüzyıl şairlerinden olmasından kaynaklı mecmuadaki şiirin bu şaire ait olma ihtimali yoktur. Diğer iki şairden (İrşâdî, Ahmed ya da Büyük İrşâdî Baba) birine ait olduğunu düşündüğümüz şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
22.	Nakdî	118	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde “Nakdî” mahlasını kullanan üç farklı şairden bahsedilmektedir. Ancak incelenen mecmuadaki Nakdî mahlaslı şiirin bu şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
23.	Mestî	135-136-137	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir.

24.	Hamdî	141	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde XV.-XIX. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş “Hamdî” mahlasını kullanan otuz beş şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Hamdî mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
25.	Râgıb	142	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde XVII.-XIX. yüzyıl arasında yaşamını sürdürmüş “Râgıb” mahlasını kullanan on şairden bahsedilmektedir. Fakat mecmuada bulunan şiirin Râgıb mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
26.	Galip	157	Şairin hangi yüzyılda yaşadığı tespit edilememiştir.
27.	Hurremî	161-162	19. yüzyıl divan şairlerinden Zileli Hurremî ya da 19. yüzyıl âşıklarından Mahmud Dabah Hurremî olduğunu düşündüğümüz şairin yüzyılı kesin olarak tespit edilememiştir.
29.	Na‘îmî	165	Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde Nâ‘îmî mahlaslı toplamda beş şairden bahsedilmektedir. Ancak mecmuada bulunan Nâ‘îmî mahlaslı şiirin bu şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.
30.	Kul Remzi	167	İncelenen mecmuada 167 numaralı şiir, Kul Remzi mahlaslı bir şaire aittir. Yapılan incelemeler sonucunda söz konusu şiire hiçbir kaynaktan rastlanılmadığından şairi tespit edilememiştir.
Toplam Şiir Sayısı: 41			

Mecmuada bulunan şiirler arasında 11 şiirin de mahlası tespit edilemeyip kime ait olduğu bulunmamıştır. Bu şiirler, metindeki şiir numaraları ve nazım şekilleriyle birlikte aşağıdaki tabloda gösterilmiştir:

Tablo 2.9 Mahlası Tespit Edilemeyen Şiirlerin Numaraları ve Nazım Şekilleri

Sıra No:	Şiir Numarası	Nazım Şekli
1.	4	Müseddes-i mütekerrir
2.	28	Nazım
3.	30	Nazım
4.	57	Beyit
5.	77	Murabba‘-ı mütekerir
6.	79	Beyit
7.	95	Beyit
8.	146	Beyit
9.	150	Gazel
10.	151	Nazım
11.	153	Beyit
12.	164	Muhammes-i mütekerrir
Toplam Şiir Sayısı: 12		

2.8. Mecmuada Şiirleri Bulunan Şairlerin Kısa Biyografileri

Mecmualar, derleyici tarafından kendi zevk ve isteği üzerine tertip edilen eserlerdir. Mecmuaların genelini kim tarafından derlendiği belli olmadığı gibi ne zaman derlendiği de bilinmemektedir. İncelenen mecmuada derleyici adına ve tertip tarihine ilişkin bir kayda ulaşılmamıştır. Mecmua, bilmediğimiz bir mürettip tarafından XIII. yüzyıl ile XIX. yüzyıl arasında yazılmış şiirleri kapsamaktadır. Mecmuada şiirleri bulunan şairler yaşadıkları yüzyılların önde gelen temsilcilerinden olduğu gibi daha önce kaynaklarda adı geçmeyen şairleri de bünyesinde barındırmaktadır.

Mecmuada tespit edilen 78 şairin 48 tanesinin kaçınıcı yüzyılda yaşadığı tespit edilse de tespit edilemeyen 30 şaire dair tahmini bilgiler yukarıda yer alan tabloda verilmiştir. Söz konusu mecmuanın genelini Alevî-Bektaşî şairlerden oluştuğunu göz önünde bulundurduğumuzda tespit edilemeyen şairlerin de bu gelenek içerisinde yetiştiğini söylemek yanlış bir tahmin olmayacaktır. Ayrıca tespit edilemeyen şairlerin şiirlerine bakıldığında dilin sadeliğinden ve üslûp özelliklerinden XVIII. ve XIX. yüzyıl şairleri olma ihtimali kuvvetlenmektedir. Tespit edilen şairlerin biyografilerine dair bilgiler sunarken öncelikle çalışılmış divanlardaki biyografilerden daha sonra da çeşitli kaynaklardan yararlanılmış, yararlanılan kaynaklar çoğunlukla dipnotta belirtilmiş ve yer yer metin içinde atıf olarak verilmiştir.

2.8.1. Ali Dede: XIX. yüzyıl tekke şairlerinden olan Ali Dede'nin hayatına dair yeterince bilgi bulunmamaktadır. Şiirlerinden hareketle kendisinin Bektaşî geleneğine bağlı bir şair olduğunu anlamaktayız.

2.8.2. Âlî, Gelibolulu Mustafa⁶: 948/1541 senesinde Gelibolu'da doğan Mustafa Âlî, XVI. yüzyılın popüler şairleri arasında yer almaktadır. Varlıklı bir ailenin ferdi olarak dünyaya gelen şair, erken yaşta eğitim hayatına başlamıştır. Yaşamı boyunca değişik yerlerde divan kâtipliği, sancak beyliği, tımar defterdarlığı vb. devlete bağlı çeşitli yönetim birimlerinde önemli görevlerde bulunmuştur. Gelibolulu Âlî, 1008/1600 senesinde son görev yeri Cidde Sancakbeyliği vazifesi sırasında hayata gözlerini yummuştur. İlk olarak Çeşmî mahlasını tercih eden şair, on yedi yaşından itibaren ulu ve

⁶ İsmail Hakkı Aksoyak, *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanları'nın Tenkitli Metni*, [Doktora Tezi], Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eski Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, Ankara, 1999, s. I-LXV.

yüce anlamlarına gelen Âlî mahlasını kullanmayı uygun görmüştür. Şiirlerinde konu ayrımı yapmaksızın pek çok konuyu işlemiş, günlük hayatı şiirlerine yansıtmıştır.

2.8.3. Ârif, Kethudâ-zâde Hacı Mehmed Ârif Efendi⁷: Gerçek ismi Hacı Mehmed Ârif Efendi olmakla beraber Kethudâzâde namıyla tanınmıştır. 1777 yılında İstanbul'da doğduğu bilinmektedir. Eğitim hayatına İstanbul'da başlayan Ârif Efendi; Abdurrahîm Efendi, Milâsî Müftîzâde, Kadızâde Mehmed Efendi, Mehmed Âsım, Birâderzâde Hafîdî Sâkîb Efendi, Ayvansaraylı Münzevî Sâlih, Sünbülzâde Vehbî Efendi, Palabıyık Hoca, Gelenbevî İsmâil Efendi ve Bulgârî İsmâil Efendi gibi dönemin önemli hocalarından çeşitli dersler almıştır. Müderris olan şair, Halep ve Bursa Mevlevîhanesi'nde hizmetlerde bulunmuş ve 1846 senesinde Mekke kadılığı 1846'da ise Anadolu Kazaskerliği Payesi'ne yükselmiştir. Yaşamının sonuna kadar sürekli eğitim ve öğretim ile uğraşmış, kendini birçok alanda geliştirmiştir. 1849 senesinde seksen yaşlarındayken İstanbul Beşiktaş'ta vefat ederek Yahyâ Efendi Türbesi'ne defnedilmiştir. Ârif mahlasını kullanan şairin tek eseri *Divan*'ıdır. Şiirlerini aruz vezniyle anlaşılması güç kapalı bir üslûpla kaleme almıştır.

2.8.4. Âşık Ömer⁸: Hayatıyla ilgili kesin bilgilere ulaşamadığımız Âşık Ömer'in XVII. yüzyıl saz şairlerinden olduğu tahmin edilmektedir. IV. Mehmet, II. Süleyman, II. Ahmet, II. Mustafa ve III. Ahmet dönemlerinde yaşamını sürdürmüş olan şairin doğum tarihi ve nereli olduğu tam olarak bilinmemektedir. Folklor araştırmacısı Kemal Akça da Âşık Ömer'e ait rivayetleri göz önünde bulundurarak şairin Konya'da bulunan Hadim ilçesinin Gezlevi köyünde dünyaya geldiğini ileri sürmüştür (Akça, 1994, s. 10-11). Âşık Ömer'in nasıl bir eğitim aldığı bilinmese de şiirlerine baktığımız zaman aruz ölçüsünü iyi bir şekilde kullanmasından ve divan şiirine ait mazmunları tercih etmesinden dolayı iyi bir medrese eğitimi aldığını söylememiz yanlış olmayacaktır. Ordu şairi olarak karşımıza çıkan Âşık Ömer, Çehrin ile Sakız fetihlerine katılmıştır. Divanının ilk sayfasında bulunan "*İşidüp ben de vefatın ana dedim tarih/ Ola Âşık Ömer'in cilvegehi adn-ı celîl*" beytinden hareketle kendisinin 1119/1707 yılında vefat ettiğini anlamaktayız. Döneminin

⁷ Hür Mahmut Yücer ve Hasan Gürkan, *Osmanlı Hayatından Kesitler Menâkıb-ı Kethüdâzâde El-Hâc Mehmed Ârif Efendi, İnsan Yayınları*, İstanbul, 2007, s. 21-456; Taner Gök, *Kethüdâzâde Ârif Divanı (İnceleme-Metin)*, [Yüksek Lisans Tezi], Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bili Dalı, Gaziantep, 2010, s. 3-5.

⁸ M. Fuad Köprülü, *Saz Şâirleri* (I-V), Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s. 231-241; Sadettin Nüzhet Ergun, *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*, Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, ty, s. 5-14; Yakup Karasoy ve Orhan Yavuz, *Âşık Ömer Divanı*. İnci Ofset, Konya, 2010, s. 9-15.

önemli şairlerinden olan Âşık Ömer hem kendi dönemindeki hem de kendi döneminden sonraki şairleri etkileyerek onların üstadı olmuştur. Şiirlerinde ‘Adlî, Vehbî, Âşık Ömer ve Ömer mahlaslarını kullanmış; aşk, gurbet, ölüm, din ve tasavvuf gibi konuları işlemiştir.

2.8.5. Azbî Baba, Mustafa⁹: Gerçek ismi Mustafa olmakla birlikte Kütahyalı olduğu bilinmektedir. Şairin doğum tarihine ilişkin herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. XVII. yüzyılın ikinci yarısı ile XVIII. yüzyılın ilk yarısında yaşadığı düşünülen ve tekke şairleri arasında yer alan Azbî, eğitimini memleketi Kütahya’da bitirdikten sonra İstanbul’a gitmiştir. Orada orduya katılmış ve Dergâh-ı Âlî çavuşluğuna kadar yükselerek rütbe atlamıştır. Azbî’ye bu görevindeyken 1083/1673’te Niyâzî Mısırî’yi Rodos’a sürgüne götürme görevi verilmiştir. Azbî, bu yolculuk esnasında ve Mısırî ile beraber geçirdiği süre zarfında ondan etkilenerek kendisine intisap etmiştir. Mısırî’nin vefatının ardından İstanbul’a giden şair, Şahkulu Bektaşî Dergâhı’nda Şeyh Elvan Efendi’ye intisap ederek dergâhta şeyhlik hizmetinde bulunmuştur. Yaşamının sonuna kadar bu dergâhta şeyhlik yapan ve babalık makamına kadar yükselen Azbî, kimi kaynaklara göre 1149/1736 yılında kimi kaynaklara göre de 1160/1747’de vefat ederek şeyhlik yaptığı dergâha defnedilmiştir (Erol, 2002, s. 4). Azbî mahlasını tercih eden şair, şiirlerini kaleme alırken Mısırî ve Hüseyinî’den etkilenmiştir. Didaktik şiirler yazmış, çoğunlukla aruz ölçüsünü kullanmış olsa da pek başarılı olamamıştır. Sade bir dil kullanmakla beraber hem divan edebiyatına hem de halk söyleyişine uygun ifadeler tercih etmiştir.

2.8.6. Bosnevî, Abdullah (Rumî)¹⁰: XVII. yüzyıl tekke şairlerinden olan Bosnevî’nin gerçek ismi Abdullah b. Muhammed’dir. Mutasavvıf şair olan Abdullah Bosnevî, 1584 senesinde Bosna’da dünyaya gelmiştir. Eğitim hayatında memleketinde başlamış ardından İstanbul’a giderek dönemin önemli hocalarından dersler almıştır. Buradaki eğitimi bittikten sonra Bursa’ya gelerek Hasan Kabadûz’a intisap ettikten bir süre sonra da hac vazifesini tamamlamak için yola çıkmıştır. Hac dönüşü kabir ziyareti için önce Şam’a ardından da Konya’ya gelmiş, burada hastalanarak tahmini 1644’te vefat etmiştir.

⁹ Mehmet Erol, *Azbî Baba Divanı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Edebiyatı Bilim Dalı, Çanakkale, 2002, s. 3-8; Hazma Güner, *Kütahyalı Divân Şairleri-Halk Şairleri-Tekke Şairleri-Âşık ve Ozanlar*, Kütahya İl Basımevi, Kütahya, 1967, s. 62.

¹⁰ Şair hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bosnevi-abdullah-rumi>.

Şiirlerinde Bosnevî mahlasını kullanan şair, Türk edebiyatına önemli birçok eser bırakmıştır.

2.8.7. Cemâlî, Şeyh: Hayatı hakkında kesin ve yeterli bilgiye ulaşılmayan Cemâlî'nin XVII. yüzyılda yaşamış tekke şairlerinden olduğu bilinmektedir. Mutasavvıf bir şair olmakla birlikte şiirlerinde “Şeyh Cemâlî” mahlasını kullanmıştır. Şeyh olduğunu düşündüğümüz şairin yaşamına dair bilgiler bunlarla kısıtlı olup doğum ve ölüm tarihi, ailesi, eğitimi vb. gibi bilgilere dair herhangi bir veriye ulaşılmamıştır.

2.8.8. Dânişî, Ahmed Dânişî Efendi¹¹: Gerçek ismi Ahmed olan Dânişî, XVII. yüzyıl divan şairlerindendir. Şairin hayatı ile ilgili detaylı bir bilgiye ulaşılmamaktadır. İstanbullu olan şair, iyi bir eğitim alarak yaşamının belli bir kısmında kadılık hizmetinde bulunmuştur. Ancak zamanla kadılık görevini de bırakarak geçimini sağlamak için remmâllık yapmıştır. Dönemin önemli şairlerinden olan Ahmed Dânişî 1060/1650 senesinde vefat etmiştir. Kabrinin nerede olduğu bilinmemektedir. Şiirlerinde Dânişî mahlasını kullanan şairin mürettep bir divanı bulunmaktadır. Dönemindeki şairlere göre sade bir dil kullanmayı tercih etmiş ve gerek anlama gerekse söze önem veren bir kişiliğe sahip olmuştur.

2.8.9. Dehrî¹²: XVI. yüzyıl divan şairlerinden olan Dehrî'nin hayatına dair yeteri kadar bilgi bulunmamaktadır. Ulvî ve Gınâyî ile aynı dönemde yaşadığı düşünülen şair, Kazzaz Mahmud Çelebi'nin kardeşidir. Şiirlerinde Dehrî mahlasını kullanmakla beraber eldeki şiirlerinden hareketle döneminin diğer şairlerine nazaran sade ve anlaşılır bir dil kullandığını görmekteyiz.

2.8.10. Dertli, İbrahim¹³: XIX. yüzyılın önemli âşıklarından olan Dertli'nin asıl adı İbrahim'dir. Şiirlerini önce Lütfî daha sonra Dertli mahlasıyla kaleme almıştır. 1172 senesinde Bolu'nun Gerede ilçesine ait eskiden Çağa günümüzde ise Reşadiye olarak bilinen bucakta dünyaya gelmiştir. Genç yaşta babasını kaybetmiş, babasının ölümünden sonra İstanbul'a gitmiştir. Daha sonra Konya'ya gelerek bir kahvecinin yanında çıraklığa

¹¹ Bülent Özer, *Dânişî Dîvânı (İnceleme, Metin, Nesre Çeviri, İndeks)*, [Yüksek Lisans Tezi], Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli, 2004, s. 28-42.

¹² Detaylı bilgi için bkz. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dehri>.

¹³ Haşim Nezihi Okay, *Bolulu Dertli Hayatı, Dîvânı*, Maarif Kütüphanesi ve Matbaası, İstanbul, ty, s. 3-9; M. Fuad Köprülü, *Saz Şâirleri* (I-V), Akçağ Yayınları, Ankara, 2004, s. 679-689; Recep Tek, *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri* (İnceleme-Metin), [Doktora Tezi], Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri, 2011, s. 25-41.

başlamıştır. Kahvehanede geçirdiği süre zarfında oraya gelen ilim ve sanat alanında usta olmuş kimselerin yardımıyla kendisini yetiştirerek saz çalıp şiir söylemeye başlamıştır. Burada Lütî mahlasını alan şair, Mısır'a giderek tasavvuf ilminin inceliklerini öğrenmiş ve tasavvufî şiirler söylemeye başlamıştır. Mısır'dan Bolu'ya döndüğünde geçimini daha iyi şartlarda sağlamak için Sivas, Amasya, Kastamonu, Çankırı ve Ankara gibi Anadolu'nun sanat merkezlerinde dolaşmıştır (Öztelli, 1964, s. 3). Ardından tekrar İstanbul'a giden Hengâmî, dönemin sadrazamı Hüsrev Paşa'ya övgü dolu bir şiir yazarak takdim etmiş ve Hüsrev Paşa da karşılık olarak şairi Çağa'ya âyan olarak atamıştır. Yaşamının son yıllarını Bolu ve Ankara'da geçirmiş, 1845 senesinde 73 yaşındayken vefat etmiştir. Cenazesi Samanpazarı semtinde bulunan Koyunpazarı Camii'nin mezarlığına defnedilmiştir. Dertli, birçok şairi gerek saz çalmasıyla gerekse şiirleriyle etkilemiştir. Hem hece hem de aruz ölçüsünü kullanan şair, sade bir dil kullanmaya özen göstermiştir. Şiirlerinde aşk, dünyadan şikâyet, tabiat özellikle de din ve tasavvuf konularını sıkça işlemiştir.

2.8.11. Ecrî¹⁴: XIX. yüzyıl âşıklarından olduğu tahmin edilmekle beraber ne zaman ve nerede doğduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Ancak şairin divanında Mısır şehrinin ismini sıkça geçirmesinden kaynaklı kendisinin Mısır'da yaşamış olabilme ihtimalini akıllara getirmektedir. Ecrî'nin yaşamına dair bilgiler oldukça az ve yetersizdir. Tezkirelerde ismi geçmeyen bu şairin ne zaman ve nerede vefat ettiği bilinmemektedir. Şiirlerinde Ecrî mahlasını kullanan şair hem aruz hem de hece ölçüsüyle şiirler kaleme almıştır.

2.8.12. Emînî, Alaybeyi-zâde Mekkî Mehmed Emîn Efendi¹⁵: XIX. yüzyıl divan şairlerinden olmakla beraber Alaybeyi-zâde Mekkî Mehmed Emîn olarak bilinmektedir. Üsküplü olan şair, 1611-12 senesinde dünyaya gelmiştir. Mülazemetini Bahâyî'den alarak Nakkaş Mustafa Paşa'nın hizmetine girmiştir. Yaşamının uzun bir süresini çeşitli medreselerde görev yaparak geçirmiş ve 1680 senesinde İstanbul'da vefat ederek Üsküdar'a defnedilmiştir.

¹⁴ Melis Devrim, *Ecrî Divanı (İnceleme-Metin)*, [Yüksek Lisans Tezi], Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Trakya, 2011, s. 6-11.

¹⁵ Cemal Kurnaz ve Mustafa Tatcı (hazl.), *Mehmed Nâilî Tuman, Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, Bizim Büro Yayınları, Ankara, 2001, s. 71.

2.8.13. Emrah, Erzurumlu¹⁶: XIX. yüzyılın önemli saz şairlerinden olan Emrah, Erzurum'a bağlı Palandöken ilçesinin Tambura köyünde dünyaya gelmiştir. Şairin doğum tarihi tam olarak bilinmemekle beraber çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. Küçük yaşta köyden Erzurum'a gelerek medrese eğitimi alan Emrah, buradaki eğitiminin ardından Trabzon, Sinop, Sivas, Çankırı, Kastamonu ve Tokat gibi şehirlerde bulunarak sanatını icra etmiştir (Erkal, 2017, s. 304). Yaşamının neredeyse tamamını gurbette geçiren şair, gezip kaldığı şehirlerde büyük ilgiyle karşılanmış ve yaşamı boyunca sevilen bir şahsiyet olmuştur. Şairin ölüm tarihi üzerine de birtakım görüşler ortaya atılsa da ömrünün son yıllarını Tokat'ın Niksar ilçesinde geçirdiği ve burada vefat ettiği bilinmektedir. Divan sahibi olan Erzurumlu Emrah hem hece hem de aruzlu şiirler yazarak âşık ve şairlerin ilham kaynağı olmuştur.

2.8.14. Erbâbî¹⁷: 1805 senesinde Erzurum'da dünyaya gelen Erbâbî, XIX. yüzyılın önemli âşıkları arasında yer almaktadır. Yaşamının büyük bir dönemini kahvehanelerde şiir söyleyerek geçiren şair, 1882 yılında Erzurum'da vefat etmiştir. Şiirlerinde Erbâbî mahlasını kullanmayı tercih etmiş ve aruzun yanı sıra hece veznini de kullanmıştır. Yaşamını sürdüğü dönem içerisinde halk âşıklarının ustası olarak kabul görmüş olsa da aruzlu şiirler yazması, Fuzûlî'den etkilenmesi ve gazel, kaside, murabba gibi nazım şekillerini tercih etmesi divan edebiyatını da iyi bilen bir şair olduğunu göstermektedir.

2.8.15. Eşrefoğlu Rûmî, Abdullah¹⁸: Türk-İslam dünyasının en büyük mutasavvıf şairlerinden biri olan Eşrefoğlu Rûmî'nin gerçek ismi Abdullah'tır. İznik doğumlu olan Eşrefoğlu'nun doğum tarihi tam olarak bilinmemekle 754/1353 olduğu tahmin edilmektedir. Aslen Mekkeli bir aileye sahip olan şairin soyunun Hz. Muhammed'e dayandığına dair rivayetler söz konusudur. Eşrefoğlu Rûmî, ilk eğitim hayatına İznik'te başlayıp daha sonra Bursa'ya giderek orada bulunan Çelebi Sultan Mehmed Medresesi'nde eğitimine devam etmiştir. Ardından irşâd için Emir Sultan'ın aracılığıyla Ankara'ya Hacı Bayram-ı Velî'nin yanına gönderilmiştir. Hacı Bayram-ı Velî sayesinde çok iyi yetişen Eşrefoğlu Rûmî, Ankara'ya gelişiyle birlikte hayatının yeni bir dönemi başlamıştır. Bir müddet sonra Hacı Bayram-ı Velî'nin kızı Hayrünnîsa ile evlenerek hizmet için İznik'e tayin edilmiştir. Eşrefiye kolunun kurucusu ve XV. yüzyılın önemli

¹⁶ Abdulkadir Erkal, *Erzurumlu Emrah Divanı*, Birleşik Yayınları, Anlara, 2014, s. 13-18.

¹⁷ Ziyaeddin Fahri Fındıkoğlu, *Erzurum Şairleri*, Sanayi-i Nefise Matbaası, İstanbul, 1927, s. 80-82.

¹⁸ Mustafa Güneş, *Eşrefoğlu Rûmî ve Divânı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Anabilim Dalı, Malatya, 1994, s. 17-50.

tekke şairlerinden olan Eşrefoğlu Rûmî, şairler arasında sevilen ve sayılan bir kişiliğe sahiptir. Şairin doğum tarihi gibi ölüm tarihi üzerinde de çeşitli fikirler ortaya atılmış, “876/1471, 899/1493, 874/1469” gibi çeşitli tarihler ileri sürülmüştür. Şiirlerinde çoğunlukla “Eşrefoğlu Rûmî” mahlasını kullanan şair, eserlerini anlaşılır, sade ve güzel bir Türkçe ile kaleme almış, ölçü olarak hem aruzu hem de heceyi tercih etmiştir.

2.8.16. Eşref Paşa, Bursalı¹⁹: Gerçek ismi Mustafa Eşref olmakla beraber 1235/1819 senesinde Bursa’da doğmuştur. Kaynaklarda Eşref ismiyle karşımıza çıkan şair, XIX. yüzyıl divan şairlerinden biridir. Eğitim hayatına memleketinde başladıktan bir süre sonra İstanbul’a gelerek Mekteb-i Harbiye’ye girmiş, aynı zamanda Kethudâ-zâde Ârif Efendi’den de Farsça dersleri almaya başlamıştır. Bu okuldan mezun olduktan sonra yaşamı boyunca devletin farklı kademelerinde görev yapmış ve birçok şehir ve coğrafyalarda bulunma imkânı yakalamıştır. 1894 yılında İstanbul’da vefat eden Eşref Paşa, Merkez Efendi Mezarlığı’na defnedilmiştir. Şiirlerinde Eşref mahlasını kullanan şair, çok yönlü bir kişiliğe sahiptir. Küçük yaştan itibaren kendini şiire vermiş, yaşadığı dönemde eski tarz şiiri devam ettiren şairler arasında yer almıştır.

2.8.17. Fenâyî, Cennet Mehmed Efendi²⁰: Dinî-Tasavvufî Türk edebiyatının önemli şairlerinden olan ve XVII. yüzyılda yaşamını sürdüren Fenâyî’nin gerçek ismi Mehmed’dir. Kaynaklarda hayatına dair net bilgiler bulunmamakla beraber doğum tarihi bilinmemektedir. İstanbul’un Tophane semtinde dünyaya gelmiş ve burada büyümüştür. Çok iyi bir medrese eğitimi alan şair, kardeşi Ahmed Çelebi sayesinde Aziz Mahmud Hüdâyî ile tanışmıştır. Celvetîyye tarikatına girerek Hüdâyî’ye intisap eden Fenâyî, on yedi yıl şeyhine hizmette bulunduktan sonra Kütahya Simav’a halife olarak gönderilmiştir. Şeyhinin ölümü üzerine tekrardan İstanbul’a dönerek inzivaya çekilmiştir. Ardından 1657 senesinde Hüdâyî’nin şeyhlik yaptığı Tophane’deki İlyas Çelebi tekkesinde sekiz yıl şeyhlik hizmetinde bulunmuştur. Fenâyî, 1075/1664 senesinde Üsküdar’da vefat ederek burada bulunan Aziz Mahmud Hüdâyî Camii’nin alt kısmındaki

¹⁹ Asuman Çataloğlu, *Eşref Mustafa Paşa’nın Divan-ı Eşrefü’s-şu’ara’sı (1-66. Sayfalar) (İnceleme-Metin)*. [Yüksek Lisans Tezi], Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Bursa, 2023, s. 3-15.

²⁰ Abdullah Aydın, *Fenâyî Cennet Mehmed Efendi Divanı*, [Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana bilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Ankara, 2003, s. 3-7; Alim Yıldız, *Fenâyî Cennet Efendi Divanı*, Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları, Sivas, 2010, s. 18-28.

türbeye defnedilmiştir. Fenâyî mahlasını kullanan şairin tasavvufî yönü ağır basmış ve şiirlerinde genellikle aruz ölçüsünü tercih etmiştir.

2.8.18. Fuzûlî: Türk dünyasının önemli isimlerinden ve divan edebiyatının en büyük şairlerinden olan Fuzûlî'nin doğum tarihi ve doğum yeri bilinmemekle beraber araştırmacılar tarafından birtakım tahminlerde bulunulmuştur. Günümüz araştırmacıları tarafından Fuzûlî'nin doğum tarihinin 1480 civarında olabilme ihtimalinin yüksek olduğu görüşü kabul edilmektedir (Kılınç, 2017, s. 2). Gerçek ismi Mehmet olmakla beraber şiirlerini Fuzûlî mahlasıyla yazmıştır. Şair, kimsenin bu isimle anılmak istemeyeceği ve almayacağı düşüncesiyle kendisine “gereksiz, boş yere, yersiz, haksız” anlamlarına gelen “Fuzûlî” mahlasını seçmiştir. Eserlerinde dönemin ilim dallarıyla ilgili birçok terim ve kavramı kullanmış olması iyi bir eğitime sahip olduğunun göstergesidir. Şairin 963/1556 senesinde vefat ettiği görüşü yaygın olsa da nerede öldüğüne ya da kabrinin nerede bulunduğu dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamaktadır. Gerek döneminin gerekse döneminden sonraki şairlerin üstadı olan Fuzûlî, kaleme aldığı âşıkane gazeller sayesinde edebiyat dünyasına adım atmış ve Türk edebiyatının en büyük şairleri arasında yer almayı başarmıştır.

2.8.19. Hâkî, Hâkî Baba: Mecmuada 18 şiiri bulunan Hâkî'nin hangi yüzyılda yaşadığı tam olarak tespit edilememiştir. Ancak yapılan araştırmalar sonunda bir şiirine Vahit Lütfi Salcı'nın kaleme aldığı “*Kızılbaş Şairleri IX.*” başlıklı yazısında rastlanılmıştır. Bu bilgilerden hareketle Hâkî'nin Kızılbaş şairlerinden XIX. yüzyılda yaşamış Hâkî Baba olduğunu tahmin etmekteyiz. Gerçek ismi, kimliği ve nereli olduğu hakkında detaylı bilgi bulunmayan Hâkî'nin Bektaşî saz ozanlarından ve Gedâyî'nin çağdaşlarından olduğu ileri sürülmektedir. TEİS'teki bilgilerden hareketle kendisinin 1876 yılında Konya'da doğup 1916'da Konya'da vefat ettiği bilgisine ulaşılmaktadır. Ancak bu bilgiler sadece bunlarla sınırlı olup kesin bir bilgiye rastlanılmamıştır. Aruz ve heceyle şiirler kaleme alan şair, Bektaşî şiirine uygun eserler kaleme almıştır (Özmen, 1988, s. 235).

2.8.20. Gedâyî, Ahmed Beşiktaşlı (Tokatlı):²¹ XIX. yüzyıl âşıkları arasında yer alan Gedâyî'nin gerçek ismi Ahmed olmakla beraber 1826 yılında Tokat'ta dünyaya gelmiştir. Beşiktaşlı Gedâî namıyla da ün kazanmış olan şair, zorla evliliğin ardından eşinin onu terk etmesiyle geçirdiği kötü günlerinde gittiği kahvehanelerde saz ve söze dair bilgileri

²¹ Muhtar Yahya Dağlı, *Bektaşî Edebiyatından Tokatlı Gedâyî Hayatı ve Eserleri*, Maarif Kütüphanesi, İstanbul 1943.

öğrenme imkânı yakalamıştır. Saz ve sözde zamanla ustalaşmış ve İstanbul'a giderek kısa bir süre sonra Nafi Baba'ya intisap etmiştir. Şöhretinin Sultan Abdülaziz'e ulaşmasının ardından sarayda maaşlı görev yapan memur olmaya layık görülmüştür. Döneminin önemli isimleri arasında yer alan Gedâyî, yaşamının sonuna kadar saz ve sözle ilgilenmiş, 1899 senesinde vefat etmiştir. Şiirlerinde Gedâyî mahlasını kullanmış ve son derece âşıkâne, lirik, içten ve samimi bir üslûpla yazmayı tercih etmiştir. Şair, şiirlerinde hem heceyi hem aruzu başarılı bir şekilde kullanmış ve hem divan edebiyatı hem de halk edebiyatı nazım şekilleriyle son derece başarılı şiirler ortaya çıkarmıştır.

2.8.21. Hâşim, Hâşim Baba, Şeyh Mustafa Bandırmalızâde²²: Gerçek ismi Mustafa Hâşim olmakla beraber Hâşim Baba olarak tanınmıştır. 1718 yılında İstanbul'un Üsküdar semtinde dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlarda Celvetîliğe meyleden Hâşim Baba, daha sonra Bektaşîliğe yönelerek Hasan Baba'ya intisap etmiştir. Şeyh Yusuf Nizâmeddin Efendi'nin oğlu olan şair, eğitilmiş bir ailenin çocuğudur. Yaşamının uzun bir süresinde irşad ve tarikatlarla meşgul olmuş ve sûfî bir şair olarak bilinmiştir. 1782 yılında vefat eden Hâşim Baba'nın kabri Üsküdar'da babası ve şeyhi olan Yusuf Nizâmeddin tarafından yaptırılan Bandırmalı-zâde dergâhının bahçesindedir (Yılmaz, 1997, s. 406). Şiirlerinde çoğunlukla Hâşim olmak üzere Hâşimî, Bandırmalı-zâde ve Üsküdârî mahlaslarını da tercih etmiştir. Eserlerinde on iki imam ve Hz. Ali gibi Bektaşîliğin başlıca konularına sıkça rastlanmaktadır. Aruzu usta bir şekilde kullanmayı başarmış ve ahenkli bir dil kullanmayı tercih etmiştir.

2.8.22. Hayretî²³: Gerçek ismi Mehmed Çelebi olan Hayretî, XVI. yüzyılın tanınmış ve önemli şairleri arasında yer almaktadır. Vardar Yenice'li olan şairin doğum tarihi ile ilgili herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Şairin şiirlerinden iyi bir eğitim aldığı anlaşılabilir da nerede, kimden ve ne şekilde eğitim aldığı bilinmemektedir. Hayretî, ilk olarak İbrahim Gülşenî'ye intisap etmiş, ardından Rumeli abdalları içerisine girerek Bektaşîliği benimsemiştir. Asker bir şair olan Hayretî, yaşamın son zamanlarında görme sorunuyla karşılaşmış ve 941/1534-1535 senesinde memleketi Vardar Yenicesi'nde vefat etmiştir. Şiirlerinde Hayretî mahlasını kullanmış ve sanat kaygısı gütmemesine karşın akıcı, okuyucu tarafından anlaşılması güç olmayan şiirler kaleme almıştır. Şiirlerinde dinî ve

²² Mehmet Akif Yalçınkaya, *Bandırmalızâde Hâşim Baba Dîvânı (Metin-İnceleme)*, [Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Bursa, 2008, s. 5-10.

²³ Ferhat Musluoğlu, *Hayretî Dîvânı (Tenkitli Metin-Dil İçi Çeviri)*, Paradigma Akademi, Çanakkale, 2022, s. 1-26.

tasavvufî konuları sıkça ve ustaca kullanmış, kalbinde olanla dilinde olanı kaleme dökmüştür.

2.8.23. Hengâmî²⁴: XIX. yüzyılın sonlarında yetişen ve döneminin saz şairleri arasında yer alan Hengâmî'nin gerçek isminin ne olduğu bilinmemektedir. Ne zaman doğduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılmayan şairin “*Dîyâr-ı kal'a-i Rusçuk'ta bir Hengâmî şânım var*” beytinden Rusçuklu olduğunu anlamaktayız. Hengâmî, erken yaşlarda saz çalıp şiir söylemeye yönelmiş, düğünlerde saz çalarak türkülerini icra etmiştir. Rumeli ve Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunmuş, Amasya'da bulunduğu süre zarfında ise kısa bir müddet kahvecilik yapmıştır. Amasya'dan İstanbul'a gelerek dönemin önemli isimlerinden Beşiktaşlı Gedâî ile tanışma fırsatı bulmuştur. Bektâşî tarikatına mensup olan Hengâmî, Niyazi Baba'ya mürit olmuştur. Kendine has bir üslûp yakalayan şairin hem hece hem de aruz ile kaleme aldığı şiirleri bulunmaktadır. Yaşadığı dönemde adını çokça duyuran ve sevilen bir şahsiyete sahip olan Hengâmî'nin tahmini 1873 yılında Bursa'da vefat ettiği düşünülmektedir.

2.8.24. Hilmi, Mehmed Ali Hilmi Dedebaba²⁵: XIX. yüzyıl tekke şairlerinden olan Hilmi, 1842 yılında İstanbul'da dünyaya gelmiştir. İlk eğitimini aile çevresinden almış ve daha sonra Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhı şeyhi Hacı Hasan Baba'ya intisap etmiştir. Şeyhinin vefatı üzerine 1863 senesinde bu dergâha şeyh olarak getirilmiştir. Yaşamı boyunca farklı dergâhlarda şeyh olarak görev yapan Hilmi Dede, son olarak tekrardan ilk hizmet yeri olan Merdivenköy Şahkulu Sultan Dergâhına geri dönerek hayatının sonuna dek bu dergâhta postnişin olarak kalmıştır. Döneminin tanınmış Bektaşîlerinden olan şair, 1907 yılının ocak ayında vefat ederek ilk olarak dergâh içerisinde bulunan ve günümüzde kitaplık olarak kullanılan bir odaya daha sonra vasiyeti üzerine kendisinin yaptırdığı Gözcü Baba sofasına defnedilmiştir. Şiirlerinde Hilmî ve Hilmî Dede mahlaslarını kullanmış, gazel, müseddes, muhammes, tahmîs, mersiye,

²⁴ Abdullah Özkan. *Başlangıcından Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi-V*, Boyut Dosya Yayınları, İstanbul, 2000; Sadettin Nuzhet Ergun, *XIX uncu asır Sazşairlerinden Hengâmî*, Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi, İstanbul, s. 8-14; Şükrü Elçin, *Halk Edebiyatı Araştırmaları* (I). Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s. 292.

²⁵ Akif Yakışır, *Mehmed Ali Hilmi Dedebaba'nın Dîvânı*, [Yüksek Lisans Tezi], Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, Bingöl, 2016, s. 4-19.

müfred vb. gibi nazım şekillerinden oluşan bir divan tertip etmiştir. Hem aruz hem de hece ölçüsünü başarıyla kullanmış, şiirlerinde Turâbî ve Niyâzî-i Mısırî'den etkilenmiştir.

2.8.25. Kul Himmet²⁶: XVII. yüzyıl önemli mutasavvıf şairlerinden biri olan Kul Himmet'in ne zaman doğduğuna dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. Tokat'ın Almus ilçesine bağlı Varzıl/Görümlü köyünde dünyaya gelen şair, Alevîler tarafından "Goca Gul Himmet" olarak anılmıştır. Şairin hayatına dair bilgiler kısıtlı olmakla beraber şiirlerinden eğitilmiş biri olduğunu ve iyi derecede tarikat ve tekke eğitimi aldığını anlamaktayız. Ancak nerede ve kimlerden eğitim aldığına dair bir bilgiye rastlanmamıştır. Yaşamı boyunca kaçak bir hayat sürdüren Kul Himmet'in ölüm tarihi tam olarak bilinmemekle beraber doğduğu köyde türbesi bulunmaktadır. Şiirlerinde Kul Himmet mahlasını kullanan şair, etkileyici bir üslûpla gerek dinî gerekse din dışı birçok şiir kaleme almıştır. Alevî-Bektaşî geleneği içerisinde yetişmiş, yedi ulu ozan arasında kabul görmüştür.

2.8.26. Kenzî: Şairin kaçınıcı yüzyılda yaşadığı net bir şekilde tespit edilememiştir. Ancak yapılan incelemeler sonucunda şairin mecmuada bulunan şiirine Vahit Lütü Salcı'nın kaleme aldığı "*Kızılbaş Şairleri IX.*" başlıklı yazısında rastlanmıştır. Bu bilgilerden hareketle Kenzî'nin hayatına dair herhangi bir bilgi bilmesek de Kızılbaş şairleri arasında yer aldığını bilmekteyiz.

2.8.27. La'î²⁷: XVI. Yüzyıl divan şairlerinden olan Şeyh Lâlî Dede, Mevlevî bir şairdir. Doğum tarihi ve nerede doğduğuna dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Horasânî Ali Dede'ye uzun yıllar hizmette bulunmuş, onun sayesinde şiir söylemeye başlamıştır. Şairin hayatı ile ilgili bilinenler bunlarla sınırlı olmakla beraber 980/1572-73 yılında vefat ettiği ve Aydın ilinin Güzelhisar ilçesine defnedildiği bilinmektedir. Lâlî mahlasını kullanan şairin Türkçe ve Farsça kaleme aldığı şiirleri bulunmaktadır.

2.8.28. Mahzûnî, Muharrem Baba: XIX. yüzyıl tekke şairlerinden olan Muharrem Baba'nın doğum tarihi bilinmemektedir. Mora Yenişehir doğumlu (Ergun, 1944, s. 294) olan şairin hayatına dair bilgiler oldukça sınırlıdır. Döneminin önemli Bektaşî şairinden

²⁶ İbrahim Aslanoğlu, *Kul Himmet*, Ekin Yayınları, İstanbul 1997; Doğan Kaya, *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*, Kitabevi Yayınları, İstanbul 2000, s. 421-432.

²⁷ Şairin hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lali>.

olmakla beraber Türkçe şiirlerinin yanı sıra Arnavutça kaleme aldığı şiirleri de bulunmaktadır. Şairin ne zaman vefat ettiği kesin olarak bilinmemektedir.

2.8.29. Mazhârî: XIX. yüzyılın ikinci yarısında yaşadığı düşünülen Mazhârî'nin yaşamına dair yeteri kadar bilgiye ulaşılmamıştır. Döneminin Bektaşî şairleri arasında yer almakla beraber şiirlerinde Mazhârî mahlasını kullanmayı tercih etmiştir.

2.8.30. Mirâtî, Kalecikli Mirâtî Mehmed²⁸: Ankara'nın Kalecik ilçesinde dünyaya geldiği için "Kalecikli Mirâtî" sanıyla tanınan şairin gerçek adı Mehmed'dir. Doğum tarihine dair herhangi bir bilgi bulunmamasıyla beraber XIX. yüzyıl âşıkları arasında yer aldığı bilinmektedir. Küçük yaşlarda saz çalmaya başlamış, zamanla ün kazanmıştır. Kaynaklarda eğitimine dair bilgiler bulunmasa da şiirlerinden hareketle kendisinin medrese eğitimi almış olduğunu anlamaktayız. Kalecik'te müftülük hizmetindeyken Bektaşîliğe geçen şair, yaşamının bir kısmını elinde sazıyla Anadolu'nun çeşitli yerlerini dolaşarak geçirmiştir. Kırşehir'deyken 1850 senesinde Dede Baba makamına geçmiş, ömrünün son yıllarını ise İstanbul'da geçirmiştir. Ölüm tarihine dair bilgi bulunmayan Mirâtî'nin İstanbul'da öldüğü ve Tavukpazarı etrafında bir yere defnedildiği bilinmektedir. Kaleme aldığı şiirlerinde "ayna" anlamına gelen Mirâtî mahlasını tercih eden şair hem aruz hem de hece vezni kullanmıştır.

2.8.31. Nakşî, Ali²⁹: XVII. yüzyıl tekke şairlerinden olan Nakşî'nin gerçek ismi Ali olmakla birlikte hayatına dair yeteri kadar bilgiye ulaşılmamaktadır. Halvetîliğin Ramazaniye kolunun kurucusu olan Pîr Ramazan Efendi'ye intisap eden Nakşî, Mustafa Paşa Dergâhı'nda yetişmiştir. Manevi eğitimini bu dergâhta başarıyla tamamlayan şair, irşad görevinin yerine getirilmesi için Akkirman'a gönderilmiştir. Burada Sultan Beyazıd'ın Akkirman Kalesi içerisinde inşa ettirdiği tekkede şeyhlik hizmetinde bulunarak irşad görevini yerine getirmiştir. Süleymânîye Kütüphanesi'nde bulunan Nakşî Divanı'nın sonuna düşürülen bir beyitte geçen "*elli üçde cân oldu*" ifadesinden elli üç yaşında vefat eden Nakşî ölüm tarihi 1065/1655 olarak bilinmektedir. Şiirlerinde Nakşî mahlasını kullanmış hem aruz hem de hece vezniyle şiirler kaleme almış ve eserlerinde tasavvufî konuları öğretici bir üslûpla anlatmayı tercih etmiştir. Hem manzum hem de

²⁸ Hayrettin İvgin ve Ali Esat Bozyiğit, *Kalecikli Âşık Mir'atî*, Kültür Ajans Yayınları, Ankara, 2016, s. 5-9.

²⁹ Hikmet Atik, *Nakşî Ali Akkirmânî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Târîhi ve Sanatları Anabilim Dalı, Ankara, 2003, s. 1-10; Alim Yıldız, *Sivaslı Divan Şairleri*, Sivas Belediyesi Yayınları. Sivas, 2017b, s. 201.

mensur eserler kaleme alarak döneminde ün kazanmış, önemli divan şairleri arasında yer almayı başarmış sayılı tekke şairlerindendir.

2.8.32. Nesîmî, Kul Nesîmî, Ali³⁰: Gerçek ismi Ali olmakla beraber XVII. yüzyıl saz şairlerindendir. Kul Nesîmî'nin nerede ve ne zaman doğduğuna dair herhangi bir bilgiye rastlanılmamıştır. Oldukça köklü ve kültürlü bir aileye sahip olan Kul Nesîmî, iyi bir eğitim hayatı geçirmiş ve Arapçayı çok iyi şekilde öğrenmiştir. Yaşadığı dönemin önemli Bektaşî ve Hurûfî şairleri arasında yer alan Nesîmî, elinde sazı ve başında külâhı ile köy köy gezmiş bir halk ozanıdır. Ülkücü bir şair olmakla beraber yaşadığı dönemde ortaya çıkan ayaklanmalara sessiz kalmamış, bu yüzden de yakalanarak muhakeme edilmiştir. XV. yüzyıl divan şairlerinden Seyyid Nesîmî'ye duyduğu hayranlıktan dolayı Nesîmî mahlasını seçmiş, bunun yanı sıra “Kul Nesîmî, Nesîmî, Seyyid, Seyyid Nesîmî” mahlaslarını da kullanmıştır. Şiirlerinde çoğunlukla aruz veznini kullanmış olsa da hece ölçüsüyle yazdığı şiirleri de bulunmaktadır. Şairin kaleme aldığı şiirlerde Hz. Ali sevgisi, Ca'ferî-Alevî inancı, on iki imana olan bağlılık gibi konular önemli bir yere sahiptir. Tasavvuf ve tarikat konulu şiirler dışında serbest tarzda din dışı aşk şiirleri de kaleme almıştır. Yaşadığı dönemde önemli bir şair olmasına rağmen hak ettiği itibarı hiçbir zaman görememiş ve mahlasdaşı olan Bağdatlı Nesîmî ile karıştırılmıştır.

2.8.33. Nesîmî, Şeyh İmâdüddîn Seyyid Nesîmî³¹: Seyyid Nesîmî, XV. yüzyılın önemli isimleri arasında yer alan Azerî şairlerden biridir. Şairin doğum tarihi ve doğum yeri kesin olarak bilinmemekle beraber muhtelif görüşler ileri sürülmüştür. Kaleme aldığı eserlerinden hareketle iyi bir eğitim aldığı anlaşılmaktadır. Seyyid Nesîmî'nin hayatına dair bilgiler yeteri kadar olmamakla birlikte eldeki bilgilerinde kesinliği söz konusu değildir. Hurûfiliğin önemli temsilcilerinden olan Nesîmî, Hurûfiliği anlatmak amacıyla Anadolu'nun çeşitli yerlerinde bulunmuştur. Anadolu'da Hurûfiliğin esaslarını yayabileceği ortamı bulamayan Seyyid Nesîmî, Halep'e gitme kararı almıştır. Halep'e giden şair, görüşlerinden ve mücadelesinden kaynaklı orada derisi yüzülerek idam edilmiştir. Şairin vefat tarihi ile ilgili de kesin bilgi bulunmamakla birlikte çeşitli görüşlerin olduğu söylenebilir. Seyyid Nesîmî, kaleme aldığı şiirlerinde başta Nesîmî olmak üzere Seyyid, Hâşimî, Hüseyinî, İmâd ve Alî gibi mahlaslarını da tercih ettiği

³⁰ Cahit Öztelli, **On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesîmî**, Türk Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği Yayınları, Ankara, 1969, s. 3-18.

³¹ Hüseyin Ayan, **Nesîmî Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni**, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara, s. 1-20.

bilinmektedir. Şiirlerinde sade dil kullanmayı tercih etmiş ve aruzlu şiirler kaleme almıştır. Gerek kendi döneminde gerekse kendinden sonraki dönemde sevilen bir önemli bir yere sahip olan Nesîmî, Azerî-Türkmen sahasında yetişmesine rağmen Anadolu şairler arasında da kabul görmüş bir şahsiyettir.

2.8.34. Pâkî: XVII. tekke şairlerinden olan Pâkî'nin doğum tarihi bilinmemektedir. 1628-1644 yılları arasında Kızıldeli dergâhında şeyh olarak hizmette bulunmuştur. İskeçeli olan şairin hayatı hakkında yeteri kadar bilgi bulunmamaktadır. Yaşamını ne şekilde ve nerede sürdürdüğüne dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamıştır. 1644 yılında vefat etmiş ve şeyhliğini yaptığı dergâha defnedilmiştir (Koca, 2005, 276-310).

2.8.35. Rızâ, Ali Rızâ Paşa, Trabzonlu³²: Gerçek ismi Ali Rızâ Paşa olan şairin doğum tarihi bilinmemektedir. Trabzon doğumlu olan Rızâ, XIX. yüzyıl Divan şairleri arasında yer almaktadır. Laz Ahmed Paşa tarafından yetiştirilen şair, eğitiminin ardından Nâzır Ahmed Paşa'nın müdürdârlık ve devâtdarlık gibi görevlerinde bulunmuştur. Bu görevlerinin ardından sırasıyla Manisa müstemlegine, İzmir gümrükçülüğüne ve Menemen voyvodalığına memur olarak görevlendirilmiştir. 1244/1828 yılında Halep valisi olan Ra'ûf Paşa yanında kethüda, 1245/1829 yılında Halep valiliğinde vezir, 1246/1830 yılında Diyarbakır'da vali olarak hizmetlerine devam etmiştir. Diyarbakır valisi iken göstermiş olduğu başarılarından dolayı Bağdat valiliğine oradan sırasıyla Şehrizar, Cidde ve Şam valiliğine tayin edilmiştir. 1258/1842 senesinde Şam'a vali olarak tayin edilen Ali Rızâ Paşa, 1261 yılında buradaki görevinden ayrılarak 1262/1846 senesinin Eylül ayında vefat etmiş ve Hz. Bilâl-i Habeşî türbesinin yakınlarına defnedilmiştir. Osmanlı Müellifleri'nde şairin vefat tarihi 1261/1845 olarak kaydedilmiştir (Saraç, 2016, s. 625). Şiirlerini Rızâ mahlasını kullanarak kaleme alan şairin şiirleri oldukça hikmetlidir. *Divan* sahibi olup günümüze ulaşan şiir sayısı da oldukça azdır.

2.8.36. Rûhî, Bağdatlı³³: Gerçek ismi Osman olmakla beraber "Rûhî-i Bağdâdî" sanıyla tanınan şair, Bağdat doğumludur. Doğum tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte XVI. yüzyıl divan şairleri arasında yer almaktadır. Seyahat etmekten hoşlanan Bağdatlı Rûhî,

³² Ömer Çiftçi (hızl.), *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fâtîn Tezkiresi)*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, s. 199; Yekta Saraç (hızl.), *Osmanlı Müellifleri*, Türkiye Bilimler Akademisi, Ankara, 2016, s. 625.

³³ Coşkun Ak, *Bağdatlı Rûhî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*, Uludağ Üniversitesi Yayınları, Bursa, 2001.

ömrü boyunca birçok şehirde bulunan pek çok önemli isimle tanışma fırsatı yakalamıştır. Yaşamının son yıllarını Şam'da geçirmiş ve 1014/1605-1606 senesinde burada vefat etmiştir. Klasik Türk edebiyatının en çok gazel nazım biçimini kullanan şairleri arasında yer alan Rûhî mahlaslı şair, kaleme aldığı şiirlerini lirik bir söyleyiş ve rintçe bir edayla yazmayı tercih etmiştir.

2.8.37. Sa'dî³⁴: XIX. yüzyıl divan şairlerinden olan Sâ'dî, Konyalı Mustafa Efendi olarak tanınan bir kişinin oğludur. Şair, *Dîvânü Gülzâr* adlı eserinin son kısmında kendisini "*Mevlânâ Celâleddin el-Hâfız Ahmed es-Sa'dî el-Havrânî*" şeklinde tanıtarak gerçek isminin Hâfız Ahmed Sa'dî olduğunu ve Havran'da dünyaya geldiğini ifade etmiştir. Eğitimini dönemin Balıkesir müftüsü Sabahaddîn Ali Şu'ûri Efendi'den alarak icazet almaya hak kazanmıştır. Şairin hayatına dair bilgiler kısıtlı olmakla beraber yetiştiği çevrede "Emîr Hoca" ve "Emîr Hâfız" sanıyla ün kazandığını, yaşamının uzun bir süresini Edremit'te müftülük hizmetinde bulunarak geçirdiğini bilmekteyiz. Nakşibendî tarikatına mensup olan Hâfız Sa'dî, 1299/1882 yılında vefat ederek doğum yeri olan Havran'a defnedilmiştir. Sa'dî mahlasını kullanarak şiirler kaleme alan şair, tasavvufi alanda oldukça bilgi ve birikime sahip bir şahsiyettir. Şiirlerini yazarken Niyâzî Mısırî'den etkilenmiş, hatta onun şiirlerine benzer şiirler ortaya çıkarmıştır. Dönemi şairleri gibi Sa'dî de didaktik özelliği ön plana çıkan, tasavvufî konulu şiirler yazmış, sanat kaygısı gütmemiştir. Fakat şiirleri diğer şairlere nazaran geri planda kalmıştır.

2.8.38. Salâhî, Abdullah Salâhaddîn³⁵: VIII. yüzyılın önemli tekke şairlerinden olan Salâhî, 1705 yılında Manastır'da bulunan Kesriye kasabında dünyaya gelmiştir. Kaynaklarda şairin hayatına dair pek fazla bilgi bulunmamaktadır. Çok iyi bir eğitim aldığı ve Halvetîliğe bağlı Uşşâkîliğin Salâhiyye kolunun kurucusu olduğu bilinmektedir. Eğitimine Kesriye'de başlamış, daha sonra İstanbul'a gitmiştir. Hekimoğlu Ali Paşa'nın aracılığıyla Cemâleddîn-i Uşşâkî ile tanışarak ona intisap etmiştir. Kayınpederi de olan Cemâleddîn-i Uşşâkî'nin ölümü üzerine onun yerine geçmiş, daha sonra 1764 senesinde İstanbul Fatih'te bulunan Tahir Ağa Tekkesi'nin şeyhi olmuştur (Akkuş, 1998, s. 11-15). Kaynaklarda şairin hayatına dair verilen bilgiler bunlarla, 1783 senesinde İstanbul'da vefat etmiştir. Salâhî mahlasını tercih eden şair, çoğunlukla tasavvuf ve vahdet-i vücûd

³⁴ Mehmet Arslan, *Zâfî Süleymân Efendi Divan Sevânihu'n-Nevâdir Fî Ma'rifeti'l-Anâsır*, Dilek Matbaacılık, Sivas, 1944, s. 7-13.

³⁵ Bedriye Gülay Açar, *Salâhaddîn-i Uşşâkî'nin Türkçe Divanı ve İncelenmesi*, [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Eski Türk Edebiyatı Bilim Dalı, İstanbul, 2012, s. 7-18.

anlayışının hâkim olduğu şiirler yazmıştır. Hemen hemen aruzun bütün kalıplarını kullanmış ve süslü bir anlatım tercih etmiştir. İki divan sahibi olan Salâhî, yaşamını sürdüğü süre zarfında çok sayıda eser kaleme alarak velut bir kişiliğe sahip olmuştur.

2.8.39. Sûzî³⁶: XIX. yüzyıl divan şairlerinden olan Sûzî'nin gerçek ismi Ahmed'dir. Şemseddîn Sivasî'nin altıncı kuşak torunlarından olan şair, 1765 senesinde Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Tasavvuf ve alet ilimlerine dair dersler almış, tekke çevresinde yetişmiştir. On dokuz yaşına kadar memleketi Sivas'tan hac vazifesini yerine getirmek için ayrılan şair, 1783 senesinde önce İstanbul'a oradan da Medine'ye gitmiştir. Hac görevini yerine getirdikten sonra Sivas'a geri dönerek Sivasî dergâhının şeyhi olmuştur. Hayatının sonunda kadar bu dergâhta şeyhlik yapan Sûzî, 1830 yılında vefat ederek Şemseddîn Sivasî'nin yanına defnedilmiştir. Şiirlerinde "Sûzî" mahlasını kullanmış, anlaşılır ve sade bir dil kullanmayı tercih etmiştir. Şiirlerinde sanat kaygısı gütmemiş ve bunun yanında hem aruz hem de hece ölçüsünü kullanmıştır.

2.8.40. Şemsî, Şemseddîn Sivasî³⁷: 926/1520 yılında Tokat'a bağlı Zile kasabasında dünyaya gelen Sivasî, 16. yüzyıl divan ve tekke şairleri arasında yer almaktadır. Gerçek ismi Ahmed olmakla birlikte Şemseddîn, Şems-i Azîz olarak anılmıştır. Tokat'ta iyi bir eğitim aldıktan sonra İstanbul'a gitmiş ve burada bulunan Sahn medreselerinde müderrislik yapmıştır. Ancak buradaki hizmeti kısa sürmüş, istifasını vererek hac vazifesini yerine getirmek için Hicaz'a gitmiştir. Hac dönüşü memleketine dönen Şemseddin Sivasî, buradaki halka vaazlar vererek öğütlerde bulunmuştur. Muslihuddîn Efendi'ye intisap ederek icâzet almayı hak kazanmıştır. Şeyhinin ölümü üzerine Tokat'a giderek Halvetîliğin önde gelen isimlerinden Şeyh Mecdüddin Şirvânî'ye intisap etmiştir. Yaklaşık 80 yıllık ömrünün belli bir dönemini Sivas'ta geçiren şair, 1005/1596 senesinde Eğri Seferi ve Haçova Meydan Muhaberesi'nde bulunmuştur. Savaş bittikten kısa bir süre sonra 1006/1597 senesinde Sivas'ta vefat etmiş ve Meydan Camii'ye defnedilmiştir (Süer, 2015, s. 13). Halvetî tarikatının Şemsiyye kolunun kurucusu olan şair, döneminin önde gelen isimlerinden olmuştur. Şiirlerinde Şemsî mahlasını kullanmış, sade ve anlaşır şiirler kaleme almıştır. Dinî ve tasavvufi konulu şiirler yazmış, sanat kaygısından uzak durmuştur.

³⁶ Alim Yıldız, *Ahmed Sûzî Divanı*, Buruciye Yayınları, Sivas, 2012, s. 5-8; İbnü'l-Emin Mahmud Kemal, *Son Asır Türk Şairleri-III*, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1853, s. 1773-1774.

³⁷ Fatih Ramazan Süer, *Şemseddîn Sivasî Dîvânı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İslâm Tarihi ve Sanatları Ana Bilim Dalı Türk-İslâm Edebiyatı Bilim Dalı, Sivas, 2015, s. 5-18.

2.8.41. Turâbî, Yanbolulu Ali³⁸: Hacı Ali Turâbî ve Yanbolulu Ali Turâbî Baba olarak tanınan şair, XIV. yüzyılda yaşamını sürdürmüş tekke şairlerinden biridir. Şairin doğum tarihi Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğünde 1786 olarak verilmişse de bu tarihi doğrulayan herhangi bir delile rastlanmamıştır. Doğum tarihi kesin olarak bilinmeyen Turâbî'nin doğum yeri hakkında da çeşitli fikirler ileri sürülmüştür. Ancak kaynakların genelinde Yanbolulu olduğu ileri sürülmüştür (Özmen, 1988, s. 157; Azar, 2005, s. 75; Ergun, ty, s. 64). 1853 tarihinde Ali Ufkî Bey'in *Kitabı Mukaddes* kitabının *Yeni Ahit* bölümüne düzeltme yapması kendisinin iyi bir eğitim almış olduğunu göstermektedir. Genç yaşta saz çalmaya başlayan Turâbî, elinde sazı ile diyar diyar dolaşmıştır. 1849-1868 tarihleri arasında Hacı Bektaş Tekkesi postunda oturarak Dedebabalık yapmış ve Bektaşî topluluğunda sevilen bir konuma sahip olmuştur. On dokuz sene boyunca dedebabalık yaparak 1868 senesinde vefat etmiştir. Şiirlerinde Turâbî mahlasını tercih eden şairin vezin gereği Turâb şeklini de kullandığı görülmektedir. Mürettep bir divanı olmakla beraber kaleme aldığı şiirlerde hem aruz hem de hece ölçüsünü kullanmıştır. Alevî-Bektaşî inancına uygun şiirler yazmış, akıcı bir dil kullanmıştır.

2.8.42. Vîrânî³⁹: Yaşamını XVII. yüzyılın ilk yarısında sürdürdüğünü düşündüğümüz Vîrânî, döneminin tekke şairleri arasında yer almaktadır. Gerçek isminin ne olduğu bilinmemekle beraber şiirlerinde Vîrânî, Vîrân Abdal ve az da olsa Vîrân, Vîrânî Baba, Vîrânî Dede mahlaslarını tercih etmiştir. Şairin doğum tarihi ve doğum yeri ile ilgili çeşitli fikirler ileri sürülse de kesin bir bilgiye ulaşılmamıştır. Kaynaklarda eğitime dair bilgiler verilmese de şiirlerinden iyi bir eğitim aldığını ileri sürmek yanlış olmayacaktır. Şairin Nusayri olduğu ileri sürülse de (Bayrı, 1957, s. 6) bu bilginin doğru olup olmadığı tartışmalı bir konudur. Hurufilikle ilgili derin bilgilere sahip olan Vîrânî, yaşamının belli döneminde Rumeli'de bulunmuş ve burada Demir Baba ile tanışma fırsatı bulmuştur. Demir Baba ve Vîrânî arasında geçen çeşitli olayların sonucunda⁴⁰ Vîrânî'nin Demir Baba'ya meydan okuması ve Demir Baba'nın galibiyeti sonrası Vîrânî Otman Baba tekkesine gitmek üzere yola koyulmuştur. Bu yolculuk esnasında vefat ettiğini bilinen Vîrânî'nin vefat ettiği tarih kesin olarak bilinmemekle birlikte XVII. yüzyılın ortalarında olduğu tahmin

³⁸ Birol Azar, *Türabî Divânı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Elazığ, 2005, s. 70-74.

³⁹ Taha Tuna Kaya, *Vîrânî Divânı (İnceleme-Metin)*, [Doktora Tezi], Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Sivas, 2022, s. 7-24.

⁴⁰ Ayrıntılı bilgi için bkz. Filiz Kılıç ve Tuncay Bülbül, *Demir Baba Velâyetnâmesi: İnceleme, Tenkitli Metin*, Grafiker Yayınevi, Ankara, 2001, s. 146-148.

edilmektedir. Şiirlerinde On İki İmam ve Hurufilikten bahseden şair, tasavvufu ön planda tutmuştur.

2.8.43. Yunus Emre, Yunus, Kul Yunus, Âşık Yunus, Yunus Emrem: XIII. yüzyıl tekke şairlerinden olan Yunus Emre, 1240-41 yılında Eskişehir'in Sarıköy kasabasında dünyaya gelmiş mutasavvıf bir şairdir. Eğitim hayatına dair kesin bilgilere ulaşamadığımız şairin Hacı Bektaş-ı Veli'nin yönlendirmesi üzerine Tapduk Emre'nin müridi olmuştur. Gerek yaşadığı dönemdeki gerekse döneminden sonraki şairlerin üstadı olan Yunus Emre'nin 1320 yılında 82 yaşında vefat ettiği bilinmektedir (Erzi 1950'den akt. Tatcı, 1990, s. 14). Türk edebiyatının önemli şahsiyetlerinden biri olan Yunus Emre gerek aruz gerekse hece vezniyle sade bir Anadolu Türkçesiyle şiirler kaleme almıştır.

2.8.44. Zâtî, Süleymân Efendi⁴¹: XIII. yüzyıl şairlerinden olan Zâtî'nin gerçek ismi Süleymân'dır. Şairin doğum tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kaynaklarda doğum yeriyle ilgili muhtelif görüşler ortaya atılmış olsa da *Miftâhu'l-Mesâil* adlı eserinin mukaddime kısmında Gelibolulu olduğunu apaçık bir şekilde ifade etmiştir (Süleyman Zâtî, vr. 1b.). Celvetiye tarikatı şeyhi İsmail Hakkı Bursevî'den ders alan Zâtî, eğitimi başarıyla tamamladıktan sonra Gelibolu'ya halife olarak gönderilmiş, buradaki iki yıllık hizmetinin ardından mürşidinin vefatı üzerine Keşan'a yerleşmiştir. Keşan'da Halvetî Zâviyesi kurarak yaşamının sonuna kadar bu dergâhın şeyhliğini yapmıştır. Keşanlı Süleyman Zâtî olarak da anılan şair, 1151/1739 yılında Keşan'da vefat etmiş ve buraya defnedilmiştir. Şiirlerinde Zâtî mahlasını tercih eden şair, tasavvufî şiirler yazan, irfan sahibi bir şahsiyettir. Büyük bir mutasavvıf şair olan Zâtî Süleymân Efendi, tasavvufu şiirlerine usta bir şekilde yerleştirmiştir. Kaynaklarda tekke şairi olarak gösterilse de tekke şairliğinin yanı sıra, şiirlerinde divan şiirinin izlerine rastlamak mümkündür. Şairin mürettep olmayan son zamanlarında tamamladığı bir *Divan*'ı bulunmaktadır.

2.8.45. Zekâ'î, Şeyh Mustafa Efendi⁴²: Mutasavvıf şairler arasında yer alan Zekâ'î, 18. Yüzyıl içerisinde yaşamını sürdürmüştür. Üsküdarlı olan şairin gerçek ismi Mustafa'dır. Şairin eğitim hayatında dair kesin bilgiler bulunmasa da divanındaki şiirlerden hareketle

⁴¹ Mehmet Arslan, *Zâtî Süleymân Efendi Divan ve Sevânihu'n-Nevâdir Ma'riferi'l-Anâsır*, Dilek Matbaacılık, Sivas 1994, s. 7-10; Rıdvan Canım, *Edirne Şâirleri*, Akçağ Yayınları, Ankara, 1995, s. 396.

⁴² Azmi Bilgin, *Mustafa Zekâyî Efendi'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Na'ıları ve Oruç Baba'yla İlgisi*, Üsküdar Sempozyumu IV Bildiriler, İstanbul, 2009, s. 561-562; Ömer Çifçi, *Hâtimetül'l-Eş'âr (Fatîh Tezkiresi)*, T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, Ankara, 2017, s. 134.

kendisinin iyi bir eğitim aldığını söyleyebiliriz. Zekâ‘î, Babîâlî’de Divanı-ı Hümayun kaleminde çalışmış ancak babası Hacı İbrahim Bey’in vefatı üzerine memurluğu bırakarak tasavvufa yönelmiştir. Simav’a giderek Hacı Hasan Efendi’ye intisap etmiş ve Halvetîliğe girmiştir. İstanbul’a geri dönen şair 1805/1220 senesinde İstanbul Şehremini’de bulunan Ümmî Sinan dergâhında şeyh olarak hizmete başlamıştır. 1227/1812 senesinde ise vefat ederek şeyhlik yaptığı dergâha defnedilmiştir. Şiirlerini Fuzûlî’nin etkisinde kalarak kaleme alana şair, Zekâ‘î mahlasını kullanmıştır.

2.9. Mecmuanın Klasik Türk Şiiri Bakımından Önemi

Klasik Türk edebiyatının önemli kaynaklarından olan mecmualar, içerdikleri malzeme yönünden mürettibin edebî zevkine, dönemin şiir anlayışına ve diline dair çıkarımlara bulunmamıza katkı sağlamaktadır. Şiir mecmuaları, divan edebiyatı araştırmalarına ve bilhassa metin metin neşirlerine büyük ölçüde katkıda bulunan edebiyat malzemeleri arasında yer almaktadır. Bu tür eserler sayesinde daha önce keşfedilmemiş şiirlerin ya da hiçbir kaynakta adı geçmeyen şairlerin varlığının gün yüzüne çıkarılmasına imkân sağlamaktadır. Edebiyat tarihinde yerini almamış ya da zamanla unutulmuş şairler mecmu çalışmaları sayesinde tekrardan keşfedilmektedir. Mecmualar, divanı olmayan ya da divanı keşfedilmeyen veya tezkirelerde adı geçmeyen şairlerin şiirlerini bulundurması açısından önemli bir konuma sahiptir. Yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız mecmua da daha önce adı duyulmamış şairleri ve divanlarda yer almayan şiirleri barındırması yönüyle önemli bir eserdir. Eserde Türk edebiyatı tarihinde daha önce biyografik kaynaklarda adı zikredilmeyen “Karîñ” mahlaslı bir şairin şiiri yer almaktadır. Ayrıca mecmuada Kethüdâzâde Ârif ve Seyyid Nesîmî gibi klasik Türk edebiyatının önemli şairlerinin divan neşirlerinde yer almayan bazı şiirleri yer almaktadır. Bunun yanı sıra Eşrefoğlu Rûmî ve Fenâyî’nin bazı beyitleri divanlarında yer almadığından dolayı divan neşirlerine katkı sunmaktadır. Mecmuanın önemli bir diğer özelliği ise, Klasik Türk şiirinde kime ait olduğu tartışmalara yol açmış şiirlerin yer almasıdır. Örneğin 7 numaralı şiir Rıza mahlasıyla kaydedilmiş fakat gazelin 19. yüzyıl divan şairlerinden Ali Rızâ Paşa’ya mı yoksa aynı dönem içerisinde yaşamını sürdürmüş kölesi olan Osmân Nevres’e mi ait olduğu hususu tartışmalara neden olmuştur. Nâmık Kemal, -Osmân Nevres’e düşmanlığından olsa gerek- gazelin Nevres’in Ali Rızâ Paşa’dan çaldığını ileri sürmüştür. *Nevres Divanı*’nda da kayıtlı olan bu şiir (Kaya, 2020, s. 312), *Diyarbakırlı Osman Nûri Paşa Divanı*’nda “Taḥmîs-i Ğazel-i ‘Ali Rızâ Paşa” başlığıyla Ali Rızâ Paşa’ya ait olduğu

işaret edilmiştir (Kocabey, 2014, s. 462). Yapılan araştırmalar sonucunda şiirin Osmân Nevres'e değil de Rızâ Ali Paşa'ya ait olma ihtimali daha ağır basmaktadır.

Mecmuada yer alan 31. şiir de tartışmalara neden olmuş bir şiirdir. Nesîmî mahlasıyla kaydedilen bu şiir hem *Seyyid Nesîmî Divanı*'nda hem de *Kul Nesîmî Divanı*'nda yer almaktadır. Seyyid Nesîmî ve Kul Nesîmî neşirlerinin her ikisinde de olan bu şiirin hangi Nesîmî mahlaslı şaire ait olduğu tartışmalı bir konudur. Erol Gündüz makalesinde Seyyid Nesîmî'nin öldürülmesinin ve ona karşı yapılan haksızlıkların dile getirildiği bu gazel ile ilgili Kul Nesîmî'nin kendisini Seyyid Nesîmî'nin yerine koyarak onun hakkını savunduğundan bahsetmiş ve şiirin aitliğini Kul Nesîmî'ye isnat etmiştir (Gündüz, 2010, s.207). Seyyid Nesîmî Divanı üzerine çalışma yapan Hüseyin Ayan ise şairin öldürülmesini konu alan bu şiirin, Seyyid Nesîmî'nin vefatından yüz yıl sonra divanına girdiğinden bahsederek hiçbir kimsenin öldükten sonra şiir kaleme alamayacağını düşünerek söz konusu gazelin Seyyid Nesîmî'ye ait olmadığını kesin bir ifadelerle dile getirmiştir. Ancak Kul Nesîmî'ye de ait olmadığını düşünen Hüseyin Ayan, şiirin Seyyid Nesîmî'ye hayran bir kimse tarafından kaleme alınmış olabileceğini de ileri sürmüştür (Ayan, 1973, s. 28). Çalışmamızda ise tenkitli metin oluşturulurken şiirin Kul Nesîmî'ye ait olma ihtimalini göz önünde bulundurarak KND. neşrinin karşılaştırılması yapılmıştır. Mecmuada Eşrefoğlu Rûmî mahlasıyla kaydedilen 33. şiirin 2. beyti ERD. neşrinde yer almamaktadır:

terk édüp nāmūs u ‘ârı gèy melāmet hırķasın
bu melāmet hırķasında nice sulţān gizlidir (33/2)

Mecmuada Fenâyî mahlasıyla kaydedilen 80. şiirin 5. beyti FD. neşrinde yer almamaktadır:

èy hüdāyî hālet-i ‘aşķına bilsün her ne kes
kulle-i kāf-ı hāķīķat murğıdır ‘ānķa-yı ‘aşķ (80/5)

Ali Dede mahlasıyla kayıtlı olan 130. şiirin incelemeler sonucunda sadece 3 beytine rastlanılmıştır. Mecmuada bulunup rastlanılmayan 3 ve 4. beyitler şu şekildedir:

seniñ dervişlerin geçmez rāhından
ķorķmaz mısıñ ‘āşīķların āhından
sulţān aķ yazılı şāh dergāhından
görinür imām evleri görünür (130/3)

imāmların yolu kızıl deliden
oraya geçerler gelibolıdan
pîrim hünkâr hacı bektâş veliden
görünür imām evleri görünürbaña /130/4)

Mecmuada Nesîmî mahlasıyla kaydedilen 144. şiirin 4. beyti de KND. neşrinde yer almamaktadır:

bendeyim bend olmuşum zincir-i zülfün bendine
manşûrum meydâna geldim dâra yokdur minnetim (144/4)

Yunus Emre mahlasıyla kaydedilen 40. şiir YED. neşrinde bulunmamaktadır:

ben ‘âşık oldum allâhın adına
toyamadım lezzet-ile tadına
şimdi girdik érenler şöhetine
baña allâh gerek cihân gerekmez

koyun beni yanayım kül olunca
tağlara düşeyim mecnûn olunca
hakka yalvarayım vâsıl olunca
baña allâh gerek cihân gerekmez

ka‘benin yolları bölük bölükdür
benim cigercigim delik delikdir
ka‘be dedikleri pür gölgelikdir
baña mürşid gerek cihân gerekmez

III. Murâd’a ait olduğunu düşündüğümüz aşağıdaki şiir de divanda yer almamaktadır:

bir kerre şalın nâz ile éy serv-i revânım
şu gibi akip yanına varsun [bu revâ]nım

gül gibi açıl gel [...] gönçe sen
bülbül olayım men édeyim âh u efgânım

dil-ber seni bir kerre ucan olmaz eşitdim
şarılnağa cānlar vėre kim yoluna cānım

müřtāk ruĥ u zūlfüñ olalı geće gündüz
mihriñle mehim geçmededir devr ü zamānım

bir kerre murāda şarılayım dēr isen yār
gerçek dēmiş ammā bu yalana yok inanım

Kethüdāzāde Arif'e ait olduğuunu düşündüğümüz bu şiir, KAD. neşrinde bulunmamaktadır:

gūlzār-ı cihānda gül-i ra' nā bize dērler
ol gülşene hem būlbūl-i şeydā bize dērler

pervāneleriz şem' -i cemāline o yāriñ
bu bezme velī şem' -i şeb-ārā bize dērler

ēy 'ābid [ü] zāhid ğaražiñ cennet ise_eger
gir göñlümüze cennet-i ma' nā bize dērler

hem beyt-i ĥudā oldu bizim göñlümüz el-ĥaĥ
gel eyle řavāf ka'be-i 'ulyā bize dērler

bir řařremiziñ cur' asını nūř eder iseñ
yok saña fenā ĥıẓr u mesīĥā bize dērler

biz sırr-ı ilāĥiyye belī levĥ [-i dilimiz]
gel okur iseñ nüřĥa-ı kübrā bize dērler

'ārif ki eder cezbe-i kül 'aĥl ile idrāk
ol 'aĥl u ĥayāl étdigi ĥulyā bize dērler

3. MECMUANIN MUHTEVÂ BAKIMINDAN İNCELENMESİ⁴³

3.1. Mecmuanın İçerik Açısından Değerlendirilmesi

İBB Atatürk Kitaplığında Bel Yz K 716 demirbaş numarasıyla kayıtlı olan ve müstensihinin kim olduğu tespit edilemeyen söz konusu şiir mecmuasında toplamda 169 adet şiir bulunmaktadır. Mecmuada yer alan 169 şiirin yarısından fazlası Alevî-Bektaşî geleneğine uygun kaleme alınmış şiirlerden meydana gelmektedir. Mecmua Dertli, Seyyid Nesîmî, Kul Nesîmî, Fuzûlî, Azbî, Kethüdazâde Ârif, Virânî, Kul Himmet, Turâbî gibi Alevî-Bektaşî meşrepli şairlerin şiirlerinden müteşekkildir. Mecmuayı oluşturan şiirlerin genelinde şairlerin bilhassa Hz. Ali, on iki imam ve ehl-i beyte olan sevgilerini ve onlara olan bağlılıklarını dile getirdiği göze çarpmaktadır. Bu bağlamda, mecmuadaki şiirlerin çoğunluğunda Alevî-Bektaşî geleneğinin esasları iyi bir şekilde yansıtılmakta, özellikle Hz. Ali'ye duyulan sevgiye ve ona olan bağlılığa yer verilmektedir. Mecmuanın en önemli özelliklerinden olan bu durum, müstensihinin de bu inanç doğrultusunda geliştiğinin ve bu geleneğe bağlı bir kişiliğe sahip olduğunun göstergelerinden biridir. İncelemeye tabi tuttuğumuz mecmua, kütüphane kataloğunda, içerisinde farklı yüzyıllara ait şairlerin birtakım şiirlerini bünyesinde barındırdığı için şiir mecmuası olarak sınıflandırılmış olsa da meşrebi aynı şairlerin şiirlerinin toplandığı mecmualar başlığı altında incelemek daha doğru olacaktır. Daha önce de ifade edildiği gibi mecmuadaki şiirlerin sıralanmasında belli bir düzen söz konusudur fakat mecmuanın bazı varaklarında bu düzenin bozulduğu da aşîkârdır. Müstensih, mecmuasında aynı şaire ait şiirleri belli bir düzen çerçevesinde peş peşe kaydetmiştir. Fakat yine aynı şaire ait şiirlerin farklı varaklarda da olduğu görülmektedir. Bu durum mecmuanın belli bir düzen içinde tertip edilmiş olduğu düşüncesini engellemektedir. Mecmua Hengâmî'nin dört beyitlik gazeliyle başlayıp incelemeye dâhil edilmeyen bir mensur metin ile son bulmuştur. İncelenen varaklar arasında ise en son şiir Kul Himmet'in bir koşmasıdır. Eserde yer alan şiirlerin muhtevasında yoğun olarak tasavvufî şiirler bulunmaktadır. Mecmuadaki dinî konulu manzumelerin ve bu manzumelerde bulunan ayet ve hadislerin varlığı, Arapça tamlamaların olması müstensihinin dinî bilgisinin olduğunun, tasavvufa yönelişin bulunduğu ve Kur'an-ı Kerîm' dair bilgisinin olduğunun göstergesidir. Mecmuadaki Alevî-Bektaşî şiirlerin yanı sıra başta Nesîmî, Hayretî ve Virânî'nin şiirleri olmak üzere

⁴³ Mecmuanın muhtevasında yer alan şairler tezimizin birinci bölümünde yer verilmiştir. Bu bölümde sadece mecmuadaki şiirlerin nelerden bahsettiğine yönelik yapılan açıklamalar ve mecmuada bulun ayet, hadis ve iktibaslar yer almaktadır.

Hurufilik özelliği gösteren şiirlere de rastlanmaktadır. Bu bakımdan mecmuamız XIX. yüzyılda tertip edilmiş diğer mecmualara göre içerik bakımından oldukça yoğun bilgi ve birikime sahiptir. Ayrıca içerisinde biyografik kaynaklarda adı geçmeyen şairlerin şiirlerinin de bulunması mecmuanın değerli bir eser olduğunun başlıca göstergeleri arasında yer almaktadır.

3.2. Alevî-Bektaşî Geleneği ve Mecmuamıza Yansımaları

Bektaşîlik, Hacı Bektaş Veli tarafından XII. yüzyılda Anadolu’da kurulan bir tarikatır. Bâtınî esaslar çerçevesinde ortaya çıkan Alevîlik gerek edebiyatı gerekse kültürüyle tamamen Türklere ait bir düşünce sistemidir. Bektaşîlik, kurucusu Hacı Bektaş Veli’ye bağlı olup onun yolundan giden kimseleri temsil etmektedir. Melâmilikten ortaya çıkmış Bektaşîliğin en büyük temsilcileri ise Alevîlerdir. Türk İslam tarihinin önemli bir parçasını oluşturan Alevîlik, esasını Hz. Ali ve ehl-i beyte olan bağlılığın dile getirildiği, Peygamber efendimizden sonra halifeliğin ve imamlığın Hz. Ali’de olduğunun savunulduğu bir inanç topluluğudur. Hz. Ali’ye bağlı olarak onu seven ve sayan kimselere Alevî; Hz. Ali’yi severek onu saymak ve her koşulda ona bağlı olmak anlayışıyla bir araya gelen kimselerin oluşturduğu topluluğa ise Alevîlik adı verilmiştir. Alevî kavramı ortaya çıktığı ilk yüzyıllarda sadece Hz. Ali’nin soyundan gelen kimseler için kullanılan bir tabir iken XIX. yüzyılda Bektaşî ve Kızılbaş zümreleri için de bu tabirin kullanıldığı görülmektedir (Ersal, 2015: s. 236). Hem Türk edebiyatı tarihinde hem de Türk kültür ve sosyal hayatında önemli bir düşünce yapısına sahip olan Alevî/Bektaşî anlayışı, ortaya çıktığı ilk günden bu yana kendine has bir yaşam tarzı oluşturmıştır. Ortak inanç esaslarına bağlı olan Alevîlik ve Bektaşîlik, inandığı esasları yerine getirirken farklı yöntemleri kullansalar da her zümrenin de gayeleri, rehberleri ve inançları aynıdır. Yüzyıllar boyunca araştırmacıların çalışma alanına giren Alevîlik ve Bektaşîlik konusu zamanla tartışmaların ortaya çıkmasına neden olmuştur. XIX. yüzyıldan bu yana Alevîlik ve Bektaşîlik terimleri bir arada kullanılmaya başlanmış, günümüzde sıkça kullanılan “Alevî-Bektaşî” olarak ifade edilen bir terim ortaya çıkmıştır. Kimi araştırmacılar, Bektaşîliğin Alevîliğin bir kolu olduğunu savunurken (Eyüboğlu, 1989, s. 66) kimi araştırmacılar da Alevîliğin de Bektaşîliğin de aynı olduğu görüşünü ileri sürmüşlerdir (Ulusoy, 1986, s. 107). Keza Alevî ve Bektaşî terimleri bazı araştırmacılar tarafından birbirinden bağımsız iki farklı inanç zümresinin ismi olarak ifade edildiği gibi, bazı araştırmacılar tarafından da birbirlerinin tamamlayıcısı olarak kabul görmektedir. Yukarıda da ifade edildiği gibi, Alevîlik “Hz. Ali’nin yolundan giderek onu seven ve

sayan” anlamına gelmektedir. Bektaşîlik ise, “Hünkâr Hacı Bektaş Veli’nin yolundan giderek ona bağlı olan” anlamında kullanılan bir terimdir. Alevî ve Bektaşîlerin her ikisi de On İki İmam inancında olup onlara saygı göstermektedir. Aynı zamanda Hz. Ali ve soyuna bağlı, yani ehl-i beyt sevgisi içerisinde ve Muhammed ve Ali sözcüklerini birleştirerek sanki tek kişiymişçesine kullanılırlar. Alevî-Bektaşî geleneğinde Allah-Muhammed-Ali üçlüsü “üçler” olarak kabul edilmektedir. Alevîlik ve Bektaşîliğin inanç esasları açısından yukarıda sıralanan özellikler gibi birçok ortak özellikleri bulunmaktadır. Her iki tarikat arasında ayırım yapmak, farklarını net bir şekilde ortaya koymak oldukça zordur. Her iki anlayış da aynı toplumsal ve dinsel olgunun değişik varyantları şeklinde ortaya çıkarak inandıkları inanç esaslarını yerine getirmektedirler (Daşcıoğlu, 2004, s. 34). Fakat her ne kadar Alevîlik de Bektaşîlik de aynı inanç esasları doğrultusunda hareket etseler dâhi her iki tarikat arasında birtakım farklılıkların olduğu da kaçınılmazdır. Bektaşîlik, temel ilkeleri ve âyinleri bulunan sufi bir topluluk özelliği taşımasına rağmen Alevîlik, Hz. Ali’nin soyundan gelinmesine değer veren bir anlayıştır. Alevîlikte gizlilik esas iken Bektaşîlik ortaya çıktığı zamanlarda herkese açık bir tarikattır. Bunun yanı sıra Alevîlikte soy önemli bir müessese olmakla birlikte Alevî olabilmek için Alevî bir aileye sahip olmak gerekmektedir. Bektaşîliğe bağlı kimseler pir olarak yalnızca Hacı Bektaş Veli’yi görürken Alevîler Hacı Bektaş Veli’nin yanı sıra birden fazla piri kabul etmektedirler (Azar, 2005, s. 2005). Sonuç olarak, yukarıda ifade edilenlerden de anlaşılacağı üzere, Alevîlik ile Bektaşîliğin benzer ve farklı özelliklerini kesin yargılarla belirlemek mümkün değildir. Alevîlik ile Bektaşîlik bazı noktalarla birbirinden ayrıldığı gibi çoğunlukla aynı inanç esasları üzerine kurulu olan iki anlayıştır. Gerek Alevîlik gerekse Bektaşîlik ortaya çıkış noktaları, gelişim süreçleri vb. durumlarda birtakım küçük farklılıklar dışında hemen hemen her konuda ortak özelliklere sahip olmuşlardır.

Alevî ve Bektaşîlerin inanç esasları zamanla Alevî-Bektaşî edebiyatını doğurmuştur. Alevî-Bektaşî edebiyatı belli inanç esaslarının, birtakım kuralların, kalıpların yanı sıra belli fikirlerin de ön planda olduğu bir gelenektir. Alevî-Bektaşî geleneğine uygun kaleme alınan şiirler aynı zamanda Âşık edebiyatıyla da benzerlik göstermektedir. Bu geleneğin temel öğretisi olan “ölmeden önce ölmek” düşüncesi Alevî-Bektaşî şiirlerinde sık sık ele alınan konular arasında yer almaktadır. Bu geleneğe bağlı şairler tasavvufu kendi anlayışlarına uygun yorumlayarak bu anlayış çerçevesinde şiirler kaleme almakla birlikte şiirlerinde çoğunlukla neşve hâkimdir. Bektaşî tarikatının kurucu olan Hacı Bektaş

Veli'nin düşünceleri ve *Makalat* adlı eserindeki anlatıları Alevî-Bektaşî edebiyatının beslendiği en mühim kaynaklar arasında yer almaktadır. Ehl-i beyt ve on iki imama duyulan sevgi ve saygı ile Hz. Ali'ye aşırı bağlılık bu edebiyatın oluşmasına sebebiyet vermiştir. Alevî-Bektaşî edebiyatının başlangıcı Yunus Emre'ye kadar uzandığı ileri sürülse de kuruluşu XIV. yüzyılda Kaygusuz Abdal ile olmuştur. XIV. yüzyılda Kaygusuz Abdal'la birlikte kurulan bu edebiyat, zamanla yayılarak en güzel örneklerini vermeye başlamıştır. Bektaşî şairleri divan şiirinden Alevî şairler ise yetiştikleri çevreden kaynaklı halk şiirinden etkilenmişlerdir. Bu dönemde yetişen ve Alevî-Bektaşî geleneğine bağlı olan şairlerin şiirlerinde bu geleneğin inanç esaslarına ve Alevî-Bektaşîliğe ait izlere rastlamak mümkündür. Yüksek lisans tezi olarak çalıştığımız bu mecmua da Alevî-Bektaşî şairlerin şiirlerinden oluşan bir eserdir. Bu sebeple mecmuada yer alan şiirlerde Alevî-Bektaşîliğe ait birtakım ayet, hadis, iktibas, şahsiyet, tabir vb. gibi unsurlarla karşılaşmışır. Alevî-Bektaşî geleneğin mecmuadaki yansımaları şu şekildedir:

Ehl-i Beyt: Sözlükte “Hz. Muhammed’in yakın akrabası” (Devellioğlu, 2017, s. 237) anlamına gelen Ehl-i Beyt ifadesi ilk zamanlarda Hz. Muhammed ve ailesinden Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hüseyin ve Hz. Hasan için kullanılırken zamanla genişleyerek On İki İmam’ı da içinde barındırmıştır. Alevî-Bektaşî geleneğine göre Ehl-i Beyt Hz. Muhammed, Hz. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hüseyin, Hz. Hasan ve On İki İmam’dır. Alevî-Bektaşî şairler bilhassa ehl-i beyte ayrı bir sevgi ve bağlılık göstererek şiirlerinde sık sık konu edinmişlerdir:

- akup çeşmim yaşı çağlar gibi kıan olsa ğam çekmem
muhammed muştafa şāhım **hüseyn** ü ‘ **alī** cānım var (60/4)
- **ehl-i beytiñ** yoluna cān başş eden
ber-murād eyler anı elbet ğudā (136/4)

Hız. Muhammed: Alevî-Bektaşî geleneğine uygun şiirler yazan birçok şair şiirlerinde Allah, Muhammed ve Ali üçlüsünü bir arada zikretmiştir. İncelemeye tabi tutulan mecmuada da bu tür söyleyişlere rastlamak mümkündür. Alevî-Bektaşî şiirlerinde Hz. Muhammed’e olan sevgi ve ona bağlılık en çok işlenen konular arasında yer almaktadır:

- mürşidim oldur **muhammed** rehberim cibril-emīn
şıdķ ile bende olanlar nefis ü dünyādan geçer (38/4)

- ber-muhabbet şadıkım ki dilde zikrim lâ-fetâ
dînim îmânım **muhammed**dir ‘alî evlâdıyım (102/3)

Hız. Ali: Alevî-Bektaşî şiirinin merkezinde olan Hız. Ali, gerek Peygamber efendimizin soyundan gelmesinden ötürü gerekse Hız. Muhammed’e inanan ilk insan olması hasebiyle Müslümanlar arasında önemli bir yere sahiptir:

- ber-muhabbet şadıkım ki dilde zikrim lâ-fetâ
dînim îmânım **muhammed**dir ‘**alî** evlâdıyım (102/3)
- vîrânî bir kalenderdir gulâm-ı âl-i haydardır
murâdın senden ister der ‘**alî** senden meded senden (132/7)

Hız. Hasan ve Hız. Hüseyin: Hız. Ali’nin oğullarından olan Hız. Hasan, On İki İmam’ın ikincisi; Hız. Hüseyin ise On İki İmam’ın üçüncüsüdür. Divan şiirinde çoğunlukla bu iki kardeş bir arada zikredilmektedir. Alevî-Bektaşîlikte Hız. Hüseyin, Kerbela’da susuz bırakılarak şehit edilmesinden kaynaklı özel bir yere sahiptir:

- akup çeşmim yaşı çağlar gibi kan olsa gam çekmem
muhammed muştafa şâhım **hüseyin** ü ‘alî cânım var (60/4)
- seyyid-i şübbân **hasan** hem **hüseyin**
cennetü’l-firdevse verirler ziyâ (136/2)

On İki İmam: Alevî-Bektaşî geleneğinin ve şiirlerinin en önemli kavramlarından olan On İki İmam sırasıyla şu şekildedir: İmam Ali, İmam Hasan, İmam Hüseyin, İmam Zeynel Abidin, İmam Muhammed Bakır, İmam Cafer-i Sadık, İmam Musa Kazım, İmam Ali Rıza, İmam Muhammed Taki, İmam Ali Naki, İmam Hasan Askeri, İmam Muhammed Mehdi. Bahsedilen bu isimler, Alevî-Bektaşîlik geleneğinde önemli bir yere sahip olup sık sık şiirlere konu edilmiştir:

- bir künûzum kenz-i maḥfî pâdişâh-ı ‘âlemim
tâc u taḥtî terk edelden ḥâlişâne âdemim
âl-i evlâd-ı resûlüm ins ü cinne ḥâtemim
âdemim kurb-ı hüviyyetde gerçi ḥürremim
bu kerâmetler ‘alî **zeyne**’l-‘**abâd**andır baña (160/4)

- on sekiz biñ ‘ālemiñ serdāryım ger nāzirim
men ‘aref esrārınıñ sālāryım hem hāzırım
kādir ü kayyūm-ı ‘aşkıñ güft-gūya kādirim
ahsen-i takvīm şānımda **muḥammed bākır**ım
hük-m-i kudret ol imām-ı pişvādandır baña (160/5)
- hem ‘alī zeynū’l-‘abā bākır yolunda çākerim
ca’fer-i şādık imām-ı reh-nümādır istegim (131/4)
- kapuna geldim meded **mūsā-i kazīm** ‘aşkına
kevşere kandır beni çün zū’l-‘atāsıñ yā ‘alī (137/4)
- ‘alī dedem söyler sözi özün-den
yüz be-yüz gelince görür gözünden
horāsānda yatan **imām rızā**dan
görinür imām evleri görinür (130/5)
- şems-i envār-ı ḥaḳīkat şāh-ı **imām-ı tākī**
‘arşa-i maḥşerde maḳbūl-i recāsıñ yā ‘alī (137/9)
- mūsā-i kazīm ‘alī mūsā rızānıñ kulıyım
şāh taḳī vü **bā-naḳī** nūr-ı liḳādır istegim (131/5)
- şīr-i merdāna ḥudā şāh-ı **ḥasanū’l-‘askerī**
canīb-i ḥaḳdan kerem kân [u] şehāsıñ yā ‘alī (137/11)
- ‘askerī hem **mehdī**dir ma’būdumuz ğayri degil
çār-deh-i ma’şūm-ı pāk āl-i ‘abādır istegim (131/6)
- secde kılğıl **on iki nūr-ı imāma** bī-ğalaṭ
tā ki abdāl ola ismiñ zāhir ü pinhān dede (134/8)

Hacı Bektaş Veli: Hz. Muhammed ve Hz. Ali'nin yanı sıra Hacı Bektaş Veli de Alevî-Bektaşîlikte önemli bir yere sahiptir. Bu gelenekte Hacı Bektaşî Veli pir olarak kabul edilmekle beraber kaleme alınan şiirlerde sık sık dile getirilmiştir:

- ‘ aşk-ı dil-dāra dēdi rûz-ı elest ol kim belî
kıldı nūrānî dilin nūr-ı hâkî sırr-ı celî
kânde kim kılsa teveccüh berķ urur ayn-ı ‘ alî
cāre iken kıldı şad-pāre beni hicrān eli
yā muhammed yā ‘ alî **yā hâcî bektāş-ı velî** (158/1)

- sâlikim gönûlden ‘ aşıkıñ oldum
pîrim hûnkâr hâcî bektāş velîye
muhabbetde şadık muhibb-i cān oldum
pîrim hûnkâr hâcî bektāş velîye (167/1)

- kûl remzi dēr kırklar yoluna gitdim
okuyup ihlâşî birliğe yetdim
teslîm-i kôç gibi cān kurbān êtdim
pîrim hûnkâr hâcî bektāş velîye (167/5)

Hallac-ı Mansur: “Ene’l-Hak” sözünü dediği için idam edilen Hallac-ı Mansur, derisi yüzülerek öldürülen Nesîmî ile birlikte Alevî-Bektaşî geleneğinin önemli simgelerinden biridir. Alevî-Bektaşîlikte “Yediler” içerisinde bulunan ulu şairler arasında yer almaktadır. Alevî-Bektaşî inanç esaslarına göre Hallac-ı Mansur, aşk şehidi olarak kabul edilmektedir:

- gel eger manşûr iseñ dārü’s-selām olsa yêrin
sen ene’l-hâķ âyetin esrâr[1] vechinden oķu (133/2)
- çün ene’l-hâķ dēdi manşûr hâķdan idi ol kelām
taş atup manşûrî hâlķa kendisi mestûr olur (120/6)

Sonuç olarak şiir mecmuasında yer alan şiirlerin hemen hemen büyük bir çoğunluğu Alevî-Bektaşî geleneğine uygun şiirler yazan şairlerin kaleme almış oldukları şiirlerden meydana gelmektedir. Bu sebeple ehl-i beyte bilhassa Hz. Ali’ye olan bağlılık ve sevgiyi dile getiren birçok şiire rastlanılmaktadır. Bu şiirlerden yalnızca Hz. Ali’ye övgü ve

bağlılığı ifade eden müstakil şiirlerin yanı sıra On İki İmam, Hacı Bektaş Veli ve Hallac-ı Mansur'un da dile getirildiği şiirler yer almaktadır. Mecmuadaki şiirlerin bazılarında Allah, Muhammed ve Ali üçlemesi bulunmakla beraber Allah ve Ali ikilemesinin yer aldığı şiirler de bulunmaktadır. Ayrıca incelenen mecmuadaki şiirlerin birçoğunda ayet ve hadislerin kullanıldığı dikkat çekmektedir.

3.3. Mecmuada Geçen Ayet ve Hadis İktibasları⁴⁴

Ahsen-i takvîm (Ş. 12/3, 26/2, 31/2, 114/3, 133/5, 160/5, 167/4): “*Lekad halakne 'l-insâne ahseni takvîm (takvîmin).*” “Biz, gerçekten insanı **en güzel bir biçimde** yarattık.” ayet-i kerimede yer alan “en güzel bir biçim” anlamına gelen “ahsen-i takvîm” tabiri divan şairlerince beyitlerde sık sık kullanılan bir iktibastır. “Ahsen-i takvîm” ibaresinden kastedilen insan olmakla birlikte insanın Allah tarafından en güzel ve mükemmel bir biçimde yaratıldığı ve böylelikle yeryüzünde bulunan diğer varlıklar arasında seçkin bir konuma sahip olduğu anlatılmaktadır. Bu söz, mecmuada toplamda yedi beyitte geçmektedir. Nesîmî, aşağıda yer alan beytinde insanların ahsen-i takvîmi (en güzel bir biçimde yaratılmış olanı) inkâr ettiklerini ifade etmektedir:

seyyide cevır édüp hem zûlm ile haqqı başdılar
ahsen-i takvîmi gör kim nice inkâr étdiler (12/3)

Vîrânî ise aşağıdaki beytinden ahsen-i takvîm ibaresiyle insanın yaratılışındaki güzelliğin ve mükemmelliğin manevî anlamlar taşıdığını dile getirmektedir:

éy vîrânî ‘âlemü'l-ğaybîñ sıfâtı defterin
ahsen-i takvîme baķ dîdâr[1] vechinden oķu (133/5)

‘Alleme’l-esmâ (Ş. 26/3, 156/4): “Alleme’l-esmâ” tabiri “Allah, Âdem’e bütün isimleri öğretti.” (Bakara 2/31) mealindeki ayette yer almaktadır. Hz. Âdem’in yaratılışına dair bilgiler veren bu hadis pek çok beyitte iktibas olarak kullanılmıştır. Bu hadis, mecmuada sadece Zâtî ve Hâşim’in birer beytinde karşımıza çıkmaktadır:

cümle esmâ ‘ilmin ‘irfañında mektûb eyledim
sırr-ı ‘ilm-i **‘alleme’l-esmâya** çünkü mahremim (26/3)

⁴⁴ Ayet, hadis ve iktibasların yanlarında yer alan rakamlar, mecmuada bulundukları şiir numaraları ile beyit sayılarına dair bilgileri içermektedir. Bu bölüm hazırlanırken yararlanılan kaynaklar şunlardır: Mehmet Yılmaz, *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, Kesit Yayınları, 2013, İstanbul; Reyhan Keleş, *Divan Şiirinde Âyet ve Hadis İktibasları, Kitabevi*, 2021, İstanbul.

Dârü's-selâm (Ş. 7/4, 133/2, 148/2): Adını Kur'an'dan alan "dârü's-selâm" terkibi cennet için "huzur yeri" manasında kullanılan bir tamlamadır. Bu ibare Kur'an'da şu şekilde geçmektedir: "*Lehum dâru-sselâmi 'inde rabbihim vehuve veliyyuhum bimâ kânû ya'melûn(e).*" "Onlarıdır Rablerinin katında esenlik yurdu ve o, yaptıkları işlerden dolayı dosttur onlara" (En'âm Sûresi, 6/127); "Va(A)llâhu yed'û ilâ dâri-sselâmi veyehdî men yeşâu ilâ sirâtin mustekîm(in)" "Ve Allah, esenlik yurduna çağırmadadır ve dileğini doğru yola sevk etmededir." (Yûnus, 10/25). Bu ibare, mecmuada toplamda üç beyitte geçmektedir. Mecmuada Ali Rıza Paşa'ya ait olan bir gazelde yer alan ve "huzur yeri" anlamında kullanılan "dârü's-selâm" En'âm ve Yûnus surelerinden iktibas edilmiştir. Kur'an-ı Kerim'e göre "dârü's-selâm"dan kastedilen cennettir:

*eylerim dârü's-selâmı kendime beytü'l-hazen
hasret-i hâl-i siyâhıyla gidersem şâma ben (7/4)*

Fakru fahrî (Ş. 116/1): Övünç kaynağı olarak kabul görmüş olan bu ibareyi, sahih sayan hiçbir kaynak ve hadis bilgisiyle karşı karşıya gelinmemiştir. Tamamı "El-fakru fahrî ve bihî eftahiru" olan bu sözün, "Yoksulluk benim övüncümdür, ben onunla övünürüm." anlamında kullanıldığı bilinmektedir. İncelemeye tabi tutulan mecmuamızda da Zâtî, bahsi geçen sözü şu şekilde ele almıştır:

*elâ ey tâlib-i esrâr nedir bildiñ mi sen anı
ki remz-i fakru fahrîden göründi vech-i sübhânı (116/1)*

Fetahnâ (Ş. 93/2, 94/2): "Şüphesiz biz sana apaçık bir fetih verdik." (Fetih 48/1) ayetinde geçen "İnnâ fetahnâ" tabiri "Şüphesiz biz fetih verdik." anlamına gelmektedir. Burada fetihten kastedilenin Mekke'nin fethi ya da Hudeybiye Barışı olabileceği konusunda muhtelif görüşler söz konusudur. Fetih Sûresi'nin ayetleri, birçok şair tarafından "fetahnâ, innâ fetahnâ" şeklinde iktibas edilerek ve çeşitli ilgiler kurularak kullanılmıştır. Örneğin, mecmuada Radî'nin bir beytinde yer alan fetahnâ tabiri ile kaş arasında ilgi kurularak söz konusu ayete iktibasta bulunulmuştur:

*kirpigiñ sine-i lahma talmadan
kaşların fetahnâ seyfin çalmadan (93/2)*

Hâzihî cennâtü ‘adnin fe’dhulûhâ hâlidûn (Ş. 6/4, 160/2): Kur’an’da bazı ayetlerde geçen (Tevbe, 9/72; Tâhâ, 20/76; Beyyine, 98/8; Ra’d 13/23; Gâfir, 40/8; Saf, 61/12; Nahl, 16/31; Sâd, 38/50; Meryem, 19/61; Kehf, 18/31; Fâtır, 35/33) “cennâtü adn” ibaresiyle Zünner Sûresi 39/73’te yer alan “fe’d hulûhâ hâlidîn” ibaresi birleştirilerek başına “hâzihi” sözcüğü getirilmiş ve “hâzihî cennâtü adnin fe’dhulûhâ hâlidîne” şeklinde bir mısra hâline getirilerek “Bunlar Adn cennetleridir, sürekli kalmak üzere buraya girin.” anlamını kazanmıştır (Yılmaz, 2013, s. 218). Mecmuada söz konusu ayet iki beyitte yer almaktadır. Fuzûlî’ye ait olan aşağıdaki beyitte şair, sevgilinin yüzünü Adn cennetlerine benzeterek adı geçen ayetlere iktibasta bulunmuştur:

gördi zâhid cennet-i ruhsârını yâ rab dedi

***hâzihî cennâtü ‘adnin fe’dhulûhâ hâlidûn** (6/4)*

Hel etâ (Ş. 160/1, 162/3, 169/4): “*Hel etâ ‘ale’l-insani hinun mine ‘d-dehri lem yekun şey’en mezkûrâ (mezkûren).*” İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman geçti (İnsan 76/1). Hel etâ (geçti mi) tabiri, İnsan Suresi 1. ayette yer alan ve iktibas edilmiş bir sözdür. Mecmuada üç beyitte yer alan ibare, Ecrî’nin bir muhammesinde şu şekilde ele alınmıştır:

bâ-i bismillâh envâr-ı hudâdandır baña

‘aleme’l-esmâ-yı âdem kibriyâdandır baña

mihr-i envâr-ı nübüvvet muştafâdandır baña

maẖhar-ı nâm-ı velâyet kul kefâdandır baña

*âyet-i tenzîl-i hüccet **hel etâ**dandır baña (160/1)*

İnnâ ileyhi râci’ûn (Ş. 6/6): “*Ellezîne izâ esâbet-hum musîbetun kâlû innâ li’llâhi ve innâ ileyhi râci’ûn(e).*” “Onlar; başlarına bir musibet gelince, ‘Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aitiz ve şüphesiz O’na döneceğiz.’ derler.” (Bakara 2/156) ayet-i kerimede yer alan “innâ ileyhi râci’ûn” ifadesi “şüphesiz O’na (Allah’a) döneceğiz” anlamında kullanılmaktadır. Çoğunlukla ölen bir kişinin ardından ayetin bu kısmı dile getirilmektedir. Mecmuada bulunan Fuzûlî’ye ait aşağıdaki beyitte de şair, düş yolunda can verdikten sonra ölümünü duyan kimselerin *innâ ileyhi râci’ûn* demelerini istediğini dile getirmiştir:

ây fuzûlî düş yolunda cân vërürseñ ‘âkıbet

*êşidenler dëyeler **innâ ileyhi râci’ûn** (6/6)*

İnnî enallâh (Ş. 44/4): “*Fe lemmâ etâhâ nûdiye min şâtul vâdil eymeni fîl buk’atil mubâreketi mineş şecerati en yâ mûsâ innî enallâhu rabbul âlemîn (âlemîne).*” Musa, ateşin yanına gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Musa! **Kuşkusuz** alemlerin Rabbi olan **Allah benim**, ben!” (Kasas 28/30) âyetinden iktibas edilen “innî enallâh” kısmı “kuşkusuz/şüphesiz ben Allah’ım” anlamına gelmektedir. Mecmuada sadece Sa’dî’nin bir gazelinde yer alan bu ifade şu şekilde ele alınmıştır:

*êşiden innî enallâh sırrını dört kûşeden
gördi vechiñ bî-mekân ol ka’beden put-ğāneden (44/4)*

Ķâlû belâ (Ş. 41/2): “*Ve iz ehaze rabbuke benî âdeme min zuhûrihim zurriyyetehum ve eşhedehum alâ endusihim, elestu birabbikum, kâlû belâ, şehidnâ, en tekûlû yevme’l-kıyâmeti innâ kunnâ an hâzâ gâfîlîn (gâfîline).*” “Rabbin, Âdem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış, onları kendine şahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz değil miyim (demiş). (Onlar da), **evet** (buna) şahidiz, **dediler**. Kıyamet günü biz bundan habersizdik, demeyesiniz.” (A’râf, 7/172) Yüce Allah, ruhları yarattığında onlara: “Elestü bi-rabbiküm” (Ben sizin Rabbiniz değil miyim?) şeklinde bir soru yöneltir. Onlar, Allah’ın sorduğu bu soruya “belâ” (Evet Rabbimizsin.) şeklinde cevap verirler. Belâ sözü, çoğunlukla “kâlû belâ” biçimiyle kullanılmakta ve “Ne zamandan beri Müslümansın?” sorusuna cevap olarak verilmektedir. Bu söz, Elest meclisinde ruhların Allah’a verdikleri sözü anlatmaktadır (Yılmaz, 2013, s. 62). Mecmuada sadece Nakşî’nin bir gazelinde yer alan bu tabir, insanlığın yaratılışına ve Allah’a verilen söze telmihte bulunarak ele alınmıştır:

*ol kemân-eburî nigârîñ yoluna cān vërmege
dönmezem kâlû belâdan etmişim ikrârımı (41/2)*

Kul huva’llâh (Ş. 113/2): İhlâs Suresi’nin 1. ayetinde yer alan bu tabir, Allah’ın birliğini ifade etmektedir. Divan şairlerince sıkça kullanılan “kul huva’llâh”, “De ki: O, Allah’tır, tektir.” sözüne iktibas yapılarak kullanılmıştır:

*budur ‘arşı muhîṭ-ı kul huvallâh
kişi kim bilmedi hayvân değil mi (113/2)*

Kul kefâ (§. 160/1): “**Kul kefâ** billâhi” sözü Kur’an-ı Kerim’de birçok yerde geçmektedir. Bunlardan birkaçının Arapçalarını yazmadan sadece anlamlarını veriyoruz: İnkâr edenler, “Sen peygamber değilsin” diyorlar. **De ki**: “Benimle sizin aranızda şahit olarak **Allah** ve bir de yanında kitap (Kur’an) bilgisi bulunanlar yeter.” (Rad 13/43); **De ki**: “Benimle sizin aranızda şahit olarak **Allah yeter**. O, göklerde ve yerde olanları bilir. Batıla inanıp Allah’ı inkâr edenler var ya; işte onlar asıl ziyana uğrayanlardır.” (Ankebût 29/52). Bu iktibasının yapıldığı ayetlerde (Akebût 29/52, Rad 13/43, İsrâ 17/96), Hz. Muhammed’in elçi olmasına ve doğruluğuna Yaratıcı olan Allah’ın tanık olduğunu apaçık bir şekilde ifade edilmektedir. Ecri bir muhammesinde söz konusu ibareyi şu şekilde konu edinmiştir:

*bâ-i bismillâh envâr-ı hudâdandır baña
‘aleme’l-esmâ-yı âdem kibriyâdandır baña
mihr-i envâr-ı nübüvvet muştafâdandır baña
maẖhar-ı nâm-ı velâyet **kul kefâ**dandır baña
âyet-i tenzîl-i hüccet hel etâdandır baña (160/1)*

Küntü kenz (§. 86/1, 156/4): “Gizli hazine (ben bilinmeyen bir hazine idim).” anlamına sahip olan bu ifade hadis bilginleri tarafından uydurma olduğu söylene de divan şairlerince sıkça iktibas edilmiştir. Söz konusu ibare mecmuada toplamda iki beyitte geçmektedir. Zevkî’ye ait bir gazelde “küntü kenz”in sırrının tecellî kılındığından bahsedilmektedir:

***küntü kenziñ** sırrını kıldı tecellî mümkünât
zâhir u batında ‘ârif oldı ancağ kendi zât (86/1)*

Lâ fetâ illâ ‘alî (§. 59/6, 94/1, 94/2, 94/3, 95/4, 96/5, 102/3 137/3): “Ali’den başka genç (yiğit), Zü’lfikâr’dan başka (keskin) kılıç **yoktur**.” anlamına gelen bu sözle ilgili hadis kaynaklarında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Fakat Hz. Ali’nin anlatıldığı beyitlerde ona olan bağlılığı ifade etmek için divan şairlerince sıkça iktibas edilmiştir. Adı geçen tabir toplamda sekiz yerde kullanılmıştır. Sabrî’nin gazelinin bir beytinde yer alan bu söz, Hz. Ali’ye olan bağlılık ve sevgi dile getirilerek iktibas edilmiştir:

*tevekkül bâbına teslîm olaldan şabriyâ nâdî
dilimde **lâ fetâ illâ ‘alî** şaḥib-i süḥanım var (59/6)*

Lâ-tehaf (Ş. 36/4): “*Ve lekad evhaynâ ilâ en esri bi ibâbî fadrib lehum tarîkan fîl bahri yebesâ (yebesên), lâ tehâfu deraken ve lâ tahşâ.*” (Firavun’un imana yanaşmaması üzerine) Mûsâ’ya, “Kullarımı (İsrailoğulları’nı) geceleyin (Mısır’dan) yürütüp çıkar. Yakalanmaktan **korkmaksızın**, endişe etmeksizin onlara denizde kuru bir yol aç” diye vahyettik.” (Tâ-hâ 20/11) ayet-i kerimeden iktibas olan “lâ-tehaf” tabiri “korkma” anlamına gelmekle beraber birden fazla ayette bulunmaktadır. Diğer ayetlerde ise olay şu şekildedir: “Allah, Hz. Musa’ya beyaz el anlamına gelen yed-i beyzâ ile asâ mucizelerini verir. Allah, Hz. Musa’ya elindeki asâyı yere atmasını söylemesi üzerine Hz. Muşâ asânın yılan olduğunu görüp korkmaya başlar ve kaçır.” Lâ-tehaf ibaresi ayetlerde (Tâ-hâ 20/21, 67; Kasas 28/25 31; Neml 17/10 ...) bu şekilde geçmektedir (Yılmaz, 2013, s. 421). Mecmuada sadece ‘Azbi’nin bir gazelinde yer alan bu ifade “korkma” anlamıyla kullanılmaktadır:

kaḥr u luṭf [u] küfr ü imân hep çü sensiñ lâ-teḥaf
maẓhar-ı esmâ çü sensiñ lâ vü illâ sendedir (36/4)

Len-terânî (Ş. 15/3, 91/3, 103/3): A’raf Sûresi’nin 7. ayetinin ortalarında yer alan ve “beni asla göremezsın” anlamında kullanılan bu ayetin tam şekli şu şekildedir: “*Ve lemmâ câe mûsâ li mikâtinâ ve kellemeḥu rabbuhu kâle rabbi erini enzur ileyke, kâle len terânî ve lakininzur ilâl cebeli fe inistekarre mekâneḥu fe sevfe terânî fe lemmâ teccellâ rabbuhu lil cebeli cealeḥu dekkân ve harra mûsâ saıkan, fe lemmâ efâka kâle subḥâneke tubtu ileyke ve ene evvelul mu’minîn (mu’minîne).*” Mûsâ, tayin ettiğimiz vakitte (Tûr’a) gelip de Rabbi onunla konuştuğunda o, “Rabbim! Bana görün; sana bakayım” dedi. Rabbi “**Sen beni (bu dünyada) asla göremezsın.** Fakat şu dağa bak; eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksın” buyurdu. Rabbi o dağa tecelli edince onu paramparça etti. Mûsâ da bayılıp düştü. Kendine gelince dedi ki: “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tövbe ettim; ben inanların ilkiyim” dedi.” (A’raf 7/143). Mecmuada toplamda üç beyitte yer alan söz konusu tabir, Zâtî aşağıdaki beytinde şu şekilde ele alınmıştır:

vâdî-i ḳalbiñde gûş eyle ḥiṭâb
len-terânîde olan pinhâna baḳ (15/3)

Levlâke levlâk ... (11/5, 162/2): “Sen olmasaydın, sen olmasaydın (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım.” anlamına gelen bu söz ile ilgili bazı hadis bilginleri gerçek olmayan ancak mana itibarıyla doğru bir hadis olduğunu ileri sürmüştür (Aclunî, 1931, s. 164). Kaynaklar böyle bir kudsî hadisin olmadığını ileri sürmüş olsalar da divan edebiyatı şairlerince şiirlerde -özellikle Hz. Muhammed’e yazılan na‘tlarda- sıkça kullanılmıştır. Mecmuada sadece iki beyitte yer alan bu ibare, Zâtî’nin aşağıdaki beytinde şu şekilde karşımıza çıkmaktadır.

*bildiler kim şâh-ı levlâk-ı cihân-ârâ budur
ayağına sürdi yüzler enbiyâ vü evliyâ (11/5)*

Leyse fi’ d-dâreyn (Ş. 90/2): Kaynağı bulunamayan bu sözün “leyse fi’ d-dâreyni gayru’l-lâhi” ibaresinde yer aldığı ve “İki evde (ahiret ve dünyada) Allah’tan başkası yoktur.” anlamında kullanıldığı bilinmektedir (Yılmaz, 2013: s. 459). İncelemeye tabi tutulan mecmuada Mirâtî’nin bir beytinde ahiret ve dünya hayatında Allah’tan başkası olmadığı şu şekilde ifade edilerek söz konusu ibareye iktibasta bulunulmuştur:

*leyse fi’ d-dâreyn subûti şeş cihâtımdan baña
bildiren ‘aşkıdır o remzi ‘ilm-i hikmetden baña (90/2)*

Lî-ma‘allâh (Ş. 11/8): “Benim, Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de mürsel bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” hadisinden alınan bu söz, sûfiler tarafından çok sık söylenilen bir sözdür (Yılmaz, 2013, s.469). Sahih hadis kitaplarında bulunmayan bu hadis ile ilgili şu rivayet bilinmektedir: “Hz. Muhammed ile Hz. Ebû Bekir muhabbet esnasında, yanlarında olan Hz. Ömer, Hz. Ebû Bekir’e Allah’ın bütün sırlarını anlayıp anlamadığına dair bir soru yönelttiğinde, Hz. Ebû Bekir “Benim, Allah ile öyle anlarım olur ki ne bir mukarreb melek ne de mürsel bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir.” hadisini rivayet etmiştir.” Bu hadis divan edebiyatında “lî-ma‘llâh” sözü ile iktibas edilmiştir. Mecmuada sadece bir beyitte yer alan bu söz, Zâtî tarafından ele alınmış ve “lî-ma‘llâh” sırrının âşıklara bildirildiğinden bahsedilmiştir:

*lî-ma‘allâh sırrını ‘âşıklara kıldı beyân
anıñ içün vërdiler âyîne-i kalbe cilâ (11/8)*

Mâ evhâ (Ş. 155/3, 163/9): “Fe evhâ ilâ abdihi **mâ evhâ**”: Böylece Allah kuluna **vahyedeceğini vahyetti/bildirdi** (Necm 53/10). Allah, mâ evhâ ibaresinin alıntı yapıldığı Necm Sûresi 10. ayette Miraç olayı esnasında elçisi Hz. Peygamber’i kendisine, bu iki dostun birbirine yaklaştığından daha çok yaklaştırdığını bildirmektedir. Mecmuada iki beyitte yer alan bu ibare, Hâşim tarafından şu şekilde ele alınmıştır:

dehânîñ havz-ı kevşerdir kelâmîñ ‘ayn-ı kevşerdir
hurûfuñ cām-ı kevşerdir ‘ulûmuñ sırr-ı **mā evhā** (155/3)

Mâ-zâğa’l-başar (Ş. 11/11, 44/2): “Mâ-zâğa’l-başaru ve mâ tegâ” “**Göz (gördüğünden) şaşmadı** ve (onu) aşmadı.” (Necm 53/17). Peygamber efendimiz “*sidretü’l-müntehâ*”da bulunduğu zaman ne gözü kaymış ne de hedefinden şaşmıştır. Hz. Peygamber o esnada hayrete düşeceği, gözlerinin kamaşacağı olaylarla karşı karşıya gelmiş olmasına rağmen gördüğü ilginç olaylar karşısında hayrete düşmemiş, sağa sola bakmamış; aksine olan bitenleri gözlemleyerek tespitlerde bulunmuştur. Peygamberimizin yaşadığı olağanüstü olaylar karşısında sergilediği tavır, Necm sûresi 17. ayette “Göz (gördüğünden) şaşmadı.” anlamına gelen “mâ-zâğa’l-başar” tabiriyle anlatılmış ve bu tabir divan şairlerince beyitlere iktibas edilmiştir. Mecmuada iki beyitte yer alan bu sözü Zâtî şu şekilde ele almıştır:

çeşm-i ‘irfâna göründi her taraftan rûy-ı hâk
kuhl-i **mā-zāga’l-başar**dan çün çekildi tütîyâ (11/11)

Men ‘aref (Ş. 15/4, 43/2, 58/1, 102/2, 147/3, 160/5, 163/1, 167/4): “Kendini bilen Rabbini bilir.” İnsan, Allah’ın yeryüzündeki tecelligâhı olarak bilindiğinden dolayı kendini tam anlamıyla bilen kimse yaratıcısı olan Rabbini de bilmiş olacaktır.” Hadis bilginlerinin bazılarına göre hadis olarak kabul edilmeyen bu söz, mecmuada oldukça fazla kullanılmıştır. Mecmuada toplamda sekiz beyitte karşımıza çıkan bu tabir, Hıfzî tarafından şu şekilde ele alınmıştır:

mekteb-i ‘irfâna girdim kuş dilin ta‘lîm için
*tâlibim kim **men ‘aref** esrârınıñ mu‘tâdîyım* (102/2)

Mûtû kable en-temûtû (§. 11/9, 86/5):⁴⁵ “Ölmeden önce ölünüz.” anlamına gelen ve hadis olarak bilinen bu sözün uydurma hadis olduğunu iddia edenler olmuştur. Sofular tarafından söylenilen bu sözün, ölmeden önce, nefis ve arzularımızın esiri olmayı bırakarak kendinizi bu durumdan kurtarınız anlamına geldiği ileri sürülmüştür (Aclunî, 1931, s. 291). Divan edebiyatında -özellikle tasavvuf konulu şiirlerde- sıkça kullanılan “Ölmeden önce ölünüz.” sözü çoğunlukla “dünyadaki arzularımızdan vazgeçmemiz gerektiği” anlamını vermektedir. Mecmuada toplamda iki beyitte karşımıza çıkan tabir, Zevkî tarafından şu şekilde ele alınmıştır:

mûtû kable en-temûtû dedi çünkü ol resûl
anıñ için varlığından oldılar anlar fenâ (11/9)

Nahnü kasemnâ (§. 54/4, 138//3): “*Ehum yaksimûne rahmete (rabbike), nahnü kasemnâ beynehum maişetehum fîl hayâtî’ d-dunyâve refa’nâ ba’dahum fevka ba’dın derecâtin li yettehize ba’duhum ba’dan suhriyyâ (suhriyyen), ve rahmetu rabbike hayrun mimnâ yecmaûn (yecmaûne).*” Rabbinin rahmetini onlar mı paylaşıyorlar? Dünya hayatında onların geçimliklerini aralarında **biz paylaştırdık**. Birbirlerine iş gördürmeleri için, (çeşitli alanlarda) kimini kimine, derece üstün kıldık. Rabbinin rahmeti, onların biriktirdikleri (dünyalık) şeylerden daha hayırlıdır (Zuhruf 43/32). Hz. Muhammed’in getirdiği Kur’an-ı Kerim’i “Bu bir büyü, biz bunu kabul etmeyiz diyerek reddeden ve inkâr eden kimseler, Hz. Muhammed’i küçük görmüşlerdir. Onların bu saygısızlıklarına “Rabbinin rahmetini paylaşmak onlara mı düşmüş?” şeklinde cevap verilmiştir. Söz konusu ayetin divan şiirine yansıyan kısmı ise “Biz paylaştırdık/bölüştürdük.” manasında kullanılan nahnü kasemnâ ayetidir. Mecmuada toplamda iki beyitte karşımıza çıkan bu ayet, Gedâyî’nin bir beytinde rızkın nahnü kasemnâdan geldiği şu şekilde ifade edilmiştir:

gedâyî rızkıñ elbetde gelir nahnü kasemnâdan
bu rızkım kat be-kat kessün eger insândan istersem (54/4)

⁴⁵ Ayrıntılı bilgi için bkz. Azmi Bilgin, **Osmanlı Şiirinde “Ölmeden Önce Ölme” Temi**, *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 2007, 142 (2), 42-53.

Nefahtu fihi min rûhî (§. 12/3): “*Fe izâ sevvaytuhi ve nefahtu fihi min rûhî*” “Onun şeklini tamamladığım ve **ona (içine) ruhumdan üflediğim** vakit siz de hemen onun için secdeye kapanın.” (Hicr 15/29, Sad 38/72). Hicr sûresi 29. ayet ve Sâd sûresi 72. ayetlerinde yer alan “Ona ruhumdan üfledim.” anlamına gelen *nefahtu fihi min rûhî* sözü, Allah’ın Hz. Adem’in içine kendi ruhundan üflediğini anlatmaktadır. Mecmuada sadece Zâtî’nin bir beytinde karşımıza çıkan bu ayet şu şekilde ele alınmıştır:

sen *nefahtu fihi min rûhî* deminden tuymadıñ
aḥsen-i taḫvîmîñ esfel kılmaga nedir sebep (12/3)

Nûru’s-semâvat (§. 141/1): “*Allâhu nûru’s-semâvâtî ve ‘l-ard (ardı), meselu nûruhî ke mişkâtin fîhâ mısibâh (mısibâhun), el mısibâhu fî zucâceh (zucâcetin), ez zucâcetu ke enneḥâ kevkebun durrîyyun, yûkadu min şeceratin mubâraкетин zeytûnetin lâ şarkîyetin ve lâ garbiyyetin, yekâdu zeytuhâ yudîu ve lev lem temseshu nâr (nârun), nûrun alâ nûr (nûrin), yehdillâhu li nûrihî men yeşâu, ve yadribullâhu ‘l-emsâle lin nâs (nâsi), vallâhu bi kulli şey’in alîm (alîmun).*” Allah **göklerin** ve yerin **nurudur**. Onun nurunun temsili şudur: Duvarı bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fanus içinde. Fanus sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir (Nûr 24/35). Nûr Sûresi 24. ayette geçen bu ibare, Allah’ın göklerin nuru olduğunu konu edinmektedir. Divan şairleri tarafından sık sık kullanılan bu söz, mecmuada sadece Hamdî’nin koşmasının bir dördtlüğünde şu şekilde işlenmiştir:

yine ṭulû‘ êtdi *nûru’s-semâvât*
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulṭân
on sekiz biñ ‘âlem buldılar necât
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulṭân (141/1)

Seb‘al mesânî (Seb‘an mine’l-mesânî) (§. 91/3, 94/3, 132/2, 155/2): Hicr Sûresi 15. ayette geçen “seb‘al-mesânî” sözü, “tekrarlanan yedi” anlamında kullanılan bir ibaredir. Ancak ayette bahsi geçen yedi şeyin ne olduğu kesin olarak bilinmemekle beraber Peygamberimiz Hz. Muhammed’e, Kur’an-ı Kerim’den ayrı olarak verilen yedi mucize olduğunu ileri sürenler de olmuştur. Çoğunlukla kabul gören görüş ise, yedi şeyin Fatiha’nın yedi ayeti olabileceğidir. Bu ibare çeşitli şekilde tefsir edilmekle birlikte

umumi kanaat bu ibarenin “Fatiha’nın yedi ayeti” olduğudur. Mecmuada toplamda dört beyitte yer alan söz konusu ibare, Vîrânî’nin bir beytinde şu şekilde ele alınmıştır:

*yüzi seb‘al-meşânımda kitâb-ı câvidânımda
dilimde tercemânımda ‘alî senden meded senden (132/2)*

Şemme vechullâh (Ş. 11/10, 34/3, 78/1): “*Ve lillâhi’l-meşriku ve’l-magribu fe eynemâ tuvellû fe semme vechullâh (vechullâhi) innallâhe vâsiun alîm (alîmun).*” “Doğu da Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz **Allah’ın yüzü (zâtı) oradadır.** Şüphesiz Allah, lütfu geniş olandır, hakkıyla bilendir.” (Bakara 2/115). Bakara Suresi’nden alınan bu ayet, Müslümanlara ibadet etmek için herhangi bir yere ihtiyacın bulunmadığını anlatmakta ve yol göstermektedir. Müslümanlar için ibadet gayr-i müslimlerde olduğu gibi kilise, havra vb. gibi belirli bir mekânla sınırlandırılmamıştır. Müslümanlar için her türlü ortam namaz kılmaya müsait olmakla beraber cami şartı bulunmamaktadır. Müşrikler, Müslümanların Kâbe içerisinde ibadetlerini yerine getirmesine engel olmasından dolayı sözü edilen ayet sayesinde Müslümanlara bulundukları yerin bir önemi olmaksızın nerede olurlarsa olsunlar Allah’a ibadet etmeyi bırakmamaları emredilmiştir. Bakara Suresi’ndeki “(Namazda) yüzünü Mescid-i Haram tarafına (Kâbe semtine) çevir.” (Bakara 2/144) emrine uymanın gerekliliğinden bahsedilmektedir. Ancak çaresizlik durumunda yeryüzünün her yönüne doğru namaz kılınabileceği buyrulmuştur. “Semme vechullâh” tabiri de Allah’ın her yerde olduğunu dile getirmek için kullanılan bir tabirdir. Mecmuada toplamda üç beyitte karşımıza çıkan söz konusu tabiri Zâtî aşağıdaki beyitlerinde şu şekilde ele almıştır:

*semme vechullâh remzin çünkü tedrîs eyledi
sem‘-i cāna êrdi ol dellâl-i vaḥdetden nidâ (11/10)*

*semme vechullâh sırrından olanlar hisse-mend
kanda baksa gördiler didâr-ı ‘aşkı âşikâr (34/3)*

Tahte’s-serâ (Ş. 90/5): Yaratıcı olan Allah’ın sınırsız egemenliği ve sonsuz gücüne kanıt olabilecek ayetlerden biri olan Tâhâ Suresi’nin 6. ayetinde yer alan “tahte’s-serâ” ibaresi, “toprağın altı, yerin altı” anlamına gelmektedir. Mecmuada sadece Mirâtî’nin bir beytinde karşı karşıya geldiğimiz bu ibare, şair tarafından şu şekilde konu edinilmiştir:

*her ne var fevka’l-‘ulâ tahte’s-serâ bu mümkünât
görinen bir noktadır mirâtî kudretten baña (90/5)*

Velâhüm yehzünûn (Ş. 6/3): Velâhüm yehzünûn” ifadesi “E lâ inne evlîyâallâhi lâ havfun aleyhim ve lâ hum yahzenûn(yahzenûne).” “Muhakkak ki Allah’ın evliyasına (dostlarına), korku yoktur. Onlar, mahzun olmazlar, öyle değil mi?” (Yûnûs/62) mealindeki ayetin kısaltılmış hâlidir. Mecmuada yalnızca Fuzûlî’nin bir beytinde yer alan bu ibare, şair tarafından şu şekilde ele alınmıştır:

*gözleri maḥmûr elinden bâde-yi pür-ḥûn içer
zîr-i lebde çağrışur sâķî **velâhüm yehzünûn** (6/3)*

Tâmmetü’l-kübrâ (Ş. 155/4): Kıyametin kopacağından bahsedilen bu ayet-i kerîmede alıntılan “tâmmetü’l-kübrâ” ibaresi, “büyük felaket” manasında kullanılmakla beraber en büyük belanın kıyamet olduğunu anlatmaktadır. Mecmuada Hâşim’in bir beytinde rastladığımız bu ayet iktibas edilirken sevgilinin tavrının şair için büyük felaket olduğundan bahsedilmektedir:

*dédiler zevķine cennet-i ‘azāb ‘azbiñe nîrân
kıyāmet kāmetiñ oldı bu tavrıñ **tāmmetü’l-kübrā** (155/4)*

4. METİN

4.1. Metnin Kuruluşunda Takip Edilen Yöntem

1- Çalışma konusu olan mecmuanın 1b-70a varakları Latin harflerine aktarılmıştır. Metin Latin harflerine aktarılırken transkripsiyon sistemi göz önünde bulundurulmuştur. Mecmuada incelenen varaklar toplamda 169 şiirden müteşekkildir. Metinde 13. yüzyıldan başlayarak 19. yüzyıla kadar her dönemden şiir örneklerine rastlanılmaktadır. Bu şiirler okunurken müstensihin yazdığı metni esas almaya önem gösterdik. Ancak müstensihin yapmış olduğu imlâ ve noktalama eksiklikleri mümkün olduğunca düzeltilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra müstensihin yarım bıraktığı ya da eksik yazdığı beyitler tarafımızca en uygun olduğunu düşündüğümüz ifadelerle tamamlanmıştır.

2- Metin oluşturulurken mecmuadaki şiir ile şairlerin divanında bulunan şiirlerin karşılaştırılması yapılarak nüsha farklılıkları dipnotta belirtilmiştir. Farklılıklar ilk olarak yazmadaki şekliyle kaydedilip ardından iki nokta (:) ile ayrılarak divandaki şekli yazılmıştır. Fakat şairin divanına yazdığı bir ibare gerek anlam açısından gerekse vezin gereği müstensihin mecmuaya kaydetmiş şeklinden daha uygunsa divandaki şekli kabul edilmiş ve farklılıklar önce divandaki şekliyle yazılıp daha sonra iki nokta (:) ile ayrılarak mecmuadaki şekli kaydedilmiştir. Aynı zamanda divanda olup mecmuada bulunmayan ya da mecmuada bulunup divanda olmayan beyitler ana metne dahil edilmeyerek dipnotta bahsedilmiştir.

3- Metinde çeşitli hususiyetlerden kaynaklı yapılan metin tamirleri köşeli parantez içinde [] metne dâhil edilmiştir.

4- Metinde eksik bırakılan ve tamamlanmayan kelimeler köşeli parantez içinde üç nokta [...] ile, okunmayan sözcükler ise üç nokta (...) ile belirtilmiştir.

5- Metnin varak numaraları yazmadaki ilk yazılı sayfayı 1b kabul ederek sırasıyla 2a-2b-3a-... olarak numaralandırılmış ve dipnotta gösterilmiştir.

6- İncelenen metinde yer alan şiirler basılı divanlarda ya da akademik çalışmalarda yer aldığı takdirde divanın ya da çalışmanın künyesi (çalışma yapan araştırmacının soyadı, çalışmanın yayın yılı, sayfa numarası) dipnotta belirtilmiştir. Ancak şiirin kime ait olduğu tespit edilememişse “Bu şiirin ‘...’ mahlaslı hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.” şeklinde gerekli açıklamalar da dipnotta gösterilmiştir.

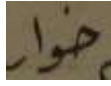
7- Yazmadaki şiirler sırasıyla numaralandırılarak metinde şiirlerin başına 1-2-3... olacak şekilde sıralandırılmıştır. Ardından şiirlerin nazım şekilleri, vezinleri ve bahirleri şiirin başına eklenmiştir. Müstensih mecmuada şiirin başına nazım şeklini yazmışsa köşeli parantez [] kullanmadan yazılan nazım şekilleri mecmuada yazmadığı takdirde köşeli parantez [] içine yazılarak okuyucuya sunulmuştur. Ayrıca bulunan şiirlerin numarası ve beyit ve bent sayıları da Latin rakamlarıyla belirtilmiştir.

8- Mecmuada tekrar edilen ve müstensih tarafından “eyzan” yazılarak belirtilmiş olan beyitler köşeli parantez [] kullanılmadan yazılmıştır.

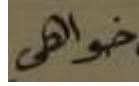
9- Metinde şiir numaraları, nazım şekilleri, vezin ve bahirlerin yanında şairlerin mahlasının da koyu bir şekilde yazılması uygun görülmüştür.

10- Mecmuada bulunan Arapça ve Farsça ibareler, ayet ve hadisler Latin harfleriyle yazılarak transkribe edilmiştir. Ayrıca italik yazılan bu ibarelerle ilgili açıklamalar dipnotta verilmiştir. Fakat Arapça ve Farsça ibareler, ayet ve hadisler ile ilgili açıklamaları ibarenin yer aldığı her beyitte değil de sadece ibarenin geçtiği ilk yerde yapmak uygun görülmüştür.

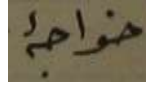
11- Farsça kelimelerdeki vâv-ı ma‘dûleler (v) işaretiyle belirtilmiştir.

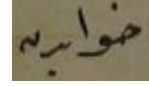
h^vār

h^vâhi

h^vâce

h^vâbdan

12- Farsça kelimelerdeki vâv-ı mechûleler kısa ünlülerle yazılmıştır.

13- Mecmuada yer alan elif-i maksûreler uzun heceye tekâbüle ettiği için â olarak telaffuz edilmesi uygun görülmüştür. Örneğin, ‘îsâ ve mustafâ gibi.

14- Mecmuadaki vezin gereği meydana gelen ses düşmeleri kesme işaretiyle gösterilmiştir. Örneğin, n’etdin ve k’anın gibi.

15- Sonu çift ünsüzle biten “hadd, kadd” vb. Arapça sözcükler vezin gereği kimi beyitlerde tek sesle kimi beyitlerde ise çift sesle yazılmıştır.

16- Farsça ön ekler, eklendiği sözcük ile arasına kesme işareti (-) getirilerek yazılırken Farsça son ekler eklendiği sözcükle arasına kesme işareti (-) konulmadan birleşik bir şekilde yazılmıştır. Farsça sıfat ve birleşik adlar ise kesme işaretiyle (-) ayrılarak yazılmıştır.

17- Arapça kelimelere gelen ön ekler ile bu sözcüklere eklenen edatlar kesme işareti (-) ile ayrılarak yazılmıştır.

18- Farsça ikilemeler vâv harfi kullanılmadan yazıldıysa ikilemelerde yer alan edat ve kelimeler arasına kesme işareti (-) getirilerek yazılmıştır.

19- Arapça kökenli olan ve çift ünsüzle biten sözcüklerde şiirin veznine bağlı olarak bazen çift bazense tek ünsüzle yazım tercih edilmiştir. Ancak bu tür sözcükler mısra sonlarında yer aldığında her zaman tek ünsüzle yazmak uygun görülmüştür.

20- Müstensihin metinde bizzat belirttiği hece kaynaşmalarını kesme işaretiyle gösterirken yazmada belirtilmeyen fakat vezin gereği iki sözcük arasında ortaya çıkan hece düşmelerini görünür hâle getirmek için her iki kelimenin arasına "..._..." işareti eklenmiştir.

21- Yazmada yer alan “durur” bildirme eki birleştiği kelimedenden kesme işaretiyle (-) ayrılarak yazılmıştır.

22- Müstensihten kaynaklı ortaya çıkan imlâ hataları tarafımızca düzeltilerek metinde imlâ birliği sağlanmıştır. Fakat bu gibi hataların dipnotta gösterilmemesi tercih edilmiştir.

23- Şiirlerde karşımıza çıkan vezin aksaklığı ya da kafiye sorunu gibi özel problemler dipnotta belirtilmiştir.

24- Metin içerisinde bir birlik oluşturarak mısra başları ve özel isimler de dahil olmak üzere şiirlerdeki bütün kelimelerin küçük harfle yazılması tercih edilmiştir. Bunun yanı sıra şiirlerin nazım biçimleri ve ölçülerinin sadece ilk harfleri büyük yazılmıştır.

25- Metinde özel isimlere gelen çekim ekleri kesme işaretiyle ayrılmadan yazılmıştır. Metin içerisinde herhangi bir noktalama işareti kullanılmamıştır.

26- Metin içerisinde bulunan Türkçe sözcüklerin imlasında şiirin kaleme alındığı dönemden ziyade mecmuanın yazıldığı dönem göz önünde bulundurulmaya çalışılmıştır.

27- Metinde yer alan Arapça ve Farsça kelime ve terkiplerin yazılışında çoğunlukla İsmail Ünver’in “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler” makalesinde önerdiği kurallara uyulmuştur (Ünver, 1993, s. 51-89).

4.2. Transkripsiyonlu Metin

1.

Ġazel

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. seni ey ahbe gönül   leme bed-n  m   deyim
  yle r  sv  -yı rez  let ile n  -k  m   deyim
2. alayım r  yunı y  rden y  re ey ahbe gönül
v  reyim b  da seni b  d ile berb  d   deyim
3. varayım makeme-i amda mur  fa' a_olayım
hecr-i   kimle me' an atlime i' l  m   deyim
4. ey     m  r  sidim olan   zret-i **heng  m   baba**
ba a heng  m   d  di  l  y  -ı heng  m   deyim

¹ 1b. Ergun ty: 23. iir: s. 53.

² Bu beyit HD. nerinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: alayım: urayım HD, ey ahbe: hasretle HD.

b: v  reyim b  da seni b  d ile berb  d: g  e-i meykedede kahr ile aham HD.

³ Bu beyit HD. nerinde 2. beyitte yer almaktadır.

a: makeme-i amda mur  fa' a: varayım mahkemeye anda m  reff   HD.

b: hecr-i   kimle me' an katlime: hacr-i h  kimle maan katline HD.

⁴ Bu beyit HD. nerinde 6. beyitte yer almaktadır.

a: heng  m   baba: niyazi baba HD.

b: heng  m   d  di : heng  m'ı demi  HD.

Mecmuada bulunmayıp HD. nerinde bulunan 4. ve 5. beyitler sırasıyla   ekildedir:

*bana derler ki gelip   d-i sa det edesin
ne fer  hiyyet ile ben nie bayr  m edeyim*

*ele bayr  m-ı sa det bana m  tem günüdür
ekeyim illesini leyi    nehar n  m edeyim* (Ergun, ty, s. 53)

2.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + – –

1. eylediñ zülfün gibi āhir perīşān hālīmī
raḥm edüp hīç şormadıñ bir kez benim aḥvālīmī
2. lerzelendi kāmetim derd ü belāyı çekmeden
ēy felek zūlm eyleyüp бүkdükçe бүkdüñ dalımı
3. baqsalar bunca müneccimler nücüm-ı baḥtımā
burc-ı 'aḳrebde görürler kevkeb-i iḳbālīmī
4. zāhidā zūhdüñ riyā ḳorḳma muḳābil gelmege
ḳoysalar mīzāna ger tāc-ı ḳalender şālīmı
5. **dertli** nāmım yazmışım ser-levḥa-ı dīvānımā
ḥayr-ile yād eylesün her kim oḳur icmalīmī

² 1b. Tek 2011: Aruzlu Metinler, 21. Şiir: s. 427-428.

¹ a: eylediñ: ey peri AD, āhir: ḳıldıñ AD.

b: raḥm edüp hīç şormadıñ bir kez benim: zerrece raḥm eyleyüp hīç şormadıñ AD.

² Bu beyit AD. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: lerzelendi: ğavse döndü AD, derd: bār AD.

b: zūlm eyleyüp: zūlmeylediñ AD.

³ Bu beyit AD. neşrinde 2. beyitte yer almaktadır.

⁴ Bu beyit AD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: zūhdüñ riyā ḳorḳma: zūhd ü riyāñ ḳorḳum AD.

b: şālımı: mālīmī AD.

⁵ Bu beyit AD. neşrinde 8. beyitte yer almaktadır.

Mecmuada bulunmayıp AD. neşrinde bulunan 4, 6 ve 7. beyitler sırasıyla şu şekildedir:

ḥāmesin alsın ele söyleñ kirāmen kātibin
her nice lāyıkısa yazsın defter-i a' mālīmī

came-yi ziynetlerin arz eyleme baḳmam felek
ḥil'at-ı behrama virmem ḥıḳa-yı abdālīmı

ḳayş ile ferḥādı rüsvālıḳla geḳmişler demi
künbedim ḳarḥ-ı felek görmüş deġil emşālīmī (Tek, 2011, s. 427-428)

3.

[Muhammes-i mütekerrir]

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. ne sözüm var dèyecek diñlemedi yāre benim
yètişür anıñ içün minnetim ağıyāra benim
çekemem tığ-i cefāsın yüregim yara benim
sebeb-i mevtim olur қаşı gözi қара benim
meğer allāhdan ola derdime bir çāre benim
2. ger fedā ètme ise yoluna bu cān u teni
ol қadar yaқma dèdim āteş-i suzāna beni
қurı sevdā ile yaқdıñ yaқar allāh da seni
sebeb-i mevtim olur қаşı gözi қара benim
meğer allāhdan ola derdime bir çāre benim

³ 2a. Şiir beş mısralık bentlerden oluşan bir mütekerrir muhammedir. Fakat mecmuuda 3 beşlik yer almakla beraber şairin mahlasının bulunduğu bent kaydedilmemiştir. Bundan dolayı şiirin kime ait olduğunu tespit etmede güçlük çekilmiştir. Bilal Kemikli tarafından kaleme alınan *Haşimi Kitaplığında Türkçe Bir Cönk* adlı makaleden hareketle şiirin Resmî mahlaslı şairlerden birine ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda hangi Resmî olduğu tespit edilememiştir (Detaylı bilgi için bkz. Bilal Kemikli, *Hâşimî Kitaplığında Türkçe Bir Cönk*, *Milli Folklor*, 48, 2000, s. 33-34).

¹ a: sözüm var dèyecek diñlemedi: sürem var ne de cān tüketmedi BKM.

c: tığ-i cefāsın yüregim yara: tığ u cefāsında ciğer yāre BKM.

² Bu bölüm makalede 3. beşlikte yer almaktadır.

a: ger fedā ètme ise yoluna bu: yoluna koymuş idim sana fedā BKM.

b: ol: bu BKM, dèdim: nedir BKM, suzāna: hicrāna BKM.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e BKM.

3. kimse ‘aşk ehli gibi bir kırî mâtēm çekemez
‘âşıkıñ çekdiğini başka bir adam çekemez
olsa zāl oğlu gibi şāhib-i rüstēm çekemez
sebeb-i mevtim olur kaçî gözi kara benim
meğer allāhdan ola derdime bir çāre benim

4.

[Müseddes-i Mütekerrir]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. seni şūh koymuş idim serime sırdaş yérine
beni ‘aşkıñla kōduñ dīde-i ‘ayyāş yérine
nice zālīm seni koymadı kırındaş yérine
seni ben ğayrî kōdum fitne-i qallāş yérine
iki seyf oynadıyorsañ şanemā kaç yérine
saña cānım véréyim mümkün ise baş yérine
2. ummadım sen bu kadar zālīm ü ğaddār olasıñ
kaçd édüp ‘âşıkına kātīl-i hūn-h‘ār olasıñ
bu ne hāldir ki varup ğayriye sen yār olasıñ
çāk édüp perde-i nāmūsını bī-‘ār olasıñ

³ Bu bölüm makalede 2. beşlikte yer almaktadır.

a: kimse: kimi BKM.

b: başka: gayrî BKM.

c: olsa: nice BKM.

Bilal Kemikli’nin makalesinde bulunup mecmuada bulunmayan beşlikler şu şekildedir:

4. *ne kadar hasm u gadab eyledi bir dānesine
merhamet eylemeyüp bu dil-i divānesine
kolda kalkan sīnemi sitemi bīgāne sine
sebeb-i mevtim olur kaçî gözi kara benim
meğer Allah’tan ola derdime bir çāre benim*

5. *resmiyâ eyledi icād gazeli
kimi âşıklara dil-cû ezerler güzeli
aşk-ı esrârü’llah’dur ol zâtî temeli
sebeb-i mevtim olur kaçî gözi kara benim
meğer Allah’tan ola derdime bir çāre benim* (Kemikli, 2000, s.34)

⁴ 2b. Müseddes-i Mütekerrir: Gâzel Y. Mecmuada “Gâzel” başlığıyla kaydedilen bu şiir, müseddes-i mütekerrir örneğidir. Yazmada şairin mahlasının bulunduğu bent eksik olduğu için şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ koymadı: Y.

iki seyf oynadıyorsañ şanemā kaş yérine
saña cânım véreyim mümkün ise baş yérine

3. gözedirdim saçılup gonca gibi bitdigini
dañi nev-reste iken ben bilürim n'ètdigini
kimler ètmiş şu cihān içre baña ètdigini
bî-tekellüf uyup ağıyāra hemān gitdigini
iki seyf oynadıyorsañ şanemā kaş yérine
saña cânım véreyim mümkün ise baş yérine

5.

[Murabba' -ı müzdevic]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dehr içinde cümleñ cisminde cân ağlar güler
mübtelâ-yı aşk olanlar bî-gümân ağlar güler
mevt elinden nice biñ şāhib-kırân ağlar güler
şiddet-i çarḥ-ı felekden qahramān ağlar güler
2. şu cihānda tāt u tahta meyl eden uryān olur
rāh-ı haq üzre tūranlar ākıbet sulṭān olur
ins ile cin cümlesi hep hāk ile yek-sān olur
çok püser feryād èdüp hem nev-civān ağlar güler

³ b: bilürim: biliyorum Y.

⁵ 3a. Söz konusu şiirin “Nesîmî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir. SND. ve KND. neşirlerinde bulunmayan bu şiirin ilk iki bendine 17. yüzyıl âşıklarından *Âşık Ömer Divanı*'nın 205. sayfasında bulunan 353. şiirde rastlanılmıştır. *Âşık Ömer Divanı*'nda bulunan ve mecmuamızdaki şiirle benzerlik gösteren şiirin ilk iki bendi aşağıya kaydedilmiştir:

*dehr içinde cümleñ cisminde cân ağlar güler
mübtelâ-yı aşk olanlar bî-gümân ağlar güler
titreyip bâ-y u gedâ nakd-i ayân ağlar güler
mevt elinden nice bin sâh-b-kırân ağlar güler*

*bu fenâda tāt u tahta meyl eden uryān olur
rāh-ı aşk üzre olanlar ākıbet handān olur
ins-ile cin cümlesi de hāk-ile yeksān olur*

çün bu sırı yād eder çok nev-civān ağlar güler (Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 205)

¹ a: ağlar güler: hasrettedir Y.

² tahta: tahta Y.

3. èy **nesîmî** cām-ı ‘aşkı nûş eden mestānedir
dem be-dem ‘aşkıñ odına hem yanar pervānedir
şu cihāna ‘ibret ile bakmayan dīvānedir
tā seher vaḳti gelince āsumān ağlar güler

6.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şubḥ-dem gülzār içinde çaldı bülbül erġanūn
eyyuhe’l-‘uṣṣāka kûmū innekum lā-tesma‘ūn
2. lāleler açdı piyāle ġonçeler taldırdı cām
muṭribā çal naġme-i yā *eyyuhe’l-mustaġfirūn*
3. ġözleri maḥmūr elinden bāde-yi pür-ḡūn iġer
zîr-i lebde çağrışur sākî *velāḡhūm yehzūnūn*

⁶ 3b. Ahmet Tanyıldız, Metnin Tekâmülü Açısından Fuzûlî’nin Bir Gazeline Bakış, *Edebi Eleştirisi Dergisi*, 1 (1), 2017, s. 38. Bu şiir *Fuzûlî Divanı* nüshalarından sadece Bursa Umimi Kütüphanesi’nde kayıtlı olan nüshada yer almaktadır. Ayrıca söz konusu şiire Diyarbakır Yazma Eser Kütüphanesi’nde DYBZG-1538 numarada kayıtlı olan mecmuanın 132a sayfasında da rastlanılmaktadır. Ahmet Tanyıldız’ın tespit ettiği bu şiir 7 beyitten oluşmaktadır. *Fuzûlî Divanı* üzerine çalışma yapan Abdülbaki Gölpınarlı, İsmail Parlatır, Kenan Akyüz ve Abdülhakim Kılınç’ın neşirlerinde 5, incelediğimiz yazma eserde yer alan Fuzûlî mahlaslı gazel ise 6 beyitten oluşmaktadır. Emîn Sıddîkî tarafından hazırlanan neşirde de söz konusu şiire yer almaktadır. Ayrıca yapılan araştırmalar sonucunda Millî Kütüphane El Yazmaları Kataloġunda 06 Mil Yz A Cönk 4, 06 Mil Yz A Cönk 22 ve 06 Mil Yz A Cönk 139 numarada kayıtlı cönklerde de şiirin Fuzûlî mahlasıyla kaydedildiġi görölmektedir. Gazel divan nüshalarında beş beyitten meydana gelmesine rağmen altı ve yedi beyitlik varyantlarının da olduġu tespit edilmiştir. Mecmuamızdaki gazelin tenkiti ortaya koyulurken sadece Tanyıldız (AT) neşrinin karşılaştırılması yapılmıştır.

¹ *Eyyuhe’l-‘uṣṣāka kûmū innekum lā-tesma‘ūn*: Ey âşıklar, kalkın; onu duymuyor musunuz?

² a: lāleler açdı: erġavan dutdı AT; ġonçeler: nesteren AT.

Yā eyyuhe’l-mustaġfirūn: Ey bağışlamayı dileyenler!

³ Bu beyit AT. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

a: ġözleri maḥmūr elinden: ġözlerüñ ser-hoş öñünde AT.

b: lebde çağrışur sākî: leb sākî çü her dem dir AT.

“*Velāḡhūm yehzūnūn*” ifadesi “E lā inne evliyāallāhi lā havfun aleyhim **ve lā hum yahzenūn**(yahzenüne)” “Muhakkak ki Allah’ın evliyasına (dostlarına), korku yoktur. **Onlar, mahzun olmazlar**, öyle deġil mi?” (Yûnûs/62) mealindeki ayetin kısaltılmış hâlidir.

4. gördi zâhid cennet-i ruhsârını yâ rab dedi
hâzihi cennâtü ‘adnin fe’dhulûhâ hâlidûn
5. hüsn-i rüyuñ hep görenler âferin taḥsîn okur
lâ bi-şeyi aḥsenü illâ kalîla teşkirûn
6. ey **fuẕûlî** düş yolunda cân vèrürseñ ‘ âķibet
eşidenler dèyeler *innâ ileyhi râci’ün*

7.

[Ėazel]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. devr-i la‘ linde baş egmem bâde-i gül-fâma ben
sâye-i pîr-i muğânda minnet ètmem câma ben

⁴ Bu beyit AT. neşrinde 6. beyitte yer almaktadır.

a: yâ rab: yârin AT.

Hâzihi cennâtü ‘adnin fe’dhulûhâ hâlidûn: Kur’an’da bazı ayetlerde geçen (Tevbe 9/72; Tâhâ 20/76; Beyyine 98/8; Ra‘d 13/23; Gâfir 40/8; Saf 61/12; Nahl 16/31; Sâd 38/50; Meryem 19/61; Kehf 18/31; Fâtır 35/33) “cennâtü adn” ibaresiyle Zünner Süresi 39/73’te yer alan “fe’d hulûhâ hâlidûn” ibaresi birleştirilerek başına “hâzihi” sözcüğü getirilmiş ve “hâzihi cennâtü adnin fe’dhulûhâ hâlidûne” şeklinde bir mısra hâline getirilerek “**Bunlar Adn cennetleridir, sürekli kalmak üzere buraya girin**” anlamını kazanmıştır (Yılmaz, 2013, s. 218).

⁵ Bu beyit AT. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: hüsn-i rüyuñ hep görenler âferin taḥsîn okur: her görenler hüsn-i ḥaṭṭuñ oḥıdı şad-âferin AT.

Lâ bi-şeyi aḥsenü illâ kalîla teşkirûn: Azıcık bir şeyle ihsanda bulun ki sana minnet duyulup teşekkür edilsin.

⁶ Bu beyit AT. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

b: dèyeler: didiler AT.

“Ellezîne izâ esâbet-hum musîbetun kâlû innâ li’llâhi ve-**innâ ileyhi râci’ün(e)**”: Onlar; başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve **şüphesiz O’na döneceğiz**” derler (Bakara 2/156).

Mecmuada bulunmayıp AT. neşrinde bulunan beyit şu şekildedir:

len-tenâlu’l-birre hattâ tunfikûdur dersimiz

çâresiz başın için kullun ileynâ muḥdarûn (Tanyıldız, 2017, s. 38)

⁷ **4a.** Saraç 2016: s. 625. Bursalı Mehmed Tahir’in *Osmanlı Müellifleri* adlı eserinde aitliği Rızâ Ali Paşa’ya atfedilen bu gazel dokuz beyitten müteşekkildir. Fakat gazelin 19. yüzyıl divan şairlerinden Ali Rızâ Paşa’ya mı yoksa aynı dönem içerisinde yaşamını sürdürmüş kölesi olan Osmân Nevres’e mi ait olduğu hususu tartışmalara neden olmuştur. Nâmık Kemal, -Osmân Nevres’e düşmanlığından olsa gerek- gazelin Nevres’in Ali Rızâ Paşa’dan çaldığını ileri sürmüştür. *Nevres Divanı*’nda da kayıtlı olan bu şiir (Kaya, 2020, s. 312), *Diyarbakırlı Osman Nûri Paşa Divanı*’nda “Taḥmîs-i Ėazel-i ‘Ali Rızâ Paşa” başlığıyla Ali Rızâ Paşa’ya ait olduğu işaret edilmiştir (Kocabey, 2014, s. 462). Tenkitli metin oluştururken şiirin Ali Rızâ Paşa’ya ait olma ihtimalini göz önünde bulundurarak *Osmanlı Müellifleri*’nde bulunan şiire göre karşılaştırılması yapılmıştır:

2. ‘anberi zülfüñ gêtirdi başıma sevdâları
yoğsa nerden düş olurdum bu hayâl-i hâma ben
3. kûy-ı gurbetde ne bir bildik ne bir gam-ğvâre var
ger yazarsam kim getürsün yâre bilmem nâme ben
4. eylerim *dârü’s-selâm* kendime beytü’l-hazen
hasret-i hâl-i siyâhıñla gidersem şâma ben
5. telhkâm étmez seniñ şîrîn kelâmıñ èy *rızâ*
sen hemân eyle tekellüm râzıyım düşnâma ben

8.

[Ġazel]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. meded èy dil-berâ sensiz baña dünyâ harâm olsun
akup bu çeşmümün yaşı bu deryâya revân olsun

² ‘anberi: ‘anberîn OM.

³ Bu beyit OM. neşrinde 7. beyitte yer almaktadır.

a: gam-ğvâre: gam-ğâr OM.

b: ger yazarsam kim getürsün: kim götürsün ger yazarsam OM.

⁴ Bu beyit OM. neşrinde 8. beyitte yer almaktadır.

Dârü’s-selâm: Adını Kur’an’dan alan “dârü’s-selâm (دَارُ السَّلَام)” terkibi cennet için “huzur yeri” manasında kullanılan bir tamlamadır. Bu ibare Kur’an’da şu şekilde geçmektedir: “Lehum **dâru-sselâmi** ‘inde rabbihim vehuve veliyyuhum bimâ kânū ya’melūn(e)” “Onlarıdır Rablerinin katında **esenlik yurdu** ve o, yaptıkları işlerden dolayı dosttur onlara” (En’âm 6/127); “Va(A)llahu yed’ü ilâ **dâri-sselâmi** veyehdî men yeşâu ilâ sirâtin mustekîm(in)” “Ve Allah, **esenlik yurduna** çağırmadadır ve dileğini doğru yola sevk etmededir” (Yûnus 10/25).

⁵ Bu beyit DD. neşrinde 9. beyitte yer almaktadır.

a: étmez: olmaz OM, kelâmıñ: kelâmından OM.

Mecmuada bulunmayıp OM.’de bulunan 3, 4, 5 ve 6. beyitler sırasıyla şu şekildedir:

*hâlini gördüm esîr oldum kemend-i zülfüne
dâne için kendimi saldım düşürdüm dâma ben*

*geh esîr-i gurbet eyler geh enîs-i gam beni
şaşımsım bilmem ne etsem bu dil-i nâ-kâma ben*

*halk ile lâzımdır oldukça mûmâşât eylemek
ger bana uymazsa eyyâm uyarım eyyâma ben*

*ka‘be-i kûyun tavaf etmek için şâm u seher
hûn-ı eşkimden büründüm bir kızıl ihrâma ben* (Saraç, 2016, s. 625)

⁸ 4b. Söz konusu şiirin “Hüsni” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2. düşürmesün cihân firâkına kimesneyi bârî
taḥammül ḳalmadı şabra bu ğam bende tamām olsun
3. seniñ ‘aşkıñla èy dil-ber ḳodum bu seri meydāna
çeküp şimşiri ursunlar bütün ‘ālemde şān olsun
4. dem-ā-dem nāz u istiġnā seniñ mu‘ tādıñ olmuşdur
yine var ol efendim sen ḳuluñ böyle vīrān olsun
5. seniñ çekdigini **ḥüsni** cihānda çekmemiş kimse
göñül ārzū eder yāri gerek ednā civān olsun

9.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dilā keyfiyyet-i ‘ aşkı yūri mey-ḥ‘ār olandan şor
içüp vaḥdet şarābını ebed maḥmūr olandan şor
2. şaḳın kim sırr-ı ‘ irfānı meḫāhir ehline şorma
anı ancak ma‘ ārifle ṭolup pūr-nūr olandan şor
3. eger māhiyyetin luṭf ile ḳahrıñ bilmek isterseñ
anı var derd ile eyyūb gibi meşhūr olandan şor
4. fenā erbābınıñ keyfiyyetin bilmek ise maḳşūd
libās-ı meskenet içre girüp mestūr olandan şor

⁹ 5a. Arslan 1994: 53. Gazel: s. 46.

³ a: ḳahrıñ: ḳahrın Y.

⁴ a: girüp: gidüp Y.

5. *ene'l-ḥaḳ* sırrını *zātī* riyā ehline hīç şorma
anı sen dār-ı dil-dāra bugün manşūr olandan şor

10.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel beri ey maḥrem-i ḥaḳ kıl nizāma ibtidā
ḥaḳḳa ḥamd eyle resūle eylegil hem iktidā
2. aç ḥaḳāyık ḥoḳḳasın gel vēr [lebünniden] ḥaber
ḳalb-i 'uṣṣāḳı feraḥ-nāk eyle kılma ihtifā
3. teşne-dil olanlara vaḥdet şarābından içir
kim ḥumārından olup mest bulalar zevḳ ü şafā
4. mübtelā-yı derd-i 'aşḳ olanların loḳmānı ol
şerbet-i feyż-i zülālînden içüp bulsun deva
5. *zātiyā* sen cānıñ cānāna ḳurbān eylegil
ibtidāsı yoḳdur anıñ aña olsun intihā

⁵ riyā ehline hīç: riyāset ehline ZSD.

Ene'l-ḥaḳ: “Ben Hakk’ım” anlamına gelen “Ene'l-Hak” tabiri, Hallâc-ı Mansûr tarafından vecd hâlindeyken dile getirilmiş bir sözdür (Pala, 2018).

¹⁰ **5a.** Arslan 1994: 1. Gazel: s. 17.

¹ a: beri: beru ZSD.

² a: [lebünniden]: sen Y.

⁴ Bu beyit ZSD. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: zülālînden: zülālinden Y.

⁵ Bu beyit ZSD. neşrinde 8. beyitte yer almaktadır.

a: cānıñ: cānını Y.

b: yoḳdur: oldur ZSD.

Mecmuada bulunmayıp ZSD. neşrinde bulunan 4, 6 ve 7. beyitler sırasıyla şu şekildedir:

*rāḡıb-ı dūr-dāneler cün baḥr-i ḥikmetden çıkar
öyle bir gevher kim aña olmaya aşla bahā*

*bāḡ-ı vaḥdet güllerin bülbüllere eyler nişār
'andelīb- ḥoş-nevālar eylesin bir bir nidā*

*şem'i dil-dārı getir 'aşıklara 'arż eyle kim
per yaḳıp pervāne-veş tā ederler ān baş feda* (Arslan, 1994, s.17)

11.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. kenz-i maḥfiden ḡuhūr ètdi muḥabbet ibtidā
ol muḥabbet ḥil' atını gèydi ṣāh-ı enbiyā
2. pertev-i nūr-ı aḥadda vāḥidiyyet buldı ol
var oldı varlıġından 'arṣ u kürs arz u semā
3. nūr-ı ezherden gèyüp tāc-ı nübüvvet başına
hem serīr-i saltanatda kıldı ol ṣāh istivā
4. çün nübüvvet 'ālemine ser-fürü ètdi hemān
bār-gāhına dikildi nūr-ı aḥḡardan livā
5. bildiler kim ṣāh-ı *levlāke*-ı cihān-ārā budur
ayaġına sürdi yüzler enbiyā vü evliyā
6. maḡhar-ı zāt u ṣifāt ferd-i aḡaddır ṣek degil
anıñ içün cebhesinde nūr-ı ḡaḡ vèrdi ziyā
7. anıñ içün ṣer' ine ètdi ṣurū' ehl-i 'uḡl
anıñ içün gitdigi yola giderler aṣfiyā

¹¹ 5b. Arslan 1994: 2. Ġazel: s. 18.

¹ a: ḥil' atını: ḥilḡatini Y.

² a: ahadda: ahaddı Y.

b: var: yār ZSD, varlıġından: varlıġına ZSD.

⁴ a: nübüvvet: hüviyyet ZSD.

⁵ “Levlāke **levlāke** le-mā halaktü'l-eflāke”: “Sen olmasaydın, **sen olmasaydın** (ey Muhammed), felekleri yaratmazdım.” hadis-i ṣeriften iktibas yapılmıştır.

⁶ b: cebhesinde: cebhesinden ZSD, vèrdi: verir ZSD.

8. *lī-ma‘allāh* sırrını ‘āşıqlara kıldı beyān
anıñ içün vèrdiler āyīne-i albe cilā
9. *mūtū able en-temūtū* dèdi çünki ol resūl
anıñ içün varlığından oldılar anlar fenā
10. *semme vechullāh* remzin çünki tadrīs eyledi
sem‘ -i cāna èrdi ol dellāl-i vadetden nidā
11. çeşm-i ‘irfāna göründi her arafdan rūy-ı ha
kuhl-i *mā-zāa’l-başardan* çün çekildi tūtiyā
12. **zātī-i ednā** nice med eyleye ol šāhı kim
çün ola meddāı anıñ ol cenāb-ı kibriyā

12.

[azel]

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy gönül deryā-yı āfletde arī olduñ ‘aceb
bilmege şol cevher-i aşlını ılmazsıñ aleb
2. fırşatı fevt eylediñ hayfā ki kendiñ bilmediñ
şu yèrine arc èdersin ‘ömrüñi her rüz u şeb

⁸ “**Lī-ma‘allāhi** vaktūn lā-yese‘ unī fīhi melekūn mīkarrebūn ve lā-nebiyyūn mürselūn”: Benim, Allah ile öyle anlarım olur ki, ne bir mukarreb melek, ne de mürsel bir nebi öyle bir yakınlığı elde edebilir (Yılmaz, 2013, s. 469).

⁹ a: çünki: çünkim ZSD.

“**Mūtū able en-temūtū**”: Ölmeden önce ölünüz (Yılmaz, 2013, s. 550).

¹⁰ a: semme vechullāhi remzin çünki tadrīs eyledi: çünki sırr-ı semme vechullāhi remz etdi o šāh ZSD.

“Ve lillāhi’l-meşriku ve’l-magribu fe eynemā tuvellū fe **semme vechullāh (vechullāhi)** innallāhe vāsiun alīm (alīmun)”: Doğu da, Batı da (tüm yeryüzü) Allah’ındır. Nereye dönerseniz **Allah’ın yüzü (zatı) oradadır**. Şüphesiz Allah, lütfü geniş olandır, hakkıyla bilendir (Bakara 2/115).

¹¹ “**Mā-zāa’l-başaru** ve mā tegā”: **Göz (gördüğünden) şaşmadı** ve (onu) aşmadı (Necm 53/17).

¹² **6b**. Arslan 1994: 11. Gazel: s. 23.

¹ a: bilmege: bilmegi Y, cevher: gevher ZSD.

² a: uymadıñ: doymadıñ ZSD.

3. sen *nefahtu fihi min rūḥī* deminden tuymadıñ
*aḥsen-i takvīmī*ñ esfel kılmaga nedir sebeb
4. geç ferāğat tahtı üzre şāh-ı ‘ālem ol bugün
sen hümā-yı āsumānsıñ yok yere çekme te‘ ab
5. çünkü ḥaqqıñdır hüviyyet **zātiyā** gel fāriğ ol
benligiñ maḥv eyleyüp terk eyle ismi resmi heb

13.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. bu ‘aşk zünnārını cānā kuşandım étmedim nāmūs
tutup büt-ḥāne-i dilde bu nefsi eyledim maḥbūs
2. meşām-ı cānıma érdi muḥabbet kūsınıñ şavtı
bu dürr-i çerḥ-i mīnāda şanursıñ çalınur nāḳūs
3. seniñ şevḳinle èy şāhım derūnım pür-ziyā oldu
‘aceb rüşen-zamīr oldum vücūdum oldu bir fānūs
4. seniñ meydān-ı ‘aşkıñda şu deñlü eylerim cevlan
şanursıñ gülşen-i ḳuds içre sāz u rāḳş éder ṭāvūs
5. der-i dīvānıña cānā ṭurup ḥayrān u ser-gerdān
bu **zātī** vaşlıñı gözler kerem kııl eyleme me‘yūs

³ b: nedir: noldu ZSD.

“Fe izā sevveytuhu ve **nefahtu fihi min rūḥī**”: Onun şeklini tamamladığım ve ona (içine) ruhumdan üflediğim vakit siz de hemen onun için secdeye kapanın (Hicr 15/29, Sad 38/72).

“Lekad halakne’l-insāne **aḥseni takvīm (takvīmīn)**”: Biz, gerçekten insanı en güzel en güzel bir biçimde yarattık (Tin 95/4).

⁴ b: āsumānsın: āsumānīsın ZSD, te‘ ab: emek ZSD.

¹³ 7a. Arslan 1994: 63. Ġazel: s. 51.

² b: dürr-i: deyr-i ZSD, şanursıñ: şanasın ZSD.

⁴ b: şanursıñ: şanasın ZSD, sāz u rāḳş: durmaz rāḳş ZSD.

⁵ a: dīvānıña: divānına Y.

14.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. seniñ nūr-ı cemāliñdir eden 'ālemlere işrāk
seniñ rūy-ı vişāliñdir eden bu dilleri müştāk
2. ḥalīle nār-ı nemrūdı gülistān eylediñ ammā
benim nār-ı muḥabbetle derūnum eylediñ iḥrāk
3. egerçi nūḥa tufāndan necāt érdi cenābıñdan
beni deryā-yı 'aşkıñda bi-küllī eylediñ iğrāk
4. şarāb-ı ḥoş-güvārıñdan şifālar vērdiñ eyyūba
bu ben bī-çāreyi kıldıñ şehā derd ehline ilḥāk
5. seniñ şevk-i cemāliñle bugün bu zātī-i ednā
döner meydān-ı 'aşk içre başı açık yalın ayak

15.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + -

1. şūreti қо zāhidā gel cāna baḳ
cān içinde gizlü şol cānāna baḳ
2. cevher-i aşıñ dilerseñ var yūri
sırr-ı nefḥi añlayup ḳurāna baḳ

¹⁴ 7b. Arslan 1994: 104. Ġazel: s. 71.

³ a: cenābıñdan: cenābından Y.

¹⁵ 7b. Arslan 1994: 105. Ġazel: s. 72.

² a: cevher-i: cevherin ZSD.

3. vādī-i albiñde gūş eyle itāb
len-terāñde olan pinhāna ba
4. nefsiñi rabbiñi bil ēy mūdde‘ ī
men ‘aref sırrındaki ‘irfāna ba
5. āb u āk u bād u āteş āşlını
bir bilüp hem bir görüp merdāne ba
6. muşhaf-ı üsnüñ dilerseñ zātīyā
ayre bama şüret-i insāna ba

16.

[azel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

1. cāna ērdi ün nidā-yı nāy-ı ‘aş
düşdi dil şehrine hūy u hāy-ı ‘aş
2. bu vücūdum mülkini ıldı arāb
ün temevvüc eyledi deryā-yı ‘aş

³ a: albiñde: albinde Y.

“Ve lemmā cāe mūsā li mīkātīnā ve kellemehe rabbuhu kāle rabbi erini enzur ileyke, kāle **len terāñi** ve lakininzur ilāl cebeli fe inistekarre mekānehu fe sevfē terāñi fe lemmā teccellā rabbuhu lil cebeli cealehu dekkān ve harra mūsā saıkan, fe lemmā efaka kāle subhāneke tubtu ileyke ve ene evvelul mu‘minin (mu‘minine)”: Mūsā, tayin ettiğimiz vakitte (Tūr’a) gelip de Rabbi onunla konuştuğunda o, “Rabbim! Bana görün; sana bakayım” dedi. Rabbi “**Sen beni (bu dünyada) asla göremezsin**. Fakat şu dağā bak; eğer o yerinde durabilirse sen de beni göreceksin” buyurdu. Rabbi o dağā tecelli edince onu paramparça etti. Mūsā da bayılıp düştü. Kendine gelince dedi ki: “Seni noksan sıfatlardan tenzih ederim, sana tövbe ettim; ben inanların ilkiyim” dedi.” (A‘raf 7/143)

⁴ a: rabbiñi: rabbini Y.

“**Men arefe** nefsehū fe-kad arafe rabbehū”: “Kendini bilen, kuşkusuz Rabbini de bilir.” (Yılmaz, 2013, s. 492).

⁶ Bu beyit ZSD. neşrinde 7. beyitte yer almaktadır.

Mecmuada bulunmayıp AT. neşrinde bulunan 6. beyit şu şekildedir:

bama bu elvān ile eşkāle sen

bāın u zāhir olan sultāna ba (Arslan, 1994, s. 72)

¹⁶ 8a. Arslan 1994: 106. Gazel: s. 72.

3. perr ü bāl yaqdı cemālîñ şem‘ine
ķāf-ı ķalbimde bugün ‘anķā-yı ‘aşķ
4. şāh-ı ‘aşķ gönlümde ķurdı bir otāğ
oldı gönlüm ħānesi me‘vā-yı ‘aşķ
5. ma-cerā-yı bī-nihāyetdir ‘aceb
zümre-yi ‘uşşāķda bu ğavġa-yı ‘aşķ
6. bu ne fetvāya ne taķvāya gelür
‘aķl u naķle şıġmadı şahrā-yı ‘aşķ
7. ‘āķil ü dānāları eyler zebün
nicesin mecnün eder leylā-yı ‘aşķ
8. sen de bu ğavġā-yı ‘aşķa düşeli
olduñ ey **zātī** ‘aceb rüsvā-yı ‘aşķ

17.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. gelüp vaĥdet bahārından bu keşretde şitā bulduk
‘anāşırdan ġeyüp ecsām ķatı renc ü ‘anā bulduk
2. düşüp şahrā-yı ġurbetde firāk-ı derd-ile nā-ġāh
gezerken zār u ser-gerdān hele bir reh-nümā bulduk
3. dem-ā-dem sırr-ı vaĥdetden ħaberler vèrir ‘uşşāķā
anı vaĥdet diyārına ġider bir pīşvā bulduk

⁶ a: ‘aķl: ‘aķla ZSD.

¹⁷ 9a. Arslan 1994: 107. Ġazel: s. 73.

4. ğubār-ı maḳdemi yegdir anıñ kuḥl-ı şıfāhāndan
ki zīrā ḥāk-i pāyın çeşm-i cāna tūtīyā bulduk
5. cihān ḥalkıñ ḥaḳīkatçe temāşā eylediñ bir bir
arada görmedik hiç yād bi-küllī āşinā bulduk
6. koyup ism ile resmi hep mücerred olduḡ èy zātī
fenā-ender-fenāda biz bi-ḥamdillāh beḳā bulduk

18.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. şitā-yı lā-yı illā nev-bahārı eyledi ifnā
açıldı rūy-ı vaḥdetden niḳāb-ı dilber-i ra‘ nā
2. kemāl-i ḥüsnün ‘ arz ètmiş ser-ā-ser cümle eşyādan
bu bir feyz-i nihāyetdir èder ‘ āşıqlara i‘ tā
3. anıñ rūy-ı vişālinden alanlar dem be-dem behre
fiḡān eyler seḫer-gāhī olur bülbül gibi şeydā
4. şunaldan ‘ aşḫ meyin sākī unuttum ‘ ahd ü mīsākı
beni leylā-yı āfākī kılup mecnūn gibi rüsvā
5. gel èy zātī mücerred ol ‘ alāyıkdan olup fānī
bugün meydān-ı [ḥaḳḳānī]de eyle varıñı yaḡmā

⁵ a: eylediñ: eyledik ZSD.

¹⁸ 9b. Arslan 1994: 7. Ġazel: s. 21.

² a: ḥüsnün: ḥüsnün Y.

b: nihāyetdir: nihānīdir ZSD.

⁴ ‘ ahd ü mīsākı: ‘ ahdimi sākī Y, ‘ ahd-i mīsākī ZSD.

⁵ b: ḥaḳḳānīde eyle: ...de gel eyle Y.

19.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

Hezec + --- / + --- / + ---

1. gel èy cān bülbüli 'azm-i bahār èt
yèter dem-bestesin var sen de zār èt
2. ne yèrde bir gül-i ḥandān bulursañ
aña sırr-ı nihānıñ āşikār èt
3. velī zinhār şaḡın ğurbetde ḳalma
gülistān-ı ḳadīmi ihtiyār èt
4. ki sensiñ murğ-ı ḳuds-i lā-mekānī
bu keşret gül-¹ izārında[n] güzār èt
5. yèter bülbul gibi āvāre olduñ
gel èy **zātī** ferāġatda ḳarār èt

20.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. göñül levḥinde maḥbūbuñ şī'ārı olalı mektūb
yètürdüm 'aḳl u fikri hep anıñçün olmuşam mecżūb
2. ḥarīm-i ḳuds-i lāhūtī èder cān bülbüli ārzū
dem-ā-dem āh u zār eyler bu külhānda ḳalup maḥcūb

¹⁹ 9b. Arslan 1994: 17. Ġazel: s. 26.

¹ dem-bestesin: dem-bestesin Y.

⁴ b: gül-¹ izārında[n]: murğ-zārından ZSD.

²⁰ 10a. Arslan 1994: 8. Ġazel: s. 22.

¹ b: mecżūb: maḥcūb ZSD.

² a: lāhūtī: lāhūta ZSD.

3. ne bir yêrde qarâr ister ne nām u ne nişān ister
ne hūrī ne cinān ister olupdur ‘ aşka çün mağlūb
4. benim mecnūn-ı āvāre olup derd-ile bī-çāre
vücūdum oldu pūr-yāre şanursiñ olmuşum eyyūb
5. gel ey **zātī** yeter çıñratma benlik tāsın epsem ol
çün oldur ‘ aşık u ma‘ şūķ odur tālīb odur mağlūb

21.

[Ġazel]

Mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn mefā‘ ilūn

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. cemālīñ āfītābı ‘ aql u fikrim eyledi tārāc
ķalup deryā-yı hayretde beni ġarķ eyledi emvāc
2. vişālīñ ka‘ besin hergiz tavāf etmek-durur ķaşdım
ķılam tā cānımı ķurbān odur ‘ aşıklara mi‘ rāc
3. ħaķīķat yüzüni gördi vücūdum maķv-ı maķż oldu
ene’l-ħaķ dārına ber-dār anıñçün oldu ol ħallāc
4. benim bugün seniñ zūlf-i celālīñ dārına manşūr
benim mecnūn-ı āvāre gezerem tağ u taş ağaç
5. cemālīñ şem‘ ini yandır vişāl-i rūyını ķandır
bu kem-ter **zātī**yi cānā sivāya eyleme muħtāc

⁴ b: şanursiñ: şanasın ZSD.

⁵ a: tāsın epsem ol: tāsını epsem ZSD.

²¹ **10a.** Arslan 1994: 25. Ġazel: s. 31.

³ a: vücūdum: vücūdu ZSD.

b: oldu ol ħallāc: oldu ħallāc ZSD.

⁵ a: rūyuna: rūyını ZSD.

22.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zāhidā gel bāde-i 'āşkıñ bugün mey-ḥ'ārı ol
bul şafā-yı cāvidānı tā ebed mālhmūrı ol
2. gèy melāmet ḥırkasını kimseden 'ār eyleme
turma var ābdāl-ı 'aşq ol 'ālemiñ menfūrı ol
3. terk édip 'ucb u riyāyı kıl muşaffā ḳalbiñi
sür çıkar lāt u menātı ḥālıķıñ manzūrı ol
4. geç hevā-yı bī-vefādan 'aşq-ile yā hū digil
pādişāh-ı lā-yezālīñ zākir ü mezḳūrı ol
5. yan muḥabbet āteşine rūz u şeb maḥv olasıñ
sen de eyyūb gibi var derd ehliniñ meşhūrı ol
6. zūlf-i ruḥsārını yārin boynuña eyle kemend
zātiyā merd-i cihānıñ sen daḡi manşūrı ol

23.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. derd-mendim ol ḥudādan derde dermān isterim
sā'ilim bāb-ı 'aṭādan luṭf u iḥsān isterim

²² 10b. Arslan 1994: 117. Ġazel: s. 78.

² menfūrı: maḡdūrı ZSD.

⁵ a: yan: yaḡ ZSD, maḥv olasıñ: dil ḡānesin ZSD.

²³ 11a. Arslan 1994: 120. Ġazel: s. 80.

2. bir siyeh-rū mücrimim kim da 'im ' işyān eylerim
ol cenāb-ı kibriyādan ' afv u ğufrān isterim
3. ben ḥaḳīḳat ḥaccına egnime iḥrām ğeymişem
şol vişāliñ ka' besinde seyr-i seyrān isterim
4. ben ḥaḳīḳat baḥrine bir özge ğavvās olmuşam
cem' edip eşdāf-ı baḥri dürr ü mercān isterim
5. cān kulağına *ene'l-ḥaḳḳı*ñ nidāsı erele
yoğ karārım lā-mekān mülküñde cevlan isterim
6. bir enisim yok cihānda söyleyim aḥvālimi
ḥālimi ' arz étmege bir ehl-i ' irfān isterim
7. her biri esrār-ı ḥaḳḳı bilmediler *zātiyā*
bilmege bu mantıḳu't-tayrı süleymān isterim

24.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳadr-i ' aşḳı bilmez idim bende-i pīr olmuşum
herkesi mecnūn şanurdım bend-i zincīr olmuşum
2. zülfünñ küfrini imān añlamazdım şübhesiz
enver-i ruḥsār-ı dil-dār ile tenvīr olmuşum
3. ḳaşları miḥrābına étmezdım aṣlā ser-fürū
ka' be-i ' ulyā-yı [' irfān] ile tebşīr olmuşum

² eylerim: isterim Y.

³ b: seyr-i seyrān: sırr-ı seyrān ZSD.

²⁴ 11b. Arslan 1994: 121. Ġazel: s. 80.

4. yıkılup dil mülki olurdu ħarāb-ender-ħarāb
himmet-i mi' mār-ı merdān ile ta' mīr olmuşum
5. mā-ħaşal levş-i cehāletle ħalurdım **zātiyā**
āb-ı tevĥīd-i ma' ārif birle taṭhīr olmuşum

25.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çün ezelden 'aşķ-ile ben mest-i maĥmūr olmuşum
beklerim kūy-ı ħarābātı ki ma' zūr olmuşum
2. zāhidā atma melāmet taşını bī-hūde kim
'ālemin rūsvāyım ħalk içre meşhūr olmuşum
3. dil sarāyı seng-i ta' n ile ħarābāt olalı
her taraftan luṭf-ı cānān ile ma' mūr olmuşum
4. fāriğ u āzādeyim a' lā vü ednādan geçüp
ğam ile medḥ ile yā zemm ile mezkūr olmuşum
5. şimdilik bir dil-ber-i mümtāza vërdim göñlümi
zülfünün dārına biñ cān ile manşūr olmuşum
6. dil metā' ın vëreli yağmāya 'aşķı[ñ] leşkeri
ĥamdü-lillāh **zātiyā** her laḥza mesrūr olmuşum

²⁵ 12a. Arslan 1994: 123. Ġazel: s. 81.

² a: rūsvāyım: rūsvāyıyam ZHD.

⁴ b: ile: degil ZHD.

26.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. nüṣṣa-i kübrā benim ma' nāda sırr-ı 'ālemim
cümle eşyā bendedir hep gerçi ibn-i ādemim
2. maẓhar-ı ġayb u şehādetdir vücūdum ser-te-ser
aḥsen-i taḳvīm benim kim anıñ içün ekremim
3. cümle esmā 'ilmin 'irfañımda mektüb eyledim
sırr-ı 'ilm-i '*alleme'l-esmāya* çünkü mahremim
4. 'ālem-i a' lā vü esfel cümle seyrānımdadır
her 'aşırda devr eden dārā ile ben hem-demim
5. bu derūnum gülşeni saḳf-ı semāvātında ben
'ayn-ı 'arşullāhı buldum şād-mānım ḥurremim
6. çeşme-i āb-ı ḥayātı isteyen gelsin berü
ma' nī-i hıẓr-ı zamānım anıñ içün mübhemim
7. nuṭḳ-ı ḥaḳdır feyz alan dilden ḥaḳıḳat **zātiyā**
ol vecihden bī-maḳālim bī-lisānım ebkemim

²⁶ 12a. Arslan 1994: 122. Ġazel: s. 81.

¹ a: kibri: suġra ZHD.

² b: benim: benim ZHD.

³ a: mektüb: mektüm ZSD.

b: sırr-ı 'ilm 'ilm alleme'l-esmāya: sırr-ı 'ilm-i alleme'l-esmāya ZSD.

“**Alleme** ādeme'l-**esmāe** külleḥā.”: Allah, Âdem'e bütün **isimleri öğretti** (Bakara 2/31).

⁴ a: dārā ile ben: dār ile men ZSD.

⁷ a: alan: olan Y.

b: vecihden: ecilden SZD.

27.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün fe' ülün

Hezec + --- / + --- / + ---

1. erenler tā ezelden yana geldi
cemāliñ şem' ine pervāne geldi
2. temevvüc eyleyüp deryā-yı vaḥdet
bu keşret 'ālemin seyrāna geldi
3. bular mektüm iken kenz-i ḥafide
binā gāh şūret-i insāna geldi
4. ḳazā çevgānına ḳarşu ser-ā-ser
başın ṭop eyleyüp meydāna geldi
5. düşüp herkes birer isme [mücellā]
anıñcün her biri bir şāna geldi
6. anıñcün iḥtilāf oldı hüveydā
kimi bilgiç kimi bīgāne geldi
7. bu sırdan oldı hep envā' u dilden
kimi uşlu kimi dīvāne geldi
8. bularıñ sırrını cānā şorarsañ
bu dünyāya bular āyā ne geldi

²⁷ 12b. Arslan 1994: 144. Ġazel: s. 95.

³ a: ḥafide: ḥafāda SZD.

b: binā gāh: binā gāh u Y.

⁴ a: ḳarşı: ḳarşu SZD.

⁵ a: birer isme [mücellā]: birer isme ... Y.

⁶ bilgiç: biliş SZD.

9. bilür nefis ü rabbini gümānsız
bu ecsāma bular ‘irfāna geldi
10. içüp ‘āşıklar ‘aşkıñ cur‘ asından
ayılmadı olar mestāne geldi
11. ḥaḳīḳat erleri meydān-ı ḥaḳḳa
anıñçün cān atup merdāne geldi
12. getürdi her biri dürlü hüneler
ḳamusı rahmet-i raḥmāna geldi
13. ḥudāyā saña lāyık nesnesi yok
bu **zātī** luṭf ile iḥsāna geldi

28.

[Nazım]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bī-şu‘ ūrum ḳayd-ı sevdā-yı sivāyı n’eylerim
ehl-i tecrīdim libās-ı mā-sivāyı n’eylerim
2. ḳışşa-i ber-‘ arza-i şāh-ı şehīdi diñledim
bī-dilim efsāne-i şāh u gedāyı n’eylerim

⁹ a: bilür nefis ü: bilip nefisini ZSD.

²⁸ 13a. Nazım: Kıt‘ a Y. Bu şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

29.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. çün nidā-yı şubḥ-demden érdi sem' -i cāna hū
anıñ içün eyledi cān bülbülin dīvāne hū
2. cām-ı hūdan nūş edenler cān u başın terk édüp
dā'imā eyler şafā erbābını mestāne hū
3. 'ārif-i billāh olanlar bildiler hū seyrini
keşf-i esrār étmedi 'ālemde hiç nādāna hū
4. hū dēdikçe qalb-i 'uşşākı feraḥ-nāk eyler ol
ol sebebdan dürlü ḥāletler vērir insāna hū
5. hū ile buldı ma'ārif erleri ḥaḫdan vüçüd
anıñ içün feyz olur her dem dil-i merdāna hū
6. mā-sivā āşārını nefy eyle dilden zātiyā
cān u dilden 'aşq-ile dē ṭurma yana yana hū

30.

[Nazım]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. tecellī-i zāta 'āşıklar fedā-yı cān edenlerdir
fenā-ender-fenā 'ālemlerin seyrān edenlerdir

²⁹ 13b. Arslan 1994: 131. Gazel: s. 85.

² a: başın: başı ZSD, édüp: eder ZSD.

³ a: seyrini: sırrını ZSD.

³⁰ 13b. Şairin mahlası belli olmadığı için şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

2. sülûkî ehl-i tecrîdîñ şuhûdî hâl-i tefrîdîñ
üçüncü rütbe tevḥîdîñ yolın cevlan edenlerdir

31.

[Ġazel]

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + – –

1. ehl-i islâm işlerin şu demde inkâr êtdiler
çün nesîmîyi ḥaleb şehrinde ber-dâr êtdiler
2. seyyide cevr êdeler zulm ile ḥaḳḳı başdılar
aḥsen-i taḳvîmî gör kim nice inkâr êtdiler
3. müftîler fetvâ vèrüp hem ḥaḳḳı setr êtdiler
küfr êdüp îmâna gelmez gelmege 'âr êtdiler
4. ḥaḳ baña [emreyledi] söyle dèdi çün söyledim
sözlerim destân êdüp 'âleme tekrâr êtdiler

³¹ 14a. Öztelli 1969: 86. Gazel: s. 80; Ayan 2020: 156. Gazel: s. 376. Seyyid Nesîmî ve Kul Nesîmî neşirlerinin her ikisinde de olan bu şiirin hangi Nesîmî mahlaslı şaire ait olduğu tartışmalı bir konudur. Erol Gündüz makalesinde Seyyid Nesîmî'nin öldürülmesinin ve ona karşı yapılan haksızlıkların dile getirildiği bu gazel ile ilgili Kul Nesîmî'nin kendisini Seyyid Nesîmî'nin yerine koyarak onun hakkını savunduğundan bahsetmiş ve şiirin aitliğini Kul Nesîmî'ye isnâd etmiştir (Erol Gündüz, Divan Şairi Seyyid Nesîmî'nin Halk Şairi Kul Nesîmî Üzerindeki Etkileri, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12), 2010, s.207). *Seyyid Nesîmî Divanı* üzerine çalışma yapan Hüseyin Ayan ise şairin öldürülmesini konu alan bu şiirin, Seyyid Nesîmî'nin vefatından yüz yıl sonra divanına girdiğinden bahsederek hiçbir kimsenin öldükten sonra şiir kaleme alamayacağını düşünerek söz konusu gazelin Seyyid Nesîmî'ye ait olmadığını kesin bir ifadelerle dile getirmiştir. Ancak Kul Nesîmî'ye de ait olmadığını düşünen Hüseyin Ayan, şiirin Seyyid Nesîmî'ye hayran bir kimse tarafından kaleme alınmış olabileceğini de ileri sürmüştür (Hüseyin Ayan, Kul Nesîmî'ye Âit Olduğu Sanılan Şiirler, *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, 6, 1973, s. 28). Çalışmamızda ise tenkitli metin oluşturulurken şiirin Kul Nesîmî'ye ait olma ihtimalini göz önünde bulundurarak KND. neşrinin karşılaştırılması yapılmıştır.

¹ a: islâm: îmân KND, şol: şu KND.

² b: seyyide cevr êdeler: öyle kim cevr eyleyüp KND, êdeler: êdüp hem Y.

³ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

müftîler: müftüler KND, vèrüp hem ḥaḳḳı setr: verüben hakkı bâtıl KND.

⁴ a: dèdi çün: deyüben KND.

b: destân: dâsitân Y, 'âleme tekrâr: âlemde destân KND.

5. b ley p bıçakları çünki tenime kıydılar
sağ iken men   aşıkı g r nice b m r  tdiler
6. soydılar bıçaklar ile etim ile tenimi
yas t t p gökde melekler cümlesi z r  tdiler
7.  y **nes m ** v şıl oldu  rahmet-i rahm na sen
cennet 'l-me 'v  bulup yerini g lz r  tdiler

32.

[ azel]

F ' il t n f ' il t n f ' il t n f ' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. t  ezelden sen benimle   ahd   peym n eyledi 
gösterüp ol [h b] cem li  y  ne pinh n eyledi 
2. d medin mi sev beni derdine derm n olayım
sevdigim  n artdı derdim y  ne derm n eyledi 
3. bir  ulunu kerbel [da] eyledi  şusuz şeh d
bir  ulunu  ul iken hem m şra sult n eyledi 
4. bir  uluna v rmedi  d ny da bir gömlek g ye
bir  uluna m lk ni v rdi  s leym n eyledi 

⁵ a: b ley p bıçakları çünki tenime: biley ben bıçakların çünkü c nıma KND.

b: men: ben KND.

⁶ a: soydılar: urdılar Y, bıçaklar ile etim ile tenimi:  ıkardılar tenimden   n derimi KND.

b: t t p: edüp KND.

⁷ a: rahmet: h lik KND.

b: cennet 'l-me 'v  bulup yerini: cennet 'l-me 'v ya vardı  yerin Y.

³² 14b. Şiir, *Türk Şairleri* adlı kitapta yer almaktadır. Ergun ty: s. 234.

² a: olayım: ideyim TŞ.

³ Söz konusu şiir TŞ.de 4. beyitte yer almaktadır.

⁴ Söz konusu şiir TŞ.de 4. beyitte yer almaktadır.

b: m lk ni v rdi : mülki virdin hem TŞ.

5. hem kuluñdur hem resülün şâh-ı kevneyn muştafâ
on sekiz biñ ‘ âlem içre anı sulţân eylediñ

6. şeyh cemâli ağlamakdan gözlerine kan tolar
yeri gögi ‘ arş u kürsi dostı seyrân eylediñ

33.

[Ėazel]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy gönül bir de[rde] düş kim anda dermân gizlidir
gel qarış bir çatreye kim anda ‘ ummân gizlidir
2. terk édüp nāmūs u ‘ ârı gèy melâmet hırkasın
bu melâmet hırkasında nice sulţân gizlidir
3. degme bir derviş hakîre hór dèyü kılma nazâr
kalbiniñ her gūşesinde ‘ arş-ı rahmân gizlidir
4. terk édüp nāmūs u ‘ ârı gèy melâmet hırkasın
bu melâmet hırkasında nice sulţân gizlidir
5. nuţka gelse cân u dilden bu hayât-ı câvidân
ma‘ şūkuñ kalbinde bul cânında cânân gizlidir

⁵ a: kuluñdur: habîbin TŞ, şâh-ı kevneyn: fahr-i âlem TŞ.

⁶ a: gözlerine: gözlerinden TŞ.

b: yeri gögi ‘ arş u kürsi dostı: arş ü kürsi hem cemâli dostı TŞ

³³ 14b. Güneş 1994: 14. Ėazel: 223.

² a: nāmūs u ‘ ârı gèy melâmet: ‘ ârı nāmūsı giy ferâgat ERD.

b: melâmet: ferâgat ERD, nice: sırr-ı ERD.

³ a: hakîre hór dèyü kılma nazâr: fakîri hór görüp hór bakma kim ERD.

b: kalbiniñ: gönliñün ERD.

⁵ Bu beyit ERD. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

a: nuţka gelse cân u dilden bu: muhib ise cân ü dil bulur ERD.

b: ma‘ şūkuñ kalbinde bul cânında cânân: dervişün her bir sözünde âb-ı hayvân ERD.

6. gör bu eşrefoğlu rûmî baħr-i ‘aşka neyledi
baş u cânı terk édüp cānda cânān gizlidir

34.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel beri ey t̤alib-i esrār-ı haḳ kıl intizār
būlbūl-āsā eyle efġān çün erişdi nev-bahār
2. bu vücūduñ zevraḳını şal haḳīḳat baħrine
ma‘ rifet şehrine êrgür t̤a olasıñ nām-dār
3. *şemme vechullāh* sırrından olanlar hişşe-mend
ḳanda baḳsa gördiler dīdār-ı ‘aşḳı āşikār
4. bildiler kim evvel oldur āḫir oldur zāhir ol
bāḫın oldur haḳdan artıḳ görmediler pāyidār
5. anıñ içün haḳ yolunda cân u başı vërdiler
anıñ içün māl u mülki eylediler t̤arumār
6. cām-ı vaḫdetden içüp medhūş olupdur z̤ātiyā
anıñ içün olmaz anlar zerre denlü ‘aḳl[a] yār

⁶ Bu beyit ERD. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: ‘aşka: ‘aşḳda ERD.

b: baş u cânı terk édip cānda: cân u başından geçüp cânında ERD.

ERD. neşrinde bulunmayıp mecmuada yer alan 4. beyit şu şekildedir:

terk édüp nāmūs u ‘ārını melāmet ḫırḳasın

bu melāmet ḫırḳasında nice sulṭān gizlidür (Güneş, 1994, 14. s. 223)

³⁴ 15a. Arslan 1994: 49. Gazel: s. 44.

¹ a: beri: beru ZSD.

³ b: ‘aşḳı: haḳḳı ZSD.

⁴ a: oldur: evvel Y.

35.

Ḳalenderī

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. bu dil yine bir āfet-i mekkāre ṭolaşdı
mekkāre gözüm gözleri mekkāre ṭolaşdı
2. meydān-ı muḥabbetde gezerken dil-i şeydā
dil dil-bere dil-ber dile dil-dāra ṭolaşdı
3. gülşende fiḡān eyler iken bülbul-i şeydā
gül bülbüle bülbul güle gül ḥāra ṭolaşdı
4. destinde ṭutup cām-ı meyi sākī-i devrān
mey sāḡara sāḡar meye mey nāra ṭolaşdı
5. èy 'āşık 'ömer aç gözini baḡ şu cihāna
ḡam 'askere 'asker ḡama ḡam ḥ'āra ṭolaşdı

36.

[Ġazel]

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel - + -- / - + -- / - + -- / - + --

³⁵ 15b. Karasoy ve Yavuz 2010: 1324. Şiir: s. 508.

¹ a: āfet-i mekkāre: cevr-i sitemkāra ÂÖD.

² Bu beyit ÂÖD. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

b: dile: dil-i ÂÖD.

³ Bu beyit ÂÖD. neşrinde 2. beyitte yer almaktadır.

b: güle gül ḥāra: gül-i gülzāra ÂÖD.

⁴ a: destinde: destine ÂÖD, meyi: cemin ÂÖD.

b: meye mey nāra: mey-i gülñāra ÂÖD.

⁵ Bu beyit ÂÖD. neşrinde 6. beyitte yer almaktadır.

b: ḡama ḡam ḥ'āra: gam-ı gamhāra ÂÖD.

Mecmuada bulunmayıp ÂÖD. neşrinde yer alan 3. beyit şu şekildedir:

vechinde onun devr-i arak zâhir olunca

dür şebnemde şebnem dūr-i dildāra dolaştı (Karasoy ve Yavuz, 2010: s. 508).

³⁶ 16a. Erol 2002: 92. Gazel: s. 281-282. Mecmuada gazelin mahlası yazılmadığı için kime ait olduğu belli değildir. Fakat yapılan araştırmalar sonucunda şiirin 18. yüzyıl tekke şairlerinden Kütahyalı Azbî Baba'ya ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır.

1. ḥaḳ saña senden yaḳındır cümle eşyā sendedir
 bir nazar eyle gözüñ aç gör temāşā sendedir
2. geç ihānet perdesinden kim bugün sensiñ emīn
 sen emīnu'l-lāh-ı ḥaḳsıñ sırr-ı mevlā sendedir
3. bir gözet bir şöyle bir tır bir ulu sālīk ile
 mescid ü meyḥāne sensiñ hem kilīsā sendedir
4. ḳaḥr u luṭf [u] küfr ü imān hep çü sensiñ *lā-teḥaf*
 maẓhar-ı esmā çü sensiñ lā vü illā sendedir
5. ‘ālem-i kübrā özüñdür [*‘azbiyā*] ḥ^vābdan uyan
 yēdi ḳat yēr yēdi ḳat gök yēdi deryā sendedir

37.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. ṭālīb-i ḥaḳ olup derde düşenler
 derdiniñ dermānın arar hū dēyü
 bir mürşid-i kāmīl şeyḫi bulunca
 ḳolların boynuna ṭolar hū dēyü
2. mürşid olan görür anıñ işini
 aḳıdır gözinden ḳanlı yaşını
 secdeden ḳaldırmaz aṣlā başını
 yüzini yērlere sürer hū dēyü

³ a: gözet: görün ABD, şöyle: söyle ABD, ulu sālīk ile: otur bir de işit ABD.

⁴ hep çü: kāmī ABD.

“Ve lekad evhaynā ilā en esri bi ibādī fadrib lehum tarīkan fil bahri yebesā (yebesen), **lā tehāfu** deraken ve lā taḥşā.”: (Firavun’un imana yanaşmaması üzerine) Mûsâ’ya, “Kullarımı (İsrailoğulları’nı) geceleyin (Mısır’dan) yürütüp çıkar. Yakalanmaktan **korkma**sızın, endişe etmeksizin onlara denizde kuru bir yol aç” diye vahyettik (Tâ Hâ 20/11).

⁵ a: özüñdür [*‘azbiyā*] ḥ^vābdan: özüñdür ... ḥ^vābdan Y.

³⁷ **16a**. Süer 2015: 319-340.

¹ a: ṭālīb: ṭāleb ŞSD, ḥaḳ: ḥüsnüñ Y.

² a: görür: bilür ŞSD.

b: kanlı: ḳanlı ŞSD.

c: aṣlā: olur ŞSD.

3. ‘aql[1] hem-rāh olur īmān yār olur
ḥaḳḳa ‘āşık olan beñzi şar’ olur
günāhı ‘afv olur gönli nūr olur
gönli murādına erer hū dēyü

4. şemsī bu sırların iyi bilenler
bu yol ‘ārifūndir uyup bilenler
cānına başına kıyabilenler
gönül muḥammedi arar hū dēyü

38.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dost yoluna ser vèrenler sırr-ı esmādan geçer
bend olur āl-i ‘abāya kevn ü ‘uḳbādan geçer
2. ‘andelīb-veş murğ-ı dil feryād eder her rüz u şeb
bāğ-ı dilde gül-fem olur dil-i şeydādan geçer
3. mezheb-i sırr-ı ḥaḳīḳat olmuşuz biz tā ebed
terk eden bunda mecāzı cümle ḥulyādan geçer
4. mürşidim oldur muḥammed rehberim cibrīl-emīn
şıdḳ ile bende olanlar nefis ü dünyādan geçer

³ a: olur: olup ŞSD.

c: olur gönli: olup küllî ŞSD.

d: gönli murādına erer: server-i enbiyâ’yı arar ŞSD.

⁴ a: sırların iyi bilenler: sırları tıyabilenler ŞSD.

b: uyup bilenler: uyıabilenler ŞSD.

c: kıyabilenler: kıyıabilenler ŞSD.

d: gönül muḥammedi arar: küllî murādına irer ŞSD.

³⁸ 16b. Söz konusu şiirin “Kudret” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

5. **ḳudretā** bu dehr içinde berḥudār olduḡsa ger
‘āleme nuṭḳ u eṣ‘ārīñ dürr-i yektādan geṇer

39.

[İlāhī]

10’lu hece ölçüsü

1. yandım yakıldım ben nār-ı ‘aşḳa
‘andelīb oldum gūlzār-ı ‘aşḳa
2. fetḥ etti ḳalbim çün nūr-ı zātı
müstaḡrak oldum envār-ı ‘aşḳa
3. ḥizmet edersen şeyḥ eşiginde
maḥrem olursuñ esrār-ı ‘aşḳa
4. *ene’l-ḥaḳ* sırrı ḥālīm olursa
manşūr olurum ber-dār-ı ‘aşḳa
5. nice süleymān geldi cihāna
ben süleymānım hengām-ı ‘aşḳa

⁵ a: berḥurdār: berḥurdār Y.

³⁹ **17a.** Söz konusu şiirin “Gafûrî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir. Ancak Kul Nesîmî’nin aşağıdaki şiiriyle benzerlik göstermektedir. KND. neşrinde altı beyitten müteşekkil olan şiir, mecmuada dokuz beyittir (Detaylı bilgi için bkz. Öztelli, 1969, s. 45). KND. neşrindeki şiir şu şekildedir:

yandım yakıldım ben nār-ı aşḳa
andelib oldum ben zār-ı aşḳa

bezm-i elestten mest olup gelir
ben bende oldum sevda-yi aşḳa

nice süleyman geldi cihana
ben süleyman hünkâr-ı aşḳa

zūlfün hevâsı eyledi hayran
olmuşum mansur ben dār-ı aşḳa

mahvetti beni nurdan envarı
müstaḡrak oldum envar-ı aşḳa

seyyit nesîmî terk et bu resmi
yandır bu cismi âteş-i aşḳa (Öztelli, 1969: s. 45)

6. pīrim sulṭān sulṭān-ı ḥayātī
gülleri ṭolı gülzār-ı ʿaşka
7. ʿāleme mürşid olup ben geldim
ḥālvetiym ben dil-dār-ı ʿaşka
8. ʿâşıklar geliñ vuşlatı buluñ
şarāba ṭoyuñ dīdār-ı ʿaşka
9. bezm-i tecellī yansun bi-küllī
kalmasun cüz ʾi **ġafūrī** ʿaşka

40.

[İlāhī]

11’li hece ölçüsü

1. ben ʿâşık oldum allāhıñ adına
ṭoyamadım lezzet-ile ṭadına
şimdi girdik érenler şoḥbetine
baña allāh gerek cihān gerekmez
2. koyun beni yanayım kül olunca
tağlara düşeyim mecnūn olunca
ḥaḳka yalvarayım vāşıl olunca
baña allāh gerek cihān gerekmez
3. kaʿbeniñ yolları bölük bölükdür
benim cigercigim delik delikdir
kaʿbe dèdikleri pür gölgelikdir
baña mürşid gerek cihān gerekmez

⁴⁰ 17a. Yapılan incelemeler sonucunda şiirin 13. yüzyıl tekke şairlerinden Yunus Emre’ye ait olduğu tespit edilmiştir. İnternet ortamında yapılan taramada şiirin Yunus Emre’ye ait olduğu tespit edilse de YED. neşrinde söz konusu şiire rastlanılmamıştır.

³ c: pür: nūr Y.

41.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. murğ-ı dil feryāda başlar görmesem dil-dārımı
қан дөкер bu çeşm-i giryān artdırır haq zārımı
2. ol kemān-ebrū nigārıñ yoluna cān vërmege
dönmezem *ḳālū belādan* ètmişim iḳrārımı
3. her kaçan eyler tecellī zülfünñ her telleri
‘aqlımı yağmā ederler bilmezem pāzārımı
4. küfr [ü] dīn imān u mezheb perdedir ‘aşıklara
cümlesin sildim süpürdüm dosta vërdim varımı
5. in ü āndan geçmeyince **naḳṣiyā** āşüfte-dil
ètmedi ol meh tecellī görmedim ben yārımı

42.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

⁴¹ 17b. Atik 2003: 179. Ġazel: s. 310.

b: artdırır: arturur NAD.

² “Ve iz ehaze rabbuke benī ādeme min zuhūrihim zurriyyetehum ve eşhedehum alā endusihim, elestu birabbikum, **ḳālū belā**, şehidnā, en tekūlū yevme’l-ḳiyāmeti innā kunnā an hāzā gāfilīn (gāfilīne).”: Rabbin, Ādem oğullarından, onların bellerinden zürriyetlerini almış, onları kendine şahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz değil miyim (demiş). (Onlar da), **evet** (buna) şahidiz, **dediler**. Kıyamet günü biz bundan habersizdik, demeyesiniz (A’ rāf 7/172).

³ b: pāzārımı: bāzārımı NAD.

⁴ a: küfr [ü] dīn imān: küfr ü imān dīn NAD.

b: süpürdüm: sıyurdum Y, varımı: zārımı NAD.

⁵ Bu beyit NAD. neşrinde 6. beyitte yer almaktadır.

a: āndan: ānda NAD, naḳṣiyā: naḳṣi-i NAD.

Mecmuada bulunmayıp NAD. neşrinde bulunan beyit şu şekildedir:

levh-i dilden okıdum ben bu mu‘ammā sözleri

oldırur kim ḥalk-ı ‘ālem añlamaz güftārımı (Atik, 2003, s. 310)

⁴² 17b. Kuzu 2021: 174. Ġazel: s. 179.

1. da‘ vet êtdüm vaḥdete ‘āşıkları mey-ḥāneden
ḫana ḫana ‘aşk meyın nūş êtdiler peymāneden
2. saḳī-i vaḥdet leb-ā-leb şundı ‘aşkı anlara
mest olup fark êtmediler mescidi dem-ḥāneden
3. şoyunup deryā-yı zāt-ı muṭlaḳa ğark oldılar
vaḥdete keşretde āgāh oldılar dūr-dāneden
4. zevḳ-i dīdārdır dem-ā-dem anlarıñ cünbüşleri
cām-ı ‘aşkı içdiler ol gözleri mestāneden
5. şem‘ -i vaşla yanmağa pervāne oldu dilleri
vāşıl-ı dīdār olardır anlara pervāneden
6. zevḳ-i dīdār anları tā şöyle ser-mest êtdi kim
ḫayret içre seçmediler ka‘ beyi put-ḥāneden
7. **sa‘ diyā** derd ehli gelsün bezm-i ‘aşḳa merḫabā
tā ki zevḳ almak dilerse vuşlat-ı cānāneden

43.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. baña feyz-i şuhūd êtdi cenāb-ı ḫazret-i yezdān
niye baḳdımsa ol yüzden göründi bī-cihet raḫmān
2. cemāli tutmuş āfāḳı görünmez lākin a‘ māya
görür ḫaḳḳı ‘ārefden ders alup kāmīl olan insān
3. vişāli bezmine da‘ vet êder ‘uşşāḳ-ı bi’llāhı
olardır ḫazret-i dīdār-ı sübhānda ulu’l-iḳān

⁴³ 18a. Kuzu 2021: 176. Ġazel: s. 180.

4. şular kim *nahnu akreb* dersin aldı muşhaf-ı dilden
olardır mekteb-i ‘irfân-ı tende şâhib-i ‘irfân
5. kuruldı **sa‘diyâ** pāzār-ı ‘aşk sūk-ı muḥabbetde
varup al tāk-ı şehvārı otur vaḥdetde ol sulṭān

44.

[Ġazel]

Fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilātūn fā‘ ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bāde-i ‘aşkı içen ol sākī-i peymāneden
mest ü ḥayrān oldu seçmez cāmi‘ i dem-ḥāneden
2. kuhl-i *mā-zāga’l-başar*la gözleri mekhūl olan
bī-cihet ḥaqqı görür kāşāneden viraneden
3. zevk-i dīdārı bulan ‘āşık ebed dem-bestedir
‘ākıl iseñ ‘aklı қо āgāh olup divaneden
4. eşiden *innī enallāh* sırrını dört kūşeden
gördi vechiñ bī-mekān ol ka‘beden put-ḥāneden
5. gör nice ‘āşık yanupdur ḥaḳ yolunda ‘āşık-ile
şem‘ -i vaşla yanmağı gör **sa‘diyâ** pervāneden

⁴ “Nahnu akreb” ifadesi “biz daha yakın” anlamına gelmekte olup Kur’an-ı Kerim’de iki ayette yer almaktadır geçmektedir. “Ve lekad halaknel insāne ve na‘lemu mā tuvesvisu bihī nefsuḥ (nefsuhu), ve **nahnu akrebu** ileyhi min ḥablil verīdi”: Andolsun, insanı biz yarattık ve nefsinin ona verdiği vesveseyi de biz biliriz. Çünkü **biz** ona şah damarından **daha yakın**ız (Kāf 50/16). “Ve **nahnu akrebu** ileyhi minkum ve lākin lā tubsirūn (tubsirūne)”: **Biz** ise ona sizden **daha yakın**ız. Fakat siz göremezsiniz (Vākıa 56/85).

⁴⁴ 18b. Kuzu 2021: 157. Ġazel: s. 166.

⁴ “Fe lemmā etāhā nūdiye min şātıl vādil eymeni fil buk‘atil mubāreketi mineş şecerati en yā mūsā **innī enallāhu** rabbul ālemīn (ālemīne)”: Mūsā, ateşin yanına gelince o mübarek yerdeki vadinin sağ tarafındaki ağaçtan şöyle seslenildi: “Ey Mūsâ! **Kuşkusuz** âlemlerin Rabbi olan **Allah benim**, ben!” (Kasas 28/30).

45.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. düşdi sevdā ibtidā senden baña benden saña
cām-ı ʿ aşkıñ dil-berā senden baña benden saña
2. sevdiğim cehd edegör sen bir yaña ben bir yaña
olmasun ašlā cefā senden baña benden saña
3. bu muḥabbet dü gönülden müşk-i ʿ anber-büy-ı bñ
esse bir bād-ı šabā senden baña benden saña
4. gül-fem-i mey-i lebinden şun ḥabībā cām-ı cem
keşf ola zevk u şafā senden baña benden saña
5. ʿ aşk baḥşı ḥākīyā oldı muḡān yezdāndan
kim bu sevdā cā-be-cā senden baña benden saña

46.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. eylemek dil-ber ile ülfet merākımdır benim
eylemezdim olmasa elbet merākımdır benim
2. bezm-i ülfetde ḳadem başsa o mihr-i nāz ile
hoş ḳıyām etmek aña ḡayet merākımdır benim

⁴⁵ 19a. 19. yüzyılda yaşamış ve Bektāšî saz ozanları arasında yer almış Hākî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁴ a: gül-fem-i: gül-femi Y.

⁴⁶ 19a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākî'ye ait olan bu şiir herhangi bir yerde bulunmamaktadır.

3. ètmeden her rûz u şeb ârzû temennâdan ġaraz
ya‘ nî tenhâ yâr ile ħalvet merākımdır benim
4. kâseyi dil-dâr elinden leb be-leb nûş eylemek
öyle bir zevk ü şafâ ‘ işret merākımdır benim
5. [her zamân] kâma erişmekdir murâdım **ĥâkiyâ**
şanma ġayri çekdigim ġayret merākımdır benim

47.

[Ġazel]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dem be-dem cân bûlbûli ġülzâra eyler ârzû
görmege ġül vechini hem-vâra eyler ârzû
2. murġ-ı dil pervâne-veş gördükde şem‘ e cân atar
yanmaġa şol âteş-i ruġsâra eyler ârzû
3. dil cemâliñ cennet-i a‘ lâyı ħ‘âhî eylemez
dâ‘imâ behcet cemâl-i yâre eyler ârzû
4. şûfiler cennâtı andıkça içerden cân gider
‘âşık-ı âvâreler dîdâra eyler ârzû
5. herkesiñ göñlünde bir dil-dârı var eglencesi
ĥâkiyâ bâkî olan dîdâra eyler ârzû

⁴⁷ 19b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

48.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. dem be-dem 'aşk bādesinden cānıma lezzet gelir
kāse-i leb-rīz-i 'aşqdan ṭab' a ḥālet gelir
2. her kaçan dil-dār-ı yārdan ayru olsam bir sâ' at
teng olur başıma dünyā gönlüme şıķlet gelir
3. yalıñuz cennāt-i 'adnīñ zevķi zindāndır baña
yār ile zindānda olsam hep baña cennet gelir
4. ol kadar müştāk-i yārim cān u dilden tā ezel
görmesem dil-dārı bir ān 'aķlıma hiffet gelir
5. **ḥākiyā** çekme elem şād u feraḥ-nāk ol hemān
bu meşeldir başa aķdem yazılan elbet gelir

49.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zahidā biz 'aşq-ile mestāneyiz ḥoş gör bizi
kim ḥaķīķat sākin-i mey-ḥāneyiz ḥoş gör bizi
2. nār-ı nūr-ı ḥaķ ile yandık yakıldık tā-ezel
şimdi ḥaķķıñ şem' ine pervāneyiz ḥoş gör bizi

⁴⁸ 20a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāki'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁴⁹ 20b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāki'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

3. kaydımız yok zerrece dünyā vü uḥrādan yaña
ferd-i ḥaḳḳa şöyle bir dīvāneyiz hoş gör bizi
4. lā-mekāndan devr olup bu ʿālem-i kār-ḥāneden
işbu yerde şöyle bir bīgāneyiz hoş gör bizi
5. perr açup lāhūt elinden ḥākī halkıñ seyrine
gelmişiz bu ʿāleme bī-lāneyiz hoş gör bizi

50.

[Ġazel]

Mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün mefāʿ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. müheyyā oldı sākī bezm hep dil-āşinālarla
pey-ā-pey sen de cāmıñ ile sākī pür-şafālarla
2. kudüm-ı pāk édüp tenhā bezendi ʿāşık-ı şeydā
donandı sū-be-sū bu bezm-i şāfi meh-liḳālarla
3. bu bezm-i ʿāşıkān içre kerem kıl ʿālī-himmetle
güşād olsun ser-ā-ser ülfeti bā-aşdiḳālarla
4. düzen vēr muṭribā ṭanbūrına ḥāzırda ol zīrā
kızışdı meclis-i rindi gurūh-ı dil-rübālarla
5. severseñ bir vefā-cū yāre dil vēr kim dü ʿālemde
yazıḳdır ʿömrini şarf étme ḥākī bī-vefālarla

⁵⁰ 20b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākī'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

¹ a: bezm: meclis Y.

51.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. dèdim cānā seniñ vechiñ neden kim böyle tābişdir
dèdi ' aşık baña bahş-ı hūdāvend-i mehāveşdir
2. dèdim cānā niçün qaşñ göziñ cevlan-ı cān eyler
dèdi ok atmada vaqqāş gibi meşhūr kemān-keşdir
3. dèdim cānā saña şol hāl-i hindū söyle kim vèrdi
dèdi ' aşık bizim mevlūdımız sūdān [u] hābeşdir
4. dèdim cānā cihān içre mişālñ var mıdır yok mı
dèdi bilmem gören dèr kim beni yūsufa hem-deşdir
5. dèdim cānāna sen çağındasiñ mecburuñum söyle
dèdi èy hākiyā öğren çehār u penç ile şeşdir

52.

[Ġazel]

Mef' ulū mefā' ilū mefā' ilū fe' ulūn

Hezec - - + / + - - + / + - - + / + - -

⁵¹ 21a. Salcı 1940: s. 56. Mecmuada yer alan Hākî mahlaslı şiirlerden sadece bu şiire rastlanılmıştır. Vahit Lütü Salcı'nın "*Kızılbaz Şairleri IX.*" başlıklı yazısında ve Tâhâ Tuna Kaya tarafından 2008 yılında yüksek lisans tezi olarak çalışılan "*Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde Dedim-Dedi*" isimli çalışmasının 169. sayfasında yer alan bu şiirin yapılan araştırmalar sonucunda 19. yüzyılda yaşamış ve Bektâşî saz ozanları arasında yer almış Hākî'ye ait olduğunu düşünmekteyiz. Metnin tenkiti ortaya koyulurken Salcı'nın yazısı dikkate alınmıştır.

¹ a: cānā: dilber SKŞ, kim: ki SKŞ.

b: bahş-ı hūdāvend-i: bahşi hūdavendi SKŞ.

² a: cevlan-ı: cevlan SKŞ.

³ Bu beyit SKŞ. neşrinde 4. Beyitte yer almaktadır.

a: şol hāl-i: şol hali SKŞ.

⁴ Bu beyit SKŞ. neşrinde 5. Beyitte yer almaktadır.

b: kim beni yūsufa hem-deşdir: kim bana yusufla kardeşdir SKŞ.

⁵ a: cānāna sen: dedin cānā sin SKŞ, mecburuñum: mecburuna SKŞ,

b: hākiyā: hāk-sār Y.

⁵² 21a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

1. raḥm eyle baña kıst-ı panayayı severseñ
cevr étme eger meryemi anayı seversen
2. sevdim seni biñ cān ile ben sen de bilirsñ
luṭf eyle güzel çañlı kilisāyı seversen
3. üftāde saña oldı gönül ğayrı ne çāre
yād étme beni nūr-ı iliyāyı seversen
4. bir görmek-ile meh-rū seniñ ‘ aşıkıñ oldum
hor görme güzel sen beni āyāyı seversen
5. érdir güzelim vuşlatına ḥākīyi bir şeb
meryem anayı hem daḥi ‘ isāyı severseñ

53.

[Ġazel]

Mef’ ūlū mefā’ ilū mefā’ ilū fe’ ūlūn

Hezec – – + / + – – + / + – – + / + – –

1. mest eylemediñ bāde-i ḥamrā neme lāzım
aḥkām baña hem-dem-i ‘ uzmā neme lāzım
2. maḥbūb ile mey içmege ḥ’āhi gönül eyler
bī-sākī olan meclis-i tenhā neme lāzım
3. bu rāhī de bir rind-i gedā teşne āteş-nāk
gül-fāmı gerek ṭab’ ıma ḥalvā neme lāzım
4. tā bezm-i ezel ‘ aşk-ile teslīm-i rızāyım
kālā-yı ḥarīr devlet-i dārā neme lāzım

⁵³ 21b. Bu gazelin hangi “Lutfi” mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ ḥamrā: ḥamrā Y.

5. mir 'āt-ı gönül kaṭre olan **luṭfi**ya aḳdem
ol yār gerek ḡayri dil-ārā neme lāzım

54.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. bu mürde cismime cān vèrmesün cānāndan istersem
benim derdime dermān ètmesün loḳmāndan istersem
2. elest bezmi deminden mest [ü] medhūş olmuşum yā hū
baña mey vèrmesün ol sākī-i devrāndan istersem
3. cenāb-ı lā-yezāl [...] kā'inün yazmış
beni idḥāl-i cennet ètmesün rıḍvāndan istersem
4. **gedāyī** rızķıñ elbetde gelir *naḥnū ḳasemnādan*
bu rızķım ḳat be-ḳat kessün eger insāndan istersem

55.

[Ġazel]

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Remel + + -- / + + -- / + + -- / + + --

1. bu fenā dehri beḳā menzili şandım ḳaldım
ne ètdim girdigime bu ḡamda ḳapandım ḳaldım
2. dün kilīsāda gezer bir zālimi seyr ètdim
ḡayret-i 'aşķı_ile dīvāre ṭayandım ḳaldım

⁵⁴ 22a. Söz konusu şiirin 19. yüzyıl aşıklardan Tokatlı Gedâyî'ye ait olduğu tespit edilmiştir. Müstensih metinde şairin mahlasının ilk harfini yanlış yazarak karışıklığa sebep olmuştur. Gedâyî Divanı'na ulaşamadığı için şiirin tenkitli metni yapılmamıştır.

⁴ a: gedâyî: fedâyî Y.

⁵⁵ 22a. Mahzûnî Muharrem Baba'ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir kaynaktan rastlanılmamıştır.

¹ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

3. bir perî şâne ile zülfünü tağıtdı bütün
o perîşanlığa düşdüm oyalandım kaldım
4. buldı hem-rāhileriñ ka‘ be-i maqşūda vişāl
āh şāhım ne dēyem yolda ya yandım kaldım
5. şu‘ arā böyle ğazel söylemeli **maḥzūnī**
güz el ammā reh-i ma‘ nāda uşandım kaldım

56.

[Ġazel]

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bul dilā genc-i nihānı sen de serverlik budur
şirk-i iḥfādan ḥalāş ol gel dil-āverlik budur
2. perde-i keşret-nümādan seyr ēdūp bu vaḥdeti
keşf-i rāz ētme şaḳın kim pīr ü perverlik budur
3. on sekiz biñ ‘ālemiñ sırrın temāşā eyleyūp
baḥr-ı vaḥdetde gezin şāhım şināverlik budur
4. cur‘ a-yı cām-ı elestden dest-i ḳudretten bugün
nūş ēdūp vāz gelmesin kim ḥaşre-dek erlik budur
5. bāb-ı ‘aşkıñ mektebinden ders-i ḥaḳḳı **naḳşiyā**
bī-ḥurūf naḳl ētme anı ḳünki rehberlik budur

⁵⁶ 22b. Atik 2003: 40. Ġazel: s. 202-203.

¹ b: iḥfādan: aḥfādan NAD.

³ a: baḥr-ı vaḥdetde gezin şāhım şināverlik: sūret-i ḥaḳdan güzar it gel şenā-verlik budur NAD.

⁴ a: vāz: ayılma NAD, ḥaşre-dek: ḥaşr dek NAD.

⁵ ētme: eyle NAD.

57.

[Beyit]

Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilātün Fe' ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. ramazān tutmuş o nev-resteyi gördüm eridim
bu ğaẓabla ramazānı tatabilsem yēr edim

58.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. degildir haqqıñ èy zāhid şaķın medh ètme dil-dārı
ki bilmezsiñ 'aref dersin bu 'aqlıñ anda yok kārı
2. bilenler işbu esrārı çeküp el ğayr-ı haqdan çün
èrer menzil-i maqşūda olur ol cümleñiñ varı
3. reh-i 'aşkıñda dil-dārın vişāliñ isteyenler çün
çeker el ğayriden cānā olur anıñ ħarīdārı
4. çeküp el cümleden āḫir tırup kâf-ı kanā' atde
çekem sī-murğ-veş cānā haqīkat şayd ola bārī
5. rumūz-ı sırr-ı vaḥdetden ḫaber-dār olmayan **naqşī**
ne fehm ètsün bu ma' nādan ki bilmez ol bu esrārı

⁵⁷ 22b. Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

⁵⁸ 23a. Atik 2003: 174. Ġazel: s. 306.

¹ a: dersin: sırrın NAD.

b: 'aqlıñ: 'aqlın NAD, cümleñiñ: cümleñin NAD.

² b: menzil-i: menzil MAD.

⁴ b: çekem: çeker NAD, sī-murğ: şimraḫ Y, bārī: yari NAD.

59.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. amānı bilmeyen dil-ber elinden çok amānım var
olaldan ḥasta-ı 'aşkıñ ne tāb ü ne tüvānım var
2. seḥer bīdār iken yā hū dilim ḡaflete koymazlar
bu künc-i rāh-ı ḥaḫda ḡüṣe-i vaḥdet-mekānım var
3. yūri koyma kemālīñ dāmenin bir kerre destinden
görüp seyr eyledim senden yed-i ḫudret-niṣānım var
4. aḫup çeşmim yaşı çağlar gibi ḫan olsa ḡam çekmem
muḥammed muṣṭafā ṣāhım ḫüseyn ü 'alī cānım var
5. bu ḡamdan perde ref' oldı erişdim dāmen-i dosta
ne aḡyār ile yār oldum ne ṣann-i bī-ḡümānım var
6. tevekkül bābına teslīm olaldan ṣabriyā nādī
dīlimde *lā fetā illā 'alī* ṣaḫīb-sūḫanım var

60.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. ezelden sırrıma mevlā bu sevdāyı tūṭuşdurdı
ki andan āteş-i 'aşkımla ṣahrāyı tūṭuşdurdı

⁵⁹ 23a. Bu gazelin hangi “Ṣabrī” mahlaslı ṣaire ait olduğu tespit edilememiştir.

⁶ “*Lā-fetā illā 'Alī* lā seyfe illā zū'l-fikār”: **Alī'den başka genç (yiğit)**, Zū'lfikār'dan başka (keskin) kılıç yoktur (Yılmaz, 2013, s. 100).

⁶⁰ 23b. Bu gazelin “Emînî” mahlaslı hangi ṣaire ait olduğu tespit edilememiştir. Ancak şiirinin üslûp özelliklerinden hareketle 17. Yüzyıl şairlerinden Emînî (Alaybeyi-zāde Mekkî Mehmed Emîn Efendi)'ye ait olduğunu düşünmekteyiz.

2. zemīn ūzre qārār ētmez semāya eyledi cevīlān
dehānımdan ‘alev çıqdı ki bālāyı tūtuşdurdı
3. gezerken kendi hālimde ‘acāyıp derde düş oldum
nedendir bilmezem bende bu ğavġāyı tūtuşdurdı
4. derūnum āteş-i ‘aşkı ziyāde oldı gitdikçe
hemān artmaqdadır nūr-ı mücellāyı tūtuşdurdı
5. benim çekdiklerim bir bir okuyup söylesün anlar
emīnī bil ħudādan bu tecellāyı tūtuşdurdı

61.

[Ġazel]

Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilātūn Fā‘ ilūn

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘āşık oldum bir meh-i tābāna qarşudan baqar
rūz u şeb benden kaçup ya baña qarşudan baqar
2. rūyına baqdıqça şık şık āh ēderdim ġālibā
duydı mecbūr oldıġum cānāna qarşudan baqar
3. bir zamān çekdim der-āġuş ētdim ol serv-қaddi [ben]
şimdi ġūyā bilmez ol bīġāne qarşudan baqar
4. fitnelikler eylemişdir lā-cerem aġyār-ı dūn
hışma gelmiş gözleri fettāna qarşudan baqar
5. yaqdı yıqdı dūn gibi qaşr-ı dilim nā-çāre yār
kenziyā ta‘ mīr içün vīrāna qarşudan baqar

⁶¹ 24a. Salcı, 1940: s. 56.

¹ a: ya baña: yabana SKŞ.

² b: oldıġum: oldu SKŞ.

³ a: ētdim: eyledim SKŞ.

⁵ a: gibi: gece SKŞ.

62.

[Ġazel]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. levḥ-i dilde ṭālī' im ednā mıdır bilmem nedir
kevkeb-i baḥtım günü şebtā mıdır bilmem nedir
2. bilmedim gitdi neden 'ömrüm tükendi āh ile
çekdiğim bir inkisār ātā mıdır bilmem nedir
3. zerrece şād olmadım dār-ı fenānıñ bilmezim
derdi endūhī baña baḥşā mıdır bilmem nedir
4. kaṅḡı bābı arzū eylersem diyorlar git gerü
baḥt u iḡbālim şeb-i yeldā mıdır bilmem nedir
5. ḡākīyi seyyāh édüp şeb-tā-seher hep gezdiren
'aşḡ mıdır naşīb midir sevdā mıdır bilmem nedir

63.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. gel ey memdūh-ı dehriñ dil-ber-i ra' nā niḡābıñ aç
görünsün vech-i pākiñ sevdigim ḡüsñā niḡābıñ aç
2. göñül nice zamāndır h'ābı terk ètmiş seni gözler
mübārek vechini göster gel ey cānā niḡābıñ aç

⁶² 24b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁶³ 24b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

3. kamu meh-pāreler görmek için kim muntazırlardır
saña ey şūh-ı hüsnā şāh-ı bī-hemtā niķābıñ aç
4. burūc-ı hāveriñ seyyāreler seyrāne çıkmışlar
nazar etmek için ey manzar-ı leylā niķābıñ aç
5. hezār **hākī** gibi müştāk ü ser-gerdānıñ olmuştur
cemāl-i pākini tutma güzel ihfā niķābıñ aç

64.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dil-ārā böyle zülfünden baña bād-ı şabā gönder
tesellī-hātır olsun müjde-i va' d-ı vefā gönder
2. mübārek 'ıyd-ı ekberdir gelen üftādenim cānā
zekāt-ı vechini vërme raķibe sen baña gönder
3. seniñ zülfüñ gibi bahtım dil-ārā simsiyāh olmuş
cemālın pertevinden cān-fezā kalbe ziyā gönder
4. beni ərdir vişāl-i vaşlına yā şabr-ı eyyūbden
baña şabr etmek şabrı yolundan reh-nümā gönder
5. saña sen de bilirsñ **hākī** mecbūr olduğıñ ey şūh
vişāle ərmeğe bārī şehirler bir rızā gönder

⁶⁴ 25a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākī'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

65.

[Ġazel]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hāme deryā-yı murāda düşse bir menkūt olur
kāf [u] nūn harfīñ ihāṭā etmek mezbūt olur
2. şīve-i keyfiyyetiñ 'aşk-ı ilāhīdir kemāl
ehl-i temkīne hayālī şūreti mebsūt olur
3. merdüm-i çeşm-i ḥaḳīkatle baḳan bu 'āleme
her biriyle imtizāc eyler naḳar maḥrūt olur
4. ṭurre-i zūlf-i dil-āviziñ şabā tārāc eder
bir kıl-ile mu' tekid 'āşık aña merbūt olur
5. hāmeye bir kıl ṭolaşmış gibi tab' ehli ḳāl
ḥākiyā ḥāl ehli andandır dili maḥlūt olur

66.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. istiḳbāle bugün şāh-ı ḥübāna
çıkmadık ne bāy u ne gedā ḳaldı
pāk-i cemāline 'azm-i seyrāna
gitmedik ne rind ü ne riyyā ḳaldı

⁶⁵ 25b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāki'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁶⁶ 25b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāki'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

2. ḥüsnî ‘âlemlere olmuş âyîne
rām êtmiş ‘uşşâkı kendi rāhına
varmadık o şūḥuñ ḥāk-i pāyına
ne māh u ne mihr ü ne [kevkeb] kaldı

3. ḥākiyā ḥüsnine şāh-ı levendiñ
kalmadı olmadık ḥüsnine bendiñ
bendesî olmadık şūḥ[un] bilindiñ
bu şehriñ ne şāhı ne livā kaldı

67.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. ḥasbiḥālîm şabā yāre taḥrîr êt
ḥasta-ḥāl oldıgım bî-çāre söyle
merhem mi gönderir kendi mi gelir
eylesün derdime bir çāre söyle
2. görmeyelden seni êy kemān-ebrū
ḥarām oldı girmez çeşmime uyku
cemālîñ görmege ğāyetle ārzū
dilde var elde yok ne çāre söyle
3. dem be-dem artmada derd ü meşakkāt
kalmadı zerrece bende liyāḳāt
āḥ êtmeden ḥākî oldı bî-tāḳāt
merḥamet eylesün nā-çāra söyle

² [kevkeb]: ... Y.

⁶⁷ 26a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

68.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. bu dil ' aşkıñla yār sūzāññ olsun böyle kıalsun mı
firāķıñ nārına pūryāññ olsun böyle kıalsun mı
2. vefā ' uşşāķa kıılmak niyetiñ var mı güzel yoķsa
dū çeşmi haşre-dek giryāññ olsun böyle kıalsun mı
3. dem-ā-dem āh u feryād étmeden ārzūñ ile éy şūķ
serinden ' aķlı [perişāññ] olsun böyle kıalsun mı
4. cefā-yı cevri zūlmünden kamu ' uşşāķlar dil-cū
ne dersiñ kaşr-ı dil vīrāññ olsun böyle kıalsun mı
5. belā-yı nāveki cismi ĥadeng [ü] tīri çeşminden
vücūdum rīze şırça k'anıñ olsun böyle kıalsun mı
6. buyur mā-rā nedir éy şūķ-ı dil-ārā emr ü fermāññ
ġubārı ĥāķiyā yeksāññ olsun böyle kıalsun mı

69.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. cefā-yı zūlmünde éy melek-zāde
mūm gibi vücūdum éridi gitdi
cevr étmeden her gün ĥadden ziyāde
tāķatim tāķ oldu cānıma yétđi

⁶⁸ 26a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāķi'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁶⁹ 26b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hāķi'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

2. ḳahr-ı dūn bir yaña dil-dār bir yaña
nār-ı dil bir yaña yanar bir yaña
cevr-i yār bir yaña aḡyār bir yaña
başım üzre otdan ḡayrisi bitdi

3. kim taḥammül böyle cefāya eyler
hecr ile derūnum ney gibi iñler
perişān ḥālimi dèdi görenler
ḥākī saña ḥūblar yazıklar ètdi

70.

[Ġazel]

Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilātün Fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel beri èy cān-fezā al 'aşḳını vèr göñlümi
dil-peẓīr-i meh-liḳā al 'aşḳını vèr göñlümi
2. hem-dem olmak zümre-i aḡyār ile èy yār seni
ben baña görmem sezā al 'aşḳını vèr göñlümi
3. tā bu deñlü ben saña 'āşık degilim toḡrusı
èy cemāl-i pür-ziyā al 'aşḳını vèr göñlümi
4. tövbe tövbe ger seni sevdim ise ètdim ḥaṭā
tāb-ı rû-yı māh-liḳā al 'aşḳını vèr göñlümi
5. bu cürüm bābında **ḥāk[īy]im** güzel āzād ḳıl
ḥidmetim oldı edā al 'aşḳını vèr göñlümi

⁷⁰ 26b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁵ a: bābında: bābında bir Y.

71.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. āzāde gezerken bir şivekārıñ
emrine rām oldı ne çāre gönül
esīri 'aşkıñda şūh-ı dil-dārıñ
olmasun neylesün bī-çāre gönül
2. 'āşık olanlar meh-pāresine
cān atar yanmağa ruhsāresine
velākin n'eylesün 'aşk yarasına
bulunmaz ebedā bir çāre gönül
3. **hāki**yā kim neyler bī-nevāları
'aşk nārına yanmış mübtelāları
bu vaqtıñ cān-fezā dil-rübāları
merhamet eylemez nā-çāra gönül

72.

[Gazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. git şabā söyle o gül-ruhsāra gelsün tırmasun
murg-ı dil 'aşk-ile düşdi zāra gelsün tırmasun
2. āteş-i hicrānına yandım tükendim el-emān
[pek] yanaş[u] söyle o dil-dāra gelsün tırmasun
3. derd-i miñnetden vücūdum göz göz oldı bī-hisāb
eylesün bu derdime bir çāre gelsün tırmasun

⁷¹ 27a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

² a: Bu mısranın vezni bozuktur.

⁷² 27b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

4. ksr-ı dil fānūs oldı dūd-ı ğamla simsiyāh
bir haber vēr bārī ol meh-pāre gelsün tırmasun

5. şalınup biñ nāz ile ervāh-ı kıds-i cān-fezā
taht-ğāh-i hākī-i nā-çāra gelsün tırmasun

73.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + – –

1. naql édeyim bir güzeli nuql ile mübhemcesine
şevķi vērir hūsni velī 'āleme ekremcesine
2. tā ezeli luṭf u 'aṭā oldı aña bād-ı şabā
eli kızıl sāde güşā gül rüyı iremcesine
3. tarzı güzel bu perīniñ sīmāsı cennet hūrīniñ
ğonce-dehān lebleriniñ mülleri zemzemcesine
4. yāsemin-ḳaddi serīr-i serv-i semen-sā gibidir
mürdeleri hep diridir enfes-i meryemcesine
5. sun' -ı ḥudā tā ezeli eyledi ḥūb lem-yezeli
yaḥşi çekilmiş ezeli ḳaşları ḳalemcesine
6. gevheri bu lālā degül altun ile bahā degül
müşterī bir aña degül büsbütün 'ālemcesine
7. derde devādır o güzel cāna şafādır o güzel
rūḥa ğıdādır o güzel adam adamcasına

⁷³ 27b. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākī'ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁴ a: yāsemin-ḳaddi: yāsemini ḳaddi Y.

8. penbe gibi nermîn teni sâde kağıddır bedeni
zülfi mu‘ anber hatını sünbûli perçemcesine
9. şîve vü reftârı güzel tûṭî-i güftârı güzel
nâzî güzel yâri güzel meşrebi dil-hemcesine
10. o güzeliñ râzı nümâ bûsesi her derde devâ
nice ‘ aşık cânı fedâ eyledi aḳdemcesine
11. girmez ele çâresi ne derd-i gönûl çâresine
yâri sîne yarasına şarmalı merhemcesine
12. cılve-nümâ yâri henüz étmede her-bârı henüz
tıfl-ı hevesḳârı henüz eylese hem-demcesine
13. ḥâme ile şerhi hele étmesi müşkilce dile
bâde gibi girse ele içmeli mülzemcesine
14. ḳande o meh-pâre hemân şorma añı dilde nihân
işte filân ibn-i filân ismi gelir cemcesine
15. **ḥâkî** ezel lem-yezele bendesidir tâ ezele
bendi gönûl bir güzele bağladı muḥkemcesine

74.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. bir çeşm-i cellâda mübtelâ oldum
ḡamze-i ruḡuyla beni yaralar
bîmârî-i ‘ aşḳla şarardım şoldum
iflâḥ étmez beni işbu yaralar

¹⁰ a: bûsesi: pûsesi Y.

⁷⁴ 29a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olan bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

¹ c: ‘ aşḳla: ‘ aşḳıñla Y.

2. tesellî hâtırım oldu perîşân
cân dîdeden zuhûr èyledi al kıan
‘âcizdir derdimden hâzık-ı loķmân
âķır bu derdini cândan ararlar
3. **hâkiyâ** dîdeler eşkiñ hūnumda
tâli‘ im bu isen *kâf’u nū*numda
maraz-ı ‘aşķ ide eñ derūnumda
bir vech-ile kıabûl ètmez çareler

75.

[Muhammes-i mütekerrir]

Fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilâtün fe‘ ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++--

1. dilerim ben gibi ‘aşķıñ odına yak bedeni
nice hakk ètdiñ ise èy perî beytü’l-hazeni
niteki rāhına baķķ ètmiş iken cān u teni
ne ‘aceb kim dèyesiñ āķeri sev sevme beni
bu söze yok dèyecek şalmışım allāha seni
2. kemān-ebrûlarına kıble nigāhım dèr iken
bilmediñ kıymetimi āh yüzi māhım dèr iken
ķuluñum ben seniñ ‘ālemde a şāhım dèr iken
ne ‘aceb kim dèyesiñ āķiri sev sevme beni
bu söze yok dèyecek şalmışım allāha seni
3. ne revā ‘āşıkıñ ètsün bu kıadar āh ile zār
baña yāzık bu fîrāk āteşi cānımda yanar
beni gel sev dèdiğiñ gün kıanı èy şūķ-nigār
ne ‘aceb kim dèyesiñ āķiri sev sevme beni
bu söze yok dèyecek şalmışım allāha seni

³ c: eñ: en Y.

⁷⁵ 29a. Bu gazelin hangi “Pertev” mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

4. bu kadar alb şadat ile dil-i şad olup
saa ben cnı fed eylemişim ly olup
gzelim **pertev**-i hb-ryn n ‘aş olup
ne ‘aceb kim dyesin iri sev sevme beni
bu sze yok deyecek şalmışım allha seni

76.

[azel]

Mef iln mef iln mef iln mef iln

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. bugn ben bir gzel grdm beşer mişli melekdir bu
cemlin şu‘ lesi ttmuş cihnı mh-ı yekdir bu
2. gzel hsni gzel hlk gzel ‘işve gzel cilve
harm meşrebi ancak gl tb‘a gerekdir bu
3. siyh gs siyh ebr siyh eşm[i] siyh hller
gelp bezm-i muabbete tyanılmaz yrekdir bu
4. beyz dendn beyz gerdn beyz ebdn beyz pz
alem parmak şadef trna beyz amm bilekdir bu
5. geer hsnn a y şh bu bir ar-ı mu‘ alldır
gelirsin **rahm**ye bir gn dner devr-i felekdir bu

77.

[Murabba‘ -ı mtekerir]

Mef iln mef iln mef iln mef iln

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

⁷⁶ 29b. Bu gazelin hangi ‘‘Ram’’ mahlaslı şaire ait olduu tespit edilememiştir.

² a: ‘işve: ‘işfe Y.

⁷⁷ 30a. Mahlasın bulunduu bent olmadı in şiirin kime ait olduu tespit edilememiştir.

1. geçen gün rāst gelüp yāre dokundum şöyle dirsekle
baña bir nīm nigāh ètdi dili bend ètdi köstekle
hele ne_ise çelüp ‘aqlın getürdim bezme biñ denkle
şarıldım қоқladım öptüm o gül-ruhsārı istekle
2. görülmüş mi o şūhuñ bir mişālî gül-bedenlikde
şalınsun iftiḥār ètsün içüp meyler çemenlikde
düşürdüm fırsatın yāriñ gezerken yāseminlikde
şarıldım қоқladım öptüm o gül ruhsārı istekle
3. vücūdî nāzenîniñ titriyor mānend-i pālūze
görür gözde nice olmaz gönüller ğamla fersūde
şakın zann ètmesin şimdi geçen günleri gökşuda
şarıldım қоқladım öptüm o gül ruhsārı istekle

78.

[Muḥammes-i mütekerrir]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. bizi ta‘ n eyleme şūfî dā ’im ḥalvet oқuruz
semme vechullāh olup her demi vuşlat oқuruz
tā ezel nūş ile cām-ı cemi vaḥdet oқuruz
çün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet oқuruz
açılur bāb-ı ‘ alī şehir-i velāyet oқuruz
2. terk èdüp kāl ü kīl ‘ ilm-y-ile [sen] olma şakın
oқuyup ṭāhā yāsīn ders-i ledün fehm èdesiñ
sırr-ı tevḥīdi bulup ḥaḳ ile ḥaḳḳa èresin
çün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet oқuruz
açılur bāb-ı ‘ alī şehir-i velāyet oқuruz

⁷⁸ 30b. Bu şiirin hangi “Cemālî” mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

² b: ṭāhā: ṭāhā vü Y.

3. édelim tevḥīd-i şābb-ı emred vaşl-ı cemāl
bunı taḥḳīḳ buyurup şāh-ı cemāl ḥubb-ı cemāl
cemālīñ ḥīn-i terūhın ét zevḳ-i cemāl
çün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet okuruz
açılur bāb-ı ‘alī şehir-i velāyet okuruz

79.

[Beyit]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. unutdı şūḥ-ı mümtāzım beni yād èylemez bir dem
silindim levḥ-i ḥāṭırdan ‘aceb cevrim nedir bilmem

80.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. cān u dil şehri ezelden èyledi yaǧmā-yı ‘aşḳ
ol vecihden düşdi bu ‘ālemlere sevdā-yı ‘aşḳ
2. derde düşünler bilürler ehl-i derdiñ ḥālını
gör nice ‘āşıkları mecnūn èder leylā-yı ‘aşḳ
3. ‘aşḳ meşḳ olmaz nihān añı bilür ḥalk-ı cihān
‘āşık-ı bī-çāreye mümkün midir iḥfā-yı ‘aşḳ

³ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

c: Bu mısranın vezni bozuktur.

⁷⁹ 30b. Beytin kime ait olduǧu tespit edilememiştir.

⁸⁰ 31a. Yıldız 2010: 228. Ġazel: s. 356. Bu şiir Mecmua’da Hüdâyî mahlasıyla kaydedilmiş olsa da yapılan araştırmalar sonucunda şiirin Hüdâyî’ye değil de öğrencisi Fenâyî’ye ait olduǧu tespit edilmiştir.

¹ a: şehri: şehrin FD, èyledi: eyledüñ FD.

b: sevdā-yı ‘aşḳ: ġavġā-yı ‘aşḳ FD.

² Bu beyit FD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: düşünler bilürler: düşendür bilenler FD.

b: ‘āşıkları: ‘ārifleri FD.

³ Bu beyit FD. neşrinde bulunmamaktadır.

4. çünkü mürşid nuṭku-y-imiş ‘ālemde ‘aşka kâ’im-maḳām
bize bildirdi **fenāyī** rehber-i mevlā-yı ‘aşk

5. ey hüdāyī hālet-i ‘aşkına bilsün her ne kes
kulle-i kâf-ı ḥaḳīḳat murğıdır ‘anḳā-yı ‘aşk

81.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. degmez imiş bir pula dünyāda insān aḳçesiz
āşinālḳ ēylemez yārāna insān aḳçesiz
2. şöyle buldum bu cihānı öldüğim vaḳti bile
oḳumazlar rūḥum içün baña ḳur’ān aḳçesiz
3. gözlerimden yaş yerine nem döküp ḳan ağlasam
kimse ēylemez benim derdime dermān aḳçesiz
4. ṭālib olsam bir şeye kim ihtiyācım var iken
vüzērā olsa da vērmez baña fermān aḳçesiz
5. ‘aḳlım érmez gerçi ammā böyle iz’ān ēylerim
hīç bir iş bitmez cihānda bu ne seyrān aḳçesiz

⁴ Bu beyit FD. neşrinde 5. Beyitte yer almaktadır.

a: Bu mısranın vezni bozuktur.

mürşid: mevcūd FD, nuṭk-y-imiş: nuṭk-ımış FD, ‘aşka: ‘aşk FD.

Mecmua’da bulunmayıp FD. neşrinde bulunan 2 ve 4. Beyitler sırasıyla şu şekildedir:

*gel gülistān seyrin eyle çık kafesden ey hezār
cennet-i ḳudse ‘urūc ir bulsam me’vā-yı ‘aşk*

zāhır olup sırrımız ‘ālemlere fāş eyledi

hemdem olaldan bu sırra nokṭa-ı sevdā-yı ‘aşk (Yıldız, 2010a, s. 356)

Mecmua’da bulunup FD. neşrinde bulunmayan beyit şu şekildedir:

*ey hüdāyī hālet-i ‘aşkına bilsün her ne kes
kulle-i kâf-ı ḥaḳīḳat murğıdır ‘anḳā-yı ‘aşk*

⁸¹ 31a. Bu gazelin hangi “Lisânî” mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

6. cāmi‘e varmaz imāmlar minbere çıkmaz haṭīb
cāmi‘ içinde okunmaz şanma kūr’ān aḳçesiz
7. ne ulu devlet o şāha kim ḥudāya ḥamd eder
geçine sultān gibi ‘ālemde her ān aḳçesiz
8. èy **lisānī** kimseye ḥālim dēmeme şudur benim
her ne istersem vērir ol ḡanī sübhān aḳçesiz

82.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. bilmeyenler nefsinı zır zır gelir zır zır gider
anlamazsa kendini dır dır gelir dır dır gider
2. ba‘ zı adam var cihānıñ varına meyl èylemiş
kelb gibi andan ana hır hır gelir hır hır gider
3. söyleyim ben diñle gözüm zāhidiñ aḥvālını
ḡuş-ı ḥādir bildiği vır vır gelir vır vır gider
4. zāhidiñ aḥvālını ben neye beñzer söyleyim
āsiyābdur meşrebi fır fır gelir fır fır gider
5. māyesinde olmayınca bir şaḳınıñ **levḥiyā**
nār-ı ‘aşḳ hoş ise de sır sır gelir sır sır gider

⁸² 31b. *Bursalı Levhî Divanı*’nda bulunmayan bu şiirin Bursalı Levhî’ye mi yoksa 16. yüzyıl divan şairlerinden Levhî Çelebi’ye mi ait olduğu tespit edilememiştir.

83.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. ezelden nār-ı aşkıñla düşüp bunda yana geldim
ki senden gayri yok bildim seniñle ben saña geldim
2. ki sensiñ evvel ü āhir ki sensiñ bātin u zāhir
ki sensiñ cümleye kâdir seniñle hoş şafā geldim
3. ki sen ben nuṭqını terk eyleyüp bildim kamu bir hū
anıñçün cümle birlikde olup ifnā-likā geldim
4. tolaşdım berr ü baḥri ben vücūduñla kamu mevcūd
bununçün cümle mevcūduñ mücellāsi beḳā geldi
5. muḥammed nūrı neşrinden zuhūrum sırr-ı insāndır
bu sırrı añlayup zevkī benimle ben yaña geldim

84.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dilā mir'āt-ı ālemden görinen sırr-ı zātıñdır
o zātın sırrını iclā kılan ḥüsn-i şıfātıñdır
2. nidā-yı kahr-ı evşāfıñ eşiden oldu hep tecrīd
kamu esmānı istihlāk kılan ism-i memātıñdır

⁸³ 32a. Bu gazelin “Zevkī” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

⁸⁴ 32b. Bu gazelin “Zevkī” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

3. ḥiṭāb-ı kün ile zāhir olupdur cümle mevcūdāt
 hüviyyet sırrına maẓhar olan kenz-i ḥayātıñdır
4. aḥaddır cümleñiñ aşlı muḳaddesle olur zāhir
 bi-küllī sırr-ı esmāndan çıkan ḥüccet berātıñdır
5. ma‘ ārif sırrına maẓhar olam dërseñ bu ‘ ālemde
 bu sırrı fehm eden **zevḳı** yine kendi necātıñdır

85.

[Ġazel]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++-- / ++-- / ++-- / ++--

1. dem-i ‘ isī dökilür ise sezādır sūḥanım
 hep lebiñ vaşfını èy muğ-beçe söyler dehenim
2. şād olur ‘ ālem-i ervāḥda olan rūḥ-ı ḥüseyn
 dili sīrābı vişālīñle o vechü’l-ḥasanım
3. şanma gül yağı sürer zülfüne yārim èy dil
 beni ber-dārī-i zülf ètmege bağlar resenim
4. benim olurdı benim iki cihān devlet eger
 pādişāhım dëse men bendeñe bir kere benim
5. kūy-ı dil-berde mekān tıtmalıdır bu **ḥıfzı**
 yoḥsa cennet pederimden benim eski vaṭanım

⁸⁵ 32b. Bu gazelin “Ḥıfzı” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ b: muğ-beçe: muğ-peçe Y.

86.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. *küntü kenziñ* sırrını kıldı tecellî mümkināt
zāhir u bâtında 'ārif oldı ancak kendi zāt
2. şanmañ icād èyledi haq ola zāhir her cihet
kıldı esbābın tecellîyle mücellâ hep şıfāt
3. cümle 'ālem oldı hayrān hüsine şāhım seniñ
bî-cihet vechinde şerh olmuş delâ'il beyyināt
4. vuşlatıñ bulmağ dilerseñ kıl temessük emrini
ictināb eden nehyden buldı kurb-ı iltifāt
5. *mūtū kable en-temūtū* sırrına mazhar olan
lā-cerem cānımda **zevkî** buldı ol sırr-ı memāt

87.

[Müseddes-i mütekerrir]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + – – – / + – – – / + – – – / + – – –

1. seniñ bağ-ı cemālîñ rengini gülşende görmüşler
dehānîñ tengi resmin gonçe-yi nev-ḥ^vande görmüşler
benim sūz-ı derūnum şevkîni külḥanda görmüşler
seniñ envār-ı hüsnüñ istiyenler bende görmüşler

⁸⁶ 33a. Bu gazelin “Zevkî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ “Kenz-i mahfî (*küntü kenzen* mahfiyyen)”: Gizli hazine (**ben bilinmeyen bir hazine idim**) (Yılmaz, 2013, s. 368).

⁴ b: nehyden: nehyinden Y.

⁸⁷ 33b. Erkal 2014: 15. Müseddes: s. 279-280.

¹ b: dehānîñ tengi: dehān-ı teng-i EED.

c: şevkîni: şeklini EED.

d: istiyenler: seyr edenler EED.

benim esrār-ı ‘aşkıḡım isteyenler sende görmüşler
seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler

2. seniñ ḡüsnüñ ziyāsıdır benim çeşmümdeki bīnā
benim ‘aşkıḡım cilāsıdır seniñ ḡüsnündeki zībā
seniñ cānıñ tenindir bu benim cismimdeki ihyā
benim rūḡ-ı revānımdır seniñ dilindeki gūyā
bu ma‘ nāya olanlar āşinā ēy serv-i müsteşnā
seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler

3. seni ‘irfān eden lezzāt-ı ḡüsnüñdür tarīkatde
beni sultān eden aḡkām-ı ‘aşkıḡımdır ḡaḡīkatde
iki şerḡlık birer rūḡdur tutar bu cismi şüretde
ḡabībim ikilik olmaz sarāy-ı bezm [ü] vaḡdetde
bu esrāra olup maḡrem-i kevn çeşm-i başiretde
seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler

4. dü-tā kıldın büküp ‘aşkıñla ḡaddim ēy kemān-ebrū
seniñ ḡüsnüñ ziyāsıdır gözüm göñlüm kılan memlū
ser-ā-pā mest [ü] ḡayrān gezdiren sensiñ beni her sū
n’içün inşāf edüp bir kez dēmezsññ tende cāndır bu
saña ben dēmedim mi yār gel sen ayru ben ayru
seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler

² a: çeşmümdeki: haymemdeki EED.

c: cānıñ tenindir: cān-ı hayātındır EED.

³ a: seni: beni EED.

b: beni: seni EED, aḡkām-ı ‘aşkıḡımdır: aşkıḡımdır erkān-ı EED.

c: şerḡlık birer rūḡdur tutar bu cismi: ten lik bir rūḡ-ı revānız cism ü EED.

e: maḡrem-i kevn çeşm-i: mahrem görüp çeşmim EED.

⁴ a: Bu mısra EED. neşrinde 3. mısrada yer almaktadır.

‘aşkıñla ḡaddim ēy: kaddimi aşkınla EED.

b: Bu mısra EED. neşrinde 4. mısrada yer almaktadır.

ḡüsnüñ ziyāsıdır: başlın hayālidir EED.

c: Bu mısra EED. neşrinde 1. mısrada yer almaktadır.

d: Bu mısra EED. neşrinde 2. mısrada yer almaktadır.

kez: gün EED.

e: yār gel: yâ degil EED.

a-b-c-d-e Y.

c-d-a-b-e EED.

5. hevā-yı vaşlın aldı ḥamdülillāh benliğim senden
velī çıkmak ne mümkün tāb-ı ‘aşkın ḥaşre dek tenden
nedir bu kaçmalar bu göçmeler bu geçmeler benden
koma ḥasret-keşide ḥüsnüne **emrāhi** efgenden
görenler hîç fark etmez seni benden beni senden
seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler

88.

[Beyit]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. tāze dil-ber sevse ‘aşık eski derdin tāzeler
tāzeler keyfiyyetiñ erbāb-ı ‘aşkın tāzeler

89.

[Murabba‘ -ı mezdevic]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. şöhretim var ‘ālem içre ben bir ehl-i perdeyim
‘ālem içre ben bir ehl-i perdeyim perverdeyim
ben bir ehl-i perdeyim perverdeyim ezberdeyim
perdeyim perverdeyim ezberdeyim defterdeyim

⁵ a: senden: benden EED.

b: tāb-ı: tāt-ı EED.

c: Bu mısra EED. neşrinde 4. mısra yer almaktadır.

geçmeler: uçmalar EED.

d: Bu mısra EED. neşrinde 3. mısra yer almaktadır.

efgenden: efkenden EED.

e: görenler: o gözler EED.

a-b-c-d-e Y.

a-b-d-c-e EED.

⁸⁸ 34a. Aksoyak 2018: 416. Gazel: s. 708. Bu dizeler İsmail Hakkı Aksoyak tarafından çalışılan *Gelibolulu Âli Divanı*’nın 708. sayfasında bulunan 416. gazelin ilk beytidir. Metnin karşılaştırılması yapılırken sadece ilk beyte bakıldığından dolayı diğer beyitler dipnota eklenmemiştir.

⁸⁹ 34b. 18. yüzyıl divan şairlerinden Enderunî Ahmed Efendi (Merâmî)’ye ya da 16. yüzyılda yaşamını sürdürmüş olan Merâmî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir yerde rastlamadığımız gibi Merâmî mahlaslı hangi şaire ait olduğu da tespit edilmemiştir.

2. fırkatiñle hastalandım ben ölürsem yāre ne
hastalandım ben ölürsem yāre ne dil-dāre ne
ben ölürsem yāre ne dil-dāre ne āh çāre ne
yāre ne dil-dāre ne āh çāre ne ben dārdayım
3. rāh-ı haḳḳa ser vërenler oldılar hep pāyimāl
ser vërenler oldılar hep pāyimāl nūr-ı cemāl
oldılar hep pāyimāl nūr-ı cemāl ehl-i kemāl
pāyimāl nūr-ı cemāl ehl-i kemāl ser-gerdeyim
4. ēy **merāmī** nūr-ı ‘aynı lā-mekānıñ ferdesiñ
nūr-ı ‘aynı lā-mekānıñ ferdesiñ enverdesin
lā-mekānıñ ferdesiñ enverdesin sen nerdesin
ferdesiñ enverdesin sen nerdesin ben nerdeyim

90.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḳalmadı āṣār-ı keṣret nūr-ı vaḥdetden baña
oldı imān-ı muḥabbet māh-ı ṭal‘ atdan baña
2. *leyse fī’ d-dāreyn* ṣubūṭı ṣeṣ cihātımdan baña
bildiren ‘aşḳdır o remzi ‘ilm-i ḥikmetden baña
3. ḳandīl-i ervāḥ iken mülk-i ‘ademden gelmişim
irci‘ ī ṣavtı ērer çünki o mülketten baña

⁹⁰ 35a. İvgin ve Bozyiğit 2016: s. 43.

¹ b: imān-ı: imā-ı KMD.

² a: cihātımdan baña: cihatımdır benim KMD.

b: o: bu KMD.

“**Leyse fī’ d-dāreyni** gayru’l-lāhi”: **İki evde (dünya ve ahirette)** Allah’tan **başkası yoktur** (Tâ Hâ 20/6).

³ a: ervāḥ: envār KMD.

b: ircāğī: ircā‘-i KMD, ērer çünki: işarettir KMD.

4. âdem olmuş çâr kitâbıñ nüshası ma‘ nâ ile
her şahış ümmü’l-kitâbdır çün o şüretten baña
5. her ne var *fevka’l-‘ulâ tahte’s-serâ* bu mümkinât
görinen bir nokţadır **mirâtî** kudretten baña

91.

[Muhammes-i müzdevic]

Mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün mefâ‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. muhabbet mâ-cerâsı oldı maķşad işbu ‘ âlemden
vücûda geldi soñra sîne ğamdan dîdeler nemden
naşîbin her kişi taķsîm êderken cism-i âdemden
göñül düşdi saña êy nâz-perver rûz-ı aķdemden
hudâñıñ emridir sevmek sevilmeķ mâ-teķaddemden
2. demiñle kaynamışdır qanım ayrılmaz dilim qanlu
çekilmiş baş başa burhân-ı kâṭı‘ dır kemân-ebrû
silinmez levḥ-i dil siḥri pür aķsun ğamze-i cādû
beni ‘ aşık seni ma‘ şûķ dèyü êy zûlf-i ‘ anber-bû
ḥabîbim ḥazret-i ḥaķ böyle yazmış mâ-teķaddemden
3. mesîḥâ-dem nice cānlar cihāna rûḥ-ı şānîdir
‘ alâ-vechî’l-bedel hep *len-terānî* tercümānıdır
seniñ zāt u şıfâtıñ âyet-i seb‘ al-meşānîdir
dilâ kün nuṭķuna nisbet qamu şulbû’l-ma‘ ānîdir
vücûd-ı nāzenînim şeş cihātıñ ismi a‘ zāmdan

⁴ a: nüshası: nüshasın KMD.

b: o: bu KMD.

⁵ “... **tahte’s-serâ** ...”: **Toprağın altı ve yerin altı** (Tâ Hâ, 20/6).

⁹¹ **35a**. Bu gazelin “Ḥıfzî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

³ “Ve lekad âteynāke **seb‘an** mine’l-**mesānî** vel kur’ānel azîm (azîme)”: Andolsun, biz sana **ikişerden yedi**, **tekrarlanan yedi** âyeti ve büyük Kur’an’ı verdik (Hicr 15/87). Seb‘ al-meşānî “tekrarlanan yedi” anlamına gelen bir tabirdir.

4. kuluñ **hıfzı** muhakkaḳ bil efendim nā-ümīd étme
kapuñda aḡlar éy ‘ ādil efendim nā-ümīd étme
ḡarībīñdir za‘ if-i dil efendim nā-ümīd étme
... .. efendim nā-ümīd étme
‘ aṭā semtin ricā eyler hemān sen şāh-ı ekremden

92.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. yüz çevirme benden éy gül-i ra‘ nā
öyle haḳıḳatsiz yolsuz degiliz
bizde de bulunur bir şacı leylā
biz de ḡalimizce yārsız degiliz
2. yāre inşāf vère ḡazret-i mevlā
n’içün açılmazsıñ éy gül-i ra‘ nā
bir buse murādım vèrmediñ ḡālā
uyurken almayız ḡırsız degiliz
3. kimseniñ ḡaḳḳında kim söylenmeyiz
ehl-i ḡaḳıḳatı zemm eylemeyiz
öyle bir dil-bere göñül vèrmeyiz
ḡanā‘ at ehliyiz ‘ arsız degiliz
4. ‘ āşıḳ eyler ḡaḳḳa her dem ‘ ibādet
ḡaḳḳ[a] érenlerden érsün beşāret
süleymān baba şāḡib-i kerāmet
erkānımız vardır pīrsiz degiliz

⁹² 36a. Bu gazelin “Süleymān” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

² c: buse: puse Y.

⁴ c: baba: baba gerek Y.

93.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. yedi kalem kırmış [bir] nakkâş ola
yazınca nüşha-i kübrāya zülfüñ
karañlık gècede mi halk ètmiş mevlā
dem çeker leyletü'l-esrāyı zülfüñ
2. kirpigiñ sîne-i lahma talmadan
kaşlarıñ *fetaħnā* seyfin çalmadan
fas pâdişāhından destūr almadan
ordu çekmiş kızıl elmaya zülfüñ
4. nice 'aşıklarıñ 'aqlın götürmüş
zāl-ı rüstem gibi kırmış bitirmiş
çin ilinden çok hediye getirmiş
tebrîkdir **ra' diye** şeydā-yı zülfüñ

94.

[Müseddes-i mütekerrir]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sâye şalmış gün cemālin ebrū üzre mûlarıñ
bir şebi zûlmetde koymuş mâha nisbet rûlarıñ
iklîm-i çine düşürmüş dîde-i âhûlarıñ
yalın ayak baş açık efsûn ile hindûlarıñ

⁹³ 36a. Söz konusu şiirin “Ra' di” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ c: Bu mısranın vezni bozuktur.

² “İnnā *fetaħnā* leke fethan mubînā (mubînen)”: Şüphesiz biz sana apaçık **bir fetih verdik** (Fetih 48/1).

⁹⁴ 36b. Söz konusu şiire Ahmet Hamdi Salbaş'ın “Millî Kütüphane Cönklerinde Gedâî Mahlaslı Şiirler Üzerine Bir İnceleme” başlıklı yüksek lisans tezinde rastlanılmıştır. Şiir, tez içerisinde “Bir Şeb-i Vuslatta Koydu Mâha Nisbet Rûların” başlığıyla kayıtlıdır. Metnin tenkidi oluştururken Salbaş'ın makalesinden yararlanılmıştır:

¹ a: gün: gül AHST.

c: Bu mısra AHST. neşrinde ilk beytin dördüncü mısrasıdır.

yalın ayak baş açık: baş açık yalın ayak AHST.

c: Bu mısra AHST. neşrinde ilk beytin üçüncü mısrasıdır.

lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrularıñ
cem‘ édüp fas mülkine ordu çeker gīsularıñ

2. maşdar-ı kudret keşid etmiş ‘aceb pişânına
süre-i *innā fetahnā* hattını ‘unvânına
feth için girmiş şehā bu kerbelā meydânına
haml édüp düldül süvār olmuş döner her yanına
lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrularıñ
cem‘ édüp fas mülkine ordu çeker gīsularıñ
3. kilik-i kudret levh-i dilde vechini tahrîr eder
âyet-i *seb‘ al-meşânî* hattını taşvîr eder
vermese hâliñ tevellâ vü teberrâdan haber
korkarım hışma gelüp şimşîr-i gamzeñ kan eder
lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrularıñ
cem‘ édüp fas mülkine ordu çeker gīsularıñ
4. kâmetiñ serviler[e] seyr-i gülistân iste dër
rağşî nâziñ sevdigim kan üstüne kan iste dër
‘ işve nâziñ sevdigim bendi vü bustân iste dër
çeşm-i cellâdîñ bugün hem tab‘ a meydân iste dër
lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrularıñ
cem‘ édüp fas mülkine ordu çeker gīsularıñ

² a: maşdar: mazhar AHST, pişânına: ummanına AHST.

“**İnnā fetahnā** leke fethan mubînā (mubînen)”: **Şüphesiz biz** sana apaçık **bir fetih verdik** (Fetih 48/1).

b: hattını ‘unvânına: sırrını pişânına AHST.

c: feth için girmiş: fethedüp girdi AHST.

³ Bu bent AHST. neşrinde dördüncü bentte yer almaktadır.

a: tahrîr: tefsir AHST.

b: âyet-i seb‘ al-meşânî hattını taşvîr: hat çeküp misâlî âyetin tahrîr AHST.

c: tevellâ vü teberrâdan: eğer ? bir dem AHST.

⁴ Bu bent AHST. neşrinde üçüncü bentte yer almaktadır.

a: serviler[e]: serviler Y.

b: rağşî nâziñ sevdigim kan üstüne kan: midhatın mürğ-i dile pendinde bustân AHST.

c: ‘ işve nâziñ sevdigim bendi vü bustân: nakş-i nâzın nâtüvânî tab‘a meydân istedir AHST.

d: çeşm-i cellâdîñ bugün hem tab‘ a meydân: işvenâzım sevdigim kan üstüne kan istedir AHST.

5.  y **ged y ** g r bu dem fas m lkini  bir y veri
i l m-i   ne  eker beyt 'l-h zenden leşkeri
nice dil g r t  dersi  bu revişle  y per 
ani  [i  n] ben de teslim eyledim c n u seri
l -fet  sey n olup resmen iki ebr ları 
cem   d p fas m lkine ordu  eker g s ları 

95.

[Beyit]

F   il t n f   il t n f   il t n f   ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + -

1. mu ted m z   a  -ı ha dır   a    dindik im m
ani  i  n oldu her demde  al t m z m d m

96.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. ne  af s  çaldı bezm-i cih n  
 an ile p r olsun peym neleri
ne lu f n  gördüm p r-i mug n  
y   lsun başına mey  neleri
2. Çok çekdim cih n    ilesin kahr n
bi  kere n    tdim tas ile zehrin
  n olsun  ar b  s   -i dehr  
kandır maz lebinden mest neleri

⁵ a: g r bu dem: g r bugün AHST.

c: g r t: gayret AHST.

d: ani  [i  n]: ol sebepten AHST.

⁹⁵ 37a. Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

⁹⁶ 37b. Erkal 2014: Hece Vezni  le Yazılan şiirlerden 35.  iir: s. 318.

¹ a:  af s : vef s n EED.

d: y   lsun başına: başına y    s n EED.

² a: cih n    ilesin: bu dehr n cevri ile EED.

c:   n: boş EED.

d: k nd rm z lebinden: lebinden emzirmez EED.

3. **emrāhî** bu yolda isterseñ delîl
kûl ol şâh-ı ‘aşka şerâfetin bil
sırrını fâş étme epsem ol éy dil
kandırmak muhâldir bigâneleri

97.

[Muhammes-i mütekerrir]

Mef’ülü mefâ’ ilü mefâ’ ilü fe’ülün

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. dîl-dâr baña bir gèce yâr olmadı gitdi
bir yerde şabâh ikimizi bulmadı gitdi
gül gül dedi bülbül güle gül gülmedi gitdi
kıpkırmızı kaldı o gül hiç şolmadı gitdi
bülbül bu belâdan yine kurtulmadı gitdi
2. her kângı zamân gülşene ‘azm eylese bülbül
gül den açamaz gözini âh neylese bülbül
bâğ-ı güle varup da sırın söylese bülbül
kıpkırmızı kaldı o gül hiç şolmadı gitdi
bülbül bu belâdan yine kurtulmadı gitdi
3. **hıfzî** bu sözüñ bāb-ı leṭāfet mi gāzel mi
bilmem bu saña şöhret ü taḳdîr-i ezel mi
böyle baña bülbül [ü] gül ‘aşkına bedel mi
kıpkırmızı kaldı o gül hiç şolmadı gitdi
bülbül bu belâdan yine kurtulmadı gitdi

³ a: emrāhî bu yolda isterseñ delîl: emrāhî beyhude sanma emeğin EED.

b: kûl ol şâh-ı ‘aşka şerâfetin bil: elbette dergâha gezer dileğin EED.

c: epsem: ebsem Y, sırrını fâş étme epsem ol éy dil: kırıl sını dışları çarh-ı feleğin EED.

d: kandırmak muhâldir bigâneleri: nice hor eylemiş merdâneleri EED.

⁹⁷ 37b. *Gül gül dedi bülbül güle gül gülmedi gitti*

Bülbül güle gül bülbüle yâr olmadı gitti (Laedrî)

Söz konusu şiirin tekrar eden kısımları yukarıdaki kime ait olduğu bilinmeyen mısralarla benzerlik göstermektedir. Ancak yapılan incelemeler sonucunda şiire hiçbir kaynakta rastlanmamakla birlikte şairinin de “Hıfzî” mahlaslı şairlerden hangisi olduğu tespit edilememiştir.

¹ d: Bu mısranın vezni bozuktur.

² d: Bu mısranın vezni bozuktur.

³ d: Bu mısranın vezni bozuktur.

98.

[Ġazel]

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. eksik degil insān olanıñ derdi serinden
mümkin mi ḥalāṣ olması dünyā kederinden
2. koyvèr çekeyim derd [ü] ġamıñ zincîrin ammā
ḥıfz eyle yā rab bir daḥi bundan beterinden
3. kaniñ içeyim dèrdi baña hercā'ı zālīm
şu vèrir iken ben aña cān çeşmelerinden
4. bir şūḥa göñül vèrmiş idi çünkü **karîni**
kurtaramadı kendini fitne-i şerinden

99.

[Beyit]

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. hep mağlaṭa vū laḳlaḳadır bāṭın u zāḥir
bir nokṭa imiş aşlı sūḥan evvel ü āḥir

100.

[Ġazel]

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

⁹⁸ 38a. Yapılan incelemeler sonucunda “Karîni” mahlaslı herhangi bir şaire rastlanılmadığı için şiirin tenkidi yapılmamıştır.

³ dèrdi: dèr idi Y.

⁹⁹ 38a. Ak 2006: s. 41. Bu beyit Coşkun Ak tarafından çalışılan *Bağdathı Rûhî Dîvânı*'nın 41. sayfasında yer alan şiirden alınmış bir beyittir. Metnin karşılaştırılması yapılırken sadece yazma eserde yer alan beytin karşılaştırması yapılarak diğer beyitler dipnota eklenmemiştir.

¹ a: a: mağlaṭa vū laḳlaḳadır: mağlaṭadır laḳlaḳa-i BRD.

¹⁰⁰ 38b. Kethüdâzâde Arif'e ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, KAD. neşrinde bulunmamaktadır.

1. gülzār-ı cihānda gül-i ra‘ nā bize dērler
ol gülşene hem bülbul-i şeydā bize dērler
2. pervāneleriz şem‘ -i cemāline o yāriñ
bu bezme velī şem‘ -i şeb-ārā bize dērler
3. èy ‘ābid [ü] zāhid ğarażıñ cennet ise_eger
gir göñlümüze cennet-i ma‘ nā bize dērler
4. hem beyt-i ħudā oldu bizim göñlümüz el-ħaķ
gel eyle tavāf ka‘ be-i ‘ulyā bize dērler
5. bir kaṭremiziñ cur‘ asını nūş eder iseñ
yoķ saña fenā ħızr u mesīḥā bize dērler
6. biz sırr-ı ilāḥiyye belī levḥ-i [dilimiz]
gel okur iseñ nüṣḥa-ı kübrā bize dērler
7. ‘ārif ki eder cezbe-i kül ‘aql ile idrāk
ol ‘aql u ḥayāl étdigi ḥulyā bize dērler

101.

[Muḥammes-i mütekerrir]

Mef‘ ülü mefā‘ ilü mefā‘ ilü fe‘ ülün

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. ķadrim ola berter şeref-i nād-ı ‘aliden
nuşret bulayım dem be-dem imdād-ı ‘aliden
meydān-ı muḥabbetdeki ķurbān-ı ‘aliden
şehzāde-i ‘alī iki şimşād-ı ‘aliden
yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘aliden

¹⁰¹ 39a. Gök 2010: 6. Şiir: s. 97-98. Bu şiir KAD. neşrinde “Der-ḥaķķ-ı şāh-ı vilāyet” başlığıyla yer almaktadır.

¹ c: ķurbān: feryād KAD.

2. hâk-i der[i] cānā bize ikşir-i hâkîkat
r[uğ-süde] olan ‘ aşık-ı şūrīdeye devlet
anlardan olur ‘ āleme āşār-ı ‘ ināyet
her bendesi şāhāne felek-mertebe elbet
yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘ alīden

3. āhır bu hārābāta gelir [lerziş-i] vīrān
şikeste olur cāmları hem rind-i perīşān
bu teşneniñ elbette humārīñ çeker insān
ol dād ü sited mecma‘ ina vardığımız an
yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘ alīden

4. evşāf-ı ‘ alī oldı benim ma‘ den [ü] kânım
evlād-ı ciger-pāresidir cān u cinānım
‘ ārif-i dil erbāb-ı muḥabbetde mekânım
bu nuṭḡ-ı şerīf oldı benim vird-i zebānım
yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘ alīden

102.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. vāşıl oldum ḥāşılı ‘ uşşākīyim dil-şādīyim
dāmen-i ḥaydar yedinde pīrden irşādīyim

² a: cānā bize: valāları KAD.

d: şāhāne: şāhān-ı KAD.

³ a: gelir lerziş-i: gelirler ... Y.

b: şikeste: işkeste KAD.

c: teşneniñ: neş’eniñ KAD.

d: mecma‘ ina: mecmu‘ una KAD.

⁴ Bu bent KAD. neşrinde 5. bentte yer almaktadır.

Mecmua’da bulunmayıp KAD. neşrinde bulunan 4. beyit şu şekildedir:

bende ideli cān ü dili āl-i ‘ abāya

ḥam-geşte-i ta‘ zīm olamam çerḡ-i dü-tāya

meyl eylemem kevkebe-i dār-ı fenaya

bestir baña dünyāda vü ‘ uḡbāda bu pāye

yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘ alīden (Gök, 2010, s. 97)

¹⁰² 39b. Söz konusu şiirin “Hıfzî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2. mekteb-i ‘irfāna girdim kuş dilin ta‘līm için
tālībim kim *men* ‘arefesrārınıñ mu‘tādıyım
3. ber-muhabbet şādıkım ki dilde zıkrım *lā-fetā*
dīnim imānım muḥammeddir ‘alī evlādıyım
4. heft-kişver iklīminde mazhar-ı kerrār-ı ‘aşk
terk édüp dünyā vü mā-fî-hāyı bil ferhādıyım
5. on iki şehzādeye gön̄lüm n’içün üftādedir
kerbelāy’ilerdenim şāh-ı ḥüseyn aḥfādıyım
6. çār-deh-i ma‘şūm-ı pāke kaşd eden münkirleriñ
düşmen-i āl-i ‘abānıñ **ḥıfzıyā** cellādıyım

103.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘avdet étdim ‘avdetīlerden görüp bir hūb yehūd
söyledi asentāto étdim selānikde ku‘ūd
2. ben dēdim ki èy meyāl-i māh purki elḥān-ı noyeñiz
dēdi ... var mıdır altun nuḳūd
3. ḥamdulillāh ol ḥamīr bayrāmı geldi eyledik
o қаşar endām ile şarmaşdıḳ oldum yek-vücūd
4. *len-terānī* virdini irād éderken ḥavrada
tūr-ı vechinden tecellī gösterüp kıldım sücūd

¹⁰³ 39b. Söz konusu şiirin “Ḥıfzı” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

5. gel müselmân ol dèdim dèdi cediv tonufasi
ğam mıdır **hıfzı** bu ‘âlem saña dèrlerse çehūd

104.

[Ġazel]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sâkiyâ kıddiñ bilenler bildi şahbâ kıymetin
hecr-i yâri çekmeyen bilmez dil-ârâ kıymetin
2. boynuna zincîr-i zülfi taķmayanlar bend bend
‘aşķ nedir sevdâ nedir bilmez ki leylâ kıymetin
3. nâra-i sevdâ-yı bûlbûl ravza-i gülzâr için
nağme-i pür-hûn-ı dil kılmış temâşâ kıymetin
4. naķd-i cân gitdi hebâya ġam-güsârım kandesin
şanma kim bî- ‘aşķ olanlar bildi sevdâ kıymetin
5. ‘azm-i râh et **hâķi**yâ ol şive-kârın bezmine
‘âşık-ı şeydâ nedir bildi o şehlâ kıymetin

¹⁰⁴ 40a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâķi’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir kaynakta rastlanmamıştır.

¹ a: şahbâ: şahpâ Y.

105.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. ey benim sevdiğim gamzeñ kan ağlar
hışmıñla bu bağrum yaralanmasun
müjgānlarıñ her biri cāna kaşđ eyler
kerem kıl cigerim pārenlenmesün
2. kimdir saña ‘ aşık cānıñ vërmege
kurbānın olupda hüsñin görmege
rakıbler dilerdi gülüñ dërmege
dêdirme güllerin aralanmasun
3. **rahmiyā** işitsün yār efgānımı
gam çevirdi şardı her bir yanımı
görmeden almasun mevlā cānımı
‘ ömrimiñ defteri karalanmasun

106.

[Gazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. yārimi hıfz eyle yā rab derde nā’ il olmasun
halk-ı ‘ ālem görmesün hüsne mā’ il olmasun

¹⁰⁵ 40b. Söz konusu şiirin “Rahmî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir. Yapılan incelemeler sonucunda söz konusu şiirin 19. yüzyıl âşıklarından Hamdî’nin aşağıdaki şiiriyle benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir:

*ey benim sevdiğim gamzen kan eyler
hışm eyle bu bağrum yaralanmasın
müjganların dilber kasdı can eyler
kerem kıl ciğerim yaralanmasun*

*kimdir âşık sana canın vermeye
kurban olsun senin soyun görmeye
rakib murad eyler gülün dermeye
derdirme güllerin aralanmasın*

hamdî işitsin dost efganımı
dud-ı ahım bürüdü her bir yanımı
görmeden almasun mevlā canımı
ömrümün defteri karalanmasun (Öztelli, 1944, s. 124)

¹⁰⁶ 40b. Sabrî (Seyyid Mehmed Emin) Divanı ile Sabri Mehmed Şerif Divanı’nda bulunmayan söz konusu gazelin “Sabrî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2. rûz u şeb fikr ü hayâlim yâr ile ülfet hemân
tuymasun ağıyâr münâfık bezme daħil olmasun
3. yâre vardığım görürse ol ‘adû-yı bî-emân
ger gelir bu bezm-i yâre ammâ hâ’ıl olmasun
4. bâb-ı lûtfundan kerem kıl bende-i bî-çâreye
büsbütün yâri baña vër kimse [vâşıl] olmasun
5. **şabriyâ** bî-çâre yârin gözletüp her dem hemân
göz koyup elden alanlar haķka vâşıl olmasun

107.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. ra‘ nâdır sevdiğim kıdd ü kâmetiñ
nice vaşf eyleyim cinânım seni
beni mecnûn etti hûsn-i âfetiñ
leylâya beñzetdim a cânım seni
2. kaşlarıñ kemândır müjgâniñ oķdur
ârzularıñ çeker müşteri çokdur
dünyâyı verseler gönümde yokdur
yâd ellere vërmem civânım seni
3. **erbâbî** ‘aşkım ey gül-i levendim
hasretiñle yandım cânım efendim
‘aşkın ile ğayri bitdim tükendim
dünyâya deĝişmem [sulţânım] seni

¹⁰⁷ 41a. 19. yüzyıl âşıklarından Erbâbî mahlasını kullanan Hüseyin Farkî Efendi’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir kaynakta rastlanılmamıştır.

108.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. sülük-ı bezm-i vuşlatdan bugün mihmānımız vardır
muḥabbet bābını dilşād eden yārānımız vardır
2. biḥamdillāh erişdim men o yār ile mülākāta
dil-i mecrūḥları ārām eden cānānımız vardır
3. ṭabībim merhem-i vaşl eyledi mecrūḥ-ı 'uşşāka
lebi la' liñ 'ilācından bugün dermānımız vardır
4. şükür ḥaḳka naşib oldu cemālī ka' besi yāriñ
ṭavaf etti anı biz de nice burhānımız vardır
5. göñül vèrdi güzel ḥaḳkı elem çekme teşekkür kıl
ki anıñ ülfeti çokdur ḳavī peymānımız vardır

109.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. müzeyyen lāle-reng olmuş ruḥun èy dil-ber-i ra' nā
'aşıklar ḥüsniñi seyrān ederler rüz u şeb ḥālā
2. eşer bāb- ı şabā her dem cemālī gülsitānında
o bùy-ı nāzenininden ḳan ağlar bülbul-i şeydā

¹⁰⁸ 41a. Söz konusu şiirin “Hakkı” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

¹⁰⁹ 41b. 17. yüzyıl tekke şairlerinden mutasavvıf Bosnevî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yer de rastlanılmamıştır.

3. teraḥḥum kı́l beni kı́yma bu hüzn-i bī-melāl içre
kerem kı́l sen pesend êtsün saña dil-ber bütün dünyā
4. ne efsün eylediñ bilmem ‘aceb sen êy perī-peyker
beni sermest-i lā-ya‘ kı́l êderseñ cānımı dārā
5. seniñ vaşf-ı cemālinden olupdur ‘āşıķān mecnūn
lisān-ı ḥāl-ile medhūñ êder bu **bosnevī** ednā

110.

[Ġazel]

Mef’ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. êy kı́şı kemān tīg-i müjeñ cānıma geçdi
bīgāneleriñ her biri bir yanıma geçdi
2. ol gözleriñ efsūnuna şabr êtme ne mümkün
evvel bakışñ sīne-i sūzānıma geçdi
3. būs êyler iken la‘ lini şarkıntılık êtdi
zūlf-i siyāhıñ ḥalkası gerdānıma geçdi
4. kāfır midir ol çeşm-i siyāh fūlful-i hindū
bir bakmak ile dīn ile imānıma geçdi

¹¹⁰ 41b. Açar 2012: 152. Ġazel: s. 421.

¹ a: tīg: tūr SUD.

b: bīgāneleriñ: peykāneleri SUD.

² a: ol gözleriñ efsūnuna şabr êtme ne: bu kec-nigehe şabr u tahammül nice SUD.

b: bakışñ: nazarıñ SUD.

³ Bu beyit SUD. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

a: būs: pūs Y, la‘ lini şarkıntılık êtdi: la‘ line şarkındılık itdim SUD.

b: siyāhıñ: siyehiñ SUD.

⁴ Bu beyit SUD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: çeşm-i siyāh: zūlf-i siyeh SUD.

b: dīn ile: dīnime SUD.

1-2-3-4-5 Y.

1-2-4-3-5 SUD.

5. beş beyit ile da‘ vā-yı kemāl étme **şalāhī**
biñ böyle ğazel defter-i dīvānıma geçdi

111.

[**Ķalenderī**]

Mef‘ ūlū mefā‘ ilū mefā‘ ilū fe‘ ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. èy hūsni güneş rŭyını enverlediler mi
başdan ayaĝa misk-ile ‘ anberlediler mi
2. şol dāmen-i pākinde seniñ secde éderler
mihrāb-ı hilāl qaşını minberlediler mi
3. dendān ile çeksem gine fŭlŭlleri çıkamaz
gerdāna siyeh beñleri ekserlediler mi
4. gör medresede dersin unutmuş nice şŭfī
alnında ħara yazuyı ezberlediler mi
5. su’āl éder ol yār baña sen ħanda urulduñ
yazık saña **dehrī** seni ħançerlediler mi

112.

[**Satranç**]

Mŭfte‘ ilūn mŭfte‘ ilūn mŭfte‘ ilūn mŭfte‘ ilūn

Recez - + + - / - + + - / - + + - / - + + -

¹¹¹ 42a. Mesci 2010: s. 58. Söz konusu 16. yüzyıl Divan şairlerinden Dehrī’ye ait olduğunu düşünmekteyiz. İncelenen şiir, Uğur Mesci tarafından 2010 yılında hazırlanmış olan “*Ziya Bey Kütüphanesindeki 6706 No’lu Cönk Üzerine İnceleme*” adlı yüksek lisans tezinde de yer almaktadır. Mecmuada bulunan şiir Mesci’nin tezinde yer alan şiirle karşılaştırılmıştır.

¹ a: èy hūsni güneş rŭyını: cāna senin ol hŭsnünü UMT.

b: başdan ayaĝa misk-ile: şol cism-i pākin müşkile UMT.

² b: qaşını: kaşı... UMT.

³ a: dendān: rindān UMT, gine fŭlŭlleri: ki ... UMT.

b: gerdāna: gerdanda UMT, beñleri: benlerin UMT.

⁴ b: alnında ħara yazuyı: on binti siyah yazını UMT.

⁵ a: ħanda: kande UMT.

¹¹² 42a. Söz konusu şiirin “Nef’i” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilmemiştir.

1. şevk ile sākī demine bāde-i aḥmer çekeriz
sükker-i şerbet femine ey meh-i enver çekeriz
2. bir güzeliñ ‘ aşıkıyız vuşlatınıñ lāyıkıyız
‘ aşkı ile yānıkıyız derd-ile hem-ser çekeriz
3. bir güzeliñ bendesiyiz derd-ile nālendesiyiz
‘ aşık-ı efgendesiyiz kışlarıñ ezer çekeriz
4. bir güzel āhengine biz imreniriz rengine biz
düşmenimiz cengine biz tığ-ı mücevher çekeriz
5. mest ü ḥarābız ezeli dilde muḥabbet sezeli
bezmimize şol güzeli kendisi ister çekeriz
6. ‘ aşık-ı dil-dāreleriz ḥātır-ı nā-şādeleriz
bir bölük üftādeleriz ḥāneye dil-ber çekeriz
7. bütünümüz mişl-i ḥabāb göz yaşıımız sīne rebāb
içdigimiz sāfī şarāb cur‘ a-i kevşer çekeriz
8. dilde ārām etmek için ḥalka [ülfet] etmek için
ḥūbları rām etmek için virdimiz ekber çekeriz
9. ey nef‘ī bakma siteme şabr idegör bu eleme
çāre dēyü def‘ -i ğama bir tolu şāgar çekeriz

113.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün fe‘ ülün

Hezec + — — — / + — — — / + — —

⁸ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹¹³ 42b. Ayan 2020: 435. Ġazel: s. 726.

1. cemālũñ kıblesi ĩmān degil mi
vücũduñ nāzır-ı insān degil mi
2. budur ‘arşı muhĩt-ı *kul huvallāh*
kişi kim bilmedi hayvān degil mi
3. k̄amer geşte felek ser-geşte hayrān
senĩ şehrinde ser-gerdān degil mi
4. ‘alĩ sırrın ne bilsũn her mũnāfık
mũnāfık kıblesi řeytān degil mi
5. vücũd-ı muřtafādan oldu ādem
risālet k̄apusu furkān degil mi
6. muşallid ĉũnki bilmez sırr-ı tevħĩd
muvaħħid olmadı nā-dān degil mi
7. **nesĩmĩ** sırr-ı er-raħmān ü řā
olupdur ortada mĩzān degil mi

¹ a: kıblesi: kıble-i SND.

b: nāzır-ı: mazhar-ı SND.

² a: kul huva’ llāh ehad: “De ki: O, Allah’tır, tektir.” (İhlās, 112/1).

³ a: k̄amer geşte: ģanı ĉarĥ-ı SND.

b: şehrinde: řehrũnde SND.

⁵ Bu beyit SND. neşinde 9. beyitte yer almaktadır.

a: muřtafādan: muřlakĩden SND.

⁶ Bu beyit SND. neşinde 10. beyitte yer almaktadır.

a: sırr-ı: ‘ilm-i SND.

b: olmadı: olmayan SND.

⁷ Bu beyit SND. neşinde 11. beyitte yer almaktadır.

Mecmua’da bulunmayıp SND. neşinde bulunan 5, 6, 7 ve 8. beyitler sırasıyla şu şekildedir:

‘Amā ģũni tecellĩ eyledi uş

Ģüneř devrinde ģoř devrān degũl mi

Ĥamu ‘ālem kitāb-ı ... dũr

Cemālũñ ... degũl mi

Cemālũñ ģũlřenidũr zũlf-i maĥbũb

Benĩ ādem ģamu hayrān degũl mi

Namāz u zikr ü tesbĩh u ‘ibādet

řaĉuñ küfrinde ģoř pinhān degũl mi (Ayan, 2020, s. 726)

114.

[Ėazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + – –

1. ervāh-ı rŭhlar demini hikmet-i mevlā biliriz
çŭn ezeli cem cāmını meclis-i kübrā biliriz
2. levh-ile hağ çaldı kalem cismini rŭh buldı o dem
etdi bizi mest-i müdam sākī-i sahbā biliriz
3. *ahsen-i taḳvīm* okuruz ḥŭsnini dā'im okuruz
isini 'azīm okuruz tefsīr ü ma' nā biliriz
4. bir cemālŭñ 'āşıkıyız vuşlatınıñ lāyıkıyız
şıdkı bütün şādıkıyız 'aşk-ile sevdā biliriz
5. çekdigimiz āh yetişir menzil-i 'aşk-ı rāh yetişir
imdādıma şāh yetişir 'alī bī-hemtā biliriz
6. ezeli ḳānŭn yoluna 'aşk-ile mecnŭn yoluna
vezn-ile mevzŭn yoluna ḥarf-ile imlā biliriz
7. mŭnkire çaldık topuzı añlamayana rumŭzı
olmayanıñ 'ar u nāmus ḥaddini aşar biliriz
8. **ḥākiyā** 'aşk-ile çoşa baḥr bütün başdan başa
azca yaşa çokça yaşa āḥiri 'uḳbā biliriz

¹¹⁴ 43a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hākī'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁵ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

115.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. āvāre göñlümüz yārinden ğayri
 şanma ki bir yerde eglence tutar
 gedā ‘āşıklara sen eyle haber
 her biri karşıunda el pençe tutar
2. hūrī melek misiñ bilmem yā nesiñ
 tūṭıdır zan  tdim eşid p sesiñ
 ğayriye pahāl  satar b sesin
 bizlere gelince āh nca tutar
3. d  ‘im  yanarım o dil-d r i  n
 es rgemem tende c n  y r i  n
 derd-mend-i nev  iye bir g z r i  n
 elinde bir deste g l-gonca tutar

116.

[ azel]

Mef ‘  l n mef ‘  l n mef ‘  l n mef ‘  l n

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. el   y t lib-i esr r nedir bildi  mi sen anı
 ki remz-i fak ru f hr den göründi vech-i s bh n 
2. kaçan kim fak r ola   ir fen fill h olur ‘ rif
 bek bill h olur ancak küfür d rler bu  m n 

¹¹⁵ 43b. Söz konusu şiirin “Ne‘ v ” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

² c: pah lı: bah lı Y, b sesin: p sesin Y.

¹¹⁶ 43b. Arslan 1994: 140.  azel: s. 93.

¹ a: “El-fak ru f hr  ve bihi eftahıru”: **Yoksulluk benim  v nc md r**, ben onunla  v n r m. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz, 2017, s. 153.)

3. vüçüdun gel müberrā kııl ‘avā’ıkdan ḥālā’ıkdan
girip vaḥdet sarāyına süregör ḥükm-i devrānı
4. bu meşrebden içen şāfi bu şerbetden içen şūfi
kamu mezhebden el çekdi ki zīrā buldı cānānı
5. nazar kııl cümle mevcūdāt o vaḥdetden ḥaber söyler
aña tüt gūş ile cānıñ tefehhüm ét bu ‘irfānı
6. münezzeh gördüler zātıñ ‘ubūdiyyet kuyūdundan
erişip āḥiri fakre n’eder anlar [bu sāmānı]
7. gidenler rāh-ı aḥmedle sivāyı n’eylesün zātī
tutar mı küfr ü dīn anlar olupdur cümleden fānı

117.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. yıķup dil şehrini ḥarāb eyleyen
ḥüsne mālīk bir lebleri gönçedir
bizi ayaqlara türāb eyleyen
meclis-i ‘uşşāka bir eglencedir
2. bī-çāre bendesin sevdāya vèren
oñmadık başımı ğavgāya vèren
‘aķlımı fikrimi yaġmāya vèren
bir kāmety bālā beli incedir

³ a: ḥālā’ıkdan: ‘alāyıkdan ZSD.

b: devrānı: sultānī ZSD.

⁵ Bu beyit ZSD. neşrinde 6. beyitte yer almaktadır.

a: aña tüt gūş ile cānıñ: tüt aña gūş-ı cānı sen ZSD.

⁶ Bu beyit ZSD. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: zātıñ: zātı ZSD.

¹¹⁷ 44a. İrşâdî Ahmed ya da Büyük İrşâdî Baba’ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiirin kime ait olduğu net bir şekilde tespit edilememiştir.

3. **irşādī** gedāyım gel alma āhım
ëy benim sevdigim çeşm-i siyāhım
seni cāndan sevdim ‘ayb étme şāhım
ilişür her yaña göñül kıncadır

118.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. çekmedigim ‘aceb cefā mı kaldı
bu fenā dünyāda şafā mı kaldı
başıma gelmedik belā mı kaldı
sevmege bir yüzi melek ararken
2. tabībā bulmadım derdime dermān
geşt étđim cihānı arayup hemān
dervīşlik semtine düşdüm bir zamān
keçkülüm yitirdim gökcek ararken
3. uşandı şu göñül böyle gezmege
bir yerde çāre yok dāne düzmege
varup harrāk oldum boza süzmege
kazgānide yakdım elek ararken
4. turmadı şu göñül bir yerde aşlā
hāşılı başıma tār oldu dünyā
çok hıdmet eyledim kayıkçılığa
dümeni düşürdüm kürek ararken
5. felek üstümüze ‘aksi yürüdi
begler bu kıasāvet beni bürüdi
balıkçı oldum da göller kırudı
tamānım delindi semek ararken

¹¹⁸ 44b. Söz konusu şiirin “Nakdī” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

6. bilmezdim dünyāda ne günāh ētdim
āhımla felegi sīmsiyāh ētdim
mışır diyārına ‘azm-i rāh ētdim
atımı çaldırdım merkeb ararken
7. baht u iqbālîmi güşād eyledim
ben kendi kendimi irşād eyledim
pür oyaydırmağa murād eyledim
temelinden yıkdım direk ararken
8. murād ētdim baħr-i ‘aşka ıalmağa
dil-fülkîni engīnlere şalmağa
‘imārete vardım çorba almağa
yaķamı yırtđılar çömlek ararken
9. çüş ēdüp deryā-yı ‘aşka boşandım
fıkr eyleyüp ben bu rāha dōşendim
nizām ‘askeri oldum kayış kuşandım
kılincım zāyi‘ ētdim tüfek ararken
10. nice bir kalmayam künc-i elemde
iki dīdelerim yası vü mātemde
ceng ü cidāl ēderken leşker-i ğamda
palaskam tutuşdı kaşenk ararken
11. rüz u şeb eylerim āh u figānı
haylī dem görmedim bŷy-ı ihsānı
bī-vefā güzeller şoydular beni
mintānım kalmadı gömlek ararken

⁹ c: Bu mısranın vezni bozuktur.

d: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹⁰ c: Bu mısranın vezni bozuktur.

12. **naḳdiyā** bahtından étme şikāyet
ğayri bu sevdādan eyle ferāğat
felegin cevrine yokdur nihāyet
hāşırı ġā'ib étdim döşek ararken

119.

[Muḥammes-i mütekerrir]

Mef' ulü mefā' ilü mefā' ilü fe' ulün

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. éy nūr-ı başar vuşlatı düşlerde görürsün
vaḳt ola nişānım ḳara yerlerde görürsün
oḳ üzre ḳara yazımı defterde görürsün
şimdengêrü cānā beni sen nerde görürsün
bir daḫi meger 'arşa-i maḫşerde görürsün
2. gel geç biricik yāri görüñ reh-güzārımdan
cānā ḳatı pek ḳorḳuludur bu seferimden
kim vère saña bir daḫi soḫbet haberimden
şimdengêrü cānā beni sen nerde görürsün
bir daḫi meger 'arşa-i maḫşerde görürsün

¹² d: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹¹⁹ 45a. Karasoy ve Yavuz 2010: 1082. Şiir: s. 431. *Âşık Ömer Divanı*'nda 9 bentten oluşan şiir, mecmuada 3 benttir. Yazılmayan bentlerin sayısının fazla olması sebebiyle dipnota kaydedilmemiştir (Mecmuada bulunmayan fakat ÂÖD. neşrinde bulunan bentler için bkz. Karasoy ve Yavuz, 2010, s. 431).

¹ c: oḳ: aḡ ÂÖD.

d: nerde, kanda ÂÖD.

² Bu bent ÂÖD. neşrinde 5. bentte yer almaktadır.

a: geç biricik yāri görüñ: bâri göreyin bir gezerek ÂÖD.

b: cānā ḳatı pek: billāhi ḳatı ÂÖD.

c: kim vère saña bir daḫi soḫbet: bir daḫi sana kim vere sıhhat ÂÖD.

d: nerde, kanda ÂÖD.

3. göñlüm gam ile hoş geçinirdim seniñ olsun
göñlünce olan meclis-i maḥrem seniñ olsun
unut ‘ömeri büsbütün ‘âlem seniñ olsun
şimdengèrû cānā beni sen nerde görürsün
bir daḥi meger ‘arşa-i maḥşerde görürsün

120.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sendedir bu dil dem ā-dem ḡayrilerden dūr olur
dilde dil-dārlik ḡuzūruyla göñül mesrūr olur
2. gèceler bīdār olanlar göriser dīdārını
mest olup vuşlat demiyle cān u dil maḥmūr olur
3. ehl-i diller seyr ēderler cenneti dilde mūdām
dem be-dem şevḡ-i cemāliyle bu dil pūr nūr olur
4. vaşl-ı dil-dār ister iseñ göñlüne eyle nazar
maḡhar-ı dīdār olan mūsā gibi dil tūr olur
5. muşḡaf-ı ḡaḡdır bu göñlün ḡāfıl olma bir nefes
her ne isterseñ nazar ḡıl dilde hep maşṭūr olur
6. çün ene’l-ḡaḡ dēdi maşṭūr ḡaḡdan idi ol kelām
taş atup maşṭūrı ḡalka kendisi mestūr olur

³ Bu bent ÂÖD. neşrinde 9. bentte yer almaktadır.

a: göñlüm gam ile hoş geçinirdim: seninle gönül hoş geçinirdi ÂÖD.

b: maḥrem: rindân ÂÖD.

c: ‘ömeri: ‘ömerini Y.

d: nerde, kanda ÂÖD.

¹²⁰ 45b. Yıldız 2012: 78. Ġazel: s. 186.

³ b: cemāliyle: cemāl ile ASD.

7. rabbini bilmek dilerseñ nefsin bil **sūziyā**
bilmeyen nefsin billāh dü cihānda kör olur

121.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy gönül sen ruḥları gülzāra var şarmaş tolaş
eyleme biḡānelik dil-dāra var şarmaş tolaş
2. geç bu maḥcūblıḳdan èy dil sīne şāf ol yār ile
kaşları yay gözleri seḥḥāre var şarmaş tolaş
3. hem-dem-i vuşlat olup gel cān ile cānān ile
būs èdüp la' li lebīn sekkāre var şarmaş tolaş
4. raḥm èder ḥālīñ görünce belki sultānīñ seniñ
ol güzeller ser-firāzı yāre var şarmaş tolaş
5. defter-i dīvāna kayd ètsün seni 'irfāniyā
ehl-i 'aşka ḥükm èden ḥünkāra var şarmaş tolaş

122.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ka' rı yok bir baḥr-i bī-saḥil-durur 'ummān-ı 'aşḳ
ibtidāsı intihāsı yok dèdi sultān-ı 'aşḳ

¹²¹ 46a. Söz konusu şiirin “İrfānī” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

³ b: būs: pūs Y.

¹²² 46b. Kuzu 2021: 116. Şiir: s. 133-134.

2. münkiriñ albinde ink r bir mar zdır kim anı
bağteten def  eyleyüp p r-n r  der derm n-ı   aşk
3. cennet 'l-me'v  i  n  tme şıy m u z hdini
gir rız sı cennetine andadır bost n-ı   aşk
4. z lmet-i ink ra düşme şeyh-i k mil ara bul
çine-i efl kını tenv r  de t b n-ı   aşk
5. vaşl-ı d d r zevkini ger ister ise  sa' diy 
  aklı koy d v ne-veş ol d 'im  hayr n-ı   aşk

123.

[ azel]

F ' il t n f ' il t n f ' il t n f ' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1.   aşıkını a v lini c n na şor şorma başa
  andel b   hını gülşene şor şorma başa
2.  sit n-ı rif  atından gir h ber-d r olmağa
dem be-dem bir bende   mihm na şor şorma başa
3. teşne-yi ş r- b i  n sükker niş r n t libi
ol z l l lebleri[ni] merc na şor şorma başa
4. hüsn-i y sufa te' aşşuk var ise şeyd  g   l
d desi ceyh n-veş giry na şor şorma başa
5. d m-ı zülfünde fed  k lmaş vel  c n naşdini
h lmiy  manş r-veş sult na şor şorma başa

¹²³ 47a. 19. yüzyıl tekke şairlerinden Hilmi mahlaslı Mehmed Ali Hilmi Dedebara'ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, HD. neşinde bulunmamaktadır.

124.

[Ġazel]

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. gel gel beri gel isteyelim 'aşk ile vaḥdet
gel terk edelim benliğimiz olmaya keşret
2. gel gel beri gel diñler iseñ cān ü gönülden
soñ demde saña göstereyüz zülf-ile ḥazret
3. gel gel beri gel keşreti ḳo benliği terk et
cān ü dil ile eyleyelim biz bize 'izzet
4. gel gel beri gel bende iseñ āl-i 'alīye
gel ser vèrelim bunlara biz el vère 'izzet
5. gel gel beri gel göz ile sen yek-naẓar eyle
dört göz açıla dört ḳapudan erişe himmet
6. gel gel beri gel al ḥaberi ḳavl-i 'alīden
tā ki arına jeng-i diliñ ḳalmaya şirket
7. gel gel beri gel 'āşık iseñ baḳ bu cemāle
açḡıl gözini çekmeyesin derd ile zaḥmet

¹²⁴ 47b. Kaya 2022: 22. Şiir: s. 139.

² Bu beyit VD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: diñler: diler VD.

b: göstereyüz zülf-ile: gösterevüz lutf ile VD.

³ Bu beyit VD. neşrinde 2. beyitte yer almaktadır.

a: diñler: diler VD.

⁴ b: bunlara biz: yolumuza VD, gurbet: 'izzet VD.

⁵ a: göz ile yek-naẓar eyle: ten göz ile eyle yek-nazar VD.

b: ḳapudan: kapuda VD.

⁷ a: baḳ: hak VD.

b: gözini: gözün VD.

8. gel gel beri gel istek ile cümle érenler
birdir bire bağ birlik ile eyleye şefkat
9. gel gel beri gel derviş iseñ èy vîrân abdâl
miskînet ile gözle bugün bâb-ı mürüvvet

125.

[Müstezat Ėazel]

Mef' ūlū mefā' ilū mefā' ilū fe' ūlūn

[mef' ūlū fe' ūlūn]

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. 'ālemde bugün mażhar-ı mevlā ki 'alīdir
[bil şāh-ı ġanīdir]
bu nuṭṭ-ı ezel nokṭa-i esmā ki 'alīdir
[bil şāh-ı ġanīdir]
2. heft āyet édüp tācını ol başına urdı
[bil remzini anıñ]
vechinde olan şol yed-i beyzā ki 'alīdir
[bil şāh-ı ġanīdir]
3. tañrı dèyüben ismini 'ālemlere yaydı
[èy ṭālib-i dīdār]
münkiri olup kibr ile bağma ki 'alīdir
[bil şāh-ı ġanīdir]

⁸ a: ile: ilen VD, érenler: idenler VD.

⁹ a: iseñ èy vîrân: isen vîrân VD.

b: miskînāt ile gözle bugün bâb-ı: miskînlık ile gözle bâb-ı VD.

1-2-3-4-5-6-7-8-9 Y.

1-3-2-4-5-6-7-8-9 VD.

¹²⁵ 48a. Kaya 2022: 417. Şiir: s. 501-502. Bu şiir VD. neşrinde “Müstezat Gazeller” başlığı adı altında verilmektedir. Mecmuada eksik olan mısralar metne köşeli parantez “[]” içerisine yazılarak eklenmiştir.

4. hükmi gelüp ol devr-ile ser-cümle cihāna
 [‘ey kuṭb-ı zamāne]
gāh oldu nihān u gehī peydā ki ‘alīdir
 [bil šāh-ı ġanīdir]
5. kim ki anı fehmi eyleye zāhir[de] vü bātın
 [men şıdķ ile taḥķik]
ferd oldu eḫad vāḫid-i yektā ki ‘alīdir
 [bil šāh-ı ġanīdir]
6. **vīrānī**ye bu nāmı ezel vērđi kim ol šāh
 [ḫaḫ rüz-ı ezelde]
başımda benim ‘aşķ-ile sevdā ki ‘alīdir
 [bil šāh-ı ġanīdir]

126.

[Gazel]

Fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilātūn fā' ilūn

Remel $- + - - / - + - - / - + - - / - + -$

1. çün baña bezm-i elestden şundılar peymān-ı ‘aşk
ol sebebden olmuşum men mest ile hayrān-ı ‘aşk
2. her kimiñ kim feyz ü ilhām-ı ilāhī ėrmedi
hīç aña te’sīr ėder mi dīn ile īmān-ı ‘aşk

⁴ a: hükm gelüp ol devr-ile: hükm itdi gelüp devr ile VD.

b: ki: ne Y.

⁶ Bu beyit VD. neşrinde 7. Beyitte yer almaktadır.

a: ezel vèrdi kim ol şāh: ki ol şāh-ı şehinşeh VD.

Mecmua’da bulunmayıp VD. neşrinde bulunan 6. beyit şu şekildedir:

zîkr it sözümi tâlib isen fazl-ı hudâya

[men sıdk ile tahkîk]

fazl-ı kerem bi'smi'llâh bâ ki 'Alîdür

[bil şâh-ı ganîdür] (Kaya, 2022, 502)

¹²⁶ **48a.** 48a. Kaya 2022: 174. Şiir: s. 273.

¹ a: bezm-i: rûz-1 VD.

b: men: ben VD.

² a: kimiñ: kime VD.

3. bu ʔarīkat-ı âteşte yanmayan pervâne-veş
perveriş olmaz ne bilsün kim nedir erkân-ı ʕ aşk
4. bir çöpe saymaz cihânıñ varını ser-tâ-ka-dem
her kime mihmân olupdur zerrece mihmân-ı ʕ aşk
5. ʕ aşk ile hem-dem olaldan bu vîrânî hâk-i-pây
aña mir ʔât-ı hağ oldu şûret-i insân-ı ʕ aşk

127.

[Müstezat Ğazel]

Mef ʔlũ mefâ ʕ ilũ mefâ ʕ ilũ fe ʕ ʔlũn

[meʕ ʔlũ fe ʕ ʔlũn]

1. her haste-diliñ derdine dermânı ʕ alidir
[vallâhi ʕ alidir]
şihhat erişüp kalbine loğmânı ʕ alidir
[vallâhi ʕ alidir]
2. her kim ki inanmaz bugün ol hażret-i şâha
[ol ermez ilâha]
iğrâr edeniñ şıdğ ile imânı ʕ alidir
[vallâhi ʕ alidir]
3. gel ister-iseñ etmege bu nuğk ziyâret
[kalk eyle ticâret]
gel gör ki bu dil tahtına sultân ʕ alidir
[vallâhi ʕ alidir]

⁴ a: cihânıñ: cihânın VD.

b: mihmân-ı: ʕ irfân-ı VD.

⁵ b: hağ: hağğa Y.

¹²⁷ 48b. Kaya 2022: 22. Şiir: s. 139. Bu şiir VD. neşrinde “Müstezat Gazeller” başlığı adı altında verilmektedir. Mecmuada eksik olan mısralar metne köşeli parantez “[]” içerisine yazılarak eklenmiştir.

¹ a: erişüp: irişe VD.

³ a: nuğk: nûrı VD.

4. evrād-ı şıfātında olup şekk ü gümānsız
[men ān u zamānsız]
her demde ki ḥatm ederim ḫur’ānı ‘alīdir
[vallāhi ‘alīdir]
5. tendür kamu eşyā ki anıñ cānı görünmez
[bu gözle görünmez]
şaf et nazarı cümle şeyiñ cānı ‘alīdir
[vallāhi ‘alīdir]
6. gel dil ḫulağın aş yérine gevher-i ‘aşkı
[zātın ola bākī]
şāh-ı necefīñ gevheriniñ kānı ‘alīdir
[vallāhi ‘alīdir]
7. çün erdi vīrānī bugün ol pīr-i muğāna
[yüz tutdı fiğāna]
zıkrinde anıñ tesbīḥ ü dīvān ‘alīdir
[vallāhi ‘alīdir]

128.

[Müstezat Gazel]

Mef’ülü mefā’ ilü mefā’ ilü fe’ülün

[mef’ülü fe’ülün]

1. bağlandı gönül zıkrı anıñ nād-ı ‘alīdir
[hem şāh-ı velīdir]
çün rehberimiñ rehberi üstād[1] ‘alīdir
[rūz-ı ezelīdir]

⁴ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

demde ki ḥatim ederim: dem iderem hatmini VD.

⁶ b: şāh-ı: düri VD.

⁷ b: dīvān: dīvānı VD.

¹²⁸ 49a. Kaya 2022: 419. Şiir: s. 503. Bu şiir VD. neşrinde “Müstezat Gazeller” başlığı adı altında verilmektedir. Mecmuada eksik olan mısralar metne köşeli parantez “[]” içerisine yazılarak eklenmiştir.

2. āġāz éderim şām u seher medhîni şāhîñ
[ol püşt ü penāhın]
bülbülde güle karşı bugün yād[1] ‘alîdir
[kim rabb-i celîdir]
3. görmez yezîdîñ gözleri ol nūr u hidāyet
[bulmadı sa‘âdet]
her dil ki öter derd ile feryād[1] ‘alîdür
[tā *ḵālū belîdir*]
4. herkes ki vücūda gelir uş *ḵāf ile nūndan*
[şarrāf u dükāndan]
hem bunca cesed cem‘ine bünyād ‘alîdir
[ḥaḵ lîr-i velîdir]
5. **vîrānî** başîñ çarḥa sürüp girdi bu rāha
[gel bak bu ḥ‘āha]
göñlünde anîñ maḵşûdı evlād-ı ‘alîdir
[ol āşḵ velîdir]

129.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. āh elinden cevri çok hergiz vefāsı yok felek
derd [ü] ġam mihnet-serā zerre şafāsı yok felek
2. bir güşāde nice zulmet gösterirsiñ ‘ākıbet
ḵahrı çok her dem be-dem luṭf ü seḥāsı yok felek

³ a: ol: kör VD.

⁵ b: evlād: evrād VD.

¹²⁹ 49a. 48a. Kaya 2022: 190. Şiir: s. 287.

² b: seḥāsı: şafāsı VD.

3. kimseye baş egmeyüp kim fend-bāzlık oynadır
lā dēyü tırmaz döner ikrār-ı hāsı yok felek
4. mü 'min[e] zindān dēdi çünkim anı hatm-i nebī
kāfire cennet olup cevri-i belāsı yok felek
5. her nefes kendüye meyyāl [idene] eder rücū'
put-pereste meyl eder bir dem cefāsı yok felek
6. koymasun bir taş[ı] bir taş üstüne 'ārif olan
her ne kim ābād olur yıkar bināsı yok felek
7. ey **vīrānī** ğam-serād[ur] işbu çarh-ı pīrezen
oynadır altında bir zerre riyāsı yok felek

130.

[Nefes]

11'li hece ölçüsü

1. aķdenizi seyr eyledim yalıdan
naşihatım böyle aldım uludan
tañrı tağı şāhım kızıl deliden
görinür imām evleri görünür

³ b: ikrar-ı hāsı: ikrār rızāsı VD.

⁴ a: çünkim: çün kim VD.

⁶ a: koymasın: komasın VD.

⁷ a: ğam serād işbu çarh-ı pīrezen: bî-serādur işbu çarh-ı pîrden VD.

b: altında: işinde VD.

¹³⁰ **49b.** Ergun ty, s. 36-37. Söz konusu şiirim 19. yüzyıl tekke şairlerinden Ali Dede'ye ait olduğunu düşünmekteyiz. Akyazılı Sultan ve dergâhından bahsedilen bu şiire “*Bektaşî-Kızılbaş Alevî Şairleri ve Nefesleri*” adlı kitabın Ali Dede başlığında rastlanılmaktadır. Ancak mecmuada 5 bentten oluşan şiir, kitapta 3 beyittir.

¹ b: naşihatım: nasîhatı BKAŞ.

c: tañrı tağı şāhım kızıl deliden: senin âşıkların çıkmaz yolundan BKAŞ.

2. seniñ dervişlerin geçmez tövbeden
gèydidimiz hırka zeynü'l-a' bādan
her kaçan bakarsak otman babadan
görinür imām evleri görünür
3. seniñ dervişlerin geçmez rāhından
korkmaz mısıñ 'āşıkların āhından
sulṭān aq yazılı şāh dergāhından
görinür imām evleri görünür
4. imāmların yolı kızıl deliden
oraya geçerler gelibolıdan
pīrim hūnkār hacı bektāş veliden
görinür imām evleri görünür
5. 'alī dedem söyler sözi özüñden
yüz be-yüz gelince görür gözünden
horāsānda yatan imām rızādan
görinür imām evleri görünür

² b: gèydidimiz hırka zeynü'l-a' bādan: sırtına giydiği hırka abadan BKAŞ.

c: bakarsak otman: çağırsa imdad BKAŞ.

³ Bu bent BKAŞ. neşrinde bulunmamaktadır.

⁴ Bu bent BKAŞ. neşrinde bulunmamaktadır.

⁵ Bu bent BKAŞ. neşrinde 3. Bentte yer almaktadır.

a: 'alī dedem söyler sözi özüñden: Ali dede söyler idi bu pendî BKAŞ.

b: yüz be-yüz gelince görür gözünden: yüz yüze gelince Ali'dir Ali BKAŞ.
Mecmuada bulunup BKAŞ. neşrinde bulunmayan bentler şu şekildedir:

*seniñ dervişlerin geçmez rāhından
korkmaz mısıñ 'āşıkların āhından
sulṭān aq yazılı şāh dergāhından
görinür imām evleri görünür*

*imāmların yolı kızıl deliden
oraya geçerler gelibolıdan
pīrim hūnkār hacı bektāş veliden
görinür imām evleri görünür* (Ergun, ty: s. 36-37)

131.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. zāhidā sen şanma kim uş dü-serādır istegim
haḳ bilür haḳdan benim her dem liḳādır istegim
2. zerrece firdevs içün 'ālemde ğam-g'ın olmazam
ol nebīler serveri şāh-ı evliyādır istegim
3. hāk-i pāy-ı şāh ḥasan ḥulḳu'r-rızāyam şübhesiz
cümle-i şāh-ı şehīd-i kerbelādır istegim
4. hem 'alī zeynü'l-'abā bākır yolunda çākerim
ca' fer-i şādık imām-ı reh-nümādır istegim
5. mūsā-i kāzım 'alī mūsā rızānıñ kulıyum
şāh taḳī vü bā-naḳī nūr-ı liḳādır istegim
6. 'askerī hem mehdīdir ma' būdumuz ğayri degil
çār-deh-i ma' şüm-ı pāk āl-i 'abādır istegim
7. èy **vīrānī** dünyā vü 'uḳbāda maḳşūdum benim
bā-i bismillāh'ir-raḥmān murtażādır istegim

¹³¹ 50a. 48a. Kaya 2022: 230. Şiir: s. 323-324.

¹ b: liḳādır: bekādur VD.

² a: firdevs içün 'ālemde ğam-g'ın: firdevs-i 'ālemde ne gamg'ın VD.

⁴ a: hem 'alī zeynü'l-'abā bākır: hem-dem-i zeyne'l-'abā VD, zeynü'l-'abā bākır: zeynü'l-'abā vü bākır Y.

⁶ a: hem: vü VD.

b: çār-deh-i: çār-deh VD.

⁷ a: dünyā: dünya VD, maḳşūdum: isteğim VD.

b: Bu mısranın vezni bozuktur.

132.

[Ġazel]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. fenā bāğında her demde 'alī senden meded senden
lisānımdaki medħimde 'alī senden meded senden
2. yüzi *seb'al-meşām*mda kitāb-ı cāvidānımda
dilemde tercemānımda 'alī senden meded senden
3. bu 'ilm-ile olup māhir eger zāhir eger bātın
eger evvel eger āħir 'alī senden meded senden
4. bu hilqatde şıfāt üzre huṭūṭ u naḡş-ı [zāt] içre
cemī' -i mümkināt içre 'alī senden meded senden
5. kelām-i vaħy-ı muṭlaḡsıñ kemāl-i 'ilm-i muḡlāḡsıñ
ħaḡīḡat cümleye ħaḡsıñ 'alī senden meded senden
6. vīrānī ħasta-ħāl olmuş yolunda pāyimāl olmuş
hele vāşıl-ı āl olmuş 'alī senden meded senden
7. **vīrānī** bir ḡalenderdir ḡulām-ı āl-i ħaydardır
murādıñ senden ister der 'alī senden meded senden

¹³² 50b. Kaya 2022: 408. Ġazel: s. 490-491.

² Ve lekad āteynāke **seb'an** minel **mesānī** vel kur'ānel azīm (azīme).”: Andolsun, biz sana **tekrarlanan yedi** ayeti ve büyük Kur'an'ı verdik (Hicr 15/87). Seb'al-mesānī sözü, “tekrarlanan yedi” anlamında kullanılan bir ibaredir. Bu ibare çeşitli şekilde tefsir edilmekle birlikte umumi kanaat bu ibarenin “Fatiha'nın yedi ayeti” olduğudur. (Ayrıntılı bilgi için bkz. Yılmaz, 2017, s. 602.)

³ a: zāhir eger bātın: bātın eger zāhir VD.

⁴ a: huṭūṭ u naḡş, hutūtu naḡş VD.

⁶ a: hele: ümīdi VD.

⁷ a: ister der: isterdür VD.

133.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy göñül sen defteri ol yār^[1] vechinden oqu
bülbul iseñ hārı ıo gülzār^[1] vechinden oqu
2. gel eger manşūr iseñ dārü's-selām olsa yèrin
sen *ene'l-hak* āyetin esrār^[1] vechinden oqu
3. nuṭḡ imiş cümle ma' ānī sırrını fehm eyleyen
cān kulağıyla eşit güftār^[1] vechinden oqu
4. çünkü ḥaḡdan nāzil oldı āyet-i ümmü'l-kitāb
emr-i nehyin şüretin ikrār^[1] vechinden oqu
5. èy *vīrānī* 'ālemü'l-ğaybıñ şıfātı defterin
aḥsen-i takvīme baḡ dīdār^[1] vechinden oqu

134.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. gel beri bu mā-sivāyı terk èden sulṭān dede
ğıll u ġışdan fāriğ olmuş ḥāḡ ile yek-sān dede

¹³³ 50b. 48a. Kaya 2022: 289. Şiir: s. 381.

² a: olsa: olsun VD.

³ Bu beyit VD. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

⁴ Bu beyit VD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

⁵ a: şıfātı defterin: sıfātın defteri VD.

b: takvīme: takvīimde VD.

¹³⁴ 51a. Kaya 2022: 305. Şiir: s. 398-399.

¹ a: bu: ey VD.

2. bil özüñ fehm ét şıfâtıñ zātını eyle fehim
ger dilerseñ içesiñ sen çeşme-i hayvân dede
3. gey melâmet hırkasın bir pîr elinden tâ ebed
cümle nâsıñ taşına kıl sîneñi kalkân dede
4. ‘ârif-i nefis ol yûri kâr étmesün herkes saña
mülk ü manşıb cāhı terk ét ‘avret ü oğlan dede
5. hâşıl-ı vâşıl vaşıyyet özüñe kâr eyleme
ol saña ma‘būd olur tût sözümü ey cān dede
6. kim niye bir dâne sözden oldu ‘isāya hicāb
bil bu nuṭkuñ remzini ey zümre-i merdān dede
7. terk [ü] tecdîd ol yûri pāk [ü] mücerred ‘isā tek
kim olursan rūḥ-ı kudsî mürdeye biñ cān dede
8. secde kılğıl on iki nūr-ı imāma bî-ğalaṭ
tā ki abdāl ola ismiñ zāhir ü pinhān dede
9. ey vîrānî maḫşûduñ merdān ise merd ol yûri
tā diye cümle érenler ‘aşk ola vîrān dede

135.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

² a: fehm: kadîm VD.

⁴ a: herkes: hergiz VD.

b: manşıb cāhı: manşıb u cāhı Y, ‘avret ü oğlan: ‘avreti oğlan VD.

⁶ a: niye bir dâne sözden: niçün pervâne sūzân VD.

⁷ b: olursan: olasıñ VD, biñ: vir VD.

⁸ a: bî-ğalaṭ: ‘aşk ile VD.

⁹ a: maḫşûduñ: maksadın VD.

b: ola: olsun Y, vîrān: arslan VD.

¹³⁵ 51b. Söz konusu şiirin “Mesti” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

1. kıurretü'l-‘ ayn-ı resül-ı kibriyâsıñ yâ hüseyñ
vâriş-i ‘ ilm-i nebî feyz-i hüdâsıñ yâ hüseyñ
2. rûy-ı levhinde yazılmış âyet-i hâk âşikâr
menba‘-ı ‘ ilm-i ledün şâh-ı velâsıñ yâ hüseyñ
3. zât-ı pâkiñle bulupdur dîn-i aḥmed zîb ü fer
nokṭa-i ‘ ilm-i risâlet muştafâsıñ yâ hüseyñ
4. cedd-i pâkiñ ḥazret-i sultân-ı kevneyn-i resül
nûr-ı çeşm-i fâtıma vü murtażâsıñ yâ hüseyñ
5. cümleye cāndan saña ḥubb u muḥabbet farz-ı ‘ ayn
teşne-i dil maḥşeri āb-ı beķâsıñ yâ hüseyñ
6. virdim olsun şad-hezār la‘ net yezîdiñ cānına
ol sebep susuz şehîd-i kerbelâsıñ yâ hüseyñ
7. yoluna cān baḥş eden ‘ uşşâkı hâk étmez me‘ lûl
çok gürûh-ı ‘ âşıkâna mültecâsıñ yâ hüseyñ
8. sîretiñ ‘ ayn-ı ḥabîb-i hâk olupdur vesselam
şûretiñ mir’ât-ı hâk beydâ-nümâsıñ yâ hüseyñ
9. **mesti** gelmiş-durur iḥsânına bî-kes [ü] ğarîb
eylegil iḥsân kerem kân-ı ‘ atâsıñ yâ hüseyñ

136.

[Ġazel]

Fâ‘ ilâtün fâ‘ ilâtün fâ‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

⁹ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹³⁶ **52a.** Söz konusu şiirin “Mesti” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

1. maḥzen-i sırr-ı ḥudād[ır] muştafā
rāz-dār-ı muştafādır murtażā
2. seyyid-i şübbān ḥasan hem hüseyin
cennetü'l-firdevse vèrirler ziyā
3. varamaz kimse ḥaḳīḳat şehrine
olmayınca reh-rev-i āl-i ‘abā
4. ehl-i beytiñ yoluna cān baḥş eden
ber-murād eyler anı elbet ḥudā
5. **mesti**-veş tut dāmenin bir mürşidiñ
tā ola bu yolda saña reh-nümā

137.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. maḥzar-ı esrār-ı hikmet kibriyāsıñ yā ‘alī
noḳta-i ‘ilm risālet-i muştafāsıñ yā ‘alī
2. lā nebī illā muḥammed lā velī illā ‘alī
dü cihān içre ḥasan ḥulḳu’l-rızāsıñ yā ‘alī
3. *lā fetā illā ‘alī lā seyf illā zülfikār*
leşker-i şāh-ı hüseyin [ü] pişvāsıñ yā ‘alī
4. vāriş-i ‘ilm-i resül [ü] pertev-i enver-i dīn
nūr-ı çeşm-i ḥazret-i zeynü'l-‘abāsıñ yā ‘alī

¹³⁷ 52a. Söz konusu şiirin “Mesti” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

5. baħr-i ‘aşķıñ ķaťresidir baķır-ı imām-ı dīn
līk şol bir ķaťreden der-i bekāsıñ yā ‘alī
6. mezhebiñ ģaķdır şehā ca‘ ferdesin ģaydardasın
reh-rev-i rāh-ı ģudāya reh-nümāsıñ yā ‘alī
7. ķapuna geldim meded mūsā-i ķazım ‘aşķına
ķevşere ķandır beni çün zü’l-‘aťāsıñ yā ‘alī
8. ģ‘āce-yi ‘ilm-i ledün ü kāşif-i esrār-ı ģaķ
mūsā-yı rızā-yı ģaķ bābın ģüşāsıñ yā ‘alī
9. şems-i envār-ı ģaķīķat şāh-ı imām-ı tākī
‘arşa-i maģşerde maķbūl-i recāsıñ yā ‘alī
10. ģazret-i ‘alī naķīniñ meclisinde cem‘ olan
‘aşıķāna rehber-i rāh-ı ģudāsıñ yā ‘alī
11. şīr-i merdāna ģudā şāh-ı ģasanü’l-‘askeri
canīb-i ģaķdan kerem kān [u] şehāsıñ yā ‘alī
12. **mesti**yā cümle cihān vaşfında hep ģayrān-durur
rāh-ı ģaķda mehdī-veş şāģib livāsıñ yā ‘alī

138.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. dilā üftādeler bir yār içün da‘ vāya ķalmışdır
bu da‘ vāyı ģoremez kimse pes mevlāya ķalmışdır

¹³⁸ **53a.** Söz konusu şiirin “Lutfi” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

2. bilinmez ‘āşıkıñ aḥvāli bunda zāhidā aṣlā
yarın rūz-ı kıyāmet meclis-i kübrāya qalmışdır
3. ezel *naḥnu kasemnā*da yazılmış ‘ālemiñ ḥālī
tecellī-i derd-i ḥasret ‘āşık-ı şeydāya qalmışdır
4. düşüp leylānıñ ‘aşkıyla ki mecnūn buldı mevlāyı
bu ‘aşk u āteş-i ḥasret bütün leylāya qalmışdır
5. muḥabbet zevk ederler ba‘zı adamlar bu dehr içre
bize zevk-i muḥabbet **lutfiyā** ferdāya qalmışdır

139.

[Ġazel]

Müfte‘ ilün fā‘ ilün müfte‘ ilün fā‘ ilün
Münserih – + + – / – + – / – + + – / – + –

1. ‘ahde vefā kılmadı yār-i vefā-dārımız
yār ile gör kim nice düşdi ‘aceb kārımız
2. ‘aşk-ı cemālīñ beni kendüye maḥv eyledi
oldı tamām uş bugün ‘aşk-ile pāzārımız
3. ğamzeleriñ sırrını cānda dedim şākladı
taşra bıraқdı anı perdeden esrārımız
4. ‘aşka ‘ilac isteme derdine şabr eyle tūr
gör ki ne dermān kılar yār-i vefā-dārımız

¹³⁹ 53b. Ayan 2020: 190. Şiir: s. 415.

² Bu beyit SND. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: kendüye: kendüde SND.

³ Bu beyit SND. neşrinde 2. beyitte yer almaktadır.

a: şaқladı: şaқlayam SND.

b: anı: göñül SND.

⁴ a: isteme: eyleme SND.

b: kılar: kıılır SND, vefā-dārımız: dil-āzārımız SND.

5. kim ki seni sevmedi ‘aşkına cân vèrmedi
yokdur anıñ haqqına zerrece ikrārımız
6. zāhid eger ‘aşkına münkir olur ol bilür
haq bize oldu ‘ayān kalmadı inkārımız
7. ‘ahde vefā eylegil tā dèmesün müdde‘î
kavl ü qarār üstüne turmadı dil-dārımız
8. bātına kār eyledi ‘aşk-ı ruhuñ şöyle kim
ta‘ne urur altunuñ rengine ruhsārımız
9. gerçi nesīmî sözüñ tadını vèrdi velî
tada getirdi anı lafz-ı şeker-bārımız

140.

[Tedsis]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. çeşm-i ‘ibretle nazar eyle açup dîdeleriñ
güş-ı hüş ile eşit pendini şāhib-güheriñ
sözini diñleme lutf et yûri her bî-cezziñ
haqqı her yerde görüp añlamak olsun hüneriñ
‘ayn-ı ‘ayb ile şakın zāhirine bakma erüñ
batını gözle eger var ise ey dil nazarıñ

⁶ a: ‘aşkına: ‘āşıkā SND.

¹⁴⁰ 53b. Yunus Kaplan ve Zahide Efe tarafından çalışan Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-362 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuasında matla ve makta beyitlerine rastlanılan bu şiirin “La‘lî” mahlaslı Şeyh Lâlî Dede’ye ait olduğunu düşünmekteyiz (Ayrıntılı bilgi için bkz. Kaplan, Y. ve Efe, Z. (2023). XVII. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi “Y-362”) ve MESTAP’a Göre Tasnifi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (30), 183-258).

2. dème bu mevlevîdir gülşenî bu haydarîdir
kimi abdâl-ı hudâdır kimisi ca' ferîdir
hâne-gâh-ı ğam-ı 'aşkıñ kamu gerçek eridir
haşılı her biri bu faqr [u] fenâ surûridir
'ayn-ı 'ayb ile şaķın zâhirine bakma erüñ
batını gözle eger var ise ey dil nazarıñ
3. fuķarâ zümresine étme haķâretle nazâr
eyleyüp 'ilm-i ilâhîyi tamâmen ezber
dème bu mest ü harabâtî olup mest gezer
söyledir olsañ anı sırr-ı hudâdan söyler
'ayn-ı 'ayb ile şaķın zâhirine bakma erüñ
batını gözle eger var ise ey dil nazarıñ
4. kimisin rûz-ı ezelde haķ édüpdür abdâl
kimisin şâh-ı cihân ét-di verüp câh u melal
kimine faqr u fenâ vèr-di kimine atlâs şâl
hâşılı her biri bir mazhar-ı luţf-ı müte'âl
'ayn-ı 'ayb ile şaķın zâhirine bakma erüñ
batını gözle eger var ise ey dil nazarıñ
5. **la'liyâ** 'ârif iseñ keşreti terk ét ferd ol
men ü mâdan geçüben 'âşık u ehl-i derd ol
gördigiñ 'ârif-i bi'llâhiñ önüñde gerd ol
çeşm-bînîle bakup bâtlı terk ét merd ol
'ayn-ı 'ayb ile şaķın zâhirine bakma erüñ
batını gözle eger var ise ey dil nazarıñ

141.

[Koşma]

11'li hece ölçüsü

1. yine tülû' êtdi *nûru's-semâvât*
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân
on sekiz biñ ‘âlem buldılar necât
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân
2. harem-i ka‘beden zühûr êtdi şâh
baṭnı fâṭmadan toğdı nûr-ı ilâh
cum‘a günü idi bilâ-iştibâh
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân
3. yevm-i cum‘a dèrler ‘ıyd-ı mü‘minân
seyyidü’l-eyyâmda hem rûz-ı imân
bu günde toğmuşdur ol şîr-i yezdân
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân
4. seb‘us-semâvâtda hem *taḥtüs-şerâ*
hep zî-rûh-ı ‘âlem gerek mâ-fî-hâ
lisân-ı ḥâl ile êderler şehâ
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân
5. şemş ile kâmerde açarlar niķâb
ne felek daḥi burûc ile kevkeb
‘arş ile levḥ ü kürsile kalem hep
‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân

¹⁴¹ 54b. Söz konusu şiirin “Hamdi” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

¹ a: “Allāhu *nûru's-semâvâti* ve'l-ard (ardı), meselu nûrihî ke mişkâtin fiḥâ mısḡâh (mısḡâhun), el mısḡâhu fî zucâceh (zucâcetin), ez zucâcetu ke enneḥâ kevkebun durriyyun, yûkadu min şeceratin mubâraкетин zeytûnetin lâ şarkîyetin ve lâ garbiyyetin, yekâdu zeytuhâ yudîu ve lev lem temseshu nâr (nârun), nûrun alâ nûr (nûrin), yehdillâhu li nûrihî men yeşâu, ve yadribullâhu'l-emsâle lin nâs (nâsi), vallâhu bi kulli şey'in alîm (alîmun).” : Allah *göklerin* ve yerin *nurudur*. Onun nurunun temsili şudur: Duvarı bir hücre; içinde bir kandil, kandil de bir cam fânûs içinde. Fânûs sanki inci gibi parlayan bir yıldız. Mübarek bir ağaçtan, ne doğuya, ne de batıya ait olan zeytin ağacından tutuşturulur. Bu ağacın yağı, ateş dokunmasa bile, neredeyse aydınlatacak (kadar berrak) tır. Nur üstüne nur. Allah dilediği kimseyi nuruna iletir. Allah insanlar için misaller verir. Allah her şeyi hakkıyla bilendir (Nûr 24/35).

6. on sekiz biñ ‘ālem ‘aşka gelmişler
‘alîniñ mevlūdın dilde söylerler
muḥabbetine lāyık medḥ ü şenālar
‘ālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān
7. bu günde ol gūne rüz-ı münācāt
bu günde fetḥ olur ‘alî bābiyāt
bugün taḫsīm olup genc-i maḥfiyāt
‘ālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān
8. destūr-ı mükerrem nizām-ı ‘ālem
sırra ser vèrdi ol şāh-ı ālem
‘ayş ile ‘işrete meşgūl oldu hem
‘ālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān
9. münevver rengle boyandı kā’ināt
şükūfla bezendi mişāl-i cennāt
vuḥūş ile tūyūr éderler feryād
‘ālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān
10. kuluñuz **ḥamdī** çağırır amān
[...]
қағардан қықарма be-ḥaḫḫ-ı imāmān
‘ālemi şen kıldı nevrüz-ı sulṭān

142.

[Ġazel]

Fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilātün fe‘ ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

⁶ c: Bu mısranın vezni bozuktur.

⁸ b: Bu mısranın vezni bozuktur.
ser-ā-ser: ser-a-ser Y.

⁹ a: rengle: reng-ile Y.

¹⁰ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

b: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹⁴² 55a. Şiirin hangi “Rāğıb” mahlaslı şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

1. bizi ta' n eyleme zāhid çü biziz 'ārif-i ḥaḳ
ne kemālīñ ile teşnī' ēdeceksiñ ber-ḥaḳ
2. daha fehminde degilsiñ ki varuñ dümeniniñ
laḳlaḳa ile mevā' iz ēdegör ēy aḥmak
3. saña karşı ēdecek ḥaḳ şarīhin[i] ta' rīf
bizde mevcūd o ērenler ulular toḡrica baḳ
4. olma kec-bīn-i ḥaḳīḳat ko te' annüdi elden
seni zāhid dēdiren cehliñde şebātdır ancaḳ
5. **rāḡībā** deşt-i ḥaḳīḳatde yine at sürdüñ
koşdırup la' neti ile hele zāhide bi-ḥaḳ

143.

[Ġazel]

Fe' ilātün fe' ilātün fe' ilātün fe' ilün

Remel ++ -- / ++ -- / ++ -- / ++ --

1. ne süleymāna esīriz ne selimiñ ḳulıyız
kimse bilmez bizi biz şāh-ı kerīmiñ ḳulıyız
2. ḳul olan 'āşḳa cihān beglerine egmez baş
başḳa sulṭān-ı cihānız gör e kimiñ ḳulıyız
3. ḡam yēriz ḳan iḳeriz ḡuşe-i miḥnetde müdām
şanmañız kevşer-i cennāt-ı na' īmiñ ḳulıyız

⁴ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹⁴³ **55b**. Musluoğlu 2022: 205. Şiir: s.387.

¹ b: biz: bir HYD.

² b: e: ki Y.

³ a: iḳeriz: yudaruz HYD.

b: şanmañız: şanma biz HYD.

4. hüsn-i h  di     lıyız   nma bizi sult  nım
vech-i p  ki  nde olan [  n-ı]   ad  mi  n   lıyız

5. terk   d  p h  yretiy   t  c u   ab  dan ge  dik
anca budur yine bir köhne kel  mi  n   lıyız

144.

[  azel]

F  ' il  t  n f  ' il  t  n f  ' il  t  n f  ' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. b  lb  l  m g  l  sende ben g  lz  ra yokdur minnetim
dostlarım minnet hud  ya h  re yokdur minnetim
2. c  n ile dil v  rmi  im dil-ber cem  li  n mihrine
    n müyesser kıldı h  k dil-d  ra yokdur minnetim
3. ta  rı h   k  -    n bugün ba   egmezem n  -merde kim
ben başına y  r olayım tek y  re yokdur minnetim
4. bendeyim bend olmuşum zincir-i z  lf    n bendine
man    rum meyd  na geldim d  ra yokdur minnetim
5. bendeyim bend olmuşum zinc  r-i z  lf    n bendine
man    rum meyd  na geldim d  ra yokdur minnetim

⁴ b: olan [  n-ı]   ad  mi  n: olan ...   ad  mi  n Y.

⁵ a: budur yine: bu d  nyede, kel  mi  n: kil  m    n HYD.

¹⁴⁴ 55b.   ztelli 1969: 62.   iir: s. 67.

¹ dostlarım: dostlar KND.

² a: ile dil:    diller KND, cem  li  n mehrine: hayal-i hattına KND.

³ Bu beyit KND. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

b: y  r olayım tek: tek y  r olayım KND.

⁴ Bu beyit KND. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: bendeyim: nideyim KND.

⁵ Bu beyit KND. neşrinde yer almamaktadır.

6. vâsıl oldum yâr ile yârim bugün minnet hâkkâ
ëy nesîmî zerrece âgyâra yokdur minnetim

145.

[Ġazel]

Fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilâtün fâ' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + – –

1. kalmışım zâr u perişân yâ hüseyn ibn-i 'alî
çeşm-i pür-hûnum be-her-ân yâ hüseyn ibn-i 'alî
2. ben esîr-i cism-i ğam râhında ëy şâh-ı şehîd
olmadım diyâr-ı handân yâ hüseyn ibn-i 'alî
3. muştafâ u murtażanîñ kurretü'l-⁶ aynısıñ
eyleme ihsân-nümâyân yâ hüseyn ibn-i 'alî
4. şol kadar derd-i meşakķatler çekem 'aşķına kim
olmasun bir zerre pâyân yâ hüseyn ibn-i 'alî
5. **ecrîyâ** bir derd-i ğam êtmez şikâyet hecrine
var iken sen şâh-ı merdân yâ hüseyn ibn-i 'alî

⁶ Bu beyit KND. neşrinde 5. beyitte yer almaktadır.

a: vaşıl: vâhid KND.

KND. neşrinde bulunmayıp Mecmua'da bulunan beyit şu şekildedir:

*bendeyim bend olmuşum zincîr-i zülfûñ bendine
mañşûrum meydâna geldim dâra yokdur minnetim*

¹⁴⁵ **56a.** Aitliğinin 16. yüzyıl divan şairlerinden Ecrî ya da 19. yüzyıl âşıklarından Ecrî'ye olduğunu düşündüğümüz bu şiirin hangi Ecrî mahlaslı hangi şaire ait olduğu kesin olarak tespit edilememiştir. Fakat şiirin 19. yüzyılda yaşamış ve Hz. Ali'ye gönülden bağlı olan âşık Ecrî'ye ait olma ihtimali çok yüksektir.

³ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

146.

[Beyit]

Mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün mefā' ilün

Hezec + - - - / + - - - / + - - - / + - - -

1. hevāya düşdüñ ey dil meclis-i takvāya gelmezsiñ
göziñ aç gāfil olma bir daḡi dünyāya gelmezsiñ

147.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel - + - - / - + - - / - + - - / - + - -

1. zāhidā da' vāyı ҡo sübhānı bilmekdir hüner
müslimānım dēr iseñ imā[nı] bilmekdir hüner
2. hep dēyenler müslümānım ehl-i imān olmadı
bu ʔarīḳaṭ içre hem erkānı bilmekdir hüner
3. *men* 'arefden oḡu dērsin bilesiñ ḡaḡ n'ēdügin
nefsini ḡatlı eyleyüp düşmeni bilmekdir hüner
4. ṭālib ol bir mürşide geḡ dār-ı dünyādan hele
tevekkül bābındaki sulṭānı bilmekdir hüner
5. benligiñ terk eyle **pāḡi** gir ḡaḡiḡat rāhına
ma' rifetde fehmi ēdüp ' irfānı bilmekdir hüner

¹⁴⁶ 56a. Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi 3469 numarada kayıtlı bir şiir mecmuasında da bulunan bu beyit “Müfred” olarak kaydedilmiştir (Ayrıntılı bilgi için bkn. Akpınar, Ş. (2015). Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi “3469” Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası. *Turkish Studies*, 10 (8), 341-384). Yapılan incelemeler sonucunda şiirin kime ait olduğu bilinmemekle beraber “Laedri” olarak kaydedilmiştir. Beytin tenkitini yaparken Şerife Akpınar’ın makalesi esas alınmıştır.

¹ a: hevāya: ḡalāle ŞAM.

¹⁴⁷ 56b. 17. yüzyıl tekke şairlerinden Pāḡi’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.

⁴ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

⁵ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

148.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hūn-ı dil şahbā-yı gül-gūn dīde cām olsun baña
devr-i mātem sākīyā zevk-i müdām olsun baña
2. kerbelā hātır-nişānımdır şafāyı n'eyleyim
külbe-i kerb-i belā dārü's-selām olsun baña
3. bir içim şu sıbt-ı ekremden dirîğ êtdi felek
āb-nüş etmek muharremde harām olsun baña
4. êrmedim ol 'aşra kim olsam fedākār hüseyin
müddet-i 'ömrüm daḥi naqş-ı menām olsun baña
5. girye-i bî-iḥtiyārım daḥl êder māteme ḥalk
varsun eşref rāfızî ta' bîri nām olsun baña

149.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. hasta düşdüm yaṭarım hicrān firāşı üstüne
āh dedikçe gözlerimden ḳan gider yaṣ üstüne

¹⁴⁸ 56b. Çataloğlu 2023: s. 21. Yapılan incelemeler sonucunda şiirin Hâfız-ı Mar'aşî tarafından tahmis edildiği bilgisine ulaşılmıştır.

² a: kerb-i belā: kerb ü belā EDEŞ.

³ b: āb-nüş: āb-ı nüş EDEŞ.

⁵ a: māteme: mātemde EDEŞ.

b: rāfızî: rafzî-ı EDEŞ.

¹⁴⁹ 57a. 19. yüzyıl aşıklarından Mazhârî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir kaynaktan rastlanılmamıştır.

2. kim éder dünyā-yı ma‘ mūr ‘ākıbet virānedir
var mıdır koymuş ‘aceb bir taş üstüne
3. sevdiğim bu bendesin ‘aşkımla kul olsun demiş
her ne emr eyler ise şāhım sözleri baş üstüne
4. cebhe-i pākinde gördüm *men ‘ale’l-arş istevā*
kilk-i kudret böyle haṭ çekmiş iki kaş üstüne
5. **māẓhar**ıniñ sözlerin bī-hūde şanma zāhidā
cümle pīr-i kuṭb-ı ‘ālem hacı bektāş üstüne

150.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘ālemi titretti vaḳtā zū’lfikārıñ yā ‘alī
nesl-i peygamber bugünde ber-güzārıñ yā ‘alī
2. sāḳı-i kevşerde sensiñ nāşir-i ‘ilm ü edeb
nezd-i ḥaḳda pek büyükdür i‘ tibarıñ yā ‘alī
3. ol imāmeyniñ ṭulū‘ı sırr-ı neclidir saña
sensiñ elbet ser-fırāzı çār-yārıñ yā ‘alī
4. ğıḳta-baḥş-ı evliyāsın ḳalbimiñ sulṭānısıñ
enbiyālar etti taşdıḳ iḳtidārıñ yā ‘alī
5. ben şefā‘ at maṭlabında cānımı etti dim fedā
dilde ḳalsun bir teveccüh yādigārıñ yā ‘alī

³ a: Bu mısranın vezni bozuktur.

¹⁵⁰ 57b. Şiirin mahlas beyti kaydedilmediği için kime ait olduğu tespit edilememiştir.

151.

[Nazım]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy şalāḥ ḥubb-ı 'alī olmak için cehd eyleyen
vāşıl-ı dergāḥ-ı ḥaḳ olmuş demekdir muṭlaḳā
2. bendeñizden [...] olsun hediye kendine
ḳalb-i şād-āver ezelden ehl-i beyte mübtelā

152.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. èy sipihr-i bī-vefā n'etdiñ o māḥ-ı enveri
dü cihānıñ reh-nümāsı evliyālar rehberi
2. ḳurretü'l-'ayn-ı resūlu'llāḥı şaldıñ 'azbine
kerbelā ḥāḳine 'uryān [eylediñ] ol dil-beri
3. sen murād-ı ehl-i beyt üzre döneydiñ èy felek
olmadıñ şābit-ḳadem bī-hüde döndün serseri

¹⁵¹ 57b. Yazmada sadece iki beyti verilen bu şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

¹⁵² 58a. Köseoğlu 1997: s. 57-58. Söz konusu şiir, ZD. neşrinde “*Merşiyeye-i Evlād-ı 'Alī*” başlığıyla kayıtlı şiirden alınmıştır.

¹ Bu beyit ZD. neşrinde 19. Beyitte yer almaktadır.

b: dü cihānıñ reh-nümāsı evliyālar rehberi: evliyānıñ reh-nümāsı āl-i ābanıñ serveri ZD.

² Bu beyit ZD. neşrinde 21. Beyitte yer almaktadır.

a: 'azbine: gurbete ZD.

b: ḥāḳine: ḥāḳinde ZD.

³ Bu beyit ZD. neşrinde 22. Beyitte yer almaktadır.

a: döneydiñ: dönerdiñ ZD.

b: döndüñ: dönme ZD.

4. hayf ol mazlūma kim nūr-ı cemālinden anıñ
rūşenā ètdi çerāḡ-ı ḡāne-i peygāmbəri
5. rüz-ı maḡşerde ḡüseyn olsa n'ola şāḡib-livā
zümre-i cümle şehīdānıñ odur ser-^ç askeri
6. yüz sürüp geldi **zekā**'i āsitānı ḡākine
bende-i āl-i ^ç abānıñ çākeriniñ çākeri

153.

[Beyit]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

1. dāde geldim itmāmıñ şānıñ degil
merḡamet èy şāḡ-ı merdānım amān

154.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ḡālimi ^ç arz ètmege yārāna geldim ben bugün
bülbulüm zār ètmege keşāna geldim ben bugün
2. gece gündüz ^ç aşḡ elinden ağlamak kārım benim
dertliyim dermān içün loḡmāna geldim ben bugün

⁴ Bu beyit ZD. neşrinde 20. Beyitte yer almaktadır.

b: çerāḡ: çerāḡ ZD.

⁵ Bu beyit ZD. neşrinde 23. Beyitte yer almaktadır.

a: cümle: ḡayl-i ZD.

⁶ Bu beyit ZD. neşrinde 29. Beyitte yer almaktadır.

a: yüz sürüp geldi zekā'ı: sür yüzün her der zekāyī ZD.

b: bende-i āl-i ^ç abānıñ çākeriniñ çākeri: ḡānedān-ı devlet-i āl-i ^ç abādandır kerem ZD.

Şiirin mecmuaya kaydedilmeyen beyitleri için ZD. neşrinde bkz. Sinan Köseoğlu, *Zekāyī Dīvām*, [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı, İstanbul, 1997.

¹⁵³ **58a.** Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

¹⁵⁴ **58b.** Seyyid Nesimî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir SND. neşrinde bulunmamaktadır.

3. èy benim dünyāda varım merḥamet èt ḥālime
ne cevāb eyler dèyü fermāna geldim ben bugün
4. ṣāh-levendim nār-ı ḥasret bağırmı ètdi kebāb
koğmak için sen gül [ü] reyḥāna geldim ben bugün
5. bu **nesīmī** derdmendiñ alma āhın sevdigin
ol ‘adūlarla varup dīvāna geldim ben bugün

155.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. gel imdi nefsiñi añla nedir zātıñ nedir eşyā
bilirsıñ uş bu ma‘ nāyı olursañ ādem-i ma‘ nā
2. çü heft āyet yazılmışdır cemāl-i muşḥafıñ üzre
dèdim *seb‘al-meşānī*dir ḥaḳıḳat resmidir tuğrā
3. dehānıñ ḥavz-ı kevşerdir kelāmıñ ‘ayn-ı kevşerdir
ḥurūfuñ cām-ı kevşerdir ‘ulūmuñ sırr-ı *mā evḥā*
4. dèdiler zevḳine cennet-i ‘azāb ‘azbiñe nīrān
kıyāmet kāmetiñ oldı bu tavrıñ *tammetü’l-kübrā*
5. olunsa şekliñe dıḳḳat ḥaḳıḳat üzre èy ādem
oğunur cümle-i esmā budur lafzındaki ma‘ nā

¹⁵⁵ 58b. Yalçınkaya 2008: 6. Şiir: s. 100-101.

¹ b: uş bu: işbu BHD, olursañ: olursuñ BHD.

³ a: “Fe evḥā ilā abdihi **mā evḥā**”: Böylece Allah kuluna vahyedeceğini **vahyetti** (Necm 53/10).

⁴ a: cennet-i ‘azāb ‘azbiñe: cennet ‘azāb-ı ‘azbiñe BHD.

“... **tāmmetü’l-kübrā** ...”. ... **en büyük belâ, kıyamet** ...” (Nāziât 79/34).

⁵ b: lafzındaki: lafzıñdaki BHD.

6. kıyāmında olur zāhir kamu esrār-ı ‘ulviyyāt
ku‘ ūduñ ‘ālem-i süflī eder tavrıyla hep i‘ mā
7. haqīkatden haber aldık seniñ eşkāl-i hüsnünden
bu tavrıñ bağ-ı cennetdir cemāliñ va‘ de-i ferdā
8. bu sırra vākıf olsaydıñ bugün ey zāhid-i hod-bīn
geçerdiñ berzah-ı havfdan olurduñ cennetü’l-me’vā
9. kelām-ı hāşimiñ tevḥīd anıñçün cennete miftāḥ
zuhūruñ maẓhar-ı tāmıdır demiñ ğılmān ile hūrā

156.

[Ġazel]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. sırr-ı ‘aşka maḥrem olmaz étmeyen cāniñ fedā
zāt-ı haqqā ‘ārif olmaz ermeyen ‘aşka dilā
2. bil metā‘ -ı vaşl-ı yāriñ ‘aşqdır ser-māyesi
böyledir aqvāl-i cümle enbiyā vü evliyā
3. kārban-ı ‘ārifine vāşıl olmaz bir eḥad
şir-i ‘aşkı esb-i nefse étmeyince tā ğidā
4. şun‘ -ı ‘aşqdır ‘alleme’l-esmāyı izhār eyleyen
küntü kenziñ mantıķı hem oldı ‘aşk üzre [bi]nā

⁶ a: kıyāmında: kıyāmetde BHD.

⁸ a: berzah-ı havfdan: havf-ı berzahdan BHD.

⁹ b: ğılmān ile: ğılmānla BHD.

¹⁵⁶ 59b. Yalçınkaya 2008: 7. Şiir: s. 101-102.

¹ a: fedā: cüdā BHD.

b: ermeyen ‘aşka: ‘aşka ırmeyen BHD.

² a: ‘aşqdır: ‘aşk dürür BHD.

³ b: şir: şir BHD.

5. zāt-ı ھاḳ sırr-ı müsemmə zāhır üzre ism-i ‘aşḳ
‘āşıkān oldu anıñçün rāh-ı ھاḳda bī-riyā

6. ‘āşık [u] ma‘ şūk [aşkıñ vahdetine] hāşimā
ermeyince zāhır olmaz sırr-ı tevḥid-i ḥudā

157.

[Beyit]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + –

1. allāh allāh kim bilür kimde ne var
ḳudret allāh sende de bende de var

ḡalib

158.

[Muḥammes-i Mütekerrir]

Fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilātün fā‘ ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ‘aşḳ-ı dil-dāra dēdi rüz-ı elest ol kim belī
ḳıldı nūrānī dilin nūr-ı ھاḳı sırr-ı celī
ḳande kim ḳılsa teveccüh berḳ urur ayn-ı ‘alī
cāre iken ḳıldı şad-pāre beni hicrān eli
yā muḥammed yā ‘alī yā ḥacı bektāş-ı velī

⁵ a: sırr-ı müsemmə: sırr müsemmə BHD.

⁶ a: ma‘ şūk [aşkıñ vahdetine] hāşimā: ma‘ şūk ... hāşimā Y.

¹⁵⁷ 59b. Galib mahlaslı bir şaire ait olan bu beyte *Şeyh Galip Divanı*’nda rastlanmamıştır. Beytin hangi Galip’e ait olduğu ise tespit edilememiştir.

¹⁵⁸ 60a. Özer 2004: II. Musammat: s. 116.

¹ a: dil-dāra: cānāna DŞD.

b: ھاḳı: ḥafī DŞD.

c: iken: eyleñ DŞD.

2. derdimiñ dermānı yok bir ‘ aşık-ı āvāreyim
tīg-i cevriyle ser-tā-ķadem bir pāreyim
miñnetde düşdüm mededsiz meded bī-ķāreyim
siz tırurken ben kime boynum egüp yalvarayım
yā muħammed yā ‘ alī yā ħācī bektāş-ı velī
3. mā-teķaddümden beri iħsān iken peymānıñız
bu maħalde olmaya inşāf mıdır iħsānıñız
siz dü ‘ ālem şāhısız biz bende-i fermānıñız
destimizden ķoymayız maħşerde de dāmānıñız
yā muħammed yā ‘ alī yā ħācī bektāş-ı velī
4. tıtmışuz rüy-ı niyāzı şıdk ile sizden yaña
ĥāk-i pāy-ı pākiñizden olmayuz ĥāşā cüdā
cürmümüz çok ķapuñuzda ķoymadı dest-i hevā
cān u dilden umarız sizden şefā‘ at dā‘imā
yā muħammed yā ‘ alī yā ħācī bektāş-ı velī
5. tıtdı āfākı sirişkiñ ĥün-feşān-ı ehl-i ‘ aşķ
verdi kevne velvele tabl-ı fiğān-ı ehl-i ‘ aşķ
‘ āleme fāş oldu ĉün rāz-ı nihān-ı ehl-i ‘ aşķ
dānişi budur hele derd-i ziyān-ı ehl-i ‘ aşķ
yā muħammed yā ‘ alī yā ħācī bektāş-ı velī

² b: Bu mısranın vezni bozuktur.
cevriyle ser-tā-ķadem bir pāreyim: cevri-ı yarla ser-pā ķadem pür-yāreyin DŞD.
c: Bu mısranın vezni bozuktur.
miñnetde: miñnete DŞD, mededsiz meded: meded sizden meden DŞD.
d: boynum: boyunum Y.

³ a: beri: bize DŞD.
d: ķoymayız: ķomazuz DŞD.

⁴ b: olmayuz: olavuz DŞD.
c: ķapuñuzda ķoymadı: yaķamuz elden ķomaz DŞD.

⁵ a: sirişkiñ: sirişki-i DŞD.
b: fiğān-ı: fiğān DŞD.
c: ĉü: hep DŞD.
d: derd-i ziyān: vird-i zebān DŞD.

159.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. ādemi ādem eden üç harf ile beş nokţadır
ekremi ekrem eden üç harf ile beş nokţadır
2. ādem ü havvā ederken şād-ı dil buldı sükût
ebkemi ebkem eden üç harf ile beş nokţadır
3. bī-peder isāyı mevlūd batnı meryemden ġaraż
meryemi meryem eden üç harf ile beş nokţadır
4. ibn-i edhem padişāhken taht ü tācın terk edüp
edhemi edhem eden üç harf ile beş nokţadır
5. ey turābī yek nefesde on sekiz biñ 'ālemi
'ālemi ālem eden üç harf ile beş nokţadır

160.

[Muġammes-i müzdevic]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

¹⁵⁹ 60b. Azar 2005: s.89.

¹ a: ekremi ekrem: ālemi ālem TD.

² Bu beyit TD. neşrinde 3. beyitte yer almaktadır.

a: ādem ü havvā ederken şād-ı dil buldı sükût: ādemi iġva eden evsani dil buldu vücut TD.

³ Bu beyit TD. neşrinde 4. beyitte yer almaktadır.

⁴ Bu beyit TD. neşrinde 2. Beyitte yer almaktadır.

1-2-3-4-5 Y.

1-3-4-2-5 TD.

¹⁶⁰ 61a. Devrem 2011: s. 45-48.

1. bā-i bismillāh envār-ı hüdādandır baña
‘aleme’l-esmā-yı âdem kibriyâdandır baña
mihr-i envār-ı nübüvvet muştafâdandır baña
maẓhar-ı nām-ı velâyet *kul kefâ*dandır baña
âyet-i tenzîl-i hüccet *hel etâ*dandır baña
2. hüccet-i feyz-i beşâret mefhâr-ı îmân-ı dîn
ravza-ı devlet açıldı uçdı ol rûhu’l-emîn
nüş édüp zehr-âbe-yi hicrânı âhîr nûr-ı ‘ayn
hazihi cennâtü ‘adn fedhulûhâ hâlidîn
menzil-i maḥmûd ḥasan ḥulku’l-rızâdandır baña
3. hilḳat-i sırr-ı şıfâtım zât-ı eşrâf-ı sa‘îd
teşne-i âteş-fezâ oldu rızâ şâh-ı şehîd
şâbit eyler ḥasan işbâtımda ḳur’ân-ı mecîd
‘aşık-ı sâdât-ı ‘aşkımlı olmazım hîç nâ-ümîd
luṭf-baḥşâ hep hüseyin-i kerbelâdandır baña

¹ c: envâr: esrâr ED.

d: “**Kul kefâ** billâhi” sözü Kur’an-ı Kerim’de birçok yerde geçmektedir. Bunlardan birkaçının Arapçalarını yazmadan sadece anlamlarını veriyoruz: İnkâr edenler, “Sen peygamber değilsin” diyorlar. **De ki**: “Benimle sizin aranızda şahit olarak **Allah** ve bir de yanında kitap (Kur’an) bilgisi bulunanlar yeter.” (Rad 13/43); **De ki**: “Benimle sizin aranızda şahit olarak **Allah yeter**. O, göklerde ve yerde olanları bilir. Batıla inanıp Allah’ı inkâr edenler var ya; işte onlar asıl ziyana uğrayanlardır.” (Ankebût 29/52).

e: hel etâdandır: hilât-ı dindir ED.

“**Hel etâ** ‘ale’l-insani hinun mine’ d-dehri lem yekun şey’en mezkûrâ (mezkûren)”: İnsan (henüz) anılır bir şey değilken (yaratılmamışken) üzerinden uzunca bir zaman **geçti** (İnsan 76/1).

² a: hüccet: himmet ED, mefhâr: mu‘ciz ED.

b: ravza-yı: rûzına ED, rûhu’l-emîn: rûh-ı emîn ED.

c: hicrânı âhîr nûr-ı ‘ayn: hicrânını âhîr mübîn ED.

d: hazihi cennâtü ‘adn fedhulûhâ hâlidîn: ... cennât-ı ‘aden ... ED.

e: maḥmûd ḥasan ḥulku’l-rızâdandır: maḥmûd-ı ḥüsn ḥulḳ-ı rızâdandır ED.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

³ a: zât-ı eşrâf-ı: zâtı bir eşref ED.

c: ḥasan: ḥüsn ED.

d: olmazım: olmaz mı ED.

e: luṭf-baḥşâ: luṭf-baḥş ED.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

4. bir künūzum kenz-i maḥfī pādīšāh-ı ‘ālemim
tāc u taḥt-ı terk édelden ḥālīšāne ādemim
āl-i evlād-ı resūlüm ins ü cinne ḥātemim
ādemim ḳurb-ı hüviyyetde [e]gerçi ḥürremim
bu kerāmetler ‘alī zeyne’l-‘abādandır baña
5. on sekiz biñ ‘ālemin serdārıym ger nāzirim
men ‘arefesrārının sālārıym hem ḥāzirim
ḳādir ü ḳayyüm-ı ‘aşḳım güft-güya ḳādirim
aḥsen-i taḳvīm şānımda muḥammed bāḳırım
ḥükm-i ḳudret ol imām-ı pīşvādandır baña
6. ‘ilm-i edyān-ı ledünün ‘āşık-ı ser-‘askeri
hem şerī‘at hem ṭarīḳat ma‘rifet rehberleri
bu ṭarīḳiñ ḥ‘āce-i dānāsı āl-i ḥaydarı
hem ḥaḳīḳat ‘āleminde ca‘feriyim ca‘feri
mezheb-i pāk-i ilāhī sābıḳādandır baña
7. vech-i pākimden göründi lem‘a-i şemsü’d-ḍuḥā
iki destār-ı felekdir nūrdan tuḡrā baña
nūr-ı ḥürşid ü ḳamer dehre vèrir andan ziyā
nokṭa-i sırr-ı şerāfet gel inan ey mübtelā
bu sülāle mūsā-i kāzım rızādandır baña

⁴ d: [e]gerçi: gerçi Y.
e: ‘alī zeyne’l-‘abādandır: ‘alā dīnū’l-‘ibādandır ED.
a-b-c-d-e Y.
a-c-b-d-e ED.

⁵ a: nāzirim: nāzıram ED.
c: güft-güya: güft-û-güya ED.
d: taḳvīm şānımda: taḳvīm-i şānımda ED.
a-b-c-d-e Y.
a-c-b-d-e ED.

⁶ a: ledünün: lezzetiñ ED.
c: ḥaydarı: ḥayderī ED.
a-b-c-d-e Y.
a-c-b-d-e ED.

⁷ a: şemsü’l-ḍuḥā: şemsü’d-ḍuḥā ED.
b: nūrdan: nūr eden ED.
c: ḥürşid ü ḳamer: ḥürşid-i ḳamer ED.
a-b-c-d-e Y.
a-c-b-d-e ED.

8. ‘aşk şahrāsında pūyān şanma güm-rāh olmuşum
sālik-i seyr-i sülūkuñ zıkr-i nā-gāh olmuşum
lūcce-i deryā-yı hikmet ben de āgāh olmuşum
ben ḥorāsān-ı vūcūdumda yine šāh olmuşum
salṭanat-ı bāb-ı ‘alī musā er-rızādandır baña
9. seyr-i fī’llāha nazar kıll olma eble ‘ey şakī
tıynet-i zātında taḥmīrim hudā’l-lil-mutteķī
gūşe-i ḳalbimde buldum sırr-ı ğaybī muṭlaķı
kān-ı gevher kān-ı cismimdir taķıyy ü bā-naķī
cāy-gāhum o [l şeh-i] ḥikmet-nümādandır baña
10. cā-be-cā tıtdı cihānı hep sipāhım leşkeri
dü-cihānıñ lü’lü’ vü mercānı kān-ı gevheri
zülfiķār-ı ‘aşk-ile fetḥ eylemişdi ḥayberi
reh-rev-i reh-bīnim olmuşdı ḥasenü’l-‘askeri
‘asker-i ceyš-i ḥudā evvel şafādandır baña

⁸ a: ‘aşk şahrāsında: ‘aşk-ı şahrâ sende ED.

b: sülūkuñ: sülûķa ED.

d: ḥorāsān-ı: ḥorāsânî ED.

e: Bu mısranın vezni bozuktur.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

⁹ a: eble: öyle ED.

b: taḥmīrim hudā’l-lil-mutteķī: müteḥayyirem lil müttâķin ED.

c: muṭlaķı: muṭlaķa ED.

e: o [l şeh-i]: o ... ED.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

¹⁰ b: lü’lü’ vü: lülü-yı ED, kān-ı: dürr-i ED.

d: reh-rev-i reh-bīnim olmuşdı ḥasenü’l-‘askeri: rehberî rehbeynîm olmuşdur ḥasan el ‘askerî ED.

e: şafādandır: eşfiyādandır ED.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

11. **ecriyâ** faẓl-ı faẓiletdir kelâmıñ rāyeġān
eyledi ıẓhār-ı himmet mehdî-i āḡir-zamān
gūyiyâ dürr-i ‘adendir āşikār[e] vü pinhān
pāyına yüz sürdüm anıñ êrdi devri nā-gehān
çün maḡam-ı mesnedim şāḡib-livādandır baña

161.

[Ġazel]

Mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün mefā‘ ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. cihān şāḡı cihān içindedir ol şāḡı görmezler
nice māḡı bu deryāda gezer deryâyı görmezler
2. ḡarābat ehline şormadı ‘ālem ḡaydını zāḡid
çün anlar ibn-i vakt olmuş ġam-ı ferdâyı görmezler
3. reh-i hüsnünde dil-beri seyir eyledi ‘āşıḡlar
o veche ḡul olurlar gökde mihri māḡı görmezler

¹¹ b: mehdî-i: mührünü ED.

c: āşikāre vü: āşikār ü Y.

d: êrdi devri: ebr-i dürri ED.

e: çün: bu ED.

a-b-c-d-e Y.

a-c-b-d-e ED.

¹⁶¹ 63a. Şiirin “Hurremî” mahlaslı hangi şaire ait olduğu tespit edilememiştir.

² b: görmezler: bilmezler Y.

Bu gazel Hayalî Bey’in aşağıdaki gazeline nazire olarak yazıldığını anlaşılmaktadır:

*cihān-ârâ cihān içindedir arayı bilmezler
o māḡiler ki deryâ içredir deryâyı bilmezler*

*ḡarābat ehline düzah azâbın anma ey zāḡid
ki bunlar ibn-i vakt oldu gam-ı ferdâyı bilmezler*

*şafāk-ġûn kan içinde dāġını seyr etse âşıḡlar
güneşte zerre görmezler felekte ayı bilmezler*

*hamide kadlerine rişte-i eşki takıp bunlar
atarlar tîr-i maksûdu nedendir yayı bilmezler*

*hayâlî fakr şalına çekenler cism-i uryânı
anunla fahr ederler atlas u dîbâyı bilmezler* (Tarlan, 1945, s. 125)

4. kemend-i zülf-i yâri boynuna bend eyleyüp bunlar
sorarlar maḳṣûdı dilden gedâyı bayı görmezler

5. geyenler **hurremî** ‘ uryân-ı cisme ḳamîṣ-i tecrîd
anıñla faḥr ederler atlas u dibâyı görmezler

162.

[Ḳoşma]

11’li hece ölçüsü

1. ezelden gönölüme ḥâme-i ‘ aşḳı
icmâlen tafşîlen cedvellediler
şaf-be-şaf olunca cümle ‘ âşıḳlar
‘ aşḳ defterin[i] yâ şâh hep [dürd]iler

2. ḥaḳ resûlum dèdi *levlâke levlâk*
şânında buyurdı ve-*mâ erselnâk*
o demde bezendi ‘ arş kürs ü eflâk
şarḳdan ğarba deġin ḥoş tellediler

3. *lâ fetânıñ* sırrı oldı müncelî
hel etâ şânında ḥaydar-ı ‘ alî
tûlâ remzini tıyduḳ [biz] ezelî
ehl-i îmân olan hep bellediler

4. **hurremî** zıkr ile ism-i lem yezel
ebsem ol münkirle eyleme cedel
münkiriñ ḳalbinde inkârı ezel
seng-i siyâh ile temellediler

¹⁶² 63a. Şiirin “Hurremî” mahlaslı hangi şaire ait olduġu tespit edilememiştir.

163.

[Ġazel]

Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün fā' ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. maḥrem-i esrār-ı 'ilm-i *men* 'arefnādır göñül
tılsım-ı genc-i müsemma sırr-ı esrādır göñül
2. *len terānī* dēdi ḥaḳ anda tecellī eyleyüp
tūr-ı sīnā-yı kelīm ü hıẓr ü mūsādır göñül
3. rūḥ-ı ḳudsīden hemīşe mürdeler ihyā eden
hem-dem-i enfāsı mehdī vü mesīḥādır göñül
4. ka' betu'llāh ét anı bunlardan 'ārī eyleyüp
mülk-i 'uzmā-yı mücessem beyt-i mevlādır göñül
5. āşiyān eyler çün anda rūḥ-ı tayrān-ı 'ukül
öyle bir 'ālī-maḳām u ḳāf-ı 'anḳādır göñül
6. andan érđi menzil-i mi' rāca ḥatm'ül-enbiyā
künbet-i mīnā-yı naḳş-ı 'arş-ı 'ulyādır göñül
7. anda görđi şābb-ı emret şüretiñ çün bī-ḥicāb
cılve-gāh-ı ḥaḳ-nümā-yı sırr-ı esrādır göñül
8. heft ḥarfī anda yazdı hep [kāf ü] nūn ve'l-ḳalem
kim ḳuhūr-ı noḳta-i sırr-ı süveydādır göñül

¹⁶³ 63b. Yakışır 2016: 124. Şiir: s. 298-299.

¹ b: esrādır: esmādır HD.

² b: sīnā-yı: sīnā u HD.

³ a: eden: edip HD.

b: enfāsı: enfās-ı HD.

⁴ bunlardan: bütlerden HD.

⁵ b: maḳām u: maḳām-ı HD.

⁶ b: mīnā-yı: mīnā vü HD, 'ulyādır: a' lādır HD.

⁸ a: hep [kāf ü] nūn: kāf ü nūn HD.

9. **hilmiyā** ol beyte cān u baş u dilden h̄idmet  t
nu  -ı *mā evhā* v  na  m-ı *bā-yı t  h d r* g   l

164.

[Mu  mmes-i mütekerrir]

F   il  t n f   il  t n f   il  t n f   ilün

Remel – + – – / – + – – / – + – – / – + –

1. böyle bir   add r d ny  boşalup  olma  dadır
yandı  asretle v c dum   ararup  olma  dadır
nehr c r  oldu d dem  an rev n olma  dadır
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
far  olunmaz cism-i b mar m bozulmuş l neden
2. h  b-ı  afletde yatarken bir  aber  tdi z h r
cenneti le     m olundu d di  evketlim buyur
 a  l olmadı m r d m a  lasun cins-i t y r
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
far  olunmaz cism-i b mar m bozulmuş l neden
3. b - uzurum n le-i m r -ı dil-i div neden
nice derd [ ] m  nete  atland  ım  y  neden
[...]
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
far  olunmaz cism-i b mar m bozulmuş l neden
4. başka bir     m gerekdir gönlüme seyr n i  n
mihnet-i d ny  çekilmez t  r s  bir c n i  n
m btel -y  derd-i      oldu  ım c n n i  n
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
far  olunmaz cism-i b mar m bozulmuş l neden

⁹ b: m  evh  v  na  m-ı b y: m -    e na  m-ı y r HD.

¹⁶⁴ 64b. Söz konusu   irin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

5. söyle  y z lim felek n'etdim ne yaptım ben sağa
leşker-i  amla h c m  tmekdesi  benden ya a
Ölmeden başka bu    lemd  teselli yok başa
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
fark olunmaz cism-i b marım bozulmuş l neden
6. yandı  abır u  akatım h la  am var fevki yok
 em  a-ı bezm-i  m dim s ndi gitdi  evki yok
başıma zind n kesildi    eninde zevki yok
terk-i c n  tsem de kurtulsam  u mihnet-h neden
fark olunmaz cism-i b marım bozulmuş l neden

165.

[ azel]

Mef   ilün mef   ilün mef   ilün mef   ilün

Hezec + --- / + --- / + --- / + ---

1. sağa   l yüzli c n nım   l-i  eyd  pesend eyler
    l v rdigime c nım  amu e y  pesend eyler
2. di i  d rdir lebi  kevşer b lin ince boyu    ar  ar
yana i  alına dilber  ızıl elma pesend eyler
3. olalı ben sağa meft n anı   n bu     l ma z n
menim çağrıda ol mecn n   r p leyl  pesend eyler
4. benim hecri  ile s  im  eb   her   cel r     im
d     mim yaşına d  im y di dery  pesend eyler
5.     l   h levendin var seni  böyle efendi  var
na   mi derdmendi  var d y p d ny  pesend eyler

¹⁶⁵ **65a.** Söz konusu  iirin “Na   mi” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğu tespit edilememiştir.

⁵ b: Bu mısranın vezni bozuktur.

166.

[Ėazel]

Mef' ũlũ mefā' ĩlũ mefā' ĩlũ fe' ũlũ

Hezec -- + / + -- + / + -- + / + --

1. bir kerre şalın nāz ile ėy serv-i revānım
şu gibi aķup yanına varsun [bu revā]nım
2. gũl gibi aķıl gel [...] ġonŗesin
bũlbũl olayım men ėdeyim āh u efgānım
3. dil-ber seni bir kerre ķucan olmaz ėřitdim
řarıлмаға cānlar vĕre kim yoluna cānım
4. mũřtāk ruķ u zũlfũ olalı ġeŗe ġũndũz
mihrĩnle mehim ġeŗmededir devr ũ zamānım
5. bir kerre **murāda** şarılayım dĕr isen yār
ġerŗek dĕmiř ammā bu yalana yok inanım

167.

[Koşma]

11'li hece ōlŗũsũ

1. sālķim ġõnũlden 'āřķĩnĩ oldum
pĩrim ġũnkār ġācı bektāř velĩye
muķabbetde řadķ muķıbb-i cān oldum
pĩrim ġũnkār ġācı bektāř velĩye

¹⁶⁶ 65b. III. Murād'a ait olduġunu dũřũndũġũmũz bu şiir, divanında yer almamaktadır.

¹⁶⁷ 66a. Sŕz konusu şiirin "Kul Remzi" mahlaslı şairlerden hangisine ait olduġu tespit edilememiştir.

2. pīrleriñ hūnkārı serdār-ı ekrem
muḥammed ‘alīniñ sırrına maḥrem
‘āşık olan cānlar çekinür her dem
pīrim hūnkār ḥacı bektāş velīye
3. cānını rāhında fedā kılanlar
muḥabbet neş’esin dilde bulanlar
èrer murādına bende olanlar
pīrim hūnkār ḥacı bektāş velīye
4. *men* ‘aref’dersini ta‘līm èdegör
vücūduñ *aḥsen-i taḳvīm* èdegör
iḳrār verüp nefsiñ teslim èdegör
pīrim hūnkār ḥacı bektāş velīye
5. **ḳul remzi** dēr kırklar yoluna gitdim
oḳuyup iḥlāşı birliğe yetdim
teslīm-i ḳoç gibi cān ḳurbān ètdim
pīrim hūnkār ḥacı bektāş velīye

168.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. dāmān-ı ‘āşıkā şunarlar bāde
bu ‘aşkıñ meyidir iç de ḳan dērler
muḥabbet bir belādır geldi serime
rūz-ı maḥşere dek sen de yan dērler

¹⁶⁸ 66a. 19. yüzyıl âşıklarından İrfânî’ye ait olan bu şiir, Ensar Aslan tarafından kaleme alınan “Âşık İrfânî” başlıklı yazıda yer almaktadır. Şiirin tenkitli metni oluşturulurken Ensar’ın makalesi (EAM) esas alınmıştır (Ayrıntılı bilgi için bkz. Ensar Aslan, Âşık İrfânî, Atataürk Üniversitesi Mediko-Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının Folklor-Haber Dergisi, 2 (5), 1980, s. 30.)

¹ a: dāmān-ı ‘āşıkā şunarlar: âşıkta maşuka verirse EAM.

b: meyidir iç de: tasını al iç EAM.

c: Bu mısranın vezni bozuktur.

muḥabbet bir belādır geldi serime: bu aşk bu sevda indi kanım EAM.

d: rūz-ı maḥşere dek sende yan dērler: anın için maḥşere dek yan derler EAM.

2. dil-ber seniñ içün olmuşum dil-dār
bu ‘aşk meydānına sermişim minder
yūsuf u zeliḥā dāvud iskender
çekdi bu sevdāyı süleymān dērler
3. ‘irfānī cihānda ağlar gülmezsiñ
sevdā naşıl oldığını bilmezsiñ
bir mu‘ cize görseñ ilzām olmazsiñ
saña dil-ber degil terk imān dērler

169.

[Koşma]

11’li hece ölçüsü

1. iyisin ḥaḳ bilür evvel ḳalemde
cebrā’il dünyāya gelmedi miydi
ḳonacak bir yēr bulmadı ‘ālemde
ḳonup da ehl-i beyt ölmedi miydi
2. ḥaḳ celle nuṭḳundan gör ne ḥaḳk ētdi
ikinci ferişte ol yola gitdi
üçüncü ferişte daḥi yaratdı
deryāda ḳubbeye ḳonmadı mıydı

² a: dil-ber seniñ içün olmuşum dil-dār: yār senin yolunda olmuşam dindar EAM.

b: bu ‘aşk meydānına sermişim minder: aşk ateşi serdi cana bir EAM.

c: dāvud: dar ı EAM.

³ a: ‘irfānī cihānda ağlar gülmezsiñ: çok ağlarsın İrfānī’yi gülmeszin EAM.

b: naşıl: ne hal EAM.

c: bir mu‘ cize: yüz mucizat EAM.

d: dil-ber: Türkmen EAM, terk: türk EAM.

¹⁶⁹ 66b. Söz konusu şiiri Hasan Kaya’nın bir makalesinde yer almaktadır. Metin tenkidi yapılırken Kaya’nın makalesinden yararlanılmıştır. Hasan Kaya ve Necat Çetin, Kul Himmet’in Bir Mecmuada Yer Alan 50 Şiiri, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 8 (37), 2015, s. 203.

¹ c: bir yēr bulmadı: yer bulamadı HKM.

² a: nuṭḳundan: noktadan HKM.

b: yola yöne HKM.

3. benim pîrim elâ gözli ‘alî şâh
dergâhından maḥrûm ètmeye allâh
bir yeşil ḳubbeye ḳondı ferîşte
içinden el çıkıp şalmadı mıydı
4. *hel etâ* sûresin kim tefsîr ètdi
ḳalem sıçrayup [da] ol ‘arşa gitdi
[kebûdundan izin buğundan ètdi]
köpükden yeri yaratmadı mıydı
5. *ḳul huva’llâh* dèdi *allâhu’ş-şamed*
yèr dürüldi ḳarşu geldi yèdi ḳat
çağr[ıl]dı mi‘ rāca çıkdı muḥammed
toprağı misk cevher olmadı mıydı
6. *yāsîn vel-kurāni’l-ḥakîm* monlāya
bunuñ sırrın bilen oda yanmaya
evvel şevḳı düşdi fānî dünyāya
muḥammed dünyāya gelmedi miydi
7. indi beyân ètdi hem şer‘ atı
geçeli fermānı hem ḥaḳîḳatı
bir elmadan yaratdı dört şüreti
o arslan ‘alîye gelmedi miydi

³ a: pîrim elâ gözli: a‘ lâ güzel pirim HKM.

c: ferîşte: ferîştah HKM.

d: el çıkıp: yeşil el HKM.

⁴ b: sıçrayup [da] ol: sıçrayup da ol HKM.

d: : köpükden yeri ḳat yèr olmadı mıydı Y.

⁵ c: çağr[ıl]dı: çağırdı Y.

⁶ a: monlāya: mevlaya HKM.

b: bunuñ sırrın bilen: bu sırrı bilenler HKM.

⁷ Bu dörtlük makalede 7. dörtlükte yer almaktadır.

d: o: o da Y.

8. furķān muḥammede incīl ʿīsāya
zebūr dāvūda indi tevrāt mūsāya
yüz yigirmi dōrt biñ nebī gūşāya
cem^c olup bir namāz kılmadı mıydı
9. on sekiz biñ ʿālem eyledi sayı
ol zamān yaratdı güneşi ayı
yetmiş iki millet ḥaḳ dēyü dēyü
dōrt nebīye kitāp inmedi miydi
10. **ḳul himmetim** aydur allāhdan dērim
dün ü gün vird êtdim bu virdi dērim
yüzüm başa geldiñ üstādım pīrim
seni beḳā yere şalmadı mıydı

⁸ Bu dōrtlük makalede 7. dōrtlükte yer almaktadır.

b: Bu mısranın vezni bozuktur.

c: gūşāya: gussaya HKM.

d: bir: bir yerde HKM.

⁹ a: sayı: sa^ci HKM.

¹⁰ b: dün ü gün: dünü günü HKM.

c: dün ü gün: dünü günü HKM.

4.3. Mecmuanın Mestap’a Göre Tasnifi

S. N.	Yp No	Mahlas	Matla beyti / Bendi	Makta beyti / Bendi	Nazım şekli /birimi	Vezin	Açıklamalar
1.	1a	Hengâmî	seni ey қаһbe göñül ‘āleme bed-nām eğeyim öyle rüsvā-yı rezālet ile nā-kām eğeyim	şeyh ü mürşidim olan hāzret-i hengâmî baba baña hengâmî dedîñ lâyıķ-ı hengām eğeyim	Ġazel/4	...- / ...- / ...- / ...-	Şiir <i>Hengâmî Divanı</i> ’nda vardır.
2.	1b	Dertli	eylediñ zülfün gibi āhir perîşān hālîmi rahm eđüp hîç şormadıñ bir kez benim aḥvālîmi	dertli nāmım yazmışım ser-levḥa-ı dīvānıma ḥayr-ile yād eylesün her kim oḡur icmālîmi	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Dertli Divanı</i> ’nda yer almamaktadır.
3.	2a	Resmî	ne sözüüm var dēyecek diñlemedi yāre benim yētişür anıñ içün minnetim āgyāra benim çekemem tîğ-i cefāsın yüregim yara benim sebeb-i mevtim olur қаşı gözi қара benim meger allāhdan ola derdime bir çāre benim	kimse ‘aşķ ehli gibi bir ḡurı mātem çekemez ‘āşıķıñ çekdiğini başķa bir adam çekemez olsa zāl oğlı gibi şāḥib-i rüstem çekemez sebeb-i mevtim olur қаşı gözi қара benim meger allāhdan ola derdime bir çāre benim	Muḥammes-i mütekerrir/5	...- / ...- / ...- / ...-	Bilal Kemikli’nin <i>Haşimi Kitaplığında Türkçe Bir Cönk</i> isimli makalesinden hareketle şiirin Resmî mahlaslı şairlerden birine ait olduğu bilgisine ulaşılmıştır. Ancak yapılan araştırmalar sonucunda hangi Resmî olduğu tespit edilememiştir.

4.	2b	-	seni şūh koymuş idim serime sırdaş yérine beni ‘aşkıñla koduñ dīde-i ‘ayyāş yérine nice zālīm seni koymadı qarındaş yérine seni ben gayri kodum fitne-i qallāş yérine iki seyf oynadıyorsañ şanemā qaş yérine saña cānım véréyim mümkün ise baş yérine	gözedirdim saçılup gonca gibi bitdigini dağı nev-reste iken ben bilürim n’etdigini kimler etmiş şu cihān içre baña etdigini bī-tekellūf uyup ağıyāra hemān gitdigini iki seyf oynadıyorsañ şanemā qaş yérine saña cānım véréyim mümkün ise baş yérine	Müseddes-i Mütekerrir/3	...- / ...- / ...- / ...-	Yazmada şairin mahlasının bulunduğı bent eksik olduğı için şiiirin kime ait olduğı tespit edilememiştir.
5.	3a	Nesimî	dehr içinde cümleñ cisminde cān ağlar güler mübtelā-yı ‘aşk olanlar bī-gümān ağlar güler mevt elinden nice biñ şāhib-kırān ağlar güler şiddet-i çarḡ-ı felekden qahramān ağlar güler	ëy nesimî cām-ı ‘aşkı nüş eden mestānedir dem be-dem ‘aşkıñ odına hem yanar pervānedir şu cihāna ‘ibret ile bakmayan divānedir tā seher vaḡti gelince āsumān ağlar güler	Murabba‘-ı müzdevic/3	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Söz konusu şiiirin “Nesimî” mahlaslı şairlerden hangisine ait olduğı tespit edilememiştir. SND. ve KND. neşirlerinde bulunmayan bu şiiirin ilk iki bendine 17. yüzyıl âşıklarından Âşık Ömer’in <i>Divanı</i> ’nda sayfa 205’te bulunan 353. şiiirde rastlanılmıştır.

6.	3b	Fuzûlî	şubh-dem gülzâr içinde çaldı bülbül erğanûn eyyuhe'l-‘uşşâka kûmû innekum lâ-tesma‘ ün	ëy fuzûlî düş yolunda cân vërürseñ ‘âkıbet ëşidenler dëyeler innâ ileyhi râci‘ ün	Ėazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Söz konusu şiir <i>Fuzûlî Divanı</i> nüshalarından sadece Bursa Umimi Kütüphanesi’nde kayıtlı olan nüshada yer almaktadır.
7.	4a	Rızâ	devr-i la‘linde baş egmem bâde-i gül-fâma ben sâye-i pîr-i muğânda minnet êtmem câma ben	telhıkâm êtmez seniñ şîrin kelâmın Ëy rızâ sen hemân eyle tekellüm râzıyım düşünâma ben	Ėazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Söz konusu şiir Ali Rıza Paşa’ya ait olmakla beraber <i>Osmanlı Müellifleri</i> ’nde kayıtlıdır.
8.	4b	Hüsni	meded ëy dil-berâ sensiz baña dünyâ harâm olsun aķup bu çeşmümün yaşı bu deryâya revân olsun	seniñ çekdigini hüsni cihânda çekmemiş kimse göñül ârzü êder yâri gerek ednâ civân olsun	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
9.	5a	Zâtî	dilâ keyfiyyet-i ‘aşkı yûri mey-h‘âr olandan şor içüp vahdet şarâbını ebed mağmûr olandan şor	ene’l-haķ sırrını zâtî riya ehline hiç şorma anı sen dâr-ı dil-dâra bugün manşûr olandan şor	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.

10.	5a	Zātī	gel beri �y ma�rem-i �a� kıl n�z�ma ibtid� �a��a �amd eyle res�le eylegil hem i�tid�	z�ti y� sen c�n�n� c�n�na �urb�n eylegil ibtid�s� yo�dur an�n �n� olsun intih�	�azel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	�iir <i>Z�t� Divan�</i> ’nda vardır.
11.	5b	Z�t�	kenz-i ma�fiden z�h�r �td� mu�abbet ibtid� ol mu�abbet �il’ atını g�ydi ��h-ı enbiy�	z�ti -i edn� nice med� eyleye ol ��hi kim ��n ola medd�h� an�n ol cen�b-ı kibriy�	�azel/12	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	�iir <i>Z�t� Divan�</i> ’nda vardır.
12.	6b	Z�t�	�y g���l dery�-y� g�fletde g�ri� oldu� ‘ ac�b bilmege �ol cevher-i a�lını k�lmazs�n �aleb	��nki �a���ndır h�viyyet z�ti y� gel f�ri� ol benli�n� ma�v eyley�p terk eyle ismi resmi hep	�azel/12	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	�iir <i>Z�t� Divan�</i> ’nda vardır.
13.	7a	Z�t�	bu ‘ a�� z�nn�r�n� c�n� �u�and�m �tmed�m n�m�s tutup b�t-��ne-i dilde bu nefsi eyled�m ma�b�s	der-i div�n�n� c�n� t�rup �ayr�n u ser-gerd�n bu z�ti va�l�n� g�zler kerem k�l eyleme me’y�s	�azel/5	. - . - . / . - . - . / . - . - . / . - . - .	�iir <i>Z�t� Divan�</i> ’nda vardır.

14.	7b	Zātī	seniñ nūr-ı cemālīñdir eden ‘ālemlere işrāk seniñ rüy-ı vişālīñdir eden bu dilleri müştāk	seniñ şevk-i cemālīñle bugün bu zātī -i ednā döner meydān-ı ‘aşk içre başı açık yalın ayak	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.
15.	7b	Zātī	şūreti қо zāhidā gel cāna bak cān içinde gizlü şol cānāna bak	muşhaf-ı hüsnüñ dilerseñ zātiyā ġayre bakma şūret-i insāna bak	Ġazel/6	- . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.
16.	8a	Zātī	cāna érđi çün nidā-yı nāy-ı ‘aşk düşdi dil şehrine hūy u hāy-ı ‘aşk	sen de bu ġavgā-yı ‘aşka düşeli olduñ ey zātī ‘aceb rüsvā-yı ‘aşk	Ġazel/8	- . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.
17.	9a	Zātī	gelüp vaḥdet bahārından bu keşretde şitā bulduk ‘anāşırdan ġeyüp ecsām katı renc ü ‘anā bulduk	ķoyup ism ile resmi hep mücerred olduķ ey zātī fenā-ender-fenāda biz bi-ḥamdillāh beķā bulduk	Ġazel/6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.

18.	9b	Zātī	şitā-yı lā-yı illā nev-bahārı eyledi ifnā açıldı rūy-ı vaḥdetden niḳāb-ı dīlber-i ra‘ nā	gel éy zātī mücerred ol ‘alāyıkdan olup fānī bugün meydān-ı [ḥaḳḳānī]de eyle varıñı yaġmā	Ġazel/5	. --- / . --- / . --- / . ---	Şiir <i>Zātī Divanı</i> ’nda vardır.
19.	9b	Zātī	gel éy cān bülbuli ‘azm-i bahār ét yeter dem-bestesin var sen de zār ét	yeter bülbul gibi āvāre olduñ gel éy zātī ferāġatda qarār ét	Ġazel/5	. --- / . --- / . ---	Şiir <i>Zātī Divanı</i> ’nda vardır.
20.	10a	Zātī	gönül levḥinde maḥbūbuñ şī‘ārı olalı mektūb yétürdüm ‘aql u fikri hep anıñçün olmuşam meczūb	gel éy zātī yeter çinratma benlik tāsın epsem ol çün oldur ‘āşık u ma‘ şūḳ odur tālīb odur maḥlūb	Ġazel/6	. --- / . --- / . --- / . ---	Şiir <i>Zātī Divanı</i> ’nda vardır.
21.	10a	Zātī	cemāliñ āfitābı ‘aql u fikrim eyledi tārāc ḳalup deryā-yı ḥayretde beni ġarḳ eyledi emvāc	cemāliñ şem‘ini yandır vişāl-i rūyını ḳandır bu kem-ter zātī yi cānā sivāya eyleme muḥtāc	Ġazel/5	. --- / . --- / . --- / . ---	Şiir <i>Zātī Divanı</i> ’nda vardır.

22.	10b	Zātî	zâhidâ gel bâde-i ‘âşkıñ bugün mey-ğvârı ol bul şafâ-yı câvidânı tâ ebed mâhmûrî ol	zûlf-i ruhsârını yârin boynuña eyle kemend zâtiyâ merd-i cihânıñ sen dağî manşûrî ol	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.
23.	11a	Zātî	derd-mendim ol ħudâdan derde dermân isterim sâ’ilim bâb-ı ‘aţâdan luţf u ihsân isterim	her biri esrâr-ı ħaqqı bilmediler zâtiyâ bilmege bu manţıku’ţ-ţayrı süleymân isterim	Ġazel/7	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.
24.	11b	Zātî	ħadr-i ‘aşkı bilmez idim bende-i pîr olmuşum herkesi mecnûn şanurdım bend-i zincîr olmuşum	mâ-ħaşal levş-i cehâletle ħalurdım zâtiyâ âb-ı tevħîd-i ma‘ârif birle taţħîr olmuşum	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.
25.	12a	Zātî	çün ezelden ‘aşk-ile ben mest-i maħmûr olmuşum beklerim kûy-ı ħarâbâtı ki ma‘zûr olmuşum	dil metâ‘ın vèrelî yağmâya ‘aşkı[ñ] leşkeri ħamdü-lillâh zâtiyâ her laħza mesrûr olmuşum	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.

26.	12a	Zātī	nüşha-i kübrā benim ma‘ nāda sırr-ı ‘ālemim cümle eşyā bendedir hep gerçi ibn-i ādemim	nutq-ı haqdır feyz alan dilden haqikat zātī yā ol vecihden bī-maḳālīm bī-lisānım ebkemim	Ġazel/7	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.
27.	12b	Zātī	erenler tā ezelden yana geldi cemālīñ şem‘ine pervāne geldi	ḥudāyā saña lāyık nesnesi yok bu zātī luṭf ile iḥsāna geldi	Ġazel/12	. - - - / . - - - / . - -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.
28.	13a	-	bī-şu‘ūrum kayd-ı sevdā-yı sivāyı n’eylerim ehl-i tecrīdim libās-ı mā-sivāyı n’eylerim	kışşa-i bir ‘arza-i şāh-ı şehīdi diñledim bī-dilim efsāne-i şāh u gedāyı n’eylerim	Naẓım/2	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
29.	13b	Zātī	çün nidā-yı şubḥ-demden erdi sem‘-i cāna hū anīñ için eyledi cān bülbülin dīvāne hū	mā-sivā āşārını nefy eyle dilden zātī yā cān u dilden ‘aşq-ile de ṭurma yana yana hū	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Zâtī Divanı</i> ’nda vardır.

30.	13b	-	tecellî-i zâta ‘âşıklar fedâ-yı cân edenlerdir fenâ-ender-fenâ ‘âlemlerin seyrân edenlerdir	sülûkî ehl-i tecrîdiñ şuhûdî hâl-i tefrîdiñ üçüncü rütbe tevḥîdiñ yolın cevḫân edenlerdir	Naẓım/2	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin mahlası belli olmadığı için şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
31.	14a	Nesîmî	ehl-i islâm işlerin şu demde inkâr étdiler çün nesîmîyi ḫaleb şehrinde ber-dâr étdiler	éy nesîmî vâşıl olduñ raḥmet-i raḥmâna sen cennetü’l-me’vâ bulup yerini gülzâr étdiler	Ġazel/7	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Seyyid Nesîmî ve Kul Nesîmî neşirlerinin her ikisinde de olan bu şiirin hangi Nesîmî mahlaslı şaire ait olduğu tartışmalı bir konudur. Ancak yapılan incelemeler sonucunda şiirin Kul Nesîmî’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.
32.	14b	Şeyḫ Cemâlî	tâ ezelden sen benimle ‘ahd ü peymân eylediñ gösterüp ol [hûb] cemâlîñ yâ ne pinhân eylediñ	şeyḫ cemâlî ağlamakdan gözlerine kıan tolar yêri gögi ‘arş u kürsi dostı seyrân eylediñ	Ġazel/6	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Söz konusu şiire <i>Türk Şairleri</i> adlı eserde rastlanılmıştır.

33.	14b	Eşrefoğlu rûmî	ây gönül bir de[rde] düş kim anda dermân gizlidir gel qarış bir kaçreye kim anda ‘ummân gizlidir	gör bu eşrefoğlu rûmî baħr-i ‘aşka neyledi baş u cânı terk edüp cānda cânān gizlidir	Ėazel/6	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Eşrefoğlu Rûmî Divanı</i> ’nda vardır.
34.	15a	Zâtî	gel beri ây ṯalib-i esrār-ı ĥaķ kıl intizār bûlbûl-āsâ eyle efġān çün erişdi nev-bahār	cām-ı vaħdetden içüp medhûş olupdur zâtîyâ anıñ içün olmaz anlar zerre denlü ‘aķl[a] yār	Ėazel/6	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Zâtî Divanı</i> ’nda vardır.
35.	15b	‘Āşık ‘Ömer	bu dil yine bir âfet-i mekkāre tolaşdı mekkāre gözüm gözleri mekkāre tolaşdı	ây ‘ āşık ‘ömer aç gözini baķ şu cihana ġam ‘askere ‘asker ġama ġam ĥvāra tolaşdı	Ėalenderî/5	- - . / . - . - . / . - . - . / . - -	Şiir <i>Āşık Ömer Divanı</i> ’nda vardır.
36.	16a	‘Azbi	ĥaķ saña senden yakındır cümle eşyâ sendedir bir nażar eyle gözün aç gör temāşâ sendedir	‘ālem-i kübrâ özüñdür [‘ azbiyâ] ĥvābdan uyan yedi kât yer yedi kât gök yedi deryâ sendedir	Ėazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir ‘Azbi <i>Divanı</i> ’nda vardır.

37.	16a	Şemsi	tālīb-i ḥaḳ olup derde düşenler derdiniñ dermānın arar hū dēyü bir mürşid-i kāmīl şeyḫi bulunca kolların boynuna tolar hū dēyü	şemsi bu sırların iyi bilenler bu yol ‘ārifüñdir uyup bilenler cānına başına kıyabilenler göñül muḥammedi arar hū dēyü	Koşma/4	11’li hece ölçüsü	Şiir <i>Şemsi’</i> <i>Divanı’</i> nda vardır.
38.	16b	Ḳudret	dost yoluna ser vèrenler sırr-ı esmādan geçer bend olur āl-i ‘abāya kevn ü ‘uḳbādan geçer	ḳudretā bu dehr içinde berḥudār olduñsa ger ‘āleme nuṭṭ u eṣ‘ārın dürr-i yektādan geçer	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
39.	17a	Ġafūrī	yandım yakıldım ben nār-ı ‘aşḳa ‘andelīb oldum gülzār-ı ‘aşḳa	bezm-i tecellī yansun bi-küllī ḳalmasun cüz’i Ġafūrī ‘aşḳa	İlâhî/9	10’lu hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
40.	17a	Yunus Emre	ben ‘āşık oldum allāhın adına toyamadım lezzet-ile tadına şimdi girdik èrenler şoḫbetine baña allāh gerek cihān gerekmez	ka‘beniñ yolları bölük bölükdür benim cigercigim delik delikdir ka‘be dedikleri nūr gölgelikdir baña mürşid gerek cihān gerekmez	İlâhî/3	11’li hece ölçüsü	İnternet ortamında yapılan taramada şiirin Yunus Emre’ye ait olduğu tespit edilse de YED. neşrinde yer almamaktadır.

41.	17b	Nakşî	murğ-ı dil feryâda başlar görmesem dil-dârımı kan döker bu çeşm-i giryân artdırır haq zârımı	în ü ândan geçmeyince nakşîyâ âşüfte-dil ëtmedi ol meh tecellî görmedim ben yârımı	Ġazel/5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Nakşî</i> <i>Divanı</i> 'nda vardır.
42.	17b	Sa' dî	da' vet êtdüm vaĥdete ' âşıkları mey-hāneden kana kana ' aşk meyın nüş êtdiler peymāneden	sa' diyâ derd ehli gelsün bezm-i ' aşka merĥabā tā ki zevk almak dilerse vuşlat-ı cānāneden	Ġazel/7	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Sa' dî</i> <i>Divanı</i> 'nda vardır.
43.	18a	Sa' dî	baña feyz-i şuhūd êtdi cenāb-ı ĥazret-i yezdān niye baqdımsa ol yüzden göründi bi-cihet raĥmān	ķuruldı sa' diyâ pāzār-ı ' aşk sūk-ı muĥabbetde varup al tēc-ı şehvārı oțur vaĥdetde ol sulțān	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiir <i>Sa' dî</i> <i>Divanı</i> 'nda vardır.
44.	18b	Sa' dî	bāde-i ' aşkı içen ol sākî-i peymāneden mest ü ĥayrān oldu seçmez cāmi' i dem-hāneden	gör nice ' âşık yanupdur haq yolunda ' âşk-ile şem' -i vaşla yanmağı gör sa' diyâ pervāneden	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiir <i>Sa' dî</i> <i>Divanı</i> 'nda vardır.

45.	19a	Hâkî	düşdi sevdâ ibtidâ senden baña benden saña câm-ı ‘aşkıñ dil-berâ senden baña benden saña	‘aşk bahşı hâkiyâ oldı muğân yezdândan kim bu sevdâ cā-be-cā senden baña benden saña	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
46.	19a	Hâkî	eylemek dil-ber ile ülfet merâkımdır benim eylemezdim olmasa elbet merâkımdır benim	[her zamân] kâma erişmekdir murâdım hâkiyâ şanma gayri çekdigim gayret merâkımdır benim	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
47.	19b	Hâkî	dem be-dem cân bülbüli gülzâra eyler ârzû görmege gül vechini hem-vâra eyler ârzû	herkesiñ gönülünde bir dil-dârı var eglencesi hâkiyâ bâkî olan didâra eyler ârzû	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
48.	20a	Hâkî	dem be-dem ‘aşk bâdesinden cânıma lezzet gelir kâse-i leb-rîz-i ‘aşkdan tab‘ a hâlet gelir	hâkiyâ çekme elem şâd u feraḥ-nâk ol hemân bu meşeldir başa aḡdem yazılan elbet gelir	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

49.	20b	Hâkî	zâhidâ biz ‘aşk-ile mestāneyiz hoş gör bizi kim hâkîkat sâkin-i mey-hāneyiz hoş gör bizi	perr açup lâhût elinden hâkî halkıñ seyrine gelmişiz bu ‘āleme bî-lāneyiz hoş gör bizi	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
50.	20b	Hâkî	müheyyâ oldı sâkî bezm hep dil-âşinâlarla pey-â-pey sen de cāmıñ ile sâkî pürşafâlarla	severseñ bir vefâ-cû yâre dil vèr kim dü ‘ālemde yazıkdır ‘ömrini şarf ètme hâkî bî-vefâlarla	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
51.	21a	Hâkî	dëdim cānâ seniñ vechiñ neden kim böyle tâbişdir dëdi ‘âşık baña bahş-ı hüdâvend-i mehâveşdir	dëdim cānâna sen çağındasıñ mecbûr kem söyle dëdi ey hâkî yâ öğren çehâr u penç ile şeşdir	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Vahit Lütfi Salcı’nın “ <i>Kızılbaş Şairleri IX.</i> ” başlıklı yazısında yer alan bu şiirin yapılan araştırmalar sonucunda 19. yüzyılda yaşamış ve Bektâşî saz ozanları arasında yer almış Hâkî’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.

52.	21a	Hâkî	rahm eyle baña kıştı penâyayı severseñ cevr étme eger meryemi anayı seversen	érdir güzelim vuşlatına hâkî yi bir şeb meryem anayı hem daği ‘îşîyi severseñ	Ġazel/5	-- ./.../.../...	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
53.	22a	Luţfî	mest eylemediñ bāde-i ħamrā neme lâzım aĥkām baña hem-dem-i ‘uzmā neme lâzım	mir’ât-ı gōñül қаtre olan luţfiyā aқdem ol yār gerek ġayri dil-ārā neme lâzım	Ġazel/5	-- ./.../.../...	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
54.	22a	Gedāyî	bu mürde cismime cān vèrmesün cānāndan istersem benim derdime dermān étmesün loĥmāndan istersem	gedāyî rızķıñ elbetde gelir naĥnū qasemnādan bu rızķım qat be-qat kessün eger insāndan istersem	Ġazel/4	.---/.../.../...	<i>Gedāyî Divanı</i> ’na ulaşılmamıştır.
55.	22a	Maĥzūnî	bu fenā dehri beķā menzili şandım qaldım ne étdim girdigime bu ġamda qapandım qaldım	şu‘arā böyle ġazel söylemeli maĥzūnî güzel ammā reh-i ma‘ nāda uşandım qaldım	Ġazel/5	...-/...-/.../...	Mahzûnî Muharrem Baba’ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir kaynakta rastlanılmamıştır.

56.	22b	Nağşî	bul dilâ genc-i nihânî sen de serverlik budur şirk-i ihfâdan hâlâş ol gel dil-âverlik budur	bâb-ı ‘aşkıñ mektebinden ders-i haqqı nağşîyâ bî-hurûf naql étme anı çünki rehberlik budur	Ġazel/5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Nağşî</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
57.	22b	-	ramazân tutmuş o nev-resteyi gördüm eridim bu ġazabla ramazânı tatabilsem yêr êdim		Beyit/1	. . . - / . . . - / . . . - / . . -	Beytin kime ait olduġu tespit edilememiştir.
58.	23a	Nağşî	degildir haqqıñ êy zâhid şaķın medh étme dil-dârı ki bilmezsiñ ‘aref dersin bu ‘aqlıñ anda yok kârı	rumûz-ı sırr-ı vahdetden haber-dâr olmayan nağşî ne fehm êtsün bu ma‘nâdan ki bilmez ol bu esrârı	Ġazel/5	. . . - / . . . - / . . . - / . . . -	Şiir <i>Nağşî</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
59.	23a	Şabrî	amânı bilmeyen dil-ber elinden çok amânım var olaldan ġasta-ı ‘aşkıñ ne tâb ü ne tûvânım var	tevekkül bâbına teslim olaldan şabriyâ nâdî dilimde lâ fetâ illâ ‘alî şaķib-süġanım var	Ġazel/6	. . . - / . . . - / . . . - / . . . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

60.	23b	Emînî	ezelden sırrıma mevlâ bu sevdâyı tıtuşdırdı ki andan âteş-i ‘aşkımla şahrâyı tıtuşdırdı	benim çekdiklerim bir bir okuyup söylesün anlar emînî bil hüdâdan bu tecellâyı tıtuşdırdı	Ġazel/6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir. Ancak şiirinin üslûp özelliklerinden hareketle 17. Yüzyıl şairlerinden Emînî (Alaybeyi-zâde Mekkî Mehmed Emîn Efendi)’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.
61.	24a	Kenzî	‘âşık oldum bir meh-i tâbâna karşıdan bakar rûz u şeb benden kaçup ya baña karşıdan bakar	yağdı yıkdı dün gibi karşı dilim nâ-çâre yâr kenziyâ ta‘ mîr için vîrâna karşıdan bakar	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Şiir <i>Kenzî Divanı</i> ’nda vardır.
62.	24b	Hâkî	levh-i dilde tâlî‘ im-i ednâ mıdır bilmem nedir kevkeb-i bahtım günü şebtâ mıdır bilmem nedir	hâkî yi seyyâh êdüp şeb-tâ-seher hep gezdiren ‘aşk mıdır naşîb midir sevdâ mıdır bilmem nedir	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

63.	24b	Hâkî	gel ey memdûh-ı dehrîñ dil-ber-i ra' nâ niķābîñ aç görsün vech-i pâkîñ sevdiğim hüsna niķābîñ aç	hezâr hâkî gibi müştâķ ü ser-gerdânîñ olmuşdur cemâl-i pâkini tütme güzel ihfâ niķābîñ aç	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
64.	25a	Hâkî	dil-ārâ böyle zülfünden baña bād-ı şabâ gönder tesellî-hâtır olsun müjde-i va' d-ı vefâ gönder	saña sen de bilirsin hâkî mecbûr oldığın ey şüh vişâle ermeye bârî şehirler bir rızâ gönder	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
65.	25b	Hâkî	hâme deryâ-yı murâda düşse bir menķût olur kâf [u] nûn harfîñ ihâfâ etmeye mazbût olur	hâmeye bir kîl tolaşmış gibi tab' ehli kâl hâkiyâ hâl ehli andandır dili maķlût olur	Ėazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
66.	25b	Hâkî	istikbâle bugün şâh-ı hûbâna çıkmadık ne bây u ne gedâ kaldı pâk-i cemâline 'azm-i seyrâna gitmedik ne rind ü ne riya kaldı	hâkiyâ hüsne şâh-ı levendiñ kalmadı olmadık hüsne bendiñ bendesı olmadık şüh[uñ] bilindiñ bu şehriñ ne şâhı ne livâ kaldı	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

67.	26a	Hâkî	hasbihâlim şabâ yâre tahrîr ét hasta-hâl oldığım bî-çâre söyle merhem mi gönderir kendi mi gelir eylesün derdime bir çâre söyle	dem be-dem artmada derd ü meşakkât kalmadı zerrece bende liyâkat âh étmeden hâkî oldı bî-tâkat merhamet eylesün nâ-çâra söyle	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
68.	26a	Hâkî	bu dil 'aşkıñla yâr süzânıñ olsun böyle kılsun mı fîrâkıñ nârına püryânıñ olsun böyle kılsun mı	buyur mâ-râ nedir ey şüh-ı dil-ârâ emr ü fermânıñ ğubârı hâkî yâ yeksânıñ olsun böyle kılsun mı	Ğazel/6	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
69.	26b	Hâkî	cefâ-yı zulmünde ey melek-zâde mûm gibi vücûdum éridi gitdi cevr étmeden her gün hâdden ziyâde tâkatim tâk oldı cânıma yétđi	kim taħammûl böyle cefâya eyler hecr ile derûnum ney gibi iñler perişân hâlimi dedit görñler hâkî saña hûblar yazıklar étđi	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
70.	26b	Hâkî	gel beri ey cân-fezâ al 'aşkıñı vër gönñlümi dil-pezir-i meh-likâ al 'aşkıñı vër gönñlümi	bu cürüm bâbında hâk [îy]im güzel âzâd kıł hîdmetim oldı edâ al 'aşkıñı vër gönñlümi	Ğazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

71.	27a	Hâkî	âzâde gezerken bir şivekârîñ emrine râm oldu ne çâre gönül esiri ‘aşkıñda şûh-ı dil-dârîñ olmasun neylesün bî-çâre gönül	hâkiyâ kim neyler bî-nevâları ‘aşk nârına yanmış mübtelâları bu vâkıñ cân-fezâ dil-rübâları merhamet eylemez nâ-çâra gönül	Koşma/3	11’li hece ölçüsü	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
72.	27b	Hâkî	gît şabâ söyle o gül-ruhsâra gelsün tırmasun murg-ı dil ‘aşk-ile düşdi zâra gelsün tırmasun	şalınup biñ nâz ile ervâh-ı kuds-i cân-fezâ taht-gâh-i hâkî-i nâ-çâra gelsün tırmasun	Ğazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
73.	27b	Hâkî	naql eğeyim bir güzeli nuql ile mübhemcesine şevki verir hüsni veli ‘âleme ekremcesine	hâkî ezel lem-yezele bendesidir tâ ezele bendi gönül bir güzele bağladı muhkemcesine	Ğazel/15	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
74.	29a	Hâkî	bir çeşm-i cellâda mübtelâ oldum ğamze-i ruhuyla beni yaralar bîmârî-i ‘aşkla şarardım şoldum iflâh étmez beni işbu yaralar	hâkiyâ dîdeler eşkiñ hünümde tâli‘im bu isen kâf u nünümde maraż-ı ‘aşk ide eñ derünümde bir vech-ile kabûl étmez çareler	Koşma/3	11’li hece ölçüsü	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

75.	29a	Pertev	dilerim ben gibi ‘aşkıñ odına yak bedeni nice hakk êtdiñ ise êy perî beytû’l-hazeni niteki rāhına bağş êtmış iken cân u teni ne ‘aceb kim dêyesin āhîri sev sevme beni bu söze yok dêyecek şalmışım allāha seni	bu kadar kalb şadākat ile dil-i şādık olup saña ben cânı fedā eylemişim lâıyık olup güzelim pertev -i hûb-rûyın için ‘âşık olup ne ‘aceb kim dêyesin āhîri sev sevme beni bu söze yok dêyecek şalmışım allāha seni	Muhammes-i mütekerrir/4	. . . - / . . . - / . . . - / . . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
76.	29b	Rahmî	bugün ben bir güzel gördüm beşer mişli melekdir bu cemālin şu‘ lesi tutmuş cihānı mäh-ı yekdir bu	geçer hüsniñ çağı êy şüh bu bir çarh-ı mu‘ alladır gelirsün rahmî ye bir gün döner devr-i felekdir bu	Ğazel/5	. . . - / . . . - / . . . - / . . . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
77.	30a	-	geçen gün rāst gelüp yāre dokundum şöyle dirsekle baña bir nīm nigāh êtdi dili bend êtdi köstekle hele ne ise çelüp ‘aqlın getürdim bezme biñ dirnekle şarıldım koqladım öptüm o gül-ruhsārı istekle	vücūdı nāzeniniñ titriyor mānend-i pālūze görür gözde nice olmaz gönüller ğamla fersūde şakın zann êtmesin şimdi geçen günleri gökşuda şarıldım koqladım öptüm o gül ruhsārı istekle	Murabba‘ -ı mütekerir/3	. . . - / . . . - / . . . - / . . . -	Şairin mahlası belli olmadığı için şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
78.	30b	Cemāl	bizi ta‘ n eyleme şūfî dā’im halvet okuruz semme vechullāh olup her demi vuşlat okuruz tā ezel nūş ile cām-ı cemi vahdet okuruz çün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet okuruz açılır bāb-ı ‘alî şehri-i velāyet okuruz	êdelim tevḥîd-i şābb-ı emred vaşl-ı cemāl bunı taḥḳîk buyurup şāh-ı cemil hūbb-ı cemāl cemālin hîn odum êt zevki cemāl çün ezelden ezeli nūr-ı nübüvvet okuruz açılır bāb-ı ‘alî şehri-i velāyet okuruz	Muhammes-i mütekerrir/3	. . . - / . . . - / . . . - / . . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

79.	30b	-	unutdı şūḡ-ı mümtāzım beni yād ēylemez bir dem silindim levḡ-i ḡāṭırdan ‘aceb cevrim nedir bilmem		Beyit/1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Beytin kime ait olduḡu tespit edilememiştir.
80.	31a	Fenāyī	cān u dil şehri ezelden ēyledi yaḡmā-yı ‘aşḡ ol vecihden düşdi bu ‘ālemlere sevdā-yı ‘aşḡ	ēy ḡudāyī ḡālet-i ‘aşḡına bilsün her ne kes kulle-i kāf-ı ḡaḡīḡat murḡıdır ‘anḡā-yı ‘aşḡ	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Şiir mecmuaya ḡudāyī mahlasıyla kaydedilmiş olsa da yapılan araştırmalar sonucunda şiirin ḡudāyī’ye deḡil de öḡrencisi Fenāyī’ye ait olduḡu tespit edilmiştir.
81.	31a	Lisānī	degmez imiş bir pula dünyāda insān aḡçesiz āşinālık ēylemez yārāna insān aḡçesiz	ēy lisānī kimseye ḡālim dēmем şudur benim her ne istersem vērir ol ḡanī sūbhān aḡçesiz	Ġazel/8	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
82.	31b	Levḡī	bilmeyenler nefsinı zır zır gelir zır zır gider anlamazsa kendini dır dır gelir dır dır gider	māyesinde olmayınca bir şaḡīnīñ levḡiyā nār-ı ‘aşḡ ḡoş ise de şır şır gelir şır şır gider	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . - -	Söz konusu şiirin Bursalı Levḡī’ye yoksa 16. yüzyıl divan şairlerinden Levḡī Çelebi’ye mi ait olduḡu tespit edilememiştir.

83.	32a	Zevkî	ezelden nâr-ı ‘aşkıñla düşüp bunda yana geldim ki senden gayri yok bildim seniñle ben saña geldim	muhammed nûrî neşrinden zühûrüm sırr-ı insândır bu sırrı añlayup zevkî benimle ben yaña geldim	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
84.	32b	Zevkî	dilâ mir’ât-ı ‘âlemden görinen sırr-ı zâtıñdır o zâtın sırrını iclâ kılan hüs-n-i şîfâtıñdır	ma‘ârif sırrına mazhar olam dersen bu ‘âlemde bu sırrı fehm eden zevkî yine kendi necâtıñdır	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
85.	32b	Hıfzî	dem-i ‘îsî dökilür ise sezâdır sühanım hep lebiñ vaşfını ey muğ-beçe söyler dehenim	küy-ı dil-berde mekân tutmalı mıdır bu hıfzî yoğsa cennet pederimden benim eski vağanım	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
86.	33a	Zevkî	küntü kenziñ sırrını kıldı tecellî mümkünât zâhir u batında ‘ârif oldu ancak kendi zât	mütü kıble en-temütü sırrına mazhar olan lâ-cerem cânımda zevkî buldı ol sırr-ı memât	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

87.	33b	Emrahi	seniñ bağ-ı cemâliñ rengini gülşende görmüşler dehâniñ tengi resmin gonçe-yi nev-h'ânde görmüşler benim sūz-ı derūnum şevkini külhānda görmüşler seniñ envār-ı hüsniñ istiyenler bende görmüşler benim esrār-ı 'aşkım isteyenler sende görmüşler seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler	hevā-yı vaşlıñ aldı hāmdülillāh benligim senden velī çıkmak ne mümkün tāb-ı 'aşkıñ haşre dek tenden nedir bu kaçmalar bu göçmeler bu geçmeler benden koma hasret-keşide hüsniñ emrāhi efgenden görenler hiç fark étmez seni benden beni senden seni bende beni sende bakup bir tende görmüşler	Müseddes-i mütekerrir/5	 / / /	Bu <i>Emrahi Divanı</i> 'nda vardır.
88.	34a	Âli	tāze dil-ber sevse 'âşık eski derdin tāzeler tāzeler keyfiyyetiñ erbāb-ı 'aşkıñ tāzeler		Beyit/1	- . . . / - . . . / - . . . / - . .	Söz konusu beyit İsmail Hakkı Aksoyak tarafından çalışılan <i>Gelibolulu Âli Divanı</i> 'nın 708. sayfasında bulunan 416. gazelin ilk beytidir.
89.	34b	Merāmī	şöhretim var 'ālem içre ben bir ehl-i perdeyim 'ālem içre ben bir ehl-i perdeyim perverdeyim ben bir ehl-i perdeyim perverdeyim ezberdeyim perdeyim perverdeyim ezberdeyim defterdeyim	èy merāmī nūr-ı 'aynı lā-mekāniñ ferdesiñ nūr-ı 'aynı lā-mekāniñ ferdesiñ enverdesin lā-mekāniñ ferdesiñ enverdesin sen nerdesin ferdesiñ enverdesin sen nerdesin ben nerdeyim	Murabba' -i mezdevic/4	- . . . / - . . . / - . . . / - . .	18. yüzyıl divan şairlerinden Enderunî Ahmed Efendi (Merāmî)'ye ya da 16. yüzyılda yaşamını sürdürmüş olan Merāmî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir yerde rastlamamıştır.

90.	35a	Mirâtî	kalmadı âşâr-ı keşret nûr-ı vahdetden baña oldı îmân-ı muhabbet mâh-ı tal' atdan baña	her ne var fevka'l-‘ûlâ tahte’s-serâ bu mümkinât görinen bir nok’tadır mirâtî kudretten baña	Gazel/5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Mirâtî</i> <i>Divan’</i> ’nda vardır.
91.	35a	Hıfzî	muhabbet mâ-cerâsı oldı maq’sad işbu ‘âlemden vücûda geldi soñra sine ğamdan dideler nemden naşîbin her kişi taq’sim ederken cism-i âdemden gönül düşdi saña ey nâz-perver rûz-ı aqdemden hüdânîñ emridir sevmek sevilmek mâ-tekdaddemden	kuluñ hıfzî muhakkağ bil efendim nâ-ümîd étme kapuñda ağlar ey ‘âdil efendim nâ-ümîd étme ğarîbiñdir za‘îf-i dil efendim nâ-ümîd étme efendim nâ-ümîd étme ‘atâ semtin ricâ eyler hemân sen şâh-ı ekremden	Muhammes-i müzdevic/4	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
92.	36a	Süleymân	yüz çevirme benden ey gül-i ra‘ nâ öyle haqîqatsiz yolsuz degiliz bizde de bulunur bir şacı leylâ biz de hâlimizce yârsız degiliz	‘âşık eyler haqka her dem ‘ibâdet haqk[a] érenlerden érsün beşâret süleymân baba şâhib-i kerâmet erkânımız vardır pîrsiz degiliz	Koşma/4	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
93.	36a	Ra‘dî	yedi kalem kırmış [bir] naqkâş ola yazınca nüşâ-i kübrâya zülfüñ karañlık gecede mi halk étmiş mevlâ dem çeker leyletü’l-esrâyı zülfüñ	nice ‘âşık larıñ ‘aqlın götürmüş zâl-ı rüstem gibi kırmış bitirmiş çin ilinden çok hediye getirmiş tebrîkdir ra‘dî şeydâ-yı zülfüñ	Koşma/3	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

94.	36b	Gedāyī	sāye şalmış gün cemālin ebrū üzre mûlārın bir şebi zûlmetde kıymuş mâha nisbet rûlārın iqlīm-i çine düşürmüş dide-i āhûlārın yalın ayak baş açık efsûn ile hindûlārın lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrûlārın cem ⁶ édüp fas mûlkine ordu çeker gîsûlārın	êy gedāyī gör bu dem fas mûlkiniñ bir yāveri iqlīm-i çine çeker beytû'l-ḥazenden leşkeri nice dil gārāt edersin bu revîşle êy perî anın [içün] ben de teslīm eyledim cān u seri lā-fetā seyfin olup resmen iki ebrûlārın cem ⁶ édüp fas mûlkine ordu çeker gîsûlārın	Müseddes-i mütekerrir/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	<i>Gedāyī Divanı</i> 'na ulaşlmamıştır.
95.	37a	-	muḳtedāmız 'aşk-ı ḥaḳdır 'aşkı edindik imām anın içün oldı her demde şalātımız müdām		Beyit/5-1	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
96.	37b	Emrahi	ne şafāsı ḳaldı bezm-i cihānıñ ḳan ile pür olsun peymāneleri ne lutfını gördüm pîr-i mugānıñ yıkılsun başına meyḥāneleri	emrāhi bu yolda isterseñ delil ḳul ol şāh-ı 'aşḳa şerāfetin bil sırrını fāş étme epsem ol êy dil ḳandırmaḳ muḥāldir bîḡāneleri	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	Bu şiir <i>Emrahi Divanı</i> 'nda yer almaktadır.
97.	37b	Hıfzī	dil-dār baña bir gece yār olmadı gitdi bir yerde şabaḥ ikimizi bulmadı gitdi gül gül dedi bûlbûl güle gül gülmedi gitdi kıp kırmızı ḳaldı o gül hiç şolmadı gitdi bûlbûl bu belādan yine ḳurtulmadı gitdi	ḥıfzī bu sözün bāb-ı leṭāfet mi ḡazel mi bilmem bu saña şöhet ü taḳdîr-i ezel mi böyle baña bûlbûl [ü] gül 'aşḳına bedel mi kıp kırmızı ḳaldı o gül hiç şolmadı gitdi bûlbûl bu belādan yine ḳurtulmadı gitdi	Muḥammes-i mütekerrir/3	- - . / - . - - / - . - - / - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

98.	38a	Ḳarīnī	eksik degil insān olanın derdi serinden mümkün mi ḥalāş olması dünyā kederinden	bir şūḥa gönül vèrmiş idi çünkü ḳarīnī kurtaramadı kendini fitne-i şerrinden	Ġazel/4	-- ./.../.../...	TEİS ve biyografik kaynaklarda Ra‘dī mahlaslı herhangi bir şaire rastlanılmamıştır.
99.	38a	Rūhī	hep mağlaṭa vü laḳlaḳadır bāṭın u ṣāhir bir nokṭa imiş aşlı sūḥan evvel ü āḫir		Beyit/1	-- ./.../.../...	Bu beyit, Bağdatlı <i>Rūhī Divanı</i> ’nın 41. sayfasında yer alan şiirden alınmış bir beyittir.
100.	38b	‘Ārif	gūlzār-ı cihānda gül-i ra‘ nā bize dèrler ol gūlşene hem bülbul-i şeydā bize dèrler	‘ ārif ki èder cezbe-i kül ‘aḳl ile idrāk ol ‘aḳl u ḥayāl ètdigi ḥulyā bize dèrler	Ġazel/7	-- ./.../.../...	Kethūdāzāde Arif’e ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, KAD. neşrinde bulunmamaktadır.
101.	39a	‘Ārif	ḳadrim ola berter şeref-i nād-ı ‘aliden nuşret bulayım dem be-dem imdād-ı ‘aliden meydān-ı muḥabbetdeki ḳurbān-ı ‘aliden şehzāde-i ‘alī iki şimşād-ı ‘aliden yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘aliden	evşāf-ı ‘alī oldı benim ma‘den [ü] kānım evlād-ı ciger-pāresidir cān u cinānım ‘ ārif -i dil erbāb-ı muḥabbetde mekānım bu nuṭṭ-ı şerīf oldı benim vird-i zebānım yā rab beni dūr eyleme evlād-ı ‘aliden	Muḥammes-i mütekerrir/4	-- ./.../.../...	Şiir <i>Kethūdāzāde Arif Divanı</i> ’nda vardır.
102.	39b	Ḥıfzī	vāşıl oldum ḥāşılı ‘uşşāḳiyyim dil-şādiyyim dāmen-i ḥaydar yedinde pīrden irşādiyyim	çār-deh-i ma‘şüm-ı pāke ḳaşd eden münkirlerin düşmen-i āl-i ‘abānın ḥıfzī yā cellādiyyım	Ġazel/5	---/-.../-.../-...	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

103.	39b	Hıfzî	‘avdet êtdim ‘avdetîlerden görüp bir hûb-ı yehûd söyledi asenâto êtdim selânikde ku‘ûd	gel müselmân ol dèdim dèdi cediv tonufasi ğam mıdır hıfzî bu ‘âlem saña dèrlerse çehûd	Ğazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
104.	40a	Hâkî	sâkiyâ kıddiñ bilenler bildi şahbâ kıymetin hecr-i yâri çekmeyen bilmez dil-ârâ kıymetin	‘azm-i râh êt hâkî yâ ol şive-kârîñ bezmine ‘âşık-ı şeydâ nedir bildi o şehlâ kıymetin	Ğazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.
105.	40b	Rahmî	êy benim sevdiğim ğamzeñ kan ağlar hışmıñla bu bağrum yarananmasun müjgânların her biri câna kaçd eyler kerem kıl cigerim pârelenmesün	rahmî yâ işitsün yâr efgânımı ğam çevirdi şardı her bir yanımı görmeden almasun mevlâ cânımı ‘ömrimiñ defteri қaralanmasun	Koşma/3	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
106.	40b	Şabri	yârimi hıfz eyle yâ rab derde nâ’il olmasun halk-ı ‘âlem görmesün hüşnine mâ’il olmasun	şabri yâ bî-çâre yârin gözletüp her dem hemân göz koyup elden alanlar haқka vâşıl olmasun	Ğazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	<i>Sabrî (Seyyid Mehmed Emin) Divanı ile Sabri Mehmed Şerif Divanı’nda</i> bulunmayan söz konusu gazelin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

107.	41a	Erbâbî	ra' nâdır sevdigim kıdd ü kâmetiñ nice vaşf eyleyim cinânım seni beni mecnûn êtdi hûsn-i âfetiñ leylâya beñzetdim a cânım seni	erbâbî 'aşkıñ ey gül-i levendim hasretiñle yandım cânım efendim 'aşkıñ ile gayri bitdim tükendim dünyâya değışmem [sultânım] seni	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	19. yüzyıl âşıklarından Erbâbî mahlasını kullanan Hüseyin Farkî Efendi'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire herhangi bir kaynakta rastlanılmamıştır.
108.	41a	Hakkı	sülûk-ı bezm-i vuşlatdan bugün mihmânımız vardır muhabbet bâbını dilşâd eden yârânımız vardır	gönül vèrdi güzel haklı elem çekme teşekkür kıl ki anıñ ülfeti çokdur çavî peymânımız vardır	Ğazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
109.	41b	Bosnevî	müzeyyen lâle-reng olmuş ruğun ey dil-ber-i ra' nâ 'âşıklar hûsniñi seyrân ederler rûz u şeb hâlâ	seniñ vaşf-ı cemâlınden olupdur 'âşıķân mecnûn lisân-ı hâl-ile medhûn eder bu bosnevî ednâ	Ğazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	17. yüzyıl tekke şairlerinden mutasavvıf Bosnevî'ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.
110.	41b	Şalâhî	ey kaşı kemân tığ-i müjeñ cânıma geçdi bîgânelerin her biri bir yanıma geçdi	beş beyit ile da' vâ-yı kemâl êtme şalâhî biñ böyle ğazel defter-i divânıma geçdi	Ğazel/5	- - . / . - - - / . - - - / . - -	Şiir <i>Şalâhî</i> <i>Divan'</i> nda vardır.

111.	42a	Dehrî	ây hüsni güneş rüyını enverlediler mi başdan ayağa misk-ile ‘anberlediler mi	su ‘âl eder ol yâr baña sen kıanda urulduñ yazık saña dehrî seni hançerlediler mi	Kalenderî/5	-- ./.../.../...	16. yüzyıl Divan şairlerinden Dehrî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, Ziya Bey Kütüphanesindeki 6706 No’lu cönkte yer almaktadır.
112.	42a	Nef’î	şevk ile sâkî demine bâde-i ahmer çekeriz sükker-i şerbet femine ây meh-i enver çekeriz	ây nef’î bakma siteme şabr idegör bu eleme çâre dâyu def’-i gama bir tolu şâgar çekeriz	Satranç/9	---/-.../-.../-...	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
113.	42b	Nesîmî	cemâlûñ kıblesi îmân degil mi vücûduñ nâzır-ı insân degil mi	nesîmî sırr-ı er-raḥmân ü tâ olupdur ortada mîzân degil mi	Ėazel/7	.---/.---/...	Şiir <i>Seyyid Nesîmî Divanı</i>’nda vardır.
114.	43a	Ḥâkî	ervâḥ-ı rûḥlar demini hikmet-i mevlâ biliriz çün ezeli cem câminı meclis-i kübrâ biliriz	ḥâkiyâ ‘aşk-ile çoşa baḥr bütün başdan başa azca yaşa çokça yaşa ahiri ‘uḳbâ biliriz	Ėazel/8	---/-.../-.../-...	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hâkî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir hiçbir yerde bulunmamaktadır.

115.	43b	Nev'î	âvâre gönümüz yârinden ğayri şanma ki bir yerde eglence tutar gedâ ' âşıklara sen eyle haber her biri karşunda el pençe tutar	dâ'imâ yanarım o dil-dâr için esîrgemem tende cânı yâr için derd-mend-i nev'îye bir güzâr için elinde bir deste gül-gonca tutar	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
116.	43b	Zâtî	elâ'îy tâlib-i esrâr nedir bildiñ mi sen anı ki remz-i fakru fahrîden göründi vech-i sübhânî	gidenler râh-ı aḥmedle sivâyı n'eyesün zâtî tutar mı küfr ü dîn anlar olupdur cümleden fânî	Ġazel/7	. - - - / . - - - / . - -	Şiir <i>Seyyid Zâtî Divanı</i> 'nda vardır.
117.	44a	İrşâdî	yıkup dil şehrini ḥarâb eyleyen ḥüsne mâlik bir lebleri gönçedir bizi ayaklara türâb eyleyen meclis-i ' uşşâka bir eglencedir	irşâdî gedâyım gel alma âhım 'îy benim sevdiğim çeşm-i siyâhım seni cândan sevdim ' ayb 'etme şâhım ilişür her yaña gönül kıncadır	Koşma/3	11'li hece ölçüsü	İrşâdî Ahmed ya da Büyük İrşâdî Baba'ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiirin kime ait olduğu net bir şekilde tespit edilememiştir.
118.	44b	Naḳdî	çekmedigim ' aceb cefâ mı kaldı bu fenâ dünyâda şafâ mı kaldı başıma gelmedik belâ mı kaldı sevmege bir yüzi melek ararken	naḳdîyâ bahtından 'etme şikâyet ğayri bu sevdâdan eyle ferâġat feleġin cevrine yokdur nihâyet ḥâşırî ġâ'ib 'etdim döşek ararken	Koşma/12	11'li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

119.	45a	‘Ömer	ëy nûr-ı başar vuşlatı düşlerde görürsün vaqt ola nişânım kara yerlerde görürsün oğ üzre kara yazımı defterde görürsün şimdengêrû cānā beni sen nerde görürsün bir daği meger ‘arşa-i maşşerde görürsün	gönlüm gam ile hoş geçinirdim seniñ olsun gönlünce olan meclis-i maşrem seniñ olsun unut ‘ömeri büsbütün ‘ālem seniñ olsun şimdengêrû cānā beni sen nerde görürsün bir daği meger ‘arşa-i maşşerde görürsün	Muhammes-i mütekerrir/3	-- ./.../.../..	Şiir <i>Âşık Ömer</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
120.	45b	Sûzî	sendedir bu dil dem ā-dem gayrilerden dūr olur dilde dil-dārlik huzūruyla gönül mesrūr olur	rabbini bilmek dilerseñ nefsiñi bil sûziyā bilmeyen nefsiñi billāh dü cihānda kör olur	Ġazel/7	.../-.../-.../-..	Şiir <i>Sûzî</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
121.	46a	‘İrfānî	ëy gönül sen ruhları gülzāra var şarmaş tolaş eyleme bîgānelik dil-dāra var şarmaş tolaş	defter-i divāna kayd etsün seni ‘irfāniyā ehl-i ‘aşka hükme eden hünkāra var şarmaş tolaş	Ġazel/5	.../-.../-.../-..	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
122.	46b	Sa‘dî	ka‘rı yok bir baħr-i bî-saħil-durur ‘ummān-ı ‘aşk ibtidāsı intihāsı yok dedî sultān-ı ‘aşk	vaşl-ı dîdār zevķini ger ister iseñ sa‘diyā ‘aqlı koy divāne-veş ol dā’imā hayrān-ı ‘aşk	Ġazel/5	.../-.../-.../-..	Şiir <i>Sa‘dî</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.

123.	47a	Hilmi	‘āşıkıñ aḥvālını cānāna şor şorma baña ‘andelībā āhını gülşene şor şorma baña	dām-ı zülfünde fedā kılmak velī cān naḥdini hilmīyā manşūr-veş sulṭāna şor şorma baña	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	19. yüzyıl tekke şairlerinden Hilmi mahlaslı Mehmed Ali Hilmi Dedebara’ya ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, HD. neşrinde bulunmamaktadır.
124.	47b	Virānī	gel gel beri gel isteyelim ‘aşk ile vaḥdet gel terk édelim benliğimiz olmaya keşret	gel gel beri gel derviş iseñ ey virān abdāl miskinet ile gözle bugün bāb-ı mürüvvet	Ġazel/9	-- . / . - . . / . - . . / . - .	Şiir <i>Virānī Divanı</i> ’nda vardır.
125.	48a	Virānī	‘ālemde bugün maẓhar-ı mevlā ki ‘alīdir bu nuṭḡ-ı ezel noḡṭa-i esmā ki ‘alīdir	virānī ye bu nāmı ezel vērdi kim ol şāh başımda benim ‘aşk-ile sevdā ki ‘alīdir	Ġazel/6	-- . / . - . . / . - . . / . - .	Şiir <i>Virānī Divanı</i> ’nda vardır.
126.	48a	Virānī	çün baña bezm-i elestden şundılar peymān-ı ‘aşk ol sebebdan olmuşum men mest ile ḥayrān-ı ‘aşk	‘aşk ile hem-dem olaldan bu virānī hāk-i-pāy aña mir’āt-ı ḥaḡ oldı şüret-i insān-ı ‘aşk	Ġazel/6	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Virānī Divanı</i> ’nda vardır.

127.	48b	Virānī	her ḥaste-dilīn derdine dermānī ‘alīdir şıḥḥat erişüp ḳalbine loḳmānī ‘alīdir	çün êrdi virānī bugün ol pīr-i muḡāna zıkrinde anıñ tesbīḥ ü dīvān ‘alīdir	Ġazel/7	-- ./.../.../...	Şiir <i>Vîrânî</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
128.	49a	Virānī	bağlandı gönül zıkrı anıñ nād-ı ‘alīdir çün rehberimiñ rehberi üstād[ı] ‘alīdir	virānī başıñ çarḥa sürüp girdi bu rāha göñlünde anıñ maḳşūdı evlād-ı ‘alīdir	Ġazel/6	-- ./.../.../...	Şiir <i>Vîrânî</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
129.	49a	Virānī	āh elinden cevri çok hergiz vefāsı yok felek derd [ü] ḡam mihnet-serā zerre şafāsı yok felek	êy virānī ḡam-serād[ur] işbu çarḥ-ı pīrezen oynadır altında bir zerre riyāsı yok felek	Ġazel/7	---/-.../-.../...	Şiir <i>Vîrânî</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
130.	49b	‘Ali Dede	aḳdenizi seyr eyledim yalıdan naşīḥatım böyle aldım uludan tañrı taḡı şāhım kıvıl deliden görinür imām evleri görinür	‘ alī dedem söyler sözi özün-den yüz be-yüz gelince görür gözünden ḥorāsānda yatan imām rızādan görinür imām evleri görinür	Nefes/4	11’li hece ölçüsü	Söz konusu şiirim 19. yüzyıl tekke şairlerinden Ali Dede’ye ait olduğunu düşünmekteyiz.

131.	50a	Virānī	zāhidā sen şanma kim uş dü-serādır istegim haķ bilür haķdan benim her dem liķādır istegim	ëy virānī dünyā vü ‘uķbāda maķşūdum benim bā-i bismillāh’ir-raħmān murtaẓādır istegim	Ġazel/7	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Virānī</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
132.	50b	Virānī	fenā bāğında her demde ‘alī senden meded senden lisānımdaki medħimde ‘alī senden meded senden	virānī bir ķalenderdir ğulām-ı āl-i ħaydardır murādıñ senden ister der ‘alī senden meded senden	Ġazel/7	. - . - . / . - . - . / . - . - . / . - . - .	Şiir <i>Virānī</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
133.	50b	Virānī	ëy ğöñül sen defteri ol yār[1] vechinden oķu bülbul iseñ ħārı ķo ğülzār[1] vechinden oķu	ëy virānī ‘ālemü’l-ġaybıñ sıfātı defterin aħsen-i takvīme baķ dīdār[1] vechinden oķu	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Virānī</i> <i>Divan’</i> nda vardır.
134.	51a	Virānī	gel beri bu mā-sivāyı terk eden sulţān dede ġıll u ġışdan fāriğ olmuş ħāķ ile yek-sān dede	ëy virānī maķşūduñ merdān ise merd ol yūri tā diye cümle erenler ‘aşķ olsun virān dede	Ġazel/9	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şiir <i>Virānī</i> <i>Divan’</i> nda vardır.

135.	51b	Mesti	ķurretü'l-‘ayn-ı resül-ı kibriyâsın yâ ħüseyn vâriş-i ‘ilm-i nebî feyz-i ħudâsın yâ ħüseyn	mesti gelmiş-durur iĥsânına bî-kes [ü] ġarîb eylegil iĥsân kerem kân-ı ‘atâsın yâ ħüseyn	Ġazel/8	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
136.	52a	Mesti	maĥzen-i sırr-ı ħudâd[ır] muştafâ râz-dâr-ı muştafâdır murtażâ	mesti -veş tüt dâmenin bir mürşidiñ tâ ola bu yolda saña reh-nümâ	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
137.	52a	Mesti	mażhar-ı esrâr-ı hikmet kibriyâsın yâ ‘alî noġta-i ‘ilm risâlet-i muştafâsın yâ ‘alî	mesti yâ cümle cihân vaşfında hep ħayrân-durur râh-ı ħaġda mehdî-veş şâĥib livâsın yâ ‘alî	Ġazel/12	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
138.	53a	Lutfî	dilâ üftâdeler bir yâr içün da‘vâya ħalmışdır bu da‘vâyı göremez kimse pes mevlâya ħalmışdır	muĥabbet zevġ êderler ba‘zı adamlar bu dehr içre bize zevġ-i muĥabbet lutfi yâ ferdâya ħalmışdır	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

139.	53b	Nesimî	‘ahde vefâ kılmadı yâr-i vefâ-dârimız yâr ile gör kim nice düşdi ‘aceb kârimız	gerçi nesimî sözün tadını vèrdi velî tada getirdi anı lafz-ı şeker-bârimız	Gazel/9	- . . - / - . - / - . . - / - . -	Şiir <i>Seyyîd Nesimî Divanı</i> ’nda vardır.
140.	53b	La‘lî	çeşm-i ‘ibretle nazar eyle açup dîdeleriñ güş-ı hûş ile eşit pendini şâhib-güheriñ sözini diñleme luğf ét yûri her bî-cezziñ haqqı her yerde görüp añlamak olsun hüneriñ ‘ayn-ı ‘ayb ile şağın zâhirine bakma erüñ bağını gözle eger var ise êy dil nazarıñ	la‘liyâ ‘ârif iseñ keşreti terk ét ferd ol men ü mâdan geçübün ‘âşık u ehl-i derd ol gördiğün ‘ârif-i bi’llâhiñ önünde gerd ol çeşm-bîñile bakup bâtlı terk ét merd ol ‘ayn-ı ‘ayb ile şağın zâhirine bakma erüñ bağını gözle eger var ise êy dil nazarıñ	Tesdîs/5	. . . - / . . . - / . . . - / . . -	Yunus Kaplan ve Zahide Efe tarafından çalışan Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-362 numarada kayıtlı olan bir şiir mecmuasında matla ve makta beyitlerine rastlanılan bu şiirin “La‘lî” mahlaslı Şeyh Lâlî Dede’ye ait olduğunu düşünmekteyiz
141.	54b	Hamdî	yine tûlû‘ êtdi nûru’s-semâvât ‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân on sekiz biñ ‘âlem buldılar necât ‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân	kuluñuz hamdî çağırır amân [...] kağârdan çıkarma be-haqq-ı imâmân ‘âlemi şen kıldı nevrûz-ı sulţân	Koşma/10	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

142.	55a	Rāġıb	bizi ʔa‘n eyleme zāhid çü biziz ‘ārif-i ḥaḳ ne kemālīñ ile teṣnī‘ ēdeceksiñ ber-ḥaḳ	rāġıbā deṣt-i ḥaḳīḳatde yine at sürdüñ ḳoṣdırup la‘neti ile hele zāhide bi-ḥaḳ	Ġazel/9	...-/...-/.../...	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
143.	55b	Ḥayretī	ne süleymāna esīriz ne selimiñ ḳulıyız kimse bilmez bizi biz şāh-ı kerīmiñ ḳulıyız	terk ēdüp ḥayretiyā tāc u ḳabādan geçdik anca budur yine bir köhne kelīmiñ ḳulıyız	Ġazel/5	...-/...-/.../...	Şiir <i>Hayretī</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
144.	55b	Nesīmī	bülbülüm gülşende ben gülzāra yoḳdur minnetim dostlarım minnet hudāya ḥāre yoḳdur minnetim	vāşıl oldum yār ile yārim bugün minnet ḥaḳkā ēy nesīmī zerrece aġyāra yoḳdur minnetim	Ġazel/6	...-/...-/.../...	Şiir <i>Kul Nesīmī</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
145.	56a	Ecri	ḳalmışım zār u perişān yā ḥüseyn ibn-i ‘alī çeşm-i pür-ḥūnum be-her-ān yā ḥüseyn ibn-i ‘alī	ecriyā bir derd-i ġam ētmez şikāyet hecrine var iken sen şāh-ı merdān yā ḥüseyn ibn-i ‘alī	Ġazel/5	...-/...-/.../...	Şiirin 19. yüzyılda yaşamış ve Hz. Ali’ye gönülden bağlı olan âşık Ecri’ye ait olma ihtimali çok yüksektir.

146.	56a	-	hevāya düşdün ey dil meclis-i taqvāya gelmezsiñ göziñ aç ğāfil olma bir daḡi dünyāya gelmezsin		Beyit/1	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
147.	56b	Pākī	zāhidā da‘ vāyı қо sübhānı bilmekdir hūner müslimānım dēr iseñ imā[nı] bilmekdir hūner	benligiñ terk eyle pākī gir haḳīkat rāhına ma‘ rifetde fehmi edüp ‘irfānı bilmekdir hūner	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	17. yüzyıl tekke şairlerinden Pākī’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir yerde rastlanılmamıştır.
148.	56b	Eşref	ḡün-ı dil şahbā-yı gül-gün dīde cām olsun baña devr-i mātem sākiyā zevḳ-i müdām olsun baña	girye-i bī-iḡtiyārım daḡl eder māteme ḡalḳ varsun eşref rāfiżi ta‘ biri nām olsun baña	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Eşref Divanı</i> ’nda vardır. Yapılan incelemeler sonucunda şiirin Hāfız-ı Mar’aşî tarafından tahmis edildiği bilgisine ulaşmıştır.
149.	57a	Māẓharī	ḡasta düşdüm yatarım hicrān firāşı üstüne āh dēdikçe gözlerimden ḳan gider yaş üstüne	māẓharī niñ sözlerin bi-hūde şanma zāhidā cümle pīr-i ḳuṭb-ı ‘ālem ḡacı bektāş üstüne	Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	19. yüzyıl âşıklarından Mazhārī’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şiire hiçbir kaynakta rastlanılmamıştır.

150.	57b	-	‘ālemi titretti vaktā zū’lfiḳārın yā ‘alī nesl-i peygamber bugünde ber-güzārın yā ‘alī		Ġazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiirin mahlas beyti olmadığı için kime ait olduğu tespit edilememiştir.
151.	57b	-	‘ey şalāḥ ḥubb-ı ‘alī olmak için cehd eyleyen vāşıl-ı dergāh-ı ḥaḳ olmuş demektir muṭlaḳā	bendeñizden [...] olsun hediye kendine ḳalb-i şād-āver ezelden ehl-i beyte mübtelā	Nazım/2	. . . - / . . . - / . . . - / . . -	Yazmada sadece iki beyti verilen bu şiirin kime ait olduğu tespit edilememiştir.
152.	58a	Zekā’i	‘ey sipihr-i bī-vefā n’etdiñ o mäh-ı enveri dü cihānıñ reh-nümāsı evliyālar rehberi	yüz sürüp geldi zekā’i āsitānı ḥākine bende-i āl-i ‘abānıñ ḳākeriniñ ḳākeri	Ġazel/6	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Zekā’i Divanı</i> ’nda vardır.
153.	58a	-	dāde geldim itmāmıñ şānıñ degil merḥamet ‘ey şāh-ı merdānım amān		Beyit/1	- . - - / - . - - / - . - -	Bu beytin kime ait olduğu tespit edilememiştir.

154.	58b	Nesîmî	hâlimi ‘arz etmekge yârâna geldim ben bugün bûlbûlüm zâr etmekge keşâna geldim ben bugün	bu nesîmî derdmendiñ alma âhın sevdigin ol ‘adûlarla varup divâna geldim ben bugün	Ġazel/5	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Seyyid Nesîmî’ye ait olduğunu düşündüğümüz bu şîir SND. neşrinde bulunmamaktadır.
155.	58b	Hâşim	gel imdi nefsiñi añla nedir zâtıñ nedir eşyâ bilirsıñ uş bu ma‘nâyı olursañ âdem-i ma‘nâ	kelâm-ı hâşimî ñ tevhîd anıñcün cennete miftâh zuhûruñ maẓhar-ı tâmdır demiñ ğılmân ile hûrâ	Ġazel/5	. - . - . / . - . - . / . - . - . / . - . - .	Şîir <i>Hâşim Divanı</i> ’nda vardır.
156.	59b	Hâşim	sırr-ı ‘aşka mahrem olmaz etmekge cânıñ fedâ zât-ı haqqâ ‘ârif olmaz etmekge ‘aşka dilâ	‘âşık [u] ma‘şûk [aşkıñ vahdetine] hâşimâ ermeyince zâhir olmaz sırr-ı tevhid-i hudâ	Ġazel/6	- . - . - / - . - . - / - . - . - / - . -	Şîir <i>Hâşim Divanı</i> ’nda vardır.
157.	59b	Ġalib	allâh allâh kim bilür kimde ne var kudret allâh sende de bende de var		Beyit/1	- . - . - / - . - . - / - . -	Galib mahlaslı bir şaire ait olan bu beyte <i>Şeyh Galip Divanı</i> ’nda rastlanmamıştır. Beytin hangi Galip’e ait olduğu ise tespit edilememiştir.

158.	60a	Dānişî	‘aşk-ı dîl-dâra dēdi rûz-ı elest ol kim belî kıldı nûrânî dilin nûr-ı haķı sırr-ı celî ķande kim ķılsa teveccûh berķ urur ayn-ı ‘alî câre iken ķıldı şad-pâre beni hicrân eli yâ muḥammed yâ ‘alî yâ ḥacı bektâş-ı velî	ṭutdı âfâķı sirişķiñ ḥûn-feşân-ı ehl-i ‘aşķ vêrdi kevne velvele ṭabl-ı fiğân-ı ehl-i ‘aşķ ‘âleme fâş oldı çûn râz-ı nihân-ı ehl-i ‘aşķ dānişî budur hele derd-i ziyân-ı ehl-i ‘aşķ yâ muḥammed yâ ‘alî yâ ḥacı bektâş-ı velî	Muḥammes-i Mütekerrir/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Dānişî</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
159.	60b	Turâbî	âdemi âdem êden üç ḥarf ile beş noķtadır ekremi ekrem êden üç ḥarf ile beş noķtadır	êy turâbî yek nefesde on sekiz biñ ‘âlemi ‘âlemi âlem êden üç ḥarf ile beş noķtadır	Ėazel/5	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Turâbî</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
160.	61a	Ecri	bâ-i bismillâh envâr-ı ḥudâdandır baña ‘âleme’l-esmâ-yı âdem kibriyâdandır baña mihr-i envâr-ı nübüvvet muşṭafâdandır baña mazḥar-ı nâm-ı velâyet ķul kefâdandır baña âyet-i tenzîl-i ḥüccet hel etâdandır baña	ecriyâ fażl-ı fażiletdir kelâmıñ râyeğân eyledi izḥâr-ı himmet mehdî-i âḥir-zamân güyyiâ dürr-i ‘adendir âşikâr ü pinhân pâyına yüz sürdüm anıñ êrdi devri nâ-gehân çûn maķam-ı mesnedim şâḥib-livâdandır baña	Muḥammes-i müzdevic/11	- . - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Ecri</i> <i>Divanı</i> ’nda vardır.
161.	63a	Hurremî	cihân şâḥı cihân içindedir ol şâḥı görmezler nice mâḥı bu deryâda gezer deryâyı görmezler	geyenler hurremî ‘uryân-ı cisme ķamîş-i tecrîd anıñla faḥr êderler atlas u dibâyı görmezler	Ėazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

162.	63a	Hurremî	ezelden gönlüme hâme-i ‘aşkı icmâlen taşîlen cedvellediler şaf-be-şaf olunca cümle ‘âşıklar ‘aşk defterin[i] yâ şâh hep [dürd]iler	hurremî zikr ile ism-i lem yezel ebsem ol münkirle eyleme cedel münkirin kalbinde inkârı ezel seng-i siyâh ile temellediler	Koşma/4	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
163.	63b	Hilmi	maḥrem-i esrâr-ı ‘ilm-i men ‘arefnâdır gönül tîlsım-ı genc-i müsemma sırr-ı esrâdır gönül	hilmiyâ ol beyte cân u baş u dilden ḥidmet ét nuṭṭ-ı mâ evhâ vü nazm-ı bâ-yı tâ hâdır gönül	Ġazel/5	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiir <i>Hilmi Divanı</i> ’nda vardır.
164.	64b	-	böyle bir ḡaddâr dünyâ boşalup tölmaḡdadır yandı ḡasretle vücûdum şararup şolmaḡdadır nehr cârî oldı dîdem kan revân olmaḡdadır terk-i cân étsem de kurtulsam şu mihnet-hânedan farḡ olunmaz cism-i bîmarım bozulmuş lânedan	yandı şabr u ṭaḡatım ḡâla ḡam var fevḡi yok şem‘a-ı bezm-i ümîdim söndi gitdi şevḡi yok başıma zindân kesildi ḡülşeninde zevḡi yok terk-i cân étsem de kurtulsam şu mihnet-hânedan farḡ olunmaz cism-i bîmarım bozulmuş lânedan	Muḡammes/6	-. - - / - . - - / - . - - / - . -	Şiirin kime ait olduḡu tespit edilememiştir.
165.	65a	Nâ‘imî	saḡa ḡül yüzli cânânım ḡül-i şeydâ pesend eyler gönül vèrdiḡime cânım kamu eşyâ pesend eyler	gönül şâh-levendiñ var seniñ böyle efendiñ var nâ‘imî derdmeniñ var dèyüp dünyâ pesend eyler	Ġazel/5	. - - - / . - - - / . - - - / . - - -	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.

166.	65b	Murād	bir kerre şalın nāz ile ēy serv-i revānım şu gibi aqup yanına varsun [bu revā]nım	bir kerre murāda şarılayım dēr isen yār gerçek dēmiş ammā bu yalana yok inanım	Ėazel/5	-- . / . - - . / . - - . / . - -	III. Murād’a ait olduğunu düşündüğümüz bu şiir, SMD. neşrinde bulunmamaktadır.
167.	66a	Kul Remzi	sālikim gönülden ‘āşıkıñ oldum pīrim hūnkār hācı bektāş veliye muḥabbetde şadık muḥibb-i cān oldum pīrim hūnkār hācı bektāş veliye	kul remzi dēr kırklar yoluna gitdim okuyup iḥlāşı birlige yetdim teslīm-i қоç gibi cān qurbān ētdim pīrim hūnkār hācı bektāş veliye	Koşma/5	11’li hece ölçüsü	Şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilememiştir.
168.	66a	‘İrfānī	dāmān-ı ‘āşıkā şunarlar bāde bu ‘aşkıñ meyidir iç de qan dērler muḥabbet bir belādır geldi serime rūz-ı maḥşere dek sen de yan dērler	‘ irfānī cihānda aqlar gülmezsiñ sevdā naşıl olduğunu bilmezsiñ bir mu‘cize görseñ ilzām olmazsiñ saña dil-ber degil terk imān dērler	Koşma/3	11’li hece ölçüsü	19. yüzyıl âşıklarından İrfānī’ye ait olan bu şiir, Ensar Aslan tarafından kaleme alınan “ <i>Âşık İrfānī</i> ” başlıklı yazıda yer almaktadır.
169.	66b	Kul Himmet	iyisin ḥaḳ bilür evvel qalemede cebrā’îl dünyāya gelmedi miydi qonacak bir yer bulmadı ‘ālemde qonup da ehl-i beyt ölmedi miydi	kul himmetim aydur allāhdan dērim dün ü gün vird ētdim bu virdi dērim yüzüm başa geldiñ üstādım pīrim seni beḳā yere şalmadı miydi	Koşma/10	11’li hece ölçüsü	Şiir “ <i>Kul Himmet’in Bir Mecmuada Yer Alan 50 Şiiri</i> ” adlı makalede yer almaktadır.

SONUÇ

Edebiyat tarihi bilhassa klasik Türk edebiyatı açısından önemli bir yere sahip olan mecmular, yazıldığı dönemin tarihine, zihniyet ve sosyal yapısına, içerisindeki şairlerin edebî zevk ve şiir anlayışına dair somut bilgiler sunan kıymetli eserlerdir. Türk edebiyatında ilk örneklerine XV. yüzyılın başlarında rastlanan ve XVI. yüzyılda yaygınlaşmaya başlayan mecmualar, müstensih'in kendi edebî zevk ve anlayışı doğrultusunda derlediği defterlerdir. Bu tür eserler araştırmacılar için edebî ve tarihî bilgilerin yanı sıra daha önce keşfedilmemiş şiirlerin veya adı duyulmayan şairlerin varlığının gün yüzüne çıkarılmasına olanak sağlamaktadır. Ayrıca mecmualar, şairin ve kaleme alındığı dönemin edebî zevkinin, sanata yaklaşımın yanında diliyle ilgili de önemli bilgiler arz etmektedir. Edebiyat tarihinde yerini almamış veya zamanla unutulmuş şairler, mecmua çalışmaları aracılığıyla tekrardan keşfedilmekte ya da keşfedilmeyi beklemektedir. Bu bakımdan mecmuaların Türk edebiyatı tarihine katkısı ve önemi yapılan çalışmalarla beraber daha iyi anlaşılır hâle gelmektedir. Biz de bu çalışmamızla klasik Türk edebiyatındaki mecmua çalışmalarına katkıda bulunmayı hedefledik. Bu amaç doğrultusunda hazırlanan çalışmamızda İBB Atatürk Kitaplığı 716 numarada kayıtlı şiir mecmuasını “Mecmuaların Sistematik Tasnifi Projesi (MESTAP)” kapsamında inceleyerek şiir mecmualarına dair yapılan çalışmalara katkı sunmak, daha önce yayımlanmamış şiirler ortaya koymak veya yayımlanmış olan şiirlere kelime, beyit katkısı sağlamak arzu edilmiştir. Çalışmamızda mecmua terimine dair bilgiler, mecmuanın önemi, türleri, sınıflandırılması, mecmuanın şekil ve muhtevâ açısından incelenmesi hususunda gerekli görülen bilgiler okuyucuya sunulmuştur.

Çalışmamıza konu olan mecmua, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığında Bel_Yz_K.000716 demirbaş numarasıyla kayıtlı olmakla birlikte kütüphane kataloğunda “Mecmua-i eş‘ar” adıyla geçmektedir. Mecmuada müstensih ya da istinsah tarihine dair herhangi bir bilgiye ulaşılmamaktadır. Fakat eserde şiirleri bulunan şairlerin çoğunlukla XIX. yüzyılda yaşamış olmasından dolayı mecmuanın XIX. yüzyılda yazıldığını tahmin etmekteyiz. Aynı zamanda mecmuada Kul Nesîmî, Kethudâ-zâde Ârif, Seyyid Nesîmî ve Dertlî vb. gibi Alevî/Bektaşî geleneğine mensup şairlerin bulunmasından müstensih'in de Alevî/Bektaşîliğe eğilimin olduğunu düşünmekteyiz. İncelemeye tabi tutulan mecmuanın en önemli özelliği Alevî/Bektaşî ve Hurufîliğin temsilcisi şairlerin ya da bu inançlar doğrultusunda şiirler kaleme alan şairlerin şiirlerini bünyesinde barındırmasıdır.

Mecmua, 70 varaktan oluşmakta ve 1b-67a varakları arası manzum, 67b-70a varakları arası mensur metinleri içermektedir. Ancak 67b-70a arasında yer alan mensur metinler çalışmaya dâhil edilmemiştir. Mecmuada gazel, koşma, muhammes, müseddes, murabba, nazım, ilahi, kalenderi, nefes, tesdis ve santranç gibi farklı nazım şekilleriyle yazılmış toplamda 169 şiir bulunmaktadır. Mecmua içerisinde klasik Türk edebiyatına ait nazım şekillerinin yanı sıra Türk halk edebiyatına ait nazım şekillerine de yer verilmiştir. Fakat her iki dönemin nazım şekillerini sayı bakımında karşılaştıracak olursak, tercih edilen nazım şekillerinin çoğunluğunun klasik Türk edebiyatına ait nazım şekilleri olduğunu görmekteyiz. Mecmuadaki şiirlerin 116'sı gazel, 19'u koşma, 10'u muhammes, 3'ü müseddes, 3'ü murabba, 3'ü nazım, 2'si ilahi, 2'si kalenderi, 1'i nefes, 1'i tesdis ve 1'i ise santranç nazım biçimiyle kaleme alınmıştır. Ayrıca incelenen varaklarda tek beyitten oluşan 8 şiire de rastlanılmaktadır. Metinde en çok tercih edilen nazım şekli gazeldir. Gazelden sonra en çok kullanılan iki nazım şekli sırasıyla koşma ve muhammestir. Müstensih -birkaç şiiri hariç- nazım şekillerinin neler olduğunu mecmuaya yazmayı tercih etmemiştir. Mecmuadaki şiirlerin çoğunluğu “Fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilâtün/ fâ‘ilün” kalıbıyla kaleme alınmıştır. Mecmuada genellikle aruz ölçüsüyle kaleme alınmış şiirler bulunsa da hece ölçüsünün kullanıldığı şiirler de vardır. Eserde bulunan 169 şiirden sadece 22'si hece ölçüsüyle yazılmakla birlikte geriye kalan 147 şiir ise aruz vezniyle kaleme alınmıştır. İncelenen şiirlerde toplamda 9 farklı aruz kalıbı ve 2 farklı hece ölçüsü kullanılmıştır. Bunun yanı sıra şiirlerde 4 farklı aruz bahri kullanıldığı görülmektedir. 91 şiirde olmak üzere en çok tercih edilen aruz bahri remeldir. Ayrıca 22 hece ölçüsüyle yazılan şiirin yirmi birinde 11'li, birinde ise 10'lu hece ölçüsü kullanılmıştır. Müstensih'in bazı şiirleri aruz ölçüsüne uygun olarak kaleme aldığı, bu konuda hassas davrandığı ancak bazı şiirlerde de bozuk vezin kullandığı görülmektedir. Bunun yanı sıra kimi şiirlerde vezin gereği Arapça kelimelerin Türkçe okunuşlarına yer verdiği ve Türkçe birkaç kelimede vezin gereği med yaptığı görülmektedir. Mecmuada bulunan şiirlerde aruz hususiyetlerinden en fazla imale örneklerine rastlanılmıştır.

İncelenen mecmuada mücerred, mürdef ve mukayyed olmak üzere üç kafiye çeşidinin örnekleri bulunmaktadır. Bunun yanı sıra cinaslı kafiye'nin bulunduğu örneklere de rastlanmıştır. Şiirlerinin çoğunluğunda kafiye'nin yanı sıra redife de yer verilmiştir. Ek olarak kullanılan redif türünün diğer redif çeşitlerine göre daha fazla tercih edildiği görülmektedir. Mecmuada müstensih'ten kaynaklı kafiye'nin yanlış olduğu birkaç beyit tespit edilmiştir. Kafiye yanlışlıkları divan neşirlerinden yararlanılarak düzeltilmiştir.

İncelenen mecmuada toplamda 169 şiir bulunmaktadır. Bu şiirlerden 116 tanesinin şairinin yaşadığı yüzyıllar tespit edilmiştir. 15. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar yaşamını sürdürmüş Divan/Tekke/Âşık edebiyatı içerisinde yer alan şairlerden oluşmaktadır. Şairlerin biyografilerine bakıldığında genelinin bir tarikata bağlılığı söz konusudur. Bu tarikatların başında Alevî-Bektaşîlik ve Mevlevîlik gelmektedir. Mecmuadaki şiirlerin çoğunluğu Alevî-Bektaşî meşrepli şairlerin kaleminden çıkan şiirlerden oluşmaktadır. Şiirlerin genelinde ehl-i beyt ve Hz. Ali sevgisi ile ona olan bağlılık anlatılmış, Alevî-Bektaşî geleneğine uygun hâlde yazılmıştır. Mecmuada şiirleri bulunan şairlerden yüzyılları tespit edilenler arasında en çoğu 19. yüzyılda yaşamış şairlerdir. Yüzyılları tespit edilen şairlerden üçü 15. yüzyılda, beşi 16. yüzyılda, yedisi 17. yüzyılda, üçü 18. yüzyılda ve on altısı 19. yüzyılda yaşadığı bilinmektedir. Mecmuada bulunan şairlerden toplamda 48 şairin yaşadığı yüzyıl tespit edilmiş, 29 şairin ise yaşadıkları yüzyıl kesin olarak tespit edilmemiş olmakla beraber sadece tahmin yapılmıştır. Bunun yanı sıra 169 şiirden 12'sinin de mahlası olmadığı için kime ait oldukları tespit edilememiştir.

Mecmuanın en önemli özelliği bünyesinde Alevî/Bektaşî ve Hurufî inancına bağlı şairlerinin şiirlerini barındırmasıdır. Mecmuamız bu bakımdan aynı meşrebe ait şairlerinin şiirlerini içermektedir. Tezimizin muhteva bölümünde Alevî/Bektaşîliğin mecmuamızdaki yansımalarından ve mecmuada yer alan ayet ve hadis iktibaslarından bahsedilmiştir. Çalışma konusu olan bu eser, neşri yapılmış bazı divanlara nüsha farkı olarak, düzetme olarak, vezin hatalarını düzeltme olarak, divanda yer almayan yeni bir şiir sunma, divandaki şiirde yer almayan yeni bir mısra/beyit/bent açısından katkıda bulunmaktadır. Eserde Türk edebiyatı tarihinde daha önce biyografik kaynaklarda adı zikredilmeyen “Karînî” mahlaslı bir şairin şiiri yer almaktadır. Ayrıca eserde Kethüdâzâde Ârif ve Seyyid Nesîmî gibi klasik Türk edebiyatının önem arz eden şairlerinin divanlarında yer almayan bazı şiirlerine rastlanması mecmuanın kıymetini arttırmaktadır. Bunun yanı sıra mecmuada bulunan Eşrefoğlu Rûmî ve Fenâyî'nin bazı beyitleri divanlarında yer almadığından dolayı divan neşirlerine katkı sunmaktadır.

Tezimizin, müstensihin hataları ve eksiklerine rağmen aynı meşrebe ait şairlerin şiirlerini bünyesinden barındırmasından dolayı edebiyat tarihine, özellikle klasik Türk edebiyatına, Alevî/Bektaşî konulu çalışmalara ve Mecmuaların Sistemik Tasnifi Projesi'ne katkı sağlamak amacıyla akademi dünyasının hizmetine sunulmuştur.

KAYNAKLAR

- Açar, B. G. (2012). *Salâhaddin-i Uşşâkî'nin Türkçe Divanı ve İncelenmesi* [Yüksek Lisans Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ak, C. (2001). *Bağdatlı Rûhî Dîvânı (Karşılaştırmalı Metin)*. Uludağ Üniversitesi Yayınları
- Akça, K. (1944). 17'nci Asrın Saz Şairlerinden Gözlevili Âşık Ömer. *Folklor Postası*, 1 (3), 9-17.
- Akkuş, M. (1998). *Abdullah Salâhaddin-i Uşşâkî (Salâhî)'nin Hayatı ve Eserleri*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Akpınar, Ş. (2015). Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi "3469" Numarada Kayıtlı Bir Şiir Mecmûası. *Turkish Studies*, 10 (8), 341-384.
- Aksoyak, İ. H. (1999). *Gelibolulu Mustafa Âlî ve Divanları'nın Tenkitli Metni* [Doktora Tezi], Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Arslan, M. (1944). *Zâtî Süleymân Efendi Divan Sevânihu'n-Nevâdir Fî Ma'rifeti'l-Anâsır*. Dilek Matbaacılık.
- Aslan, E. (1980). Âşık İrfânî, *Atatürk Üniversitesi Mediko-Sosyal Hizmetler Daire Başkanlığının Folklor-Haber Dergisi*, 2 (5), 23-34.
- Aslanoğlu, İ. (2000). *Kul Himmet*. Ekin Yayınları.
- Atik, H. (2003). *Nakşî Ali Akkirmânî Dîvânı (İnceleme-Metin)* [Doktora Tezi], Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Ayan, H. (1973). Kul Nesîmî'ye Âit Olduğu Sanılan Şiirler. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Araştırma Dergisi*, (6), 22-34.
- Ayan, H. (2000). *Nesîmî Hayatı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Divanının Tenkitli Metni*. Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Aydemir, Y. (2011). Şiir Mecmualarının Önemi ve Mecmuların Sistematik Tasnifi Projesi (Mestap). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. Kesit Yayınları.
- Aydın, A. (2003). *Fenâî Cennet Mehmed Efendi Dîvânı* [Yüksek Lisans Tezi], Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Azar, B. (2005). *Türabî Divânı (İnceleme-Metin)* [Doktora Tezi]. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Azar, B. (2005). Benzerlik ve Farklılıklar Ekseninde Alevî-Bektaşî İnançları Üzerine Bir Değerlendirme. *Fırat Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10 (2), 81-87.
- Bayrı, H. (1957). *Virânî Hayatı ve Eserleri*. Maarif Kütüphanesi.
- Bilgin, A. (2009). *Mustafa Zekâyî Efendi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği, Na'ıları ve Oruç Baba'yla İlgisi*. Üsküdar Sempozyumu IV Bildiriler.
- Bilgin, A. (2007). Osmanlı Şiirinde "Ölmeden Önce Ölme" Temi. *Kubbealtı Akademi Mecmuası*, 142 (2), 42-53.
- Canım, R. (1995). *Edirne Şâirleri*. Akçağ Yayınları.
- Cataloğlu, A. (2023). *Eşref Mustafa Paşa'nın Divan-ı Eşrefü's-şu'ara'sı 1-66. Sayfalar (İnceleme-Metin)* [Yüksek Lisans Tezi], Bursa Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Çiftçi, Ö. (hızl.) (2017). *Hâtimetü'l-Eş'âr (Fatîn Tezkiresi)*. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.

- Dağlı, M. Y. (1943). *Bektaşî Edebiyatından Tokatlı Gedâyî Hayatı ve Eserleri*. Maarif Kütüphanesi.
- Daşcıoğlu, K. (2004). Alevilik-Bektaşilik İlişisine Dair. *SDÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11, 29-38.
- Devellioğlu, F. (2017). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Aydın Kitabevi Yayınları.
- Dilçin, C. (2016). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*. Türk Dil Kurumu.
- Devrim, M. (2011). *Ecrî Dîvanı (İnceleme-Metin)* [Yüksek Lisans Tezi], Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trakya,
- Efe, Z. (2021). Dehrî. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/dehri>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.
- Elçin, Ş. (1997). *Halk Edebiyatı Araştırmaları-I*. Akçağ Yayınları.
- Ergun, S. N. (ty). *Âşık Ömer Hayatı ve Şiirleri*. Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi.
- Ergun, S. N. (ty). *XIX uncu asır Sazşairlerinden Hengâmî*. Semih Lütfi Sühulet Kütüphanesi.
- Ergun, S. N. (1944). *Bektaşî Şairleri ve Nefesleri*. Kenan Matbaası.
- Erkal, A. (2014). *Erzurumlu Emrah Divanı-İnceleme-Karşılaştırmalı Metin*. Birleşik Yayınları.
- Erol, M. (2002). *Azbî Baba Divanı (İnceleme Metin)* [Doktora Tezi] Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.
- Ersal, M. (2015). *Balkanlarda Alevilik Bektaşilik*. Çorlu Belediyesi Yayınları.
- Erzi, A. S. (1950). Türkiye Kütüphanelerinden Notlar ve Vesikalar-I. *Belleten*, (14) 53, 885-106.
- Eyüboğlu, İ. Z. (1989). *Bütün Yönleriyle Hacı Bektaş Velî*. Özgür Yayın Dağıtım.
- Fındıkoğlu, Z. F. (1927). *Erzurum Şairleri*. Sanayi-i Nefise Matbaası.
- Fidan Öztürk, G. G. (2006). *Mevlânâ Müzesinde Bulunan Bir Mevlevî Şiirleri Mecmu'ası (Mecmu'a-i Eş'âr)* [Yüksek Lisans Tezi], Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gıynaş, K. A. (2011). Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 245-260.
- Gündüz, E. (2010). Divan Şairi Seyyid Nesîmî'nin Halk Şairi Kul Nesîmî Üzerindeki Etkileri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3 (12), 202-212.+.
- Güneş, M. (1994). *Eşrefoğlu Rûmî ve Dîvânı (İnceleme-Metin)* [Doktora Tezi], İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Gürbüz, M. (2012). Şiir Mecmûaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII*. Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. Turkuaz Yayınları, 97-113.
- Gök, T. (2010). *Kethüdâzâde Ârif Dîvanı (İnceleme-Metin)*. [Yüksek Lisans Tezi], Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güner, H. (1967). *Kütahyalı Divan Şairleri-Halk Şairleri-Âşık ve Ozanlar*. Kütahya İl Basımevi.
- İbnü'l-Emin Mahmud Kemal. (1853). *Son Asır Türk Şairleri*. Dergâh Yayınları.
- İpekten, H. vd., (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- İvgin, H. ve Bozyiğit A. E. (2016). *Kalecikli Âşık Mir'atî*. Kültür Ajans Yayınları.
- Kanar, M. (2010). *Farsça-Türkçe Sözlük*. Say Yayınları.
- Kaplan, Y. ve Efe, Z. (2023). XVII. Yüzyılda Derlenmiş Bir Musammat Mecmuası (Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi "Y-362") ve MESTAP'a Göre Tasnifi. *Dede Korkut Uluslararası Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, (30), 183-258.

- Karasoy, Y. ve Yavuz, O. (2010). *Âşık Ömer Divanı*. İnci Ofset.
- Karavelioğlu, M. (2015). *Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiyye*. TDK Yayınları.
- Kaya, B. (2020). *Osman Nevres Dîvânı*. T. C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü.
- Kaya, D. (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Kitabevi Yayınları.
- Kaya, H. ve Çetin, N. (2015). Kul Himmet'in Bir Mecmuada Yer Alan 50 Şiiri. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8 (37), 181-204.
- Kaya, T. T. (2022). *Viranî Divanı* (İnceleme-Metin) [Doktora Tezi], Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kaya, T. T. (2008). *Âşık Tarzı Şiir Geleneğinde "Dedim-Dedi"* [Yüksek Lisans Tezi], Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Keleş, R. (2021). *Divan Şiirinde Âyet ve Hadis İktibasları*. Kitabevi.
- Kemikli, B. (2000). Hâşimî Kitaplığında Türkçe Bir Cönk, *Milli Folklor*, 27-36.
- Koca, Ş. (2005). *Bektaşilik ve Bektaşî Dergahları*. Cem Vakfı Yayınları.
- Kocabey, S. (2014). *Osmân Nûrî Paşa Dîvânı* [Yüksek Lisans Tezi], Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köksal, M. F. (2013). La'î. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/lali>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.
- Köksal, M. F. (2017). *Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori*. Kesit Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2004). *Saz Şâirleri I-IV*. Akçağ Yayınları.
- Köseoğlu, S. (1997). *Zekâyî Dîvânı* [Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kufacı, O. (2016). *Millet Kütüphanesi Ali Emiri Manzum Eserler Bölümü 543 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuası (İnceleme-Metin)* [Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurnaz, C. ve Tatçı, M. (2001). *Mehmed Nâil Tuman, Tuhfe-i Nâilî-Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*. Bizim Büro Yayınları.
- Kuzu, F. (2021). *Dîvânü Gülzâr Li-Hâfız Sa'dî (İnceleme, Metin, Tıpkıbasım)*. Grafiker Yayınları.
- Kılıç, A. (2012). Mecmua Tasnifine Dâir. *Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları VII*, Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. Turkuaz Yayınları.
- Kılıç, F. ve Bülbül, T. (2001). *Demir Baba Velâyetnâmesi: İnceleme, Tenkitli Metin*. Grafiker Yayınevi.
- Kılınç, A. (2017). *Fuzûlî'nin Türkçe Divanı Edisyon Kritik ve Konularına Göre Fuzûlî Divanı* [Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kut, G. (1986). *Mecmûa*. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler. C. 6. Dergâh Yayınları.
- Levend, Â. S. (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi-Giriş*. Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Mermer, A. ve Keskin, N. K. (2011). *Eski Türk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*. Akçağ Yayınları.
- Mesci, U. (2010). *Ziya Bey Kütüphanesinde 6706 No'lu Cönk Üzerine İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi], Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilim Enstitüsü.
- Musluoğlu, F. (2022). *Hayretî Dîvânı*. Paradigma Akademi.
- Okay, H. N. (ty). *Bolulu Derdli Hayatı*, Dîvânı. Maarif Kütüphanesi ve Matbaası.

- Özer, B. (2004). *Dânişî Dîvânı* (İnceleme, Metin, Nesre Çeviri, İndeks) [Yüksek Lisans Tezi], Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Özmen, İ. (1998). *Alevi-Bektaşî Şiirleri Antolojisi*. Türk Tarih Kurumu Basımevi.
- Öztelli, C. (1969). *On Yedinci Yüzyıl Tekke Şairi Kul Nesîmî*. Türk Etnografya, Folklor ve Turizm Derneği Yayınları.
- Özkan, A. (2003). *Başlangıcından Cumhuriyete Türk Şiiri Antolojisi-V*. Boyut Dosya Yayınları.
- Pala, İ. (2018). *Ansiklopedik Divân Şiiri Sözlüğü*. Kapı Yayınları.
- Parlatır, İ. (2014). *Osmanlı Türkçesi Sözlüğü*. Kalkan Ofset Matbaacılık.
- Salbaş, A. H. (2019). *Millî Kütüphane Cönklerinde Gedâi Mahlaslı Şiirler Üzerine Bir İnceleme* [Yüksek Lisans Tezi], Kastamonu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Salcı, V. L. (1940). Kızılbaş Şairleri IX, Halk Bilgisi Haberleri, 111, 53-59.
- Saraç, Y. (hızl.) (2016). *Osmanlı Müellifleri*. Türkiye Bilimler Akademisi.
- Süer, F. R. (2015). *Şemseddîn Sîvâsî Dîvânı* (İnceleme-Metin) [Doktora Tezi], Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tanyıldız, A. (2017). Metnin Tekâmülü Açısından Fuzûlî'nin Bir Gazeline Bakış. *Edebi Eleştirisi Dergisi*, 1 (1). 33-45.
- Tarlan, A. N. (1945). *Hayâlî Bey Dîvânı*. İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Tatçı, M. (1990). *Yunus Emre Dîvânı Tenkitli Metin*. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Tek, R. (2011). *Türk Edebiyatında Dertli Olgusu Âşık Dertli ve Eserleri* (İnceleme-Metin) [Doktora Tezi], Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kayseri.
- Tunç, S. (2000). Konya Mevlâna Müzesi Kütüphanesi 2455 Numarada Kayıtlı Şiir Mecmuâsı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6, 105-109.
- Ulusoy, A. C. (1986). *Hünkâr Hacı Bektaş Veli ve Alevî-Bektaşî Yolu*. Hacıbektaş.
- Uzun, M. İ. (2003). "Mecmua", *TDV İslam Ansiklopedisi*. C. 28. Türkiye Diyanet Vakfı.
- Ünal, M. (2014). Bosnenî, Abdullah (Rumî). <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/bosnevi-abdullah-rumi>. Erişim Tarihi: 09.08.2024.
- Ünver, İ. (1993). Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler. *Türkoloji Dergisi*, 11 (1), 51- 90.
- Yakışır, A. (2016). *Mehmed Ali Hilmi Dede Baba'nın Dîvânı* [Yüksek Lisans Tezi], Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bingöl.
- Yalçınkaya, M. A. (2008). *Bandırmalızâde Hâşim Baba Dîvânı (Metin-İnceleme)* [Yüksek Lisans Tezi], Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa.
- Yıldız, A. (2010a). *Fenâyî Cennet Efendi Divanı*. Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- Yıldız, A. (2010b). *Sivaslı Divan Şairleri*. Sivas Belediyesi Yayınları.
- Yıldız, A. (2012). *Ahmed Sûzî Divanı*. Buruciye Yayınları.
- Yıldız, A. (2018). Mecmû'a ve Mecmû'a-i Eş'âr Kavramlarının Zübdetü'l-Eş'âr ve Zeyllerindeki Kullanımları Üzerine. *Bilig*, 86, 169-181.
- Yılmaz, H. K. (1997). Hâşim Baba. *İslam Ansiklopedisi*. C. 16. Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Yılmaz, M. (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*. Kesit Yayınları.
- Yücer, H. M. (2007). *Osmanlı Hayatından Kesitler Menâkıb-ı Kethüdâzâde El-Hâc Mehmed Ârif Efendi*. İnsan Yayınları.

EKLER

Ek. 1. Seçme Sözlük

SEÇME SÖZLÜK

‘ābid	: ibadetini yerine getiren (kimse). (100/3)
‘adū	: düşman. (100/6, 154/5)
āfākī	: ciddi ve belli bir konu üzerinde olmayan, rastgele. (18/4)
āgūş	: kucak. (61/3)
‘ahd	: ant, yemin. (18/4, 32/1)
aḥḍar	: yeşil, yemyeşil. (11/4)
āḥir	: sonunda. (34/4, 58/4 vd.)
aḳçe	: para. (81/1, 81/2 vd.)
aḳdem	: en önce olan. (17/4, 48/5 vd.)
‘āḳibet	: sonunda. (5/2, 6/6 vd.)
‘anber	: güzel koku. (7/2, 45/3 vd.)
‘andelīb	: bülbül. (38/2, 39/1 vd.)
aşdiḳā	: sadık, samimi. (50/3)
aşfiyā	: saf ve temiz, bütün kötülüklerden arınmış kimseler. (11/7)
āsumān	: gökyüzü. (5/3, 12/4)
āşinā	: tanıdık (kimse). (17/5, 50/1 vd.)
āşüfte	: perişan, dağınık. (41/5)
āyīne	: ayna. (11/8, 66/2)
‘ayyāş	: içkici, çok içki içen (kimse). (4/1)
bād	: rüzgâr. (1/2, 15/5 vd.)
bed-nām	: adı kötüye çıkmış, şöhreti kötü olan (kimse). (1/1)
behre	: nasip, pay. (18/3)
ber-dār	: asılmış. (21/3, 31/1 vd.)
berḥudār	: mesut. (38/5)
berzah	: dar geçit. (155/8)
beytü’l-ḥazen	: hüznler evi, yas ve mâtem evi. (7/4, 75/1 vd.)
bīmār	: hasta. (31/5, 74/1 vd.)
cur‘a	: yudum. (27/10, 56/4 vd.)
çevgān	: at üzerinde oynanan bir oyun. (27/4)

dād ü sited	: alım satım, alış veriş. (101/3)
dāmān	: etek. (158/3, 168/1)
dānā	: âlim, bilgili. (16/7, 160/6)
dendān	: dış. (76/4, 111/3)
ebkem	: dilsiz, lâl. (26/7, 159/2)
ecsām	: cisimler. (17/1, 27/9)
envār	: nurlar. (39/2, 87/1 vd.)
epsem	: dilsiz, sessiz. (20/5, 96/3)
ergānūn	: org adı verilen çalgı. (6/1)
eşdāf	: sedefler. (23/4)
esfel	: en aşağıda olan. (12/3, 26/4)
eş‘ār	: şiirler. (38/5)
evsāf	: nitelikler, vasıflar. (84/2, 101/4)
fāriğ	: vazgeçmiş, el çekmiş. (12/5, 25/4 vd.)
ferişte	: melek. (169/2, 169/3)
fersūde	: eskimiş, yıpranmış. (77/3)
fevt	: elden kaçırma. (12/2)
fūlfūl	: karabiber. (110/4, 111/3)
ğarīk	: boğulmuş. (12/1)
gerdān	: boyun. (13/5, 17/2 vd.)
gīsū	: saç. (76/3, 94/1 vd.)
ğufrān	: affetme, merhamet etme. (23/2)
gūft-gū	: dedikodu. (160/5)
hā ‘il	: korkunç. (106/3)
hakāyık	: hakikatler, gerçekler. (10/2)
hāl	: ben. (7/4, 51/3 vd.)
hamra	: kırımızı, kızıl. (53/1)
harīr	: ipek elbise. (53/4)
heft	: yedi. (102/4, 125/2 vd.)
hengām	: zaman, vakit. (1/4, 39/3)
hindū	: yüz ve vücutta bulunan ben. (51/3, 94/1 vd.)
hoḳḳa	: içine mürekkep konulan ufak kap. (10/2)
hudāvend	: efendi, hükümdar. (51/1)
huṭūṭ	: hatlar. (132/4)

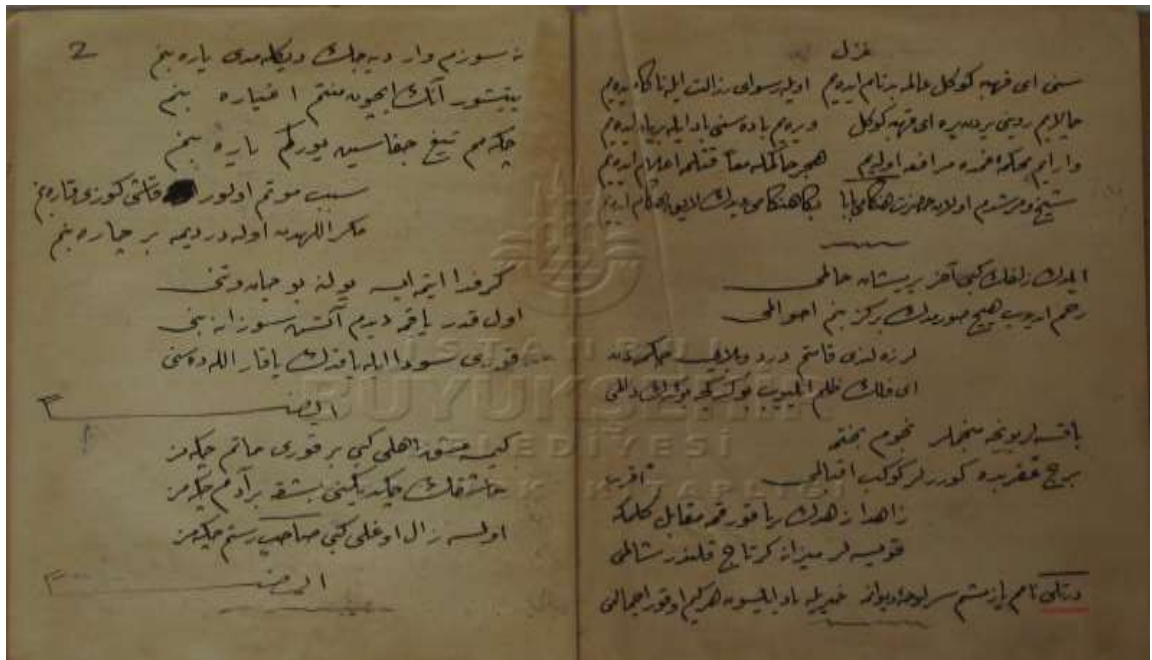
ḥumār	: içki içtikten sınıra gelen sersemlik ve baş ağrısı. (10/3, 101/3)
ḥūn-ḥ ^v ār	: gaddar, zâlim. (4/2)
ḥüccet	: delil, belge. (84/4, 160/1 vd.)
hüveydā	: âşikâr, apaçık. (27/6)
ibtidā	: başlangıç. (10/1, 10/5 vd.)
iḥrāk	: yakma. (14/2)
iḥtidā	: birini örnek alma. (10/1, 150/4)
inkisār	: kırılma. (62/2)
intihā	: son, sona erme. (10/5, 122/1)
istihlāk	: tüketme, tüketim. (84/2)
iştibāh	: şüphelenme. (141/2)
i‘tā	: verme, verilme. (18/2)
iz‘ān	: anlayış. (81/5)
jeng	: pas, küf. (124/6)
ḳālā	: kumaş. (50/2, 50/3 vd.)
ḳallāş	: kalleş. (4/1)
kāşāne	: büyük, süslü köşk. (44/2)
kaşenk	: güzel. (118/10)
kebūd	: mavi. /169/4)
kemend	: ip. (22/6, 161/4)
kevkeb	: yıldız. (2/3, 62/1 vd.)
kibriyā	: Allah, Cenâbıhak. (11/12, 23/2 vd.)
külḥān	: hamamlarda ısınmaya yarayan kapalı büyük ocak. (20/2, 87/1)
ḳudūm	: uzak bir yoldan gelme, bir yere ayak basma. (50/2)
ḳulle	: kule. (80/5)
kuḥl	: sürme. (11/11, 17/4 vd.)
laḳlaḳa	: boş ve anlamsız söz. (99/1, 142/2)
lerze	: titreme, titreyiş. (2/2)
levs	: kir, pislik. (24/5)
libās	: elbise. (9/4, 28/1)
livā	: bayrak, sancak. (11/4, 66/3 vd.)
maḥfi	: gizli, gizlenmiş. (11/1, 160/4)
maḥrūt	: koni. (65/3)
maḥlūt	: karışık. (65/5)

maḥmūr	: içki içmekten sersemlemiş olan (kimse). (6/3, 9/1 vd.)
mağlaṭa	: boş, asılsız söz. (99/1)
medhūş	: ürkmüş, dehşete düşmüş. (34/6, 54/2)
meh-liḳā	: ay yüzlü güzel kadın. (50/2, 70/1)
mā'ıl	: istekli, arzulu. (106/1)
mektūm	: saklı, gizli. (27/3)
memāt	: ölüm. (84/2, 86/5)
memdūḥ	: övülmüş. (63/1)
menām	: uyku. (148/4)
mestūr	: saklı, gizli. (9/4, 120/6)
merbūt	: bağlı, bağlanmış. (65/4)
merdāne	: mertçe, yiğitçe. (15/5, 27/11)
merkeb	: eşek. (118/6)
mesel	: atasözü. (48/5)
meşām	: burun. (13/2)
mevt	: ölüm. (5/1)
me'yūs	: ümitsizliğe düşmüş, karamsar. (13/5)
mezāhir	: varlıklar, zuhur etmiş şeyler. (9/2)
miftāḥ	: anahtar. (155/9)
mīnā	: şişe, şarap şişesi. (13/2, 163/6)
mīsāk	: yemin. (18/4)
muḡān	: zerdüşt dininden olan kimseler. (7/1, 45/5 vd.)
muḳābil	: karşı karşıya gelmek. (2/4)
muḳallid	: taklitçi. (113/6)
muḳtedā	: örnek alınan (kimse), rehber, lider. (95/1)
muntazır	: bekleyen, gözleyen. (63/3)
muşaffā	: arıtılmış, yabancı maddelerden temizlenmiş. (22/3)
muşḥaf	: Kur'ân-ı Kerim, sayfa hâlinde oluşturulmuş kitap. (43/4 vd.)
muṭrip	: bir müzik aleti çalan (kimse). (50/4)
muvaḥḥid	: Allah'ın birliğine inan (kimse), müslüman. (113/6)
mübhem	: belirsiz. (26/6, 73/1)
mücellā	: parlatılmış, cilâlı. (27/5, 60/4 vd.)
mücerred	: madde ve cisim hâlinde olmayan, soyutlama. (17/6, 18/5 vd.)
mücessem	: elle tutulur, gözle görülür olan. (163/4)

müdde‘î	: iddiâcî, birine dâvâ açan, dâvâcî (kimse). (15/4, 139/7)
mükerrerem	: saygı değer, yüce. (141/8)
mültecâ	: sığınak. (135/7)
müneccim	: gök bilimci, astrolog. (2/3)
münezzeh	: kötülükten uzak. (116/6)
müş tâk	: özleyen, hasretini çeken. (14/1, 48/4 vd.)
nâ-gehân	: ansızın. (160/11)
nâ ’il	: murâdına eren. (106/1)
nâ-kâm	: muradına erememiş, mahrum. (1/1)
nâzenîn	: işveli, nazlı. (77/3, 91/3 vd.)
necât	: kurtuluş, kurtulma. (14/3, 84/5 vd.)
nev-reste	: genç. (4/3, 57/1)
nübüvvet	: peygamberlik. (11/3, 11/4 vd.)
otağ	: büyük çadır. (16/4)
perr	: kanat. (16/3, 49/5)
pesend	: beğenme, takdir. (109/3, 165/1 vd.)
peyker	: yüz. (109/4)
pîşvâ	: önder. (17/3, 137/3 vd.)
piyâle	: şarap kadehi. (6/2)
püser	: oğul, erkek evlât. (5/2)
reh-nümâ	: yol gösteren kimse. (17/2, 64/4 vd.)
ref	: yükseltme. (59/5)
renc	: eziyet. (17/1)
şahrâ	: çöl. (16/6, 17/2 vd.)
sakf	: çatı, tavan. (26/5)
seng	: taş. (25/3, 162/4)
ser-â-ser	: baştan başa. (18/2, 17/4 vd.)
ser-fürû	: bağ eğme. (11/4, 24/3)
ser-gerdân	: sersemleşmiş bir durumda olan (kimse), şaşkın. (13/5, 17/2 vd.)
serîr	: taht. (11/3, 73/4)
seyyâh	: gezgin, seyahat eden (kimse). (62/5)
seyf	: kılıç. (4/1, 4/2 vd.)
sirişk	: göz yaşı. (158/5)
sücüd	: secde, secde etme. (103/4)

sükker	: şeker. (112/1, 123/3)
süzān	: yakan, yakıcı. (3/2, 68/1 vd.)
şehvār	: padişahlara lâıyk olan iri taneli inci. (43/5)
şek	: şüphe. (11/6, 127/4)
şurū‘	: başlamak. (11/7)
taḥsîn	: övme, takdir etme. (6/5)
ta‘n	: ayıplama, kınama. (25/3, 78/1 vd.)
taḥhîr	: temizlenme. (24/5)
tārumār	: perişan. (34/5)
tefehḥüm	: anlama, farkına varma. (116/5)
teng	: dar. (48/2, 87/1)
temessük	: tutunma. (86/4)
tenvîr	: aydınlatma, ışılandırma. (24/2, 122/4)
temennā	: arzu, istek. (46/3)
tekellüm	: söyleme, konuşma. (7/5)
temevvüc	: dalgalanma. (16/2, 27/2)
türāb	: toprak. (117/1)
tütîyā	: sürme taşının göz sürülen tozu. (11/11, 17/4)
tüvān	: güç, kuvvet. (59/1)
‘ubüdiyyet	: ileri derecede ibâdet ve kulluk etme. (116/6)
uḥrā	: âhiret. (49/3)
‘uḫul	: akıllar. (11/7, 163/5)
‘ulyā	: çok yüce. (24/3, 100/4 vd.)
‘uzmā	: büyük, çok yüce. (53/1, 163/4)
vaḫḫāş	: okçu. (51/2)
yektā	: tek, eşsiz. (38/5, 125/5)
yevm	: gün. (141/3)
yezdān	: Allah. (43/1, 45/5 vd.)
zāhid	: dindar (kimse). (6/4, 58/1 vd.)
zîr	: alt taraf. (6/3)

Ek. 2. Osmanlı Türkçesi Harfli Metinden Örnek Varaklar

ایتمده لهر روز و شب آرزو متناوبه غرضه
یعنی تنهایار ایل جلوت مرا قمر بنی
کاسری دلدار الذنه لب لبب نوسه ایلان
اولم بر دوقه و صفا عشرت مرا قمر بنی
کامه ایشیکدر مرادم خاکیا
صفا غیری کلمه یکم غیری مرا قمر بنی
دیمیم جابه بلبلی کلزاره ایلر آرزو
کوردکه کل و جهری هواره ایلر آرزو
مرغ دل پروانه دسه کوردکه شعله جابه
یا نفع سول آتشد خساره ایلر آرزو
دل جملک جنیتی اعلای خوالقی ایلر
دائم بر جیت جملک زاره ایلر آرزو
صوفی جبهاتی آنرقی ایچده جابه کیده
عاشق آواره لر دیداره ایلر آرزو
لور کوردکه بر دلاری واراکلجی خاکیا باقی اولاده ایلر آرزو

دیمیم عشق باده سنده جابه لذت کلیر
کامه لبریز عشقه طبع جلوت کلیر
لهر قیده دلدار باده آبر اولسم بر ساعت
شک اولور باشم دنیا کو کل نعلت کلیر
یا لکز جات عدک دوقی زنداند - دیک
ارایه زندانه اولسم لیس بک جنت کلیر
اول قدر متناوبه یارم جابه و دلده تا ازل
کوردیم دلاری برانه عقلم خفت کلیر
خاکیا جملک ساد و فخر خال اولهه
بوسلکه بلسه اقدیم یازیده البت کلیر
زاهد ایز عظمه مستانه یز خوسه کورد بری
کیم حقیقت ساکنه میخانه یز خوسه کورد بری
نار و نوحه ایل یازیده یا قلیه تا ازل
شوی جملک شعله پروانه یز خوسه کورد بری

بیا صندانه بیا صندانه بیا صندانه بیا صندانه بیا صندانه
قلم ایزه صرف طرافه بیا صندانه اما بیلکه بو
کچر جملک جاعنی ای شوق بوبریم فی معلا -
کلیران رحمی بر گونه دوز دور فلک بو
کجه کونه رست گلوی یاره دوقونم سولیم دیک
کچر برنج نگاه ایزی دلی سدا ایز کوستک
لعله نه ایس طبع عقیله کوردیم بزم جملک دیک
صاردم قو قلام اودیم اوکل خساری سستک
گورشی و سولم بر منای کل بد نلکه
صهالینوه افتخار ایشویه ایوب میل جملکه
دوشوردم فرشته یار ایش کریمه بلسه نلکه
ای صندانه
وجودی نازینک نتره نور مانتد بالوز
گورر گوزده بنج اولنر گورکل غملم فرسوده
مهاقیه نلکه ایتد سه شیدی کچر گونری گور صوده
ای صندانه

نه روعا علقک ایشویه بو قدر آه ایلر زار
بکجا یازیده بو فزانه آتشی جابنده یا نار
بنی کل سودیکلک گونه قتی ای شوق نگار
عجب کیم دیکل آقوی سوسوم بنی
بوسوزده بویه دیر جملک اهل الشم الله بنی
بو قدر قلبه صدفقت ایل دل هلو ایوب
کجه جانی فدا ایلشم لایع ایوب
گورلیم بر قو هوب رویش ایوب علقه ایوب
ای صندانه
بو گونه بهر گوزل کوردیم بزم منلی نلکه بو
جمالک شعلی طوقسه جفاف ماه یکدر بو
گوزل منی گوزل خلعتی گوزل منی گوزل ملوره
حرام سزیه آتجه کوکل طبع کرکدر بو
سیاه کسویه سیاه ابرو سیاه چشم سیاه مالر
گلویه بزم محبت ملایکله یورکدر بو

واصل اولدم هماهنگی عشاقی هم دلسا دی هم
 دامه همیدر سینه بیدیه ارشادی هم
 مکتب عرفانه گیردم قوسه دلیله تعلیم ایچونه
 حالیم کیم مدحی سر اینک معنادی هم
 برحمت صادقم که دیده ذکریم لافنا
 دینغ ایمانغ محمد در علم اولادی هم
 لافنه کتور اقلیمده مظهر کرامت
 ترک ایوب دنیا و مافیهای بل فرهادی هم
 او نه ایکی نه زاده یگولیم بخونه افتاده در
 سکره بیلدریم شاه حسبه اخفادی هم
 جبارده معصوم پاکه قصاید منکران
 دشمن آل عدالت جهلنا جلادی هم
 عودتا ایتیم عودتایده گوروب برینوب یهود
 سولری آستظلمو ایتیم سلائیکه قعود
 به دیم که ای میل ماه یورکه الحاد نوم کز
 دینغ یوتور و یلاوری وارید التوبه قعود

40 حمد لله اول خیر برامی مخلص اولدی
 اول قشار اندام الیه هارکت اولدی و جود
 سه تانی ویردنی ایراد ایدر کده خوراده
 طور و جهنده تحلی گونیز یوج قلم کجود
 کلر مسلمانه اول دیم دیری جدیو طوفانی
 غم میر حقیقی بو عالم کادیر بر جهود
 ساقیا قدی بلبلر بلدی صبرها قییمتیه
 لهجیاری حکمه به طمیز دلارا قییمتیه
 نیونه زنجیر لغی طامعانه بندیه
 عسکه دره و دانه دیمیز که الیه قییمتیه
 نقره سودای بلبل روضه گلزار ایچونه
 نقره ریخته دل قلمی تمنا قییمتیه
 نقد خانه گیتی قصاید غلام قییمتیه
 صامه کیم یغی غم و اندیشه و داییمتیه
 عنم راه ایت حقیق او شیوه کاریمتیه
 غلظه سینه در بلی او نه لایقیمتیه

اهرقسی کند ویه میل ایر رجوع
 یغیسته میل ایر بر دم جفتی یوقه فلک
 قومیلوب بر طغی ربه اوسته عاف اوله
 لهر کیم آباد اولور بیقرار بلی یوقه فلک
 ای ویرانی غم سرادک جو جریخ سیره زه
 او نیادیر الله بر ذره ربین یوقه فلک
 آرد کز صبر الیم الیه رضیعت جویم آندم اولوده
 تنکری معنی ناهم قنیل و لیه گورنور انام اولور گورینور
 سیک در دینار کورنورده کید بگز خرقه زید العبادت
 له قییمه باقار اولور قانده ارضیه
 سیک در دینار کورنورده قورقار میل عطفان الله
 سلطه آیدار الیم شاه درگاه الله ارضیه
 اما لایق یوقی قیریلد لیه اولور کورنور لایق
 بریم منکر حاکم کتله و لیه ارضیه
 علی عده سوز سوز و زکده یوز یوز کلنج گورنور
 خیلانده بلانه امام رضاده ارضیه

50 زاهدانه صامه کیم اوسه دوسرادر استنگم
 جو بیلور حقیقه بنج لهر دم لغادر استنگم
 ذره جه و دوسی ایچونه عالمده غمکس اولانم
 اول نیلر سوری شاه اولیاد استنگم
 خاکلیای شاه حسبه خلق الرضایم شیه سن
 جمله شاه شهید کربلا در استنگم
 لهر علی زبیه العبا و باقیر یولنده جاکرم
 معینه صادقه امام رضاده استنگم
 موسی کلیم علی موسی رضایم قوییم
 شاه نفی و باقی نور لغادر استنگم
 عسکری لهر مهدیدر مسود بنز غیری کل
 جبارده معصوم پاک آل العباد استنگم
 ای ویرانی دنیا و عقیده مقصودیم بنج
 ای بسم الله الرحمن الرحیم در رضادر استنگم

سر عشق محرم اولمان اینتره جهانک خدا
 ذات حق عارف اولمان اینتره عتق و لا
 بل مناع وصل یاری عشق سر یاری
 بولیم در احوال جمله انبیا و اولیا
 لک راه عارفه و اصل اولن بر احمد
 شمع عشق کسب لقب اینیغی ناعنه
 صوغ عشق عالم الاسمانی اظهار الیه
 کنت کنک منطلق هم اولری خورده نا
 ذات صمد ساطع هرورنه اسم عشق
 مستقله اولری آنجو به راه حقده بی ریا
 عاتقه مسوقه
 اریغیغی ده لک اولن سر توحید خدا
 الله الله کیم بیلور کیمه نوار
 قدرت الله سنه ده بنده ده وار
 غائب

عشق دلداره دیری روز الست اولن کیم یاری
 فیلدی نوراف دلیه نور حق سر یاری
 فتنه کیم قلیب توجیه برقه اورر عید علم
 چهاره ایکه قلدی صمد یارونی هجره الهی
 یاحمد ناعنه یا حاجی بکنده ولی
 در دمایک در مانی یوسف بر عتقه آوریم
 تیغ جوهر یلم سر تاقیم بر یاریم
 محنته دوستیم درد سزمه دیسجاییم
 سز قلدر کسه به کیم بیوغ الکوب بالوریم
 ای صفا
 مانقده سینه ای اجماعه ایکه سیمانک
 بومخلده اولیه اصدا صغیر اجماعه
 سز دوعالم شاهین سز بنده فرمانک
 دستن ده قویم سز محشر دهده دامانک
 ای صفا

بولیم بر غدار دنیا بولور طوقده در
 یازی حسرتیم و جودیم هر روزه موقده در
 نهر جباری اولری دیریم قانه راده طوقده در
 ترک جهان اینتره قورولیم شو محتوانده
 فربه اولمان جسم بیاریم بوز و لسه لانه
 خواب عقلته یا ناکه بر جنبه اتری ظهور
 جنتظم حکم اولورنی دیری شوکتیم بیور
 ماهل اولری مرادم اغلا سود جنبه طبور
 ای صفا
 بیصنوم نالا مرغ دل دیوانه ده
 نوجورده محنته خاترا نینج آبان ده
 ای صفا
 بشق بر عالم کرکر کوکلم سز اینجو
 محنت دنیا چکلر بلوغت بر جاده جیور
 سزادر عشق اولنیم جهان آیه جیور
 ای صفا

سولیم ای غلام فلک نینج نیاریم بهر
 لشکر عمل هجوم اینکده شک بنده نکا
 اولورده بشق بیوعالده تسلیم یوسف بکا
 سز جابه لیتیم ده قورولیم شو محتوانده
 باندی صبر و جعفر حال غم وار فوقی یوسف
 ستمه بزم امیم سوزی گندی شوقی یوسف
 بیستم نزهه کسبیدی گلشنده دوقی یوسف
 ای صفا
 کل کل بوزی جهانم کل دشتد امیندایر
 کوکل ویر دیگر جهانم قوسلایمیندایر
 دینک در دلبک کوکل بلک اینجو بولور
 بیاعلت آلدلب قزل الما سیندایر
 اولری به حکم صغیره آنجو به بو کوکل مخور
 منم میاده اولن مجنونه کوروب لیلایمیندایر

یوسف و زلیخا داود اسکندر جلدی بودی بلواری
و قاتی جهان آفرید گویا سواد فضل اولی یعنی سلیمان
برینجه گویند الزام اولی که در دگر کل زان ایام در

ای سید محمد بلورانی قلعه جبرائیل دنیا جلای اری
قوت جود برین بود و عالم قوت نبیه الهی است اولی اری

موج حل نطقند گویا خلقه اری ایکنی فرشته اولی که
او صبی فرشته دخی بر اری در بایم قیه فوعدی اری

بنی بریم الگو زنی علی زاده در کاهنه بزم اری
برین سید قیه قوتی فرشته ایچنه آل صیقلی هالیدی اری

حلانی سور سیدیم کیم تقصیری فلم می آید اولی که
کوی کینه برو قات بر لولیدی اری

قول صلا الدیر الله الصمد بر دور و لری قات بر قات
جای اری میوه میوه محمد بلورانی اولی که

پیشینه و القاد الحکم ملاه بولان برین لوله و ده یافه
اول سوتی دوری قاتی دنیا محمد دنیا کلام اری

ایندی بایه ایدی هم شریعتی که فی فغانی هم صیقلی 67
بر الماده بر اری در صورتی اوده ایلا علی کلام اری

دقانه محمد ایچیل عیسیا زبور اوده ایدی نورانی موسی
یوزنکیم در سیدیل نبی غوثیه جمال و برین دجهان قلیدی اری

اوده سیدیل عالم المدی ایلا ایلا ایلا برین گونش اری
پیشینه ایکنی ملت مودیدو در سیدیل کتاب انیمیدی اری

قول کهنه آید الله بریم دونه دونه و دایم بودی اری
یوزم هاجه کلام کلام بریم سنی بقایه مهالیدی اری

غایت هر کیم یوز طوز عصیان حجاج اولی
کوشن طوز غنچه زبیرم خلعت نقاب اولی

بسم الله الرحمن الرحیم
الهم صل وسلم علی نور خدا سید سر و انبیا
حب خدا رسول کبریا محمد المصطفی السلام
صل وسلم علی سیدنا نور شاه اولیا نبی
ما بوجی محدود اللهی محدود کر لا قنا امام
علی المرتضی و علی نور معصوم محمد الاکبر السلام
صل وسلم علی سیدنا خدیج الکرا حیر الس
الهم صل وسلم علی سیدنا فاطمه الزهرا السلام
صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام حسن خلق
و علی نور معصوم عبدالله الهم صل وسلم

علی سیدنا نور جمال امام حسین شاه شهید
بشت کرد و علی نور معصوم عبدالله و معصوم
الهم صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام
زین العابدین و علی نور معصوم قاسم السید
الهم صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام
محمد باقر و علی نور معصوم علی الاقطار السلام
صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام جعفر صادق
ندیب یاث و علی نور معصوم حبیبی الهادی
الهم صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام موسی القاسم
و علی نور معصوم صالح و معصوم طیب السلام
صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام علی موسی الرضا
الهم صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام محمد تقی
و علی نور معصوم جعفر و معصوم کاهن السلام
صل وسلم علی سیدنا نور جمال امام علی النقی

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı : Ferdi KÜÇÜKÇOBAN

Yabancı Dili : İngilizce

Eğitim Durumu

Lise : Şadiye-Muzaffer Turhan Anadolu Lisesi, 2018

Lisans : Sinop Üniversitesi, 2022

Yüksek Lisans : Sinop Üniversitesi (Tez Aşaması), 2024

Mesleki Deneyim

İş Yeri : Sinop Yeni Nesil Akademi Özel Eğitim Kurumları, 2023-

İş Yeri :

İş Yeri :

Yayın Listesi :